B. MASİS KÜRKÇÜGİL

SOSYALİST HAREKETİN BİRLİK SORUNU

60'LARDAN BUGÜNE

YAZIN YAYINCILIK

SOSYALİST HAREKETİN BİRLİK SORUNU B. MASİS KÜRKÇÜGİL

B.Masis Kürkçügil; Türkiye'de troçkist hareketin kurucularından. 47'li ve 68'li. Farklı ancak somut konjonktürlerdeki yazılarının derlemesinden oluşan bu kitapta sonuç olarak şöyle demekte: *kitlesel bir partinin inşası için oluşturulması gereken malzemenin en önemli kısmı da başta işçi hareketi olmak üzere, toplumsal mücadeleler içinde gelişebilecek dinamiklere bağlıdır ve bu dinamiklerin en önemlisi de bu mücadeler içinde yerini alacak olan çoğulcu, eylem birliğini sağlamaya yönelik, ortak mücadeleyi öne alan, sosyalist demokrasiyi her türlü ilişkilerinde temel alan, baskı ve sömürü neredeyse kendini orada baskıya ve sömürüye karşı demokratik olarak inşa eden bir alternatifin varlığıdır. Başlangıçtaki gücü ne kadar sınırlı olursa olsun, böylesi bir yönelişe sahip olan bir alternatif mücadele içindeki kesimlerle de bütünleşecektir. Böyle bir alternatifin programı anti-emperyalist, anti kapitalist, enternasyonalist, feminist, ekolojist, demokratik ve özyönetimci olduğu oranda zafere ulaşması mümkün olacaktır.*

'47'li. İstanbul doğumlu. Feriköy Ermeni Ortaokulu ve Taksim Atatürk Erkek Lisesi'nde orta öğretimini tamamladı . '68"li. İstanbul İktisat Fakültesi mezunu. 1969 sonunda ilk troçkist yayınevi olan Köz Yayınlarını kurdu. 12 Martta çeşitli davalar nedeniyle tutuklandı. 1974'te serbest bırakıldı. 70'li yıllarda Troçki'den Mandel'e bir dizi temel devrimci marksist eseri yayınladı. Edirne DMMA'da ekonomi ve istatistik dersleri verdi. Sürekli Devrim (1978) ve Ne Yapmalı (1980) dergilerinde editörlük yaptı. Yurt Ansiklopedisi tarih koordinatörlüğünde iken (1982) yurt dışına çıkmak "zorında kaldı." Altı yıl politik göçmenlikte bulundu. Bu dönemde Enternasyonal dergisini yayımladı ve Inprecor dergisinde yazdı. 1988'de döndü ve 1991'deki yasal değişiklikten sonra Yazın Yayınları ve Yeni Yol editörlüğünü üstlendi. 1994 Mart yerel seçimlerinde SBP-Kurtuluş-Emek ve Yeni Yol çevresinin oluşkurudğu Birleşik Sosyalist Alternatif'in Merkez Seçim Komisyonunda yer aldı.

Altmışlardan Doksanlara

Sosyalist Hareketin Birlik Sorunu

B.Masis Kürkçügil

YAZIN YAYINCILIK

SUNUŞ

Bu derlemede yer alan yazılar, yaklaşık onbeş yıllık bir dönemde, çok düzenli bir peryodu olmayan dergilerde yayınlanmış, birbirleriyle sistemli bir bağlantı içinde bulunmayan, ancak yayınlandıkları andaki güncel sorunlara ve gereksinimlere cevap vermeyi amaçlamış olan yazılardır. Yine de ortak bir noktaları vardır: bu derlemedeki yazıların tümü, farklı sosyalist akımlar arasında, özellikle acil demokratik talepler çerçevesinde, programlı bir birliğin gerekliliğini savunan, buna uygun bir disiplin gerektiğinden, eylemin tartışmanın önüne koyulmasından ve örgütlü ilişkilerin zorunlu ve olanaklı olması noktasından kalkınan yazılardır. Bunların bugün derlenmesindeki amaç, geçmişe yönelik bir iddia kanıtlamak değildir. Aksine, tıpkı yazılış gerekçelerinde olduğu gibi, şu an var olan çok somut birleşik bir faaliyetin, daha da büyük bir potansiyele sahip olan olanaklarına bir zemin sunmak amaçlanmıştır. Bir başka deyişle, derleme, devletten, burjuvaziden ve sendika bürokrasisinden bağımsız bir emekçiler partisinin inşası olanaklarının araştırılmasında, geçmişte bu yönde yapılan girişimleri ve tartışmaları hatırlatarak, bunlardan ders çıkartılmasını ve bugünkü tartışma ve girişimlere böylece katkıda bulunulmasını amaçlamaktadır.

Bu yazıların her biri belli bir toplu durumdaki güçler ilişkisini gözönüne alarak, bağımsız bir sınıf politikası temelinde, reel emekçi hareketinin birliğini sağlamaya yönelik taktik ve buna uygun örgütsel arayışların ürünüdür. Yer yer parti "teorisi"ne dolaylı göndermeler bulunsa da, temel amaç daima belirli bir zaman kesitiyle sınırlı somut önerilerin üretilmesi olmuştur. Söz konusu olan sistemli bir inceleme

değildir. Tüm yazılar, yazıldıkları tarih kesiti içinde yaşanılan koşulların ürünüdür. O gün için var olan "öncü" örgütlerle yine o günün koşullarındaki emekçilerin, ezilenlerin kendiliğinden hareketi ve henüz başlangıç aşamasında olsa bile var olan doğrudan örgütlenmeleri arasında kurulabilecek olan ve kurulması zorunlu olan bağlantıları irdelemektedir ve bu bağlantıları kuracak olan birleşik cephe taktiklerinin gereklerinden kalkınarak kaleme alınmışlardır. Dolayısıyla bu derleme, bir partinin oluşumu ve gelişimi için genellemeye elverişli bir tartışmadan çok, tarih laboratuarından çıkmış, "somut durumun somut tahliline" yönelik yazılardan oluşmuştur.

Bugüne yönelik dersler çıkartmak açısından, daha soyut kuramsal bir yaklaşım kadar, bu tür somut tarihi örneklere dayalı bir yaklaşımın da çok yararlı olacağı kanısındayız. Kaldı ki tüm bu yazılarda ortak bir kuramsal yaklaşımın ve öncüllerinin izini görmek de mümkündür. Mevcut verilere ve olası dinamiklerine dayanarak, bir eylem programı çerçevesinde savunmanın ortak olarak hazırlanmasıyla başlayan, önünü mücadele içinde açan, kitle insayitifini açığa çıkartmaya yönelik bir yaklaşımın ürünü olan bu yazıların öncüllerini ise kısaca şöyle sıralayabiliriz.

•Emekçi kitlelerin toplumsal ve bilinç düzeyi türdeş değildir. Dolayısıyla emekçi kitlelerin bağrından farklı siyasal akımların çıkması mümkündür, ve hatta hemen hemen kaçınılmazdır.

•Bu farklı yapılanmalar arasında, emekçi kitlelerin günlük kazanımları için ortak mücadele ve eylem birliği zorunludur.

•Anlık siyasal tutumları ne olursa olsun, söz konusu emekçi örgütleri burjuva toplumunun bağrında (hiç değilse potansiyel olarak) özgürleşmenin aracıdırlar.

•Emekçi örgütler arasındaki mücadelenin düzen güçlerine karşı mücadeleye bağımlı kılınması ve sınıfın eylem birliğinin sağlanması için, tüm bu örgütlerinin eylem özgürlüğünün ve özerkliğinin kabul edilmesi bir önşarttır.

•Sosyalist demokrasi olmadan proletaryanın birleşik cephesi kurulamaz ve zafer kazanılsa dahi kalıcı olamaz.

Bu öncüller devrimci stratejinin belirlenmesinde de onsuz olmaz ögelerdir. Ancak yazılara konu olan zaman kesitlerindeki güçler ilişkisi daha henüz savunma konumunda olmayı gerektirdiği için, bu arayışlar savunmanın birlikte hazırlanmasıyla sınırlı kalmış, devrime ve iktidarı ele geçirmeye yönelik stratejideki birleşik cephe taktiklerine değinilmemiştir. Ayrıca, sosyalist demokrasinin kurumsal biçimleri, hem marksist örgütlerin hem de proletarya partilerinin çoğulculuğu anlamında marksist çoğulculuk, örgütsel işleyişler, program, örgüt ve siyasal pratik arasındaki dolayımlar başlı başına incelenmemiştir.

Emekçi kitlelerin ve ezilenlerin sosyalizm için mücadelelerinin birliğinin sağlanmasının yolları aranırken savunmanın ilk evrelerinde öteye geçilememiştir. Ancak bu savunmanın emekçilerin birliğini eksen alarak günlük kazanımlar için (reformlar) mücadeleden başlayan bir devrimci stratejiye dayanması gerektiği açıktır. Burada bir eylem klavuzu olarak marksizmin ödünsüz geliştirilmesi -programatik mücadele-; kendiliğindenlik ve bilinç, bilinç ve örgüt, teori ve siyasal pratik, sendikal siyaset ve sosyalist siyaset, bürokratlaşma, eğilimler ve hizipler gibi; bir başka deyişle Leninist örgüt teorisinin temel öğeleri veri alınarak güncel bir sorunun çözümüne girişilmiştir. Çoğu kez yapıldığı gibi leninizm bir aygıt biçimlendirilmesine indirgenmemiştir. Hatta, aygıtın kendisinden hiç söz edilmemiş, temel perspektifleri tanımlayarak; acil siyasal görevleri belirleyerek; siyasal ajitasyonu kapsayan şiarları belirginleştirerek; militan faaliyetin içsel tutarlığını sağlayarak programa hayatiyet kazandırılmasına çalışılmıştır.

Siyasal etkinliğin yukardaki gerekleri, amaçların ve görevlerin yeniden ve yeniden belirlenmesiyle sıkı sıkıya bağlantılıdır. Bu gerekler aygıtın kendisini de belirlemektedir. Dolayısıyla kalıplaşmış, hiç değişmeyen zaman dışı bir aygıt, Leninizmin can düşmanıdır. Oysa Leninizmi savunduğunu iddia eden bazı çevreler ve örgütler, sanki bir maymuncuk bulmuş gibi, her duruma ve her koşula uygun bir aygıt modelini sıkı sıkıya savunmuş, bunun dışındaki her türlü parti modelini mahkum etmiştir. Temel düşünceler, acil görevlerle donanmış demokratik eylem programı ve örgütsel inşa perspektifiyle birlikte ifade edilmedikleri takdirde, kuru propagandadan öte fazla bir anlam

taşımazlar. Parti de, bu üç temel ögeye bağımlı olarak "tip" değişikliğine uğramak zorundadır. Leninizmin özü de bunu kavrayabilmekten geçer.

Yirmibeş yıllık hikaye

Altmışlı yılların başlarından itibaren sosyalist ve işçi hareketi geçmişinde rastlanmadık bir yaygınlık kazandı. Kendini siyasal ve örgütsel düzeyde yeniden belirleme ihtiyacı ile karşı karşıya geldiğinde, altmışlı yılların sonlarında, 12 Mart darbesinin eşiğinde, ardarda parçalanmalara ve bölünmelere uğradı. AP'nin Millet Meclisi'nde 1969 seçimlerinde elde ettiği ezici çoğunluğa rağmen hızla beliren iktidar boşluğu bir askeri müdahaleye zemin hazırlarken, bir yandan sosyalist hareket ile sol sendikal bürokrasi arasındaki bağlar kopuyor, öte yandan, büyük miktarda yükselen öğrenci hareketinin ürünü olan radikal kesimlerde, geleneksel TİP içinde, Milli Demokratik Devrim (MDD) saflarında, bir öncekilerle ayrışmadan daha sert ve kesin çizgiler çekiliyordu.

İlkin TİP'teki MDD'cilerin ayıklanması ve hemen ardından TİP içindeki Aybar ve Aren-Boran arasındaki kopuşun (ANT dergisinde dile gelen yetersiz üçüncü yol arayışları) TİP'in etkinliğini hızla eritmesi; MDD kanadında da, uzun süre önderliği tartışmasız Mihri Belli'den ilkin PDA (soy maoculuk) daha sonra THKO ve THKP-C'yi kuracak kesimlerin uzaklaşmasıyla ve her yanda kuramsal sözcülüğü kabul görmese de saygıyla karşılanan Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın (aynı anda ANT, PDA ve Aydınlık Sosyalist Dergi'de yazıları çıkmaktaydı) bir kenara bırakılması ile sosyalist hareket, yönelişinin kitleselliğini berhava ederek küçük öncü gruplara indirgenmiş oldu

Reformizmden radikal kopuş o gün için kitleler nezdinde anlaşılabilir, kavranılabilir olmadığı gibi, bu kopuş kitle eylemi açısından da birşey ifade etmiyordu. Böylece sosyalist hareketin, reel işçi hareketiyle bağlantısı henüz kurulurken kırılıyordu.

Sosyalist hareketin fikri mirasının büyük miktarda bu dönemde

oluştuğu gözönüne alındığında ne yeni yeni belirmekte olan uluslara rası sosyalist hareketin (68 dalgası, Moskova/Pekin çatışması, Kastrizm, vb.) siyasi pratiğini değerlendirmek; ne de henüz yola çıkılan "yerli" arayışlarla sınıf mücadelesinin dayattığı sorunları kavramak ve buna uygun siyasal ve örgütsel tutumlar geliştirmek mümkün oldu.

Bu mirası devr alan Moskova, Pekin ve Tiran gibi merkezlerin uzantılığını üstlenen belli başlı örgütler ve akımlar bu mirasa eleştirel bir şekilde sahiplenmediler. Daha çok, geçmişin kıskanç savunuculuğunu üstlendiler, geçmiş kahramanlık öykülerine romantik göndermeler yapmakla yetindiler. Bu kesimlerin farklı kanallardaki arayışları, seksenlerin eşiğinde tepe noktasına vardığında, ağır basan kesimler, bir yanda bağımsız bir sınıf politikasından ziyade beyaz (faşist) teröre karşı özsavunma temelinde etkinlik kazanan popülist-merkezci gruplaşmalar, öte yanda, sendika bürokrasileri aracılığı ile reel işçi hareketi ile bağlantıda bulunan ve böylece büyük ölçüde sendika bürokrasilerinin akibetine bağımlı kalan kesimlerdi.

12 Eylül arifesinde savunmanın bölük pörçük sürmesi nedeniyle kayıplar arttıkça daha güçlü birliktelik arayışları daha çok düşünce temelinde kaldı. Ancak bazı çevrelerde, ilkesiz bir biçimde de olsa zaman zaman bu tür pratikler gündeme geldi.

Derlemede yer alan ilk yazılar tam da bu dönemin ürünüdür ve onunla sınırlıdır. Ekim devrimi, Almanya'da Nazizmin yükselişi ve İspanya iç savaşı gibi tarihsel derslere göndermeler yapılmıştır, ancak, bununla sınırlı kalınılmamış, o gün için ne anlam ifade ettiği çoğu kişi için henüz belirsiz olan kimi yeni tipte girişimlere de yer verilmeye özen gösterilmiştir. Bugün artık dünyanın dört bucağında bir sınıf partisi kurma yolundaki girişimcilerin irdelemeden edemedikleri Brezilya Emekçi Partisi deneyimine bu bağlamda ilk kez yer verilmiş (Ocak 1980 Ne Yapmalı s.73-89). Ayrıca, akıl almaz bir sekterlik sonucu büyük bir yıkımla sona eren, 1978'den itibaren yaklaşık dört-beş yıl sosyalist mücadelenin alabildiğine yükseldiği Peru deneyiminin ilk evreleri dahi dikkate alınmaya çalışılmıştır.

Bu irdeleme 12 Eylül sonrasında güçler ilişkisindeki köklü değişimden sonra daha farklı bir zeminde, ancak daha zengin bir biçimde

sürdürülebilir oldu. Bunun temel nedeni birçok ülkede farklı gelenekten gelen akımlar arasında yetmişli yıllarda akla hayale gelemeyecek eylem birlikteliğinden örgütsel birlikteliğe kadar ilişkilerin yoğunlaşmasıydı. SSCB ve Doğu Avrupa'daki dönüşümler de, sosyalist hareketin bu dünya çapındaki yeniden oluşumunda -belirleyici olmamakla birlikte- hızlandırıcı bir işlev gördüler. Bu yeniden oluşumun esas belirleyicileri, başta geleneksel bürokratik önderliklerin hegemonyası dışında gelişen yeni bir işçi hareketi ve onla birlikte yeni ve çoğulcu bir sosyalizm anlayışı olmak üzere "yeni" unsurlar oldu.

Seksenli yılların ortalarından itibaren Türkiye'deki birlik ihtiyacı çok farklı kesimlerde dile getirildi ise de tartışmalar, "yeni" unsurlardan nasipsiz, eski birikimlerin dolayında takılıp kaldı. Derlemenin ikinci bölümünü oluşturan 1985'den başlayan yazılar ise esas olarak bu dönemin gereklerine uygun "birleşik sosyalist muhalefet" diye özetlenebilecek arayışların ürünü. Seksen öncesinden farklı olarak bir odak merkezi işlevi görebilecek herhangi bir kesimin bulunmaması, parti inşa perspektifinin ancak propagandif düzeyde dile getirilebileceğinin bir göstergesiydi. Seksenli yılların ortalarında birleşik bir parti tartışmalarına katılanların arasında aygıtsal gücü ile daha sonra Sosyalist Parti'yi (SP, sonra İşçi Partisi-İP) kuracak olan Aydınlıkçılarla, sosyalist hareket içinde Aybar'ın kişisel konumuyla prestij sahibi olan eski Sosyalist Devrim Partisi (SDP) çevresi bulunuyordu. Prestijin inşa projesinde bir başına fazla anlamlı olmadığı kısa sürede belli oldu ve darbe sonrası ilk kıpırdanmaların belirmesiyle sönümlenmesi bir oldu. Bu ilk girişimin başarısızlığa uğramasının temel nedeni malzeme yetersizliğidir.

Bundan birkaç yıl sonra ise "Kuruçeşme Toplantıları" olarak da anılan, çok daha geniş kesimlerin ayrıntılı programatik tartışmaları ile sürdürülen BDTK toplantıları oldu. Bir dizi derginin tematik dökümü ile yapılabilecek bir değerlendirme tartışmalarla canlandırılmaya çalışıdı ise de, bu çabalar sonuçta örgütsel perspektif kıtlığından kendi arayışlarını gerçekleştirebilme kapasitesinde olanların oluşturduğu Sosyalist Birlik Partisinin (SBP) kurulmasından başka bir ürün vermedi.

Her iki deneyin sınırlılığı ve gerektiğinde kapsayıcı olamaması sosyalist hareketin mümkün ortak eylem kapasitesi yükseltme kanallarını açamadı.

Bugün gelinen noktada yaşanmış olanların sınırlılığından da dersler çıkartarak, geleceğin programatik sorunlarında ayrışmak yerine, bugünün eyleminde birleşmenin imkanlarını araştırmak, geleceği kağıt üzerinde değil ortak eylem içinde kurulabilecek yeni ilişkiler temelinde tasarlamak gerekecektir.

1994 Mart yerel seçimleri sonrasında sosyalist hareketin azımsanmayacak kesimleri, sosyal demokrasinin solunda, yani düzen güçlerinden bağımsız bir sosyalist seçeneğin oluşturulması yolunda bir önceki dönemden çok daha fazla kararlı gözükmektedirler. Bir döküm yapmanın, henüz billurlaşmamış yönelişlerin geleceği hakkında ahkam kesmenin gereği yok. Şimdilik, konumuzu ilgilendirdiği kadarıyla ayırdedici özellik olarak bir yandan kimi değişik gelenekten gelenlerin ortak arayışları ile, öte yandan kendi gelenekleriyle sınırlı arayışların iki ana yönelişi belirlediğini söyleyebiliriz.

Unutulmaması gereken bir nokta, yeniden biçimlenme konusundaki başlıca tarihsel eksiklik ve zaafın, işçi hareketinde bir yenilenme ve sınıf mücadelesinde bir canlanmanın olmayışıdır. Ancak burada takılı kalıp eldeki mevcut malzemenin ilahi bir biçimde arındırılıp yenilenmesini beklemenin eldekinin de berhava olmasından başka bir sonuç üretmeyeceği açıktır. Nitekim, 12 Eylül sonrasında, sosyal demokrasi diye vaftiz edilen merkez sol içinde kış uykusuna yatmaya niyetlenenlerin sosyal demokratlaşması bunu fazlasıya kanıtlamıştır. Tokmak başkasının elindeyken davulu boynuna takmanın akıl kârı olmadığı açıkken, bağımsız bir sınıf politikasının savunusundan vazgeçmenin ağır bedelini sosyalist hareket fazlasıyla ödemiştir.

İşçi hareketinin konumu, öncelikle siyasal grevlerin olmayışı, buna karşı kısmen ekonomik grevlerin yaygınlığı, sendikasızlaşma, emekçi kitlelerin herhangi bir savunma mevziinden yoksun oluşları, sosyal demokrasinin beklenen ihaneti, 12 Eylül sonrasında muhalefetsiz bir biçimde egemenliğini sürdüren neo liberal politikaların yarattığı her düzeydeki çürümenin giderek kemikleşen karakteri bir hamle

için hiç de elverişli bir konumlanışta bulunulmadığının göstergeleridir. Bu nesnel verileri sihirli bir değnek darbesi ile bir anda değiştirecek bir çözüm bulunamayacağına göre, bugünden yarına temel sorunlar çerçevesinde en geniş birliktelikleri sağlaya sağlaya reel emekçi hareketiyle kaynaşacak, savunma için gerekli malzemeyi ve mücadeleyi geliştirecek bir örgütlenmenin gerektiği açıktır. Bunun dışındaki yollar fazlasıyla denenmiş ve fiyaskoyla sonuçlanmıştır. Önceki yıllarda kağıt üzerinde daha uygun koşullarda gerçekleşemeyen "birlik"çi girişimlerin, daha elverişsiz koşulların bulunduğu şu günlerde sonuca ulaşmasını daha mümkün kılan en belirgin gerekçe şimdilik, farklı kesimlerdeki anlayış değişikliğinin ortak bir paydada birleşebilmesidir.

Öte yandan uluslararası planda, Doğu Avrupa ve eski SSCB'deki kapitalizmin yeniden inşasına yönelik değişimlerin yarattığı ilk sarsıntılardan sonra, geçtiğimiz birkaç yılda neo liberalizmin yalnızca Üçüncü Dünya ülkelerinde değil gelişkin kapitalist ülkelerde de yaratmış olduğu tahribatın kitlelerce kavranmaya başlaması ile adım adım toplumsal muhalefet biçimlenmeye başlamıştır. Böylece, genel olarak sosyalizmin ağır bir biçimde zedelenen itibarı, reel sosyalizmin sahte değerlerinin yüceltilmesi ile değil, insanlığın sömürü ve baskıdan kurtuluşu ve adil, eşit, dayanışmacı ve özgür bir toplum kurma yolundaki çabalar ve umutlarla yeniden yükselmeye başlamıştır. Tüm bunlar, yeni bir dönemece girilmekte olduğunu göstermektedir.

Popülizmden, Kastrizme oradan Devrimci Marksizmin çeşitli eğilimlerine alabildiğine farklı gelenekten gelen ve önemli oranda farklılıklarını koruyarak, sorunlarını karşılıklı saygı içinde tartışıp temel konularda ortak insiyatifler oluşturmaya çalışan ve dört yıldır her seferinde (bir takım sorunları da taşımakla birlikte) giderek genişleyen katılımlara düzenlenen Latin Amerika sol örgütleri toplantıları böylesine bir gelişimi tüm çelişkileriyle birlikte sergilemektedir. Öte yandan, farklı kökenlerden gelen siyasal akımların yeni tipte bir parti kurma düşüncesinde anlaşarak, sosyalist harekette yeniden yapılanmalara yönelmeleri konusunda dünyanın dört bucağından örneklerle oluşan çok zengin ve çok renkli bir tabloya sahibiz. Derlemenin "par-

ti inşa projeleri" başlıklı yazısında farklı tipte birlik ilişkilerinin örgütsel biçimi hakkında kabaca bir döküm bulunmakta. 1992 sonundaki bu yazıda şimdilik en fazla eksikliği hissedilen toplumsal hareketliliklerin partisi olarak özetlenebilen ve kendisini özgür, devrimci ve emekçilerin bir örgütü olarak tanımlayan Venezuella'daki (başkent Karakas'ın belediyesini de elinde tutan) Causa Radical'dir (Bkz. Sosyalist Demokrasi için Yeni Yol dergisinin Mayıs 1994 sayısında, genel sekreteri Pablo Medina ile yapılan bir görüşmenin çevirisi).

İçinde bulunduğumuz koşullarda bugünden yarına kitlesel bir emekçiler partisi, birleşik bir sosyalist parti inşası için yeterli tarihsel malzemeye sahip bulunulmadığı rahatlıkla söylenebilir. Ancak kitlesel bir partinin inşası için oluşturulması gereken malzemenin en önemli kısmı da başta işçi hareketi olmak üzere, toplumsal mücadeleler içinde gelişebilecek dinamiklere bağlıdır ve bu dinamiklerin en önemlisi de bu mücadeler içinde yerini alacak olan çoğulcu, eylem birliğini sağlamaya yönelik, ortak mücadeleyi öne alan, sosyalist demokrasiyi her türlü ilişkilerinde temel alan, baskı ve sömürü neredeyse kendini orada baskıya ve sömürüye karşı demokratik olarak inşa eden bir alternatifin varlığıdır. Başlangıçtaki gücü ne kadar sınırlı olursa olsun, böylesi bir yönelişe sahip olan bir alternatif mücadele içindeki kesimlerle de bütünleşecektir. Böyle bir alternatifin programı anti-emperyalist, anti kapitalist, enternasyonalist, feminist, ekolojist, demokratik ve özyönetimci olduğu oranda zafere ulaşması mümkün olacaktır.

İstanbul, Mart 1994

Birleşik Cephe Taktikleri Üzerine

(Şubat 1980)

Kitleler ne bireylerin tekil kahramanlıkları, ne çok geniş kapsamlı bir programın her bir noktası, ne bir siyasal akımın pederşahi şeceresi, ne de onların tarihsel çıkarlarını güncelleştirecek politikalara indirgenemeyen "bilgi hazineleri" ile ilgilidirler; onlar, ancak ve ancak bizzat hayatın içinde, yüzyılların onlardan esirgemiş olduğu değerleri, özgürlüğü, her türlü baskı ve zorbalıktan kurtulmayı, kendi yaşamlarının her saniyesi ve santimi için kendilerinin karar verebileceği bir devrimi gerçekleştirmek için, tarihin tozunu silkelemek için, yaşadıklarının, deneyimlerinin bilincinin örgütlenmesine gereksinim duymaktadırlar.

Komünist Enternasyonal ve Birleşik Cephe Taktiği

Bolşevik partisinin ölcülüğünde, Ekim 1917 sosyalist devriminin gerçekleşmesi ile, daha önce ancak taslak halinde olan, dünya devriminin partisi Komünist Enternasyonal de kısa bir süre sonra kuruldu. Komünist Enternasyonal, II. Enternasyonal'den yalnızca devrimci anlayışı ile değil, bu anlayışın kapsamı açısından da ayrılmakta, II. Enternasyonal'in aksine yalnızca kapitalist ülkelerle sınırlı olmayan bir dünya partisi olmayı hedeflemekte idi.

Yine de işçi hareketinin -çeşitli düzeylerde- geleneğe sahip olduğu ileri ülkeler Komintern tartışmalarının genellikle odak noktası olmuştur. Almanya'da Rosa ve Liebknecht'in öldürülmesini kapsayan sosyal demokrat ihanet politikası sonucu yenilgiye uğrayan devrim, Bolşevik liderleri, ilk iyimser [1] yaklaşımlarında daha temkinli olmaya zorladı. Almanya'yı devrim öncesi Rusya'dan ayıran esas nokta toplumsal bunalımın boyutu değil, Almanya'da sosyal demokrat engeli aşacak güçte devrimci bir partinin olmayışı idi. Henüz ya eski parlamenter-reformist alışkanlıklardan tam anlamıyla kurtulmamış ya da geçmişe bir tepki olarak aşırı sola sapmış önderlikler sözkonusu idi. İşçi sınıfının çoğunluğunu kazanacak bir parti için, bolşevik bir örgütlenme, program ve politikalara sahip olması gerèken bir partinin geliştirilmesi için bir hazırlık dönemine gereksinim vardı. Böyle bir parti olmadan, gerekli hazırlık yapılmadan girişilecek ataklar hüsranla sonuçlanmağa mahkûmdu.

Devrim kimilerinin sandığı gibi tarihi gelişmenin kaçınılmaz bir ürünü değil bilinçli, sabırlı, örgütlü ve kararlı bir çabanının ürünü idi. Komünist önderlik kitlelerin içinde kök salmalı, işçi sınıfının günlük mücadelelerine, reformist hayallere kapılmadan aktif olarak katılmalı ve bu mücadeleler içinde dahi kitleleri devrime ikna etmeli ve hazırlamalı idi.

1921 yılında Komintern önderleri önceki iyimserliklerini geride bıraktıklarını açıkça belirtiyorlardı. Troçki III. Kongre'nin temel konuşmasında şöyle diyordu:«...şimdi, görüyoruz ve hissediyoruz ki, nihaî hedefe, iktidarı fethetmeye, dünya devrimine pek o kadar yakın değiliz.»[2] Yine aynı kongrede Radek, «devrimci güçlerin yeni mücadeleler için toparlanmasının eşiğinde bulunuyoruz.»[3] diyordu.

---

1) « Dünya burjuvazisi boşuna ateş püskürecek, Spartakistleri ve Bolşevikleri boşuna kara listeye alacak, hapsedecek, hatta öldürecek, tüm bunlar onu artık kurtaramayacak... Dünya Sovyetler Cumhuriyetinin kuruluş zamanı yakındır.»(Lenin, **Burjuva Demokrasisi ve Proletarya Diktatölüğü**, Sol Y. s. 167.)

2) III. Enternasyonal, Belge Y. s.. 56.

3) Age, s., 58.

Lenin Komintern'inin Formülasyonu

III. Kongre'den başlayarak dördüncü kongrede Lenin ve Troçki'nin birlikte geliştirdikleri «Birleşik Cephe Taktiği», Lenin Komintern'inin temel politikalarından biri olarak dünya işçi hareketinin kazanımları arasında yerini aldı. Bu taktiğin anlamıyla ilgili olarak IV. dünya kongresi şunları belirtiyordu:

«Birlik cephesi taktiği, komünistlerin, başka partilere ya da gruplara üye, ya da partisiz bütün işçilerle işçi sınıfının en temel hayati çıkarlarını burjuvaziye karşı savunmak için birlikte mücadele etmesi önerisidir. En küçük günlük talep için verilen her mücadele, devrimci eğitim için bir kaynak oluşturur, çünkü mücadele deneyleri, emekçileri devrimin kaçınılmazlığına ve komünizmin önemine inandıracaktır. Birlik cephesi için çalışırken özellikle önemli görevlerden biri, sadece ajitasyona dayalı sonuçlar değil, örgütsel sonuçlar da elde etmektir. Bizzat işçi kitlesinin içinde örgütsel müstahkem mevkiler (işyeri meclisleri, bütün partilerden ya da partisiz işçilerden oluşacak denetim komisyonları, v.b.) elde etmek amacıyla tek bir fırsat bile kaçırılmamalıdır.»[4]

Bu haliyle dahi birleşik cephe anlayışının belli ön gerekleri vardır. Komünist Partisi işçi sınıfının belirleyici bir kısmını kucaklamamaktadır. Ama küçük bir aydın grubu ya da dar bir propaganda grubu değildir. İşçi sınıfının hiç de küçümsenmeyecek, özellikle ileri işçilerin önemli bir bölümünü politikaları doğrultusunda seferber edebilecek güçtedir. Ayrıca Komünist Partisinin dışında sosyal demokrat, sosyalist ya da bağımsız sosyalist partiler işçi sınıfının önemli hatta büyük bir kısmını içermektedirler. İşçi sınıfının ancak günlük çıkarlarını savunan reformistlerle birlikte ortak eylem içine girerken, Komünist Partiler, işçi sınıfının militanlığını reformlar uğruna mücadelede erit-

4) **Ne Yapmalı**'nın Şubat 1980 sayısındaki Troçki'nin 'Birleşik Cephe Üzerine Genel Düşünceler'ine bakınız. (Komintern'in IV. Kongresi öncesindeki. 2 Mart 1922 tarihli yazısı.)

meye değil, reformlar uğruna mücadeleyi devrim için mücadelede bir kalkış noktası haline getirmeye çalışmalıydılar. Birleşik Cephe daha sonra saptırıldığı gibi yalnızca tabandan birliği değil, yukardan partiler düzeyinde görüşmeler, anlaşmaları da öngörmekte idi.

Lenin Sonrası Sekterlik

Birleşik Cephe anlayışı Lenin'in ölümünden hemen sonra, sosyal demokratlara «sosyal faşist» diyen uyduruk anlayışla birlikte yalnızca tabandan birlik anlayışına indirgendi ve hiçbir başarılı sonuç da elde edilmedi.[5] Almanya'da Nazizmin gelişmesi ile birlikte Birleşik Cephe anlayışındaki ayrılıklar en yoğun bir biçimde ortaya serildi. Alman Komünist Partisi ve Alman Sosyal Demokrat Partisi birlikte sonuna kadar oyların en az % 30'unu alıyorlardı. KP'ninki ise bir başına %10'un altına düşmüyordu. Doğal olarak her iki partinin esas olark işçi kitlesinden oy aldığı düşünülürse bu % 30'luk oran işçi sınıfının tümünün değilse bile çok büyük bir kısmının bu partilere oy verdiğini göstermektedir.[6].

Komintern'in 4. kongre kararları « Komünistler, koşullara göre, komünist olmayan işçi partileri ve işçi örgütleriyle birlikte bir işçi hükümeti oluşturmaya hazır bulunduklarını açıklamalıdırlar...»[7] diyecek kadar açıkken, Lenin sonrası Komintern liderliği hükümet kurmak bir yana faşizme karşı mücadele için dahi sosyal demokrat partiyi muhatap kabul etmiyor hatta onu sosyal faşist olarak görüyordu. Kimi? İşçi sınıfının büyük bir kısmını arkasına toplamış sosyal demokrat partiyi. Komünist parti sosyal demokratları kitleler halinde faşizme

5) Daha sonra bu anlayış Komintern'in 1935 yılındaki yedinci kongresinde, yani sosyal-demokratların sosyal-faşist olarak vaftiz edildiği altıncı kongreden tam yedi yıl sonra «yanlış ve zararlı» olarak nitelendiriliyordu. (E. Lewerenz: **Komünist Enternasyonalde Faşizmin Tahlili**, Sol Y. s. 114.)

6) Sırası ile 1933 Şubat, 1932 Kasım, 1930 Eylül seçimlerinde Sosyal Demokratların oy oranları 18.3, 20.4, 24.5; KP'ninki ise 12.3, 16,9 ve 13.1. Toplamları itibarı ile 30.6, 37.3 ve 37.8 dir. Nazilerinki ise 43.9, 33.1,18.34'dür.

7) **III. Enternasyonal**.... s. 70.

karşı mücadeleye katmaya çalışacağına, sosyal demokrat kitlelere ültimatom vermekte ve kendi dar tabanı ile sosyal demokratlar ve Nazileri sıraya bindirerek daha sonra kendisinin iktidara geleceğini iddia etmekte idi.

Nazizmin iktidara geçişi dünya işçi hareketinin ve insanlığın o güne kadar gördüğü en büyük yıkım olurken, Ekim devriminin derslerinin, tam da ters bir yönden, tekrarlanması gerektiğini de gösterdi.

Troçki Almanya üzerine yazılarında sık sık geriye döner ve Bolşevik Partisinin diğer Sovyet partileri ile ilişkilerini tekrar tekrar gözden geçirir ve Bolşevik politikanın Almanya'da geçerliliğini kanıtlar.

1917 Sovyet Devrimi, sovyetler temeli üzerinde yükselmiştir. Sovyetlere katılan bütün öteki partilere hiçbir kayıt ya da ültimatom verilmemiştir. «...bu örgütleri oldukları gibi, bütün kusur ve zaaflarıyla birlikte, kabul ederek...»[8] Ama sovyetlere katılan ve hatta sovyetlerin oluşumunda katkıları olan Menşeviklerin ve Sosyalist Devrimcilerin daha sonra karşı devrim saflarına geçtiğini biliyoruz. O halde Bolşevikler bir hata mı işlemişlerdi? Yoksa her cephenin bir taktik olduğunu, buna uygun ittifakların da cephenin hedefi ile sınırlı olduğunu kavramaktan aciz sekterlerin sandığı gibi daha sonra karşı devrim safına geçeceklerle ittifak kurmanın bir ihanet oluduğu mu söylenecek? Ne Alman sosyal demokratları ne de Sosyalist Devrimciler komünist değillerdi; bunu anlamak için alim olmak gerekmez ama herhalde Rus devrimindeki ittifakları anlamamak için özel bir çaba gerek.

Birleşik Cephe ve Sovyetler

«Sovyetlerin kurulması, işçi sınıfı içindeki çeşitli partilerin ve örgütlerin hem Sovyetlerin gerekliliği hem de ne zaman ve hangi yöntemlerle kurulacakları konusunda, fabrika düzeyinden başlayarak anlaşmış olmalarını gerektirir. Bunun anlamı: Sovyetler, kendi başlarına devrimci dönemde birleşik cephenin en yüksek biçimini ifade ettiğine göre, bunların kuruluşundan önce, bir hazırlık dönemi birleşik cephe po-

8) **Troçki, Faşizme Karşı Mücadele**. Köz Y. s. 210.

litikası izlenmelidir.»[9]

Evet bir anlaşma, bir hazırlık dönemi, hangi amaçla? Sovyetlerin kurulması amacıyla. Bu ayırd edici bir özellik midir, yoksa normal burjuva seçim yolları üzerine bir anlaşma da mümkün müdür? Devrimci dönemde, diyor Troçki, birleşik cephenin en yüksek biçimini sovyetler ifade etmektedir. Ama bundan önce kitlelerin özörgütlenmeleri doğrultusunda bir anlaşma, bir hazırlık döneminden sözetmektedir. Bu tür yaklaşımları içermeyen bir birleşik cephe politikası bir karikatürden başka birşey değildir. Adı üzerinde, cephe kurmak için birden fazla unsurun olması gerek. Bu unsurlar da keyfe göre belirlenmezler; onların işçi sınıfı mücadelesi içindeki etkinliği sözkonusudur. Eğer birleşik cephe için gerekli işçi örgütleri sözkonusu değilse hayale kapılmadan işçi sınıfının siyasallaşması ve çeşitli düzeylerde örgütlenmesi ön plana çıkar.

Her ülkede varolan işçi partilerinin böylesine bir cephe için yeterli olduğu söylenebilir mi? Yukarıdan da anlaşılacağı üzere işçi partileri birer tabela partisi değil, gerçek kitle partileri olmalıdır. Ama bu da yeterli değildir. Bir devrimci partinin varlığı hayati bir öneme sahiptir.

«Komünist Partisinin nicel olarak önemsiz bir azınlıktan oluşan bir örgüt olmaya devam ettiği hallerde onun kitle mücadelesi cephesindeki tavrı sorunu, belirleyici bir örgütsel ve pratik önem taşımaz. Böylesi durumlarda kitle eylemleri, hâlâ güçlü olan geleneklerinden ötürü belirleyici rolü oynamaya devam eden eski örgütlerin yönetimi (yönlendirmesi) altında kalır.

Ama Komünist Partisi'nin belirleyici bir ölçekte olmamakla birlikte, büyük örgütlü bir gücü oluşturduğu yerlerde partinin örgütsel olarak, örgütlü proletarya öncüsünün sözgelimi 1/4, 1/3 veya hatta daha büyük bir oranını kucakladığı yerlerde parti tüm şiddeti ile birleşik cephe sorunu ile karşı karşıya kalır.» [10]

Reformist önderliğin gücü, işçi sınıfını denetleme kapasitesi siyasal ve sendikal alanda irdelenmeden, devrimci partinin kitlesel etkinliğini hesaba katmadan birleşik cephe taktiğini uygulamaya çalışmak,

9) **Age**. s. 210.

10) **Ne Yapmalı**'nın Şubat 1980 sayısındaki Troçki'nin yazısında s. 43.

«belirleyici bir örgütsel ve pratik önem taşımaz.» Birleşik cephe için ilk zorunluluk devrimci partinin varlığıdır, bu akıldan çıkarılmaması gereken bir noktadır. Yoksa kitleleri kucaklamayan dar grupların önülüğünde ne kitle hareketliliği kanalize edilebilir, ne farklı parti ve örgütlerin üyeleri yanyana getirilebilir. Mutlaka bir mıknatısın, bir çekim merkezinin varlığı gerekir. Aksini düşünmek Leninist örgütlenmeden bir nebze bile birşey anlamamaktır.

Birleşik Cephe ve Sendikalar

«Birleşik cephe komünist ve sosyal demokrat işçi kitlelerinin birliğini sağlamak için kurulur, hiçbir kitle tabanı olmayan siyasî gruplarla pazarlık etmek için değil.» (Troçki)

Eğer bu tür partiler yoksa ille de partiler düzeyinde bir birleşik cephe kurmak için beklemek gerekmez. Devrimci bir işçi kitle partisinin inşası ve gelişmesi zaten her zaman siyasal mücadelenin bir an bile unutulmaması gereken görevlerindendir. Ama birleşik cepheyi bu gelişkin siyasal işçi örgütleri çerçevesinde kurmak sözkonusu olmadığında, başka türlü, örneğin sendikalarda işçi sınıfının birliğini savunmak gerekmez mi? Evet, genel ilke olarak işçi sınıfının tek bir ekonomik örgütte toplanmış olması devrimci öncünün propaganda ve siyasal çalışma açısından en geniş alanı kazanması yönünden önemlidir. İşçi sınıfının kitle partileri yoksa sendikalara bile belli tarihsel koşullarda işçi kitle partileri kurma görevi düşebilir. Ama ne tür sendikalar ve hangi koşullarda? Bir CIO* teşkilatçısıyla tartışmada Troçki, «... bütün sendikalar birleşmeli, kendi işçi partilerini kurmalıdırlar»,[11] derken, Troçkist partinin kendini feshetmesini önermiyordu. Bu işçi kitle partisinin devrimci öncü tarafından olumlu görülmesinin

*)Comittee for Industrial Organization. 1935 Ekiminde Atlanta City'de yapılan AFL kongresinde önerilerinin reddedilmesi üzerine, UMV (otomobil işçileri sendikası) öncülüğünde, başka büyük sendika yöneticilerinin de katılmasıyla yine AFL(American Federation of Labor) çerçevesinde olmak kaydıyla kurulan ve örgütsüz sanayi ve kitlesel üretimdeki işçilerin örgütlenmesini gerçekleştirmeyi hedefleyen haraket.

11) Troçki: **Sendikalar Üzerine**. Maya Yayınları. s. 112.

nedeni, bunun işçi sınıfı örgütlenmesinde ileri bir adım oluşturmasıydı. İşçi sınıfının siyasallaşmasının gelişkin olmadığı yerlerde devrimci öncünün henüz kitlesel karakter kazanmadığı durumlarda belli bir eylem programı içinde işçi sınıfının mevzilerinin savunulması ve yaygınlaştırılması yolunda ileri bir adımdır bu tür partiler.

Yine de sendikaların birliğinin sağlanması basit bir genellemeye indirgenmemelidir. Bu birliğin hangi temellerde olacağının yanısıra birliğe katılacak sendikaların durumu da önemlidir. Örneğin:

«Fransa'daki... iki örgüt kendilerini yok edercesine, iki düşman siyasal partiye kesinlikle bağlanmışlardır. Bu koşullar altında yalnızca bütünlük söylevleriyle sendika akımını birleştirebilmeyi düşünmek, hayal kurmak olur. İki sendika örgütü birleşmeden önce yalnız proleter devriminin değil, ciddi bir sınıf mücadelesinin bile imkansız olacağını söylemek devrimin geleceğini çürümüş bir sendika reformcuları kliğine dayandırmak demektir.

Gerçekte devrimin geleceği, iki sendika aygıtının gelişmesine değil, işçi sınıfının çoğunluğunun devrimci sloganlar ve devrimci mücadele yöntemleri etrafında birleşmesine bağlıdır.

Bugün işçi sınıfının birleşmesi, yalnız siyasal partilerde değil, sendikaların içinde de bulunan sınıf işbirlikçilerine karşı savaşmakla mümkün olabilir ancak.»[12]

İşçi sınıfının çeşitli düzeylerde bölünmüşlüğünün sorumluluğunu tabii ki devrimciler üstlenmezler. Ama bölünmüşlük bir gerçekse, bölünmüşlüğün biçimsel olarak giderilmesinin her derde deva bir çare olduğu da söylenemez. Bu anlayış esas olarak sendika fetişizminden kaynaklanır. Sendikaları sosyalizm mücadelesindeki unsurlardan biri, yalnızca biri ve de belirleyici olmayan unsurlardan biri olarak gördüğümüzde, esas görevin devrimci bir partiyi oluşturmak olduğunu, bunun yanısıra "bağımsız militan örgüt"lerin sendikalardan çok daha önemli olduğunu kavradığımızda, **gerektiğinde** sendikal aygıttan kopmanın rahatlıkla savunulabileceğini görürüz.[13]

Her zaman için devrimcilerin önünde sendikaların birliğinden çok

12) **Age**, s. 34.
13) **Age**, s. 100.

daha önemli görevler vardır. Sendikalar ancak belirlenen siyasal görevin yerine getirilmesinde gerektiğinde kullanışlı olan unsurlardır. Devrimci militanlar için sendikal çalışma, ancak ve ancak siyasal çalışmada birer basamak oldukları sürece anlamlıdır. İşçi sınıfının diğer özörgütlenmeleri yolunda çabalar, sendikal mücadeleden çok daha önemlidir (fabrika komiteleri gibi).

Zaten birleşik cephenin en üsyt düzeyi olan sovyetlerin tohumları da bu tür komitelerden geçmektedir. Dolayısı ile farklı siyasal görüşlü işçilerin aşağıdan yani en sağlam yoldan birliğini sağlamak için en büyük kaldıraç bu tür özörgütlerdir. Militan mücadelenin her anında vazgeçilmez unsurlar olarak kendilerini dayatan bu tür örgütler işçi sınıfının birliğinin sağlanması yolunda her zaman geçerlidirler. Bu tür komiteler devrimci Marksizmin ABC'sidir. İkili iktidarın fabrika düzeyinden başlayarak temel taşlarını atan bu tür komitelerin propagandası, işçi sınıfının çeşitli düzeylerdeki mevzilerinin savunulmasında her zamankinden çok geçerlidirler.

Birleşik Cephe, Parti ve Örgütler

Bu tür bir yaklaşım, yani birleşik cephenin esas olarak aşağıdan yürütülmesi gerektiğini belirten bir yaklaşım proletarya cephesini zayıflatan sekter bir üçüncü dönem* hastalığı olarak nitelendirilebilir mi? Eğer gözlerimizi kapayıp ezbere formüllerle işgörmeye niyetliysek rahatlıkla yukardan birleşik cepheyi reddedip aşağıdan birleşik cephenin yürütülmesini öngörüyoruz diye eleştirilebiliriz. Eleştirmenlerimize hemen şunu söylemek gerek: Biz eleştirmenlerimizin kendileri gibi kendimizden başka kimseyi devrimci görmemek gibi fazla devrimci bir hastalığa tutulmuş değiliz! Ya da bizden başka derken dev-

*)Komintern'in IV.Kongresinde (1928) yapılan sınıflamaya göre: 1923'e kadar devrim ve bunalım dönemi birinci dönem; 1928'e kadar kapitalizmin durulduğu ikinci dönem ve 1928'den sonra kapitalizmin ve emperyalizmin ölüm çağı olarak üçüncü dönem. Devrim kapıdaydı ve sosyal demokrasi de faşizmin ikiz kardeşiydi. Böyle olunca faşizme karşı sosyal demokrat partiyle birleşik cephe yapmak da ihanet oluyordu!

rimci olmayanların anti faşist mücadelede, işçi sınıfının tarihsel kazanımları uğruna mücadelede dışlanmaları gerektiğini hiçbir zaman söylemiyoruz. Aksine birleşik cephe taktiğinin, büyük işçi örgütlerinin olmadığı gerçeğinden hareketle, onu önceleyen gerçekleşme alanlarının bağımsız militan örgütler olduğu, ya da küçük de olsa devrimci örgütlerin birliğinden yola çıkarak oluşturulabileceğini söylüyoruz.

Açıkçası böyle bir dönemde sovyetlerin ilk belirtileri olan komitelerin ancak bu komitelerin kuruluşu ve işlevinde anlaşan, mücadele temelinde yükselen grupların ortak çabaları ile gerçekleştirilebileceğini söylüyoruz. Her taktik gibi belli bir hedefe ve döneme tekabül eden bu taktik de bu komitelere katılacak sarı ya da faşist olmayan her siyaseti ve bireyi içerir. Ama kuruluş için gerekli temeli ancak bir devrimciler birliği sağlayabilir. Bu tür komitelerin, ikili iktidar tohumlarının, reformist ve revizyonist akımlarla yürütülmesi, hiç değilse başlangıçta imkansızdır ve bunu iddia etmek de gülünç olur. Ancak bu komitelerin kendilerini kabul ettirme sürecinde zorlanan kimi liderlikler ya da artık günlük çıkarların ötesinde tarihsel çıkarlarını görmeye başlayan çeşitli siyasetlerden gelen işçiler, artan bir oranda bu komitelere katılacaklardır; ki bu da devrimci bir döneme tekabül eder.

Birleşik cephe taktiği mücadele temelinde yükselen bir taktiktir. Kim mücadele ediyor? Bu, sorunun can alıcı noktasıdır. Faşizme karşı meşruiyet peşinde koşanlar mı yoksa faşizme karşı aktif mücadele edenler mi? Bu sorunun cevabı tartışmanın başlangıcıdır. Mücadele etmeyen siyasal akımlarla ne iş yapabilirsiniz? Tabii eğer birşeyler yapmaya niyetiniz varsa, teori imalatı dışında.

Faşizme karşı aktif mücadele temelinde yürüyen siyasal akımlar ilkin kendi aralarında bir birlik oluşturmak zorundadırlar. Bu birliğin temeli de birliğe katılan akımların aralarındaki ilişkinin proleter demokrasisi ilkelerine uygun olmasıdır. Yani ortak düşmana karşı mücadeleyi sürdürüken, kendi aralarındaki sorunları asla unutmazken, bir kenara koymazken, bu sorunların çözümünü anti-faşist mücadeleyi devrim mücadelesine bağlama alanında bir mücadeleye dönüştürmelidirler.

Denebilir ki, birleşik işçi cephesinin çekim merkezi olan devrimci partinin yerine böyle bir devrimci cephe mi öneriyorsunuz? Bu da hamhayal bir sorudur. Şu anda kitlelerin ileri kesimlerini ciddi bir oranda kucaklayan bir önderlik olmadığı için kolumuzu kavuşturup oturmaya, yüksek perdeden sendikalar birleşsin, sol partiler birleşsin nakaratı ile ömür doldurmaya niyetli değilsek, sınıf mücadelesinin yüklediği görevleri bırakıp bizim böyle bir partimiz yok, olana kadar da bekleyelim diyecek değilsek, herkesin kendi öz sorunu olan partileşme sürecini günlük görevlerin önüne bir engel olarak koymayı öngörmüyorsak, bir partinin yerini asla tutmayacak olan ama dağınık düzen yürümekte olan bir mücadeleyi de omuzlayacak böyle bir cephenin reddi niye? Eğer böyle bir cephede kendi varlığınızı yitirmekten korkuyorsanız o takdirde tarihsel olarak işinizin bitik olduğunun bilincindesiniz demektir. Ama şunu eklemek gerek ki, devrimci bir parti de ancak böylesine geniş kapsamlı bir mücadelede gelişir. Böyle bir cephe ve mücadele, çeşitli siyasal akımların düzene karşı yürüttükleri farklı politikaların sınanmasını ve bu yoldan hangi siyasetin gerçekten işçi sınıfının tarihsel çıkarlarını savunduğunun kitlelerce onayını getirir uzun vadede. Bunun böyle olmasının gerektiğine dair çok açık ve kesin olan bir tesbitten yola çıkmak gerek: İşçi sınıfının şu anda siyasallaşma düzeyinin, diğer bir deyişle, kendi ideolojisi etrafında örgütlenmesinin hemen hemen olmaması. Yani bugün Türkiye'de reformist de olsa işçi sınıfının bir kitle partisi yoktur. İşçi sınıfının devrimci bir kitle partisine sahip olduğunu iddia edecek olanlar da ancak özlemlerini dile getiriyor olabilirler; yoksa mevcut durumda böyle bir partinin yokluğu tartışılmaz bir gerçektir.

Zaten bunun ürünü olarak da işçi sınıfı sosyalist ve komünist olarak en az iki parçaya bölünmüş değildir. Eğer CHP'yi, muhalefet olduğu dönemlerde ettiği demokratik ve 'emekçi'lere seslenen (!) sözlerine bakarak sosyal demokrat olarak görmüyorsak, Stalin Kominterni'nin Almanya'da Nazizmin yükselişi döneminde sosyal demokrat işçilere verdiği ültimatomlarla aşağıdan devrimci birleşik cephe sağlama yaklaşımı da bugün sözkonusu olamaz. Bu tür bir tehlike henüz sözkonusu değildir. Çünkü aşağıdan birlik için de, yukarıdan birlik için

de gerekli olan işçi sınıfı kitle partileri yoktur. Almanya örneğinde Alman Komünist Partisi kendi etkisi altındaki işçi kitlesini sosyal demokratlardan tecrit etmiştir. Böylece sınıfın bölünmüşlüğünü sürdürmüş hatta daha da derinleştirmiştir.

İşçi Sınıfının Birliği ve İşçi Kitle Partisi

Denebilir ki işçi sınıfı öncüsünün önemli bir kesimini bağrında toplamadan birleşik cephe sorunu komünist partisinin önüne yakıcı bir sorun olarak gelmiyorsa, o takdirde, siyasal etkinliği sınırlı hareketlerin sınıfın birliğini sağlama yolunda bir devrimci birleşik cephe önermeleri, ilişkide bulundukları sınıfın çok küçük bir kesimini sınıfın bütününden tecrit etmeye neden olmayacak mıdır, yani bir üçüncü dönem hastalığı başka boyutlarda gündeme gelmeyecek midir? Bir başka açıdan böyle bir cephe esas olarak küçük burjuva demokratları arasındaki ilişkilerde etkin olan kesimlerin cephesi olarak gerçekleşip sınıfı örgütsüz bırakmaz mı, ya da sınıfın örgütlenmesini reformistlerin kendilerine bırakmaz mı?

Hemen şunu beritmekte yarar var: İşçi sınıfının birliğinin sağlanması yolunda girişilecek her türlü taktik bir an için bile önderlik sorununu gölgelememelidir. Eğer bir önderlik yoksa, ne sınıfın birliğinin sağlanmasının anlamı vardır, ne de devrim yolunda ciddi bir adım atılabilir. Tarih kimsenin kendi özel sorunlarını nesnel gelişimin önüne koymasına izin vermez. Esas olarak bir savunma durumunda[14] ortaya çıkan cephe taktikleri, önderliklerin konumuna bakılarak ya da önderliklerin sınıfla bağlantılarına bakılarak gündeme getirilirse de, hiçbir cephenin devrimci bir partinin yerini alamayacağı Leninizmin alfabesidir. Bir cephe devrimci partinin güçlenmesine yardımcı olabilir. «Birleşik cephe genel olarak güçlü bir devrimci partinin yerini tutamaz. O yalnız bu partinin güçlenmesine yardımcı olabilir,» diyor Troçki.

14) «Biz proletarya'yı saldırıya geçmeye değil, aktif bir savunma uygulamaya çağırıyoruz... Kuşkusuz, başarı durumunuda, aktif savunma saldırıya dönüşecektir. Ama bu daha sonraki bir aşamadır; bunun yolu savunma adına yapılacak birleşik cepheden geçer.» **Faşizme Karşı Mücadele,** s. 365.

Devrim için kitle örgütlenmelerinin alabildiğine yoğunluğunun yanısıra devrimci bir parti kaçınılmazdır. Kitle örgütlenmeleri içinde yeralan çeşitli partilerin kendi aralarındaki ilişkiler ve temsil sistemi proleter demokrasisi başlığı altında yeniden ve yeniden tartışılabilir ama proleter demokrasisi uğruna devrimci partinin insiyatifini engelleyecek olan her girişimin de sınıf karakteri her somut durumda yeniden değerlendirilmelidir.

Ekim Devrimi arifesinde Sosyalist Devrimcilerin sol ve sağ kanat olarak bölünmeleri ve sol kanadın gittikçe etkinlik kazanması aynı zamanda Menşeviklerde önemli iç farklılıklaşmaların gündeme gelmesi, yalnızca kitlelerin yükselen siyasallaşma düzeyi ile açıklanamaz. Bu gelişmenin asli bir etmeni, Bolşevik partisinin kitlelerin taleplerini formüle edebilmesi ve kitleler için bir çekim merkezi olması idi. Bolşeviklerin kitleleri yönlendirmeye başlayan politikaları bu hareketlerin de sola doğru kaymalarına neden olmuştur. Ama Bolşevikler içindeki uzlaşmacılar etkin olsa, SR'ler ve Menşevikler en fazlasından oldukları yerde sayarlardı.

Küçük burjuva demokrasisinin bir kesimi eğer kendi solunda devrimci bir seçenek varsa düzenle bağlarını koparma durumunda kalabilir. Bu noktada devrimci partinin taktikleri hayatidir. Geri ve henüz mücadeleye girmemiş kitlelerin ve kesimlerin temsilciliğini üstlenen bu küçük burjuva demokrasisi, kitle hareketliliğinin sola doğru kayma sürecinde dalganın tepesinde yerini alabilir ve bu arada bir kesimi ileri doğru hamle ederken kendi içinde de mutlaka parçalanır.

Böyle bir sürece damgasını vuracak bir devrimci parti yoksa devrimin kaderi bellidir. Ama önümüzdeki dönem bir savunma ile niteleniyorsa, bunun için gerekli çabalar ortak bir biçimde yürütülürken her siyasal akım kendi öz sorunu olan örgütlenmesini ya da varolan örgütünü güçlendirmesini bu noktada engelleyici bir etmen olarak ileriye süremez. Böyle bir cephede yer alacak siyasal akımlar kendi aralarında da ateşkes ilan etmek durumunda değildirler. Yalnızca belirlenmiş ve sınırlanmış bir hedef konusunda anlaşmış durumdadırlar. Bunun dışında geleceğin inşası yolunda tıpkı geçmiş üzerine olduğu gibi aralarındaki ayrılıkları bir kenara itmek durumunda değildirler. Geleceği,

insanlığın kurtuluşu yolunda inşa edilen geleceği, sokağın çamuru içinde ama en sürekli, planlı ve istikrarlı bir biçimde gerçekleştirmeye yönelecek olanın hangi siyasal akım olduğu, sınıf mücadelesi içinde ve aktüel olarak da onların bu cephenin hedeflerini, nihai hedef için ne kadar uyumlu olarak kurmaya çalıştıkları ile de belirlenecektir.

Özetle, Komintern'in esas olarak Almanya'da vahim bir şekilde sergilenen üçüncü dönem sekter politikaları ile işçi sınıfının bağımsız militan örgütlerinin varedilmesinde öncelikle devrimci işçilerin biraraya gelmesini öngören anlayış arasında en ufak bir benzerlik aramak dahi, zorlamadan öte bir artniyeti gerektirir. Bugün bir işçi kitle partisinin oluşturulması yolunda çeşitli varsayımlar olabilir: Bir sendika konfederasyonu ya da reformist parti ve siyasal akımların birleşmesi, ya da birtakım aşırı sol grupların ortak bir biçimde ya da bir başına böyle bir girişimde bulunması gibi. Bu olasılıklardan birine ve belki de en kolayına umut bağlamak, ancak sabırsız aydınların ve henüz egemen ideolojiden arınmamış olanların en kısa çözüm yolu olabilir. Ne ki bu varsayımlar arasında günübirlik uygulanabilirlikten çok, uzun vadede işçi sınıfının çıkarlarını temsil etmesi ya da katkıda bulunması açısından nihai hedefe en yakın olan gündeme getirilmelidir. Bu da program sorununu ortaya getirir. Örneğin sendikalar üzerine biçimsel olarak temellenmiş sosyal şoven, oportünist ve reformist bir parti mi, enternasyonalist, demokratik ve aktif siyaset temeli üzerinde yükselen bir parti mi?

Yakın zaman kadar Türkiye solunda çeşitli amaçlar ve açılardan birlik çağrıları yapılmakta idi. Bu çağrıların ne tür opotünist manevralar içerdiği özellikle 'işçici' gözüken, kendi dışlarındaki devrimci akımları küçük burjuva öğrenci hareketleri olarak niteleyen, aslında kendileri de hizmet sektöründeki yani özel ve kamu sektöründeki memurlardan oluşan siyasal parti ve akımlarda ayyuka çıkmıştır. Aralarındaki mücadele gibi birlik çağrıları da işçi sınıfının somut ve tarihsel görevlerinden değil kendi durumlarından kalkınmakta, açıkça paye peşinde koşulmaktadır. Bu parti ve akımların birliğinin dahi bir işçi kitle partisi kurulması için gerekli gücü sağlayamayacağını anlamamak için körden fazla birşey olmak gerek.

Bir dizi küçük burjuva pasifistinin ve işçici dalkavukların bel bağladığı DİSK partisinin ise kendi tabanına bile ne oranda derdini anlatabileceği meçhul değildir. Zaten bu öneriyi düzeltmek gerek: DİSK partisi değil, olsa olsa DİSK yönetiminin bir kesiminin niyeti. Çünkü konfederasyonun büyük bir kısmı bu yaklaşımın dışındadır.

Bütün bunlara rağmen CHP dışında solun varolandan güçlü bir seçeneğe sahip olması işçi sınıfının örgütlenme ve siyasallaşmasında ileri bir adım olacaktır. Ama atılan adımın karakterini iyi değerlendirmek gerekir. DİSK de kursa, reformist parti ve akımlar birleşip de kursa, bu parti kelimenin tam anlamı ile parlamentarist ve en fazlasından «demokrat» bir parti olabilir. Bunun da günlük kazanımlar ve işçi sınıfının deneyim kazanması açısından küçümsenmeyecek bir önemi olduğunun bilincinde olarak karşısına çıkmazken bu çözümün dışında devrimci seçeneğin oluşturulması ve bu yolda mücadele eden çeşitli aşırı sol akımlar arasındaki ittifak ve çeşitli düzeydeki ilişkilerin reformist bir partinin kuruluşundan bin kez daha önemli olduğu bir an bile unutulmamalıdır. Çünkü kurulacak bu partiler düzen partileri ile yakın ilişki içinde bulunacak, işçi sınıfının bağımsız siyasetini her an burjuvaziyle pazarlık masasına sürecek ve kendi solundaki gelişmelere karşı burjuvaziyle birlikte davranacaktır. Bugün eğer bunu açıkça görünecek bir biçimde yapmamışlarsa buna niyetleri olmadığı için değil bugüne kadar kaç kez doğrudan ya da dolaylı olarak kapısını çaldıkları CHP'nin buna yaklaşmamasındandır. CHP'yi kendilerine saylav ya da kurulacak yeni partinin payanda deposu olarak görenlerin işçi sınıfının siyasallaşmasından neyi anladıkları bellidir.

Devrimcilerin Önündeki Görev

Evet devrimcilerin önündeki görev bir devrimci odağın yaratılmasıdır. Böyle bir odak olmadan, böyle bir odağın toparlayıcılığı olmadan işçi sınıfının özörgütlenmeleri ancak çok özgün tarihsel anlarda kendiliğinden kitle eylemi içinde mümkün olacak ve o zamana kadar gereken birikim, hazırlık yapılmış değilse sonuç yenilgidir. Bir işçi kitle partisinin oluşumu ancak devrimciler için bir çalışma alanı olabilir, bir

amaç değil. Devrimciler için aslolan bağımsız militan örgütlerdir. Düzene karşı güçleri bağımsız militan örgütler temelinde örgütlemeyi anti-kapitalist bir yönelişle kabul eden tüm devrimci güçler bir eylem programı çevresinde bir cephe kurmak zorundadırlar. Devrimci hareket bir bütün değildir, hiçbir akım tek başına tarihsel görevlerin altından kalkacak güçte değildir. Hatta hemen hemen her hareket kendi örgütlenmesinin bile ya eşiğinde ya da başlangıcındadır. Sınıf mücadelesi cephesinde belirleyici bir etkinlik kazanma gücünden yoksundurlar. Ama tarih de kimsenin kendi özel işlerini bitirmesini beklemez. Ayrıca her hareketin kendi içsel sorunları da ancak böylesine bir ortak mücadele içinde çözümlenebilir, geliştirilebilir. Siyasal akımlar ancak en geniş hareketlilik, en kapsamlı eylem içinde kendi öz sorunlarını açık seçik görebilirler; gerçek ayrılıklar ve birlikler böyle bir ortamda en kesin haliyle ortaya çıkar ve kısaca neyin ne kadar devrimci olduğu ancak kitlelerin örgütlenme, siyasallaşma ve harektlenmeleri içinde kesinliğe kavuşur. Ancak sekterler, kendi kadrolarını diğerlerinden tecrit ederek ayakta durmayı yeğleyenler, yani ancak küçük burjuva demokratları düzeyinde kalanlar, sürekli ayrılık noktalarının altını çizmeyi marifet sayarlar. Kağıt üzerinde değil sokağın çamuru içinde belirlenen bir mücadeleye ancak kısmi olarak katılabilirler. Kendi varlıklarını anlamlandırmak için sınırlı ve nihai hedefi belirsiz bir çalışma anlayışı, program anlayışı ve örgüt anlayışı ile kimi zaman yiğitçe eylemlerde bulunsalar da, burjuvazinin çeşitli baskı yöntemleri karşısında darmadağınık, soluksuz bir çaresizlik girdabına sürüklenirler. Kitle hareketliliğinin yükseliş dönemlerinde genellikle kitlelerin gerisinde kalırlar. Siyasal yaşamları boyunca, devrimci mücadelenin kimi zaman değil ittifaklar, uzlaşma ve uzlaşmacıklarla birlikte yürüdüğünü kavrayamayan 'sol komünistlere' Lenin'in verdiği dersten bu yana geçen altmış yıl, onlar için yaşanmamıştır.

Bu sekterlere göre ittifaklar kendi hareketlerinin öz karakterlerinden fedakarlık gerektirir, hatta tavizler gerektirir. Bunun için de kendi bağımsız varlıklarına halel getireceği için her türlü ittifakı reddederler. Ya da önerdikleri ittifak aslında başka hareketlerin kendileri ile bütünleşmesinden başka birşey değildir. Ama fiili durumlarda en çok bu

sekter unsurlar en pespaye amaçlar için en pespaye ittifakları gireriler. Bu tür ittifakları da özel şartlara bağlayarak bunların mahalli planda geçerli olduğunu söylerler. Aslında bu tür ittifaklar dar çıkarların sürdürülmesi yolunda pragmatik yaklaşımların ürünüdür. Bir yanda kendi grup çıkarları için revizyonistlerle ittifak yaparak daha soldaki bir gruba karşı mücadele ederken bir diğer yerde onlarla birlikte kendilerini devrimciler başlığı altında rahatlıkla toplayabilmektedirler. Kısacası bu tür ittifakların siyasal temeli çürüktür ve oportünizmle sakatlanmıştır.

Önerilen cephenin bu tür ittifaklarla hiçbir ilişkisi yoktur. Önerilen cephe herşeyden önce mutlaka belirlenmiş bir siyasal temele dayanmaktadır. Hedefleri açık ve kesindir. Kimsenin kendi öz hareketinden vazgeçmesini, kimsenin kimseyle bütünleşmesini önşart olarak görmez. Her hareketi olduğu gibi ele alır ve o hareketin dinamiğini gözetir, yani yönelişinin saptanan ortak hedeflere uygun düşüp düşmediğini. Önerilen cephe mahalli düzeyde geçici oportünist manevraları şiddetle reddeder. Cephenin geniş kapsamlı ve ülke çapında olması gerekir.

Birleşik Cephe'ler

Birleşik cephe politikasının ne tür ifadeler kazanacağı özellikle son yıllarda devrimci Marksist hareketin kimi ülkelerin siyasal yaşamında kazandığı etkinliklerle güncellik kazanmıştır. Bunun yanısıra daha önceki yaklaşımların mantığını sınama olanağı, ancak pratik bakımdan bunların geçerliliğinin kanıtlanması ile ortaya çıkmıştır.

Verilebilecek bir dizi örnek arasında Latin Amerika devrim mücadelesinin trajik örneği Şili, devrimci Marksist hareketin henüz etkin bir güç oluşturmamış olduğu bir kategoride ele alınabilir.

Bilindiği gibi 4 Mart 1973 seçimlerinde Unitad Popular oyların %44'ünü alarak seçimden başarılı çıkmıştı. Bu noktadan 11 Eylül darbesine kadar geçen olaylar bir seçim zaferinin sınırlarını yeterince kanıtlamıştır. 11 Eylül darbesinden çok kısa bir süre önce Şili'li devrimci Marksistler gelişen olaylar karşısında Şili Komünist Partisi'nin

teslimiyetçi pozisyonunu görerek şöyle bir cephenin kurulması yolunda karar almışlardır:[15]

10 Ağustos'ta toplanan Politibüro'nun karar metninde örgütsel görevler şöyle belirlendi:

a) Burjuva karşı devrimini -özellikle en etkin olduğu alanda, kamyoncuların grevinde- ezmek. İkili iktidar organlarının nüvelerini oluşturacak işçilerin özörgütleri olan ve «cordones industriales» (yerel sanayi yoğunluklarında kurulan işçi meclisleri) olarak bilinen sanayi denetim mekanizmaları ve «commandos communales»(toplum yönetimleri) denilen savunma komiteleri girişimlerini, grevcilerin gerek duyduğu araçları sağlamak doğrultusunda desteklemek.

b) İşçilerin düşmanlarıyla her türlü uzlaşma ve dialoğu reddetmek.

c) Halk ve işçi iktidarını gerçek temelleri üstünde güçlendirmek: «commandos comunales»leri burjuvaziyi ezmek ve reformizmi bertaraf etmek için yönlendirmek. Ulusallaştırılan fabrikaların statüsünü korumak. Ulusal burjuvazinin mülksüzleştirilmesine devam etmek.

d) Devrimci sürecin gelişme aracı olarak DEVRİMCİ BİRLİK'i inşa etmek. Bu birliği, MIR, MAPU(G) ve Sosyalist Parti'nin ileri kesimleriyle her düzeyde somutlaştırmak.*

Devrimci Sosyalist Parti Merkez Komitesi 4. Enternasyonal'in Şili Seksiyonu

1974 yılında IV. Enternasyonalin X. Dünya Kongresi ise darbe öncesi ve sonrası için aşağıdaki anlayışı uygun görmüştür:[16]

*"Darbeden önceki vahim aylarda devrimcilerin kitle içinde, uğruna savaşmaları gereken merkezi sloganlar bu tahlil ve eleştiriye uygun düşer. Bu sloganlar şunlar olmalıydı: «İkili iktidar organları - cordones, JAP'lar,** commandos comunales- bölgesel ve yerel merkezileşmeyle heryerde kurulsun! Bu konseylerin ulusal kongresi top-*

*)MIR:Movimiento de Izquierda Revolucionara (Devrimci sol Hareket)
MAPU(G): Movimiento de Accion Popular Unitaria (Birleşik Halkçı Eylem Hareketi)

**)JAP: Juntas de Abastecimiento y Control des Precios (Fiyat ve arz denetim kurulları).

15) **Quatrième International**, Eylül-Ekim 1973 s. 7.

16) **Sürekli Devrim**, Devrimci Marksist Aylık Dergi; Sayı 2, Eylül 1968; s. 46-7, Şili Devriminin Trajedisi.

lansın; işçi denetimi bütün ekonomiye egemen kılınsın; stoklanmış yiyecek ve mallar JAP'lar tarafından müsadere edilsin ve işçi denetiminde dağıtılsın; tarım reformunun tamamlanması için ileri; Şili burjuvazisi ve emperyalizm tarafından örgütlenen ekonomik felaketin üstesinden gelebilmek için topyekûn bir sosyalist plan için ileri; yoksul köylüler ve işçiler tümden silahlansın; işçi ve köylü milislerinin merkezi kumandası oluşturulsun; gerici subay kastı silâhsızlandırılsın ve dağıtılsın». Merkezi hükümetsel sloganı ise, «bütün iktidar cordones, JAP'lar ve commandos'lar ulusal kongresine!» olmalıydı.

Bu durumda devrimci Marksistler, MIR, SP ve MAPU'nun sol kanatları arasında birleşik cephe için uygun girişimler, böyle bir ***eylem programının*** *-Şili devriminin kaderinin bağlı olduğu bir program - başarısını hızlandıracak olan girişimler olacaktı.*

Stalinistlerin sağ kanada yönelmiş olması ve SP'nin, MAPU-Gareton'un ve Hıristiyan solunun yakın çözülmesi, şu anda MIR'i cuntaya karşı devrimci direnişin önemli bir ekseni haline getirmektedir. Şili'li devrimci Marksistler kendilerini politik ve örgütsel olarak MIR'den ayrı tutmaya devam ederken onunla inatçı, teslimiyetçi, felç olan reformistlere karşı saygın bir kutup oluşturmak amacıyla ***birleşik cephe eylemleri*** *sürdürmeyi merkezi bir görevleri olarak görmelidirler."*

Şili olayı ve sıralanabilecek bir dizi olayın gösterdiği, işçi sınıfının birliğinin sağlanması yolunda geliştirilecek olan, esas olarak kitlelerin siyasallaşmasına ve hareketliliğine doğrudan yansıyacak ve bu siyasallaşmaya uygun düşecek taktik ve örgütlenme biçimlerinin olaya hemen hemen birebir karşılık düşen bir topludurum çözümlemesini de öngerektirdiğidir. Şili trajedisi tıpkı geçmişteki Alman felaketi gibi Rus devriminin Bolşevik taktiklerinin olumsuz açıdan doğrulanması oldu. Bolşevik Partisi de işçi sınıfının burjuvaziden kopması adına kendi dışındaki partilerle belli ittifaklara fiili ya da zımni olarak girmiş ya da bu tür ittifaklar önermiştir. Şöyle ki ünlü "önce Kornilov sonra Kerensky" sloganı, ister istemez Kornilov'a karşı güçlerle, hem de Bolşeviklerin matbaasını basan, önderlerini tutuklayan Kerensky'nin partisi ve hükümeti dahil, fiili bir birliği getirmiştir. Keza 1917 Eylül

başında Lenin, Sosyalist Devrimcilerin ve Menşeviklerin iktidarı alıp burjuvaziden kopmaları halinde doğacak yeni durumu zımnen olumlu bulmuştur.[17] Buna da gerekçe olarak sovyetlerde bu partilerin çoğunluğu teşkil ettiğini göstermiştir. Yani o gün için "bütün iktidar sovyetler"e sloganının bir anlamı da, sovyetlerde çoğunluk olan Menşevik ve Sosyalist Devrimcilerin iktidarı demekti. Bunun Bolşevikler ve devrim için anlamı ne olabilirdi? Eğer böyle bir hükümetin kurulma olasılığı yoktu da önerildi ise bu basit bir manevra için yapılmış bir öneridir. Lenin için ise bu öneri ne bir polemik unsuru idi, ne diğer partileri deşifre etmekle sınırlı ya da yalnızca ona yönelik bir manevra idi. Nasıl kitleler otokrasiden kurtulduktan sonra Şubat'la Ekim arasında birçok siyasal partiyi şu ya da bu olayla sınadılarsa bu kez de bu sınamanın en yoğununu, kendi iktidarlarının önündeki son engeli de yaşamalı ve görmeli idiler. Çünkü geniş kitleler ancak eylem içinde kendi gerçek çıkarların siyasal bilincine varırlar. **Yaklaşan Felaket** ile[18] programatik olarak bezenen bu yaklaşım Komintern tartışmalarında başka bir açıdan yeniden ele alınmıştır. «Her burjuva hükümet aynı zamanda bir kapitalist hükümettir. Fakat her işçi hükümeti gerçek bir proleter hükümet, yani proletaryanın devrimci bir iktidar aygıtı değildir.»[19] Ancak bu yaklaşımın kavranılmasıyladır ki taktik bir geçiş olarak Bolşevik olmayan partilerin hükümet olmalarının şartlı desteğinin ne anlama geldiği anlaşılabilir. Aksi takdirde her türlü cephe, cepheye katılan ya da cephede en etkin güç olarak yer almayanların intiharı olarak görülebilir. Herhalde Bolşevik partisi bir SR ve Menşevik hükümetinin kurulması halinde kitlelerin Bolşeviklerden kopacağını düşünmüyordu. Aksine burjuvaziye karşı mücadelede SR'li ve Menşevik kitleler ortak bir mücadelenin içine katılmış olacaklar ve bu da işçi sınıfının tarihsel çıkarlarını aktüel olarak da temsil eden Bolşeviklerin politikalarına kazanılmalarını getirecekti.

Tabii bu noktada Troçki'nin partilerin güç dağılımı için verdiği uyarıyı akıldan çıkartmamak gerek ve en azından 1917 Kasım seçim-

17) Bkz. Lenin **Collected Works XXV**, s. 309-14, «Uzlaşmalar Üzerine».
18) **Yaklaşan Felaket** bilindiği gibi Bolşevik Partisi'nin programı değildir.
19) **III. Enternasyonal**, s. 70-71.

lerine kısaca bir göz atmak gerekir.[20] Yani bu öneri herhangi bir partiye veya her türden partilere yönelmiş değildir. Kitleler için iktidar düzeyinde öneme sahip olan partilerdir bunlar.

Şili'de ise durum kökünden farklıdır. Durum şunu göstermektedir ki UP ile zaten bir KP-SP hükümeti gerçekleşmiş durumdadır ve kitleler daha ötesi için taleplerde bulunmaktadır. UP devrimin yürümesi ve gelişmesi yolunda hatta savunulması yolunda bir engel haline gelmiştir. Dolayısı ile Şili'de devrimci Marksistlerce önerilen ittifak UP'den daha sol bir ittifaktır ve açıkça devrimin çıkarlarını savunun bir eylem programı ile donanmıştır. Tabii böyle bir cepheye katılacak olan hiçbir grup kendi öz programını unutmak zorunda değildir. Ama bu, eylem programının devrimci bir program olmadığı anlamına gelmez. Ayrıca KP'yi dıştaladığı için işçi sınıfını böldüğü de söylenemez. Ancak işçi sınıfının birliğini lafzi olarak değil mücadele temelinde yükseltecek bir çaba sözkonusudur.

Kısacası bir durum değerlendirmesini hiçe sayarak ya da her türlü duruma uygun bir birleşik cephe taktiği, birleşik cepheyi bir taktik olarak değil bir fetiş olarak ele almaya sürükler ki, bu da bir tür merkezciliğin dik alasıdır.[21]

Bir diğer örnek olarak, sınıf işbirliğine dayalı KP ve LSSP* partisinin kurmaya çalıştığı cephelere karşı Sri Lanka'da Devrimci Marksist Partinin önerdiği «İşçi sınıfının ve bütün ezilenlerin anti-kapitalist birleşik cephesi», LSSP ve KP liderliklerinden çok sol güçlere seslenmekte ve cephenin başarısını da bu sol güçlerden umut etmektedir.

Hemen şunu belirtmekte yarar var. Yine bu partilerin kitlesel desteğini gözardı etmemek gerek. Her iki parti hükümete ortak olacak kadar bir kitle tabanına sahip bulunmaktadırlar. (Ayrıntılı bilgi için bkz. **Sürekli Devrim**, aylık Devrimci marksist Dergi, Aralık 1978, sayı 5, s. 44)

---

20) Troçki'nin bu sayıdaki yazısının 3. maddesine ve Lenin'in Kurucu Meclis ve Seçim Sonuçları (**Burjuva Demokrasisi ve Proletarya Diktatörlüğü**, s. 223) na bakınız.

21) **Faşizme Karşı Mücadele,** s. 320.

*)LSSP: Lanka Sama Samaja Party. Troçkist gelenekten yozlaşmış bir parti.

Bir diğer örnek de, dünyada, Troçkist hareketin sınıf mücadelesinde belirleyici bir öneme sahip oluduğu ender ülkelerden biri olan Peru'daki FOCEP girişimidir. Bilindiği gibi FOCEP bir cephedir ve yalnızca Troçkistlerden oluşan bir cephe değildir. Zaten o takdirde cephenin adının da Troçkist cephe olması gerekir. Ya da açık açık örgütsel birliği ifade etmesi gerekir. FOCEP «işçi hükümeti ve sosyalizm için savaşan» bir örgüt olarak güçlendirilirken öte yanda Peru Troçkistlerinin tek bir örgüt altında birleşme yolundaki çabaları bilinmektedir. (**Sürekli Devrim**, sayı 4.) FOCEP esas olarak **Troçkistlerin egemen olduğu aşırı sol örgütlerin bir ittifakı sonucudur**. Bilindiği gibi Peru sendikaları reformistler, özellikle Stalinistler tarafından denetlenmektedir ve KP'nin destekçisi olarak seçimlere ayrı katılmışlardır. Seçimler boyunca KP meşruiyet peşinde koşarken, FOCEP ise Şili trajedisi gibi sonuçlanmayacak bir işçi-köylü hükümeti, bir devrim propagandası yürütmüş ve reformistlerin aldığı %5'e karşılık %12 oy almıştır. Bunun yanısıra FOCEP Troçkistlerin egemenliğinde aşırı sol bir ittifakın sonucu olmasının yanısıra sol Maocuların da bulunduğu UDP ile de bir başka tür ittifak yürütmüştür. FOCEP seçimlere katılmadığı yerde bu cepheyi, UDP de kendisinin seçimlere katılmadığı yerde FOCEP'i desteklemiştir. Eğer birleşik cephe taktiği diye saf işçi örgütlerinin birliğinden başka bir şey anlamıyorsak, FOCEP örneği, işçi sınıfın bölen bir girişim olarak hemen mahkum edilmelidir. Oysa durum tam tersinedir. FOCEP bize sendikalar üzerine temellenen işçi kitle partilerine alternatif bir örnek de sunuyor.

Evet, IV. Enternasyonal örgütleri Brezilya'da sendikalar üzerine temellenen bir işçi kitle partisinin kuruluşuna katılırlarken[22], Peru'da aşırı sol bir temelde sınıfın birliğinin sağlanması yolunda zengin taktikler geliştirmektedirler. İşçi sınıfını birliğinin sağlanması stratejik hedefine varmakta tek yol yoktur. Bu stratejiye varmada ülkede siyasal güç ve örgütlerin toplu durumuna göre bir dizi taktikler hatta ve hatta içiçe bir kaç taktik geliştirmek mümkündür ya da adı üzerinde, taktik

22) Brezilya Emekçi Partisi (PT), sendika yönetiminin değil sendikal sol muhalefetin öncülüğünde kurulmaktadır.(Ne Yapmalı dergisinin Ocak 1980 sayısında PT'nin kuruluş bildirisi.)

olduğundan bu toplu durum koşulları değiştiğinde dün uygun görmediğiniz bir taktiği bugün uygulayabilirsiniz. Her taktik o anın canlı ve sıcak toplu durum ve güçler ilişkisi ile bezenmek durumundadır. Yoksa ya geç ya erken olacaktır. Hiçbir zaman "o tarihsel gün"ler anında kavranılamayacaktır.

Geleneksel işçi örgütlerinin -yani sosyalist ve komünist partilerin ve sendikaların- bulunduğu ülkeler açısından dahi birleşik cephe taktiği tekdüze bir taktik değildir. Ve de birleşik cephe birleşik cephedir, hangi pratik hedef için yapılıyorsa ömrü onun kadardır. Ve anlamı da o kadardır.

«Ancak Almanya'da bile, birleşik cephe konusunda fetişist bir tutumun benimsenmesi tavsiye edilemez. Anlaşma anlaşmadır, o kadar. Bu anlaşma hangi pratik hedef için yapılmışsa o hedefe hizmet ettiği sürece korunur.» (**Faşizme Karşı Mücadele**, s. 320)

ve:

«Bir Marksist için birleşik cephe politikası sınıf mücadelesi süresince kullanılan yöntemlerden biridir sadece. Bazı şartlarda bu yöntemin hiçbir değeri yoktur.» (**Faşizme Karşı Mücadele**, s. 323)

Evet açımlanabilecek, geliştirilebilecek bir dizi, tarihsel olarak bilinen taktiklerin bugün için ne ifade ettiğini kestirebilmek için ilk planda yapılması gereken tarihsel çakıştırmalardan kaçınmaktır. Aksi takdirde yeni giysilerle eski oyunlar yenilenmek durumunda kalınır ki Spartaküs ayaklanmasının yöntemlerini en iyi modacının elinden çıkma giysilerle yinelemeye kalksanız giysilerinizi patlatmaktan başka bir iş yapmamış olursunuz.

Hemen belirtmekte yarar var. Türkiye'de varolan ve de adı ister işçi olsun ister sosyalist, ister emekçi ve de ister başka bir adla sosyalist olduğunu iddia eden hiçbir parti kitlesel bir dayanağa sahip değildir. Yani 1930'lardaki ne Almanya ne Fransa'daki, ne 1973 öncesi Şili'deki gibi partiler Türkiye'de vardır. Hele hele kitlesel desteği olan, işçi sınıfının öncüsünün önemli bir oranını içeren bir devrimci parti de hiç yoktur. O takdirde kitlelerin birliğini sağlayacak komünist ve sosyal demokrat kitleleri birleştirmeye yönelik bir taktiğin koşulları yoktur. Sendikalar için ise söylenecek kısaca şudur: Sendikalar birleşik cep-

henin ancak ekonomik düzeyi olabilirler.

Somutta DİSK ve Türk-İş'in birleşmesi kargaları bile güldürecek kadar becerikli bir tasarım olabilir ama sınıf mücadelesinde işçi sınıfının bir adım daha ileri atması için ne kadar gerçekçi bir taktik olabilir? Önderliğinin Amerikan sendikacılığı ile beslendiği gün gibi ortada olan Türk-İş gün geçtikçe ulusal birlik davasına kendini daha fazla bağlamakta ve işçi sınıfı üzerine yürütülecek her türlü operasyonda devletin yanında yer almaktadır. Küçük sendikalar üzerine, demokratik kitle örgütleri ve düşünce özgürlüğü üzerine getirilecek her türlü baskının yılmaz bir savunucusu olarak Türk-İş 1930'lar Almanya'sındaki sosyal demokrat sendikalarla karıştırılırsa vahim bir hata işlenmiş olur. Orta yerde görülen iki tip konfederasyon varsa, ille biri sosyal demokrat diğeri de komünist olarak vaftiz edilip aralarında cephe kurdurmaya çalışmak kurşun askerlerle devrimcilik oynamaktan beter olur.

Burjuvazinin baskısına karşı emekçilerin en geniş mücadele cephesini kurma ana hedefi, bu hedefe uygun örgütlerin bulunmaması halinde kulak arkası edilemez. Esasen her türlü cephenin en sağlıklı yanı bu cepheye katılan örgütlerin üst kademelerinin ya da yönetim organlarının aldıkları kararlar değil, gerçekte bu kararları ya da cephenin programını gerçekleştirecek olan tabanın ya da sözü edilen örgüt tabanlarının ve bu örgütlere bağlı olmayan bağımsız emekçilerin topyekün olarak cephenin hedefleri konusunda anlaşık olmaları ve bu yolda ortak çabayı taban örgütleri ile birlikte yürütmeleridir. Birleşik cephe yalnızca yukardan değildir ve esas olarak aşağıdandır.

UDC* ya da Tarihî Mevta

Türkiye'de Moskova yanlısı hareketler, 14 Ekim** seçim sonuçlarının

*)UDC:Ulusal Demokratik Cephe.

**)14 Ekim 1979 ara seçimlerine TSİP (62.105); TİP 33.720 ve SDP(33.720)'nin yanısıra bağgımsız sol adaylar da katılmıştır. TKP adayı Beria Onger de dahil olmak üzere İstanbul'da bağımsız sol adayların aldığı toplam oy 27.709'dur.

da kısmi etkisiyle ilkin kendi aralarındaki sorunlarını çözmekle yü kümlüdürler. Bugüne kadar Moskova yanlısı olanların bile birarıya gelmesini bir türlü hazmedemeyen bu kesimin kendi dışındakilere bir cephe çağrısında bulunacaklarını beklemek hayal olur. UDC ise daha sonradan net bir biçimde görüldüğü gibi TKP'nin kendine bağlı örgütleri bir çatı altında toplama girişiminden başka birşey değildi. Çünkü bu çağrı TKP usulü sınıf işbirliğini öngördüğü için sınıf işbirliğinin başka türlüsünü bile kabul edemezdi. Çağrının içeriği, Komünist Partilerin işçi sınıfı içinde ciddi etkinlikleri olduğu ülkelerde olduğu gibi hayali bir «ulusal»burjuvazi ile birlikte anti-tekel, anti vs. bir cephe ile sınırlıdır. Yani bu çağrı işçi sınıfının siyasallaşması açısından, burjuvaziden kopması adına bir çağrı değil, aksine işçi sınıfını, ilerici diye yutturulmaya çalışılan burjuvazinin bir kesiminin terkesine atmaktan ibarettir. Bu sonuçsuz girişim TKP İngiliz kanadı diye takdim edilen **İşçinin Sesi** tarafından bile eleştirilmiş, daha radikal gruplarla ilişkiye geçilmesi tavsiye edilmiştir.

Bugünkü somut durumda 1973, 75, 77 ve hatta 79 seçimlerinde olduğu gibi CHP kuyrukçuluğu gittikçe zor bir sanat haline gelmektedir! CHP özellikle AP hükümetinin Meclislerden geçirmeğe çalıştığı ama kendisinin hazırlamış olduğu MSP tarafından açıkça «faşist» olarak, «insan haklarına ve anayasaya aykırı» olarak nitelendirilen önlemler paketi ile gerçekten Ecevit'in dediği gibi "devlet partisi" olduğunu acınası bir uslupla bir kez daha ispat etmiştir. Devrimci Marksistler bir an için bile CHP'nin bir devlet partisi olduğunu gözden kaçırmamışlardır. Bunu hatırlayacak olan kitleleri önünde gördüğünde demokrasi şampiyonluğu yapan CHP ve ona bunu yakıştıranlar olmalıdır. Aslına dönmüştür, hepsi bu. Bu durumda CHP ile bir cephe çağrısı yapmak birkaç açıdan sakattır. En önemlisi CHP'nin sınıf karakteri açısından böyledir. Kısaca belirtmek gerekirse CHP hiçbir zaman sosyal demokrat bir parti olmamıştır. Bundan kastettiğimiz yalnızca ideolojik yapısı değildir; yani onun safkan Kemalist olup, asla Marksist bir gelenekten gelmediği değildir. Ya da İkinci Enternasyonal partileri gibi açıkça bir türlü sosyalizmi hedefleyip hedeflemediği değildir. CHP'nin sınıfla organik bağının ne olup olmadığı bizce önemlidir. Bilindiği gibi CHP

bir devlet partisi olarak ideolojisini resmi devlet ideolojisinden almakta -daha doğrusu bu devlete bu ideolojiyi Cumhuriyet Halk Fırkası vermiştir, okları Anayasa maddesidir- dolayısı ile küçük burjuva bürokrasisinin temsilcisi olmakta ve de tarihi olarak «köylü efendimizdir» şiarı ile ve de parlamenter sistemin bir gereği olarak köylülüğe yönelik popülist bir pozisyonda bulunmaktadır. CHP'nin kentlerden aldığı büyük orandaki oyların nereden kaynaklandığı son seçimlerde biraz açıklanmış olsa gerek. Ecevit'in %1 diye küçümsediği sol desteğini çektiği anda, CHP oylarındaki düşüş geometrik olmuştur. Tabii çekilen bu desteğin sosyalist bir partiye aktarılması o kadar kolay değildir. Yani sol CHP'ye oy verdirmek için çabalarken daha verimlidir ama kendi politikası için çalışırken aynı başarıya erişmesi mümkün olmamaktadır; çünkü bir toparlayıcı seçenek geliştirememektedir.

CHP'nin bir kitle hareketliliğini öngören cephede yer alması mümkün değilken, CHP'ye yapılan tüm fiili ya da zımni ittifaklar zaten parlamenter sistem açısından yürütülmektedir. Kısacası CHP ile ittifak ancak meşruiyet peşinde koşanlar açısından anlamlı bir teslimiyetçilik yoludur. CHP sol kanadının ise adına layık bir bağımsız politikası ya da billurlaşmış bir solculuğu yoktur. Kimi Latin Amerika ülkelerinde görülen sosyalist partilerin sol kanadı gibi -merkezciliğe çok yakın bir çizgi- ele alınması için CHP sol kanadının boynunu kırması gerekecektir.

İşçi Sınıfı ve Geleneği

Türkiye'deki sınıf mücadelesinin özgün yanlarından biri işçi sınıfının kazanımlarının çok yoğun, ısdıraplı, kararlı bir mücadelenin ürünü olmayıp devlet eliyle verildiğidir. Böylece işçi sendikaları militan bir mücadelenin ürünü olarak sendikalaşma hakkını kopara kopara almadılar. Yani işçi sınıfı kanıyla elde etmediği bu hakkın tarihsel olarak ne anlama geldiğini de henüz gereğince kavramadı. Keza Türkiye'de tüm milattan önceye (!) kadar varan gelenek iddialarına rağmen işçi sınıfı «geleneksel bir işçi partisi»ne sahip değildir. TKP'nin bir parti olarak

Türkiye'nin siyasal yaşamında sesini duyurabilmesi ancak 197-'lerden sonraya gelir. Böylece denebilir ki Türkiye işçi hareketinin geleneği sanıldığı ya da kimilerinin iddia ettiği gibi sultan palamuda kadar dayanmayıp çok yakın bir zamana denk düşmektedir. Ama bu arada kendisinden önce yani işçi sınıfı içinde yaygınlaşmamış bir sosyalizm türü, toplumun genellikle küçük burjuva diyebileceğimiz kesiminde yaygınlık kazandı. Sınıfla bağlantısı olmayan bir sosyalist hareket küçük burjuva radikalizmi ile içiçe ve birlikte gelişti. Bu hareketin tarihsel olarak hiçbir ortak yanı olmayan küçük burjuva radikalizminden kopup kendi kaynağına dönmesi ya da daha doğru bir deyişle kendi kaynağını bulma süreci henüz tamamlanmış olmaktan uzaktır. Ama en azından şu ya da bu biçimde eskinin defterleri kapatılmaya çalışılmaktadır. Bu noktada en büyük sanrı, işçi sınıfı dışında devrimci sınıf ya da zümreler arama ve keşfetme hastalığıdır. Dün cuntacılık biçiminde kendini göstermiş ve emekçi kitlelerin ve devrimcilerin çanına ot tıkayan bu hastalıktan bugüne, «milli» ya da «ulusal» burjuvazi kuyrukçuluğu kalmıştır.

Bu noktada şunu belirtmekte yarar var: "Sol Blok" anlayışı, yani burjuvazinin bir kesimini sol ilan edip onunla ittifak siyaseti güdülmesi, hiçbir devrimci Marksistin böyle bir cephede bulunmasına olanak vermeyecek kadar hainee bir politikadır. Bu olabilecek başka hatalara benzemeyen, yani taktik bir hata değil, tam anlamıyla stratejik bir ihanettir. Bu yolla işçi sınıfının birliğini sağlamak ya da sınıfın siyasallaşmasını yükseltmek değil, ancak köreltmek ve sınıfın siyasal birliğini parçalamak mümkündür. Dolayısı ile devrimci Marksistler için bu tür bir cephe ancak ihanet çağrısı olabilir.

Bugün merkezci hareketlerin önemli bir kesimi artık milli burjuvazi ya da cuntalar edebiyatı geleneklerini aşarak ya da atlayarak geride bırakmışlardır. Her ne kadar iktidar formülasyonu belli belirsiz "demokratik halk" kelimelerini içermeden edemiyorsa ve bu formülasyon esas olarak milli burjuvazi, köylülük, küçük burjuvazi ve proletaryadan mürekkep dört sınıf bloğu tezinin ürünü ise de, bu bloğun gereği olan taktikler şimdilik ortada gözükmüyor.[23] UDC anlayışının tersine bu ke-

23) THKP-C gelenekli kimi kesimlerin Moskovacı eğilimleri, geleneğin dayandığı menşevik ve Stalino-Maoist formülleri sergiler.

sinde yaygın cephe çağrısı faşizme karşı aktif mücadele temelinde olmaktadır. Bu noktada kazanılan mesafenin ne olduğu sorulursa alınacak cevabın ortada olduğu bir gerçek. Ama bunun yanısıra yürütülen esas ittifaklar, demokratik kitle örgütlerinde, yani solun kendi içinde güç deneme alanları olan küçük burjuva örgütlerde ise ilkesizliğin en alası pervasızca yapılmaktadır. Kimin kimle ittifak kuracağı belirli bir ilkeler çerçevesinde değil, karşı cephenin bileşimine göre oluşmaktadır.

Bu dar sınırlar içinde olsa da sol hareketler ilkeli bir ittifak konusunda temiz bir sicile sahip değildirler. Ama buna esas neden bu hareketlerin bir programa ve program anlayışına sahip olmamalarıdır. İlkeli bir cephe için gerekli olan bir eylem programının oluşturulması için herşeyden önce böyle bir cepheye katılacak olan siyasal akım, grup ve örgütlerin kendilerinin bir program ve program anlayışına sahip olmaları gerekir. Daha doğrusu bir siyasal örgüt için olduğu gibi, herhangi bir siyasal eylem için de programın gerekliliğinin kavranmamış olması bu hareketlerin en büyük zaafıdır. Nitekim **Dev-Yol** 30. sayısında, yani bir hareket olarak ortaya çıkışından yıllar sonra bu ihtiyacın altını çizip, bir sayı sonra, dostlar alışverişte görsün diye bir program çiziktirmiştir. Ama programın dayandığı temeller, programın mantığı ve kaynakları yoktur. Yani gökten zembille gelmiştir.

Programın içeriği aynı zamanda nesnel gerçekliğin kavranışının bir ürünü olduğu gibi, bir program, yalnızca birtakım taleplerin, reformist partilerde olduğu gibi, bir mücadele anlayışı ile bezenmeden uluorta ileri sürülmesi demek değildir. Program, bir örgüt anlayışı yani çeşitli düzeylerde örgütlenme anlayışı, çalışma tarzı anlayışı, ezcümle bir mücadele ve onun araçları hakkında kapsamlı bir anlayış gerektirir. Bütün bunlar olmadan hareket olmaz demek tabii ki mümkün değil. Ama haraketlerin karakteri, sürekliliği ve içeriğinin de ne olup olmadığı sanırız yeterince açık. Böylesine bir anlayışla ancak günlük ve kısmi başarılar, yani geçici başarılar elde edilebilir.

Devrimci Marksist hareketin tarihsel kazanımları bu noktada da sorunun çözümüne katkıda bulunmaktadır. Uluslararası planda verdiğimiz benzer örneklerden kalkınarak ülkenin içinde bulunduğu özgünlüğü gözönünde tutarak kurulacak böyle bir cephenin bir eylem prog-

ramına dayandırılması zorunludur. Aksi halde, el yordamı ile ve iş işten geçtikten sonraki zoraki birlikler kitleler için inandırıcı, toparlayıcı bir işlev göremeyeceklerdir.

«DİSK» Partisi

(Şubat 1980)

Sınıfın Birliği ve Siyasal Hareketler

Kapitalist sistem içinde hegemonya altındaki bir sınıf olarak işçi sınıfı, ideolojik olarak da bağımsızlığını kazanma sürecinde ciddi engellerle karşı karşıyadır. İşçi sınıfı, içinde bulunduğu toplumun egemen ideolojisinden ne azadedir ne de bir anda bir gazete ilanı ile bu ideolojiden kopartılabilir. Kitleler için için saf devrimci olmadıkları gibi hiçbir siyasetin çantada keklik destekleyicisi de değillerdir.

Geleneksel işçi örgütlerinde egemen olan köhnemiş ideolojileri hiçe sayma ya da hafife almak, işçi örgütlerinin yalnızca işçilerden oluştuğundan kalkınmak yani, bu örgütlere sosyolojik olarak bakmak, kısacası örgütelerin siyasal varlığını önemsememek opotünist bir yaklaşımdır ve ideolojik mücadeleyi işçi sınıfına verilecek basit ültimatomlarla sınırlayan, ideolojik mücadelenin örgütsel yönünü gözardı eden ve de kısaca Leninist örgüt anlayışını ve kitlelerle devrimci bağlantıyı uvriyerizm adına feda edenlerin işidir. Bu geleneksel önderlikleri ya da örgütleri, bunun dışındaki çeşitli çizgileri bir yana bırakarak yalnızca sosyolojik olarak ele almak önünde sonunda reformizme prim vermeyi getirir. Örgütlere prim vermek onların önderliklerine de prim vermeyi gerektirir. Çünkü bu örgütlerin değerlendirilmesi, esas olarak, onları politik olarak yönlendiren akımlara göre de yapılmalıdır.

Örneğin Brezilya'da kurulmakta olan işçi kitle partisine katılınırken, Arjantin'de Peronistlerin etkin olduğu sendikaların bir işçi kitle partisi kurma girişimleri sözkonusu olursa, aynı şekilde davranmak tam bir teslimiyetçilik olacaktır. Aynı mantıkla eğer sendikaların parti kurması şartsız

kutsanacaksa, Türk-İş'in bu tür bir girişimi olsa desteklenecek mi? Yoksa çok gerici bulunacağından siyasal karakterine bakılacak da DİSK'in siyasal karakteri hiçe mi sayılacak?

İşçi sınıfı doğuştan birtakım vahiylerle donatılmış değildir. Ancak devrimci bir önderlik işçi sınıfına tarihsel misyonunu gösterebilir ve bu yolda çabalarına süreklilik kazandırabilir. Bu, kadrolar açısından da böyledir, işçi kitle örgütleri açısından da böyledir. Yani devrimci bir partinin olmadığı koşullarda en devrimci işlevleri yüklenmiş kitle örgütü, ister sendika ister doğrudan örgütler olsun, ancak en fazlasından kısmi ve geçici başarılar elde edebilir. Devrimci bir önderliğin inşasını bu noktada onsuz olmaz bir unsur olarak görmeyip oportünist bir yaklaşımla kitlelere yönelmek, önünde sonunda kendiliğindenciliğin kaçınılmaz girdabına varacaktır. Böylece anlık ya da varolan etkinliklerinden dolayı, reformist örgüt ve önderlikler işçi sınıfı içinde etkin oldukları gerekçesi ile işçi sınıfının birliği yolunda zorunlu muhataplar olarak addedilirken, işçi sınıfı üzerindeki ideolojik boyunduruk gözardı edilerek saf ve her an kendisine en devrimci yolun gösterilmesini muazzam bir açlıkla bekleyen 'işçiler'e yönelinilecektir. Sanki işçiler siyasetsizdirler, yani işçiler yalnızca en devrimci sınıfın birer üyesidirler. Başkaca hiçbir ideolojik akımla bağlantıları yoktur sanki.

Evet, geleneksel gibi addedilen reformist akımların işçi sınıfı içinde belli bir etkinlikleri vardır. Ama işçi sınıfının birliğinin sağlanması yolunda bu reformistlerle işbirliği yapmak için, herşeyden önce bu işbirliğini devrimci bir rotada yürütecek olan ve de belli bir güce erişmiş olan devrimci bir önderlik gerektir. Ayrıca mevcut reformist önderliklerin işçi sınıfı içindeki etkinlikleri -eğer abartılmazsa - sanıldığından çok daha azdır. İşçi sınıfı eğer kendini temsil eden iki büyük partiye (örneğin sosyal demokrat ve komünist) ayrılmış olsa idi, birleşik cephe taktiği en klasik haliyle geçerlilik kazanırdı. Ama görülebildiği kadarı ile şu anda tüm reformist partilerin işbirliğinde bulunmaları, yani tüm geleneksel siyasetlerin biraraya gelmeleri dahi, işçi sınıfının çok küçük bir kısmını yanyana getirebilecek ve en önemli kısmı yine böyle bir cephenin dışında kalacaktır. Bugün kimse -eğer kendini uvriyerizm batağına tepesi üstü batırmak niyetinde değilse- kalkıp da işçi sınıfı içinde en etkin olan siyasal örgüt şudur diyemez. Hele şu son günlerde çok az, ama niceliğinden çok mahiyeti anlamlı gelişmeler gözönüne alınır-

sa. *Bugün hiçbir cephe, değil işçi sınıfının birliğini sağlamak, en önemli kesimlerini bile yanyana getiremez. Ta ki KP ile merkezci hareket ortak bir cepheye girmesin.*

İşçi Partileri ve Sendikalar

Türkiye'de ne geçmişte ne bugün, işçi sınıfının öncü kesiminin önemli bir oranını bağrında toplayan ya da yönlendiren devrimci bir parti olmuştur. Seçimlerdeki oylar açısından bugüne kadar en gelişkin örnek olan 1965 ve 1969 TİP'i dahi oylarının büyük bir miktarını çeşitli küçük burjuva kesimlerden almakta idi.[1] Zaten örgütün sosyolojik yapısı da küçük burjuva bir içerikte idi.[2] 1969 seçimlerindeki tüm dışardan engelleme (parlamento dışı muhalefet) ve içten parçalanmalara rağmen, alınan oylar yine de 14 Ekim seçimlerinde toplam sol aday ve partilerin aldığı oylarla rahatlıkla kıyaslanabilir.[3] Ama 1969'da işçi sınıfı sosyalizm biryana bugünkü CHP benzeri bir anlayışa bile itibar

(*)Yazının yayınlandığı günlerdeki Tariş olayları kastedilmektedir.

(1)1965-1969 seçim sonuçlarına göre **TİP** 'in aldığı oylar sırasıyla 276.191 ve 243.63 1'dir. Yüzde itibarı ile ise %3 ve %2,7'dir. Aynı yıllarda MHP'nin oy ve yüzdeleri ise şöyledir: 208.798 (o zaman CKMP), 275.091 ve %2.2 ile %3. Yuvarlak 9.300.000 ve 9.000.000 oy arasındaki dağılım sözkonusu burada.

(2)B.Boran'ların Aybar'a karşı başlattıkları muhalefetin ilk yuvası olan (daha sonra **Emek** kadrosu ile açıklığa kavuşacak olan) **TÜM** dergisinde partinin sınıf bileşimi üzerine şöyle demektir: «... işçi sınıfından ziyade, esas itibarı ile burjuva ideolojisine dönük diğer emekçi kitleler partide ağırlığını ve etkisini duyurmaktadır.»: (**Tüm**, 11 Aralık 1968).
Aynı dönemde **TİP** bilim kurulunun topladığı veriler de **TİP**'in sınıf bileşimini küçük burjuva olarak belirtmektedir.

(3)1979 seçimlerinin bir ara-seçim olmasından ötürü 1965, 1969 gibi genel seçim yılları ile kıyaslanması uygunsuz görülürse 1966 ve 1968 Senato ara seçimlerinde (ilki 21 il, ikincisi 22 il itibarı ile) **TİP**'in aldığı oy oranlarının 3,2 ve 4,7 olduğunu belirtelim. O takdirde 1979 ara seçimlerinde hiçbir sol parti ve adayın ve hatta bunların toplamlarının 1970 öncesi ile kıyaslanmasının mümkün olmayacağı açıktır.
1979 ara seçimlerinde aşırı sol kimi akımların yaptıkları boykotun etkisiz olduğu söylenemez. Tabii kendilerinin iddia ettiği gibi neredeyse seçime katılmayan herkesi kendi hanelerine yazmak da mümkün değildir. (Biraz abartarak

etmiyor, büyük oranda AP'ye oy veriyordu.[4]

Bilindiği gibi TİP, bir işçi radikalizasyonu üzerine inşa edilmiş değildi. Daha sonra aralarında çeşitli sağ partilere katılanların da bulunduğu sendikacılar aracılığı ile kurulmuş, kurulan partinin yürümemesi sonucu defi bela kabilinden birinin sırtına yüklenmek istenmiş ve adaylar arasından Mehmet Ali Aybar'a kalmıştır. TİP, kuruluşu ile, kurucu sendikaların tam desteğini sağlayamamıştır. Bu destek ancak daha sonra DİSK çatısı altında toplanan sendikalarca verilmiştir. Yine de, sendika bürokrasisi ile parti arasındaki ilişkiler ince bir dengenin üstüne oturtulmuştur.[5]

12 Mart sonrasında ise işçi sınıfının en ileri örgütü olarak DİSK, TKP yörüngesinde bir politika izleyerek, siyasal desteğini CHP'ye sunmuş, böylece işçi partileri (TSİP, TİP) alışılagelmiş sendikal destekten yoksun olarak içe kapanık bir hal almışlardır. Değişen DİSK yönetimi ise, eski çizgiyi son seçimlere kadar üç aşağı beş yukarı aynen sürdürmüş, ancak CHP'nin şartsız desteklenmesinin olanaksızlığı karşısında tam bir oportünist tutumla hem CHP'ye hem CHP soluna destek sunmuştur.[6] Her iki destek de lafta kalmış işçi sınıfı ya da daha sınırlı bir deyişle DİSK üyeleri -İstanbul seçmenlerinin genel eğili-

söylersek o takdirde seçime katılsalardı en büyük parti olmaya adaydılar!) Ayrıca 1969 seçimlerinde yakın bir 'ilerici cunta' bekleyen radikal kesimlerin _ ki hiç de azımsanmayacak bir güç teşkil ettikleri en azından TİP'in artan siyasallaşmaya karşın azalan oylarında anlaşılalilir__ Parlamento Dışı Muhalefet diye yürüttükleri taktiğin etkileri de hasaba katılmalı bu noktada.

(4)Yanıltıcı gelebilir ama AP'nin o günlürdeki aldığı oy ve bu oyların kent ve kır arasında hemen hemen eşit olarak dağıldığı gözönüne alınırsa daha fazla bir açıklamaya gerek kalmaz. Gerekirse kapitalist gelişmenin o günlerdeki 'nimetlerinden ' işçilerin de yararlandığından dem vurulabilir.

(5)TİP kurucularının akibeti ve kuruluş amaçları üzerine konuya değgin herhangi bir kitaptan bilgi almak mümkün. DİSK'in kuruluşu ile birlikte daha örgütlü bir hizip olarak varlıklarını parti içinde sürdüren sendikacılara karşı hemen hemen hiç bir kesim sesini çıkaramamış sanki sendikacılar gerçekten işçi sınıfının ta kendisiymiş gibi davranılmıştır. Ancak parti içindeki Aybar ve Emek grubu arasındaki son çatlaktan sonra sendikacılar terki siyaset eylemişlerdir.

(6)Burada, şu basit akıl yürütmede bulunmak mümkündür: 1979 seçim öncesinde hem CHP'ye hem de CHP- dışı sola oy verme çağrısında bulunan DİSK yönetimi kendi siyasal anlayışının nereden nereye uzanabileceğini de göstermiştir.

minden yapılacak bir çıkarsama ile- yönetimin tavsiyesine karşın seçimlere katılmamışlardır. 1977 seçimlerinde liderliğin kararı doğrultusunda yoğun bir katılımda bulunan işçiler, artık sendika liderliğinin yolgöstericiliğini pek önemsememektedirler. Bunu yalnızca işçilerin CHP'den bilinçli/sezgisel kopuşu olarak değerlendirmemek gerek. Eğer tüm reformistliğine karşın, DİSK yönetimi işçi sınıfı üzerinde artan baskılara karşı bir nebze dahi mücadele etmiş olsa idi inandırıcı olabilirdi. Nitekim önceki yönetim 1 Mayıs, DGM, MESS direnişi gibi olayların esas niteliği ne olursa olsun bunları kendi propagandası için yoğun bir biçimde kullanmış ve bu yolla taban üzerinde bell' bir etkinlik sağlamıştır.[7] Daha doğru bir deyişle, etkinliğini sürdürme yolunda bunları kendince iyi değerlendirmiştir.

(7) 1 Mayıs gösterileri, bir tek kalemde şu ya da bu gruba mal edilemez. Ancak uzlaşmalar da olsa eski yönetim, kendini yönlendiren siyasal akımın hesabına bu gösterileri bir propaganda aracı olarak kullanabilmiştir. Son 1 Mayıs'ta ise eski yönetimin açıka hükümetle uzlaşarak İzmir'de yaptığı 1 Mayıs gösterilerinin tabana karşı bir başarı olarak gösterilmesine karşı, Baştürk yönetimi 'ok yaydan çıkmış' olduğu için kendi kendisiyle başbaşa kalmış ve tutuklanarak arap saçına dönmüş sorunun sorumluluğundan 'kurtulmuştur'. Ama yönetim tabana derdi ne ise onu anlatamamıştır. Böylece sendika bürokrasisinin donkişotluğu, bir çağrı ile işçilerin neredeyse sokaklara dökülüp dökülmeyeceği üzerine çok heyecanlı bekleyişlere yol açmıştır. İşçi sınıfının kitlevi hareketleri için böylesine takvimli ültimatomların köhne bir bürokratik alışkanlık olduğu gerçeğini görmeyenlerin neredeyse ayaklanma bekledikleri önümüzdeki günlerde de bu tür çağrılar sık sık gündeme getirilebilir. Ama böylesi şişirme çağrılar, önünde sonunda yalnız kendi yenilgilerine değil kimi zaman sınıfın da hazırlıksız-fenersiz yakalanmasına neden olabilir. Eğer bir hazırlık, devrimci bir önderlik yoksa, sendika bürokrasisinin çağrıları kendisiyle birlikte sınıfı da sürüklerse, doğal olarak eleştiriler ne olursa olsun, kitlelerin içinde olmak gerek. Ama önceden ikaz görevinin yerine getirilmesi gerekmektedir.
DGM direnişi için söylenecek fazla birşey yok. Eski yönetim ucuz bir propoganda yolu bulmuştur. Sınıfı olduğu yere hapsederek, utangaç 'Genel Yas' sloganları icad ederek, gerçekte işçi sınıfının hareketliliğini engellemiştir. MESS grevlerinin de anatomisi bu harekatın ne kadar başarılı olduğunu rahatlıkla gösterebilir. En azından grevin başlangıç nedeni yani grup sözleşmelerinin reddininin sonradan sanki kendi başarıları imişcesine gösterilmesi, yeterli bir yenilgi geöstergesidir.
Ama TKP bütün bunları neredeyse işçi sınıfının uluslararası çapta kazanımları imişcesine sunmasını bilmiştir. Bu dönem boyunca taban üzerinde boyunduruk kurmaya çalışmış ve kendinden olmayanları tasfiye etmeyi geçerli bir yöntem olark benimsemiştir.

Bugünkü liderlik ise yüzüne gözüne bulaştırdığı son 1 Mayıs'la CHP ile sözde uyuşmaz bir noktaya sürüklenmişken, seçimlerde CHP için oy dilenerek hem gülünç bir duruma düşmüş, hem de 1 Mayıs'daki tutumunun ne kadar sahte olduğunu kanıtlamıştır.

Böyle bir liderliğin önümüzdeki dönemde işçi sınıfının ve onun yandaşlarının çıkarları doğrultusunda mücadeleye gireceğini beklemek, sendika bürokrasilerinden fazla şey beklemek olur. Onlar ancak kendi bürokratik varlıklarının sürekliliğini sağlamaya çalışacaklardır. Ve ancak bu noktada birşeyler yapmaya zorlanacaklardır. Militan bir mücadele için gereken sınıf mücadeleci bir önderliğin oluşmasında, bir sınıf cephesinin oluşmasında, bu liderlikler yalnızca kendi yok oluşlarını görecekleri için ellerinden geldiğince buna köstek olacaklardır. Bu liderlikleri bir eylem programı çerçevesinde mücadeleye çekecek bir devrimci merkezin de olmadığı düşünülürse, yapılacak tek şey sendikalarda bunlara alternatif olan sınıf mücadeleci bir liderliğin kurulmasıdır. Sendikalar içindeki bu çalışma, doğrudan örgütlerin yaratılması yolundaki çabalarla bütünleşmelidir. Bu çabaların esas ürünleri ancak kitle hareketlerinin yükseliş dönemlerinde gündeme gelebilecektir. Ama o güne kadar bu yolda propaganda ve kısmi de olsa uygulamalar gerçekleşmezse fenersiz yakalanılabilir.

Bu tür bir sınıf mücadeleci liderliğin oluşumundaki önemli kalkış noktalarından biri olan sendika demokrasisi için mücadele, yani sınıfın sendikal sorunlarda nihai karar sahibi olma hakkı, farklı siyasal eğilimlerin çalışmalarının kabul edilmesi, sendikacılığın bir nimet olmaktan çıkarılması, gerektiğinde seçilmiş organlardakilerin taban tarafından geri çekilmesi gibi demokratik işleyişler için mücadele yolunda işçi sınıfının her eylemde aktif ve bilinçli katılımı sağlanabilir. Bürokratik kıskaçlarla ve tasfiyelerle, işçi sınıfı kendi içinde bir mücadeleye sürüklenir ki, bundan da yararı olanlar yalnızca patronlardır.

Mevcut sendika liderliğinin bu tür bir sendika demokrasisi anlayışını gündeme sokması için herşeyden önce kendisinin geçmişini reddedercesine bir değişikliğe uğraması gerekir. Gerçekte ancak bu tür bir mücadele ile sendikaların seçilmiş organlarına gelenler, mücadelelerindeki ilkeleri sürekli kılmakla bütünleştirebilecekleri bir işleyişi

baltalamazlar. Yani sendika liderlikleri eğer işçi sınıfı hareketliliğinin yükseldiği, radikalleştiği bir dönemde, işçi sınıfının talepleri uğruna bir mücadele ile yönetime gelmişlerse, işçi sınıfının mücadele cephesinin sözcüleri olabilirler. DİSK liderliğinden bunu beklemek için insanın uvriyerizmin batağında olması bile yetmez.

Ayrıca Türkiye'de sendikaların kuruluşundaki kimi karakterler bugün bile varlıklarını sürdürmektedirler. Bu sendikalar da işçi sınıfının militan mücadelesi üzerine oturmuş değildir. Devletten bağımsız olarak kurulmamışlardır. Hiç bir zaman militan bir gelişme göstermemişlerdir.

Akıl almaz bir sendika enflasyonunun hüküm sürdüğü Türkiye'de, sanki sendikal bir paylaşma sözkonusudur. Bir kitle hareketliliği, özü gereği bu bölük pörçük yapıyı bütünleşmeye zorlayabilir ancak. Bunun için de, sendikalarda devrimci muhalefet odaklarının varlığı gereklidir. En basit sendikal çıkarlar için dahi sendikaların yanyana gelememesi, işçi sınıfının mücadelesinin toparlanmasında en büyük engellerden biridir. Bu durumun tüm suçunu DİSK dışında aramak fazla özürcü bir yaklaşımdır. Tabandan gelen bir zorlama olmadan bu yolda da adım atılması olanaksızdır. Ya da ancak bürokratik çıkarların sürekli kılınması hedefi ile sınırlı olarak bu yakınlaşma doğabilir, yoksa işçi sınıfının çıkarlarını savunmak için değil.

Böylece, sendikal birliğin sağlanması yolundaki mücadele, işçi sınıfının siyasal olarak bağımsızlaşmasından ayrı düşünülemez. Ancak bunu hedefleyen güçlerin mücadelesi önemli açılımlar kazandırabilir.

Kimi ülkelerde, işçi sınıfının sendikal birliği yolunda mücadeleyle işçi sınıfının bağımsız siyasal örgütlenmesi yolundaki mücadelesi arasındaki bağıntı, sendikaların yanısıra işçi kitle partilerinin oluşumunu da gündeme getirebilmektedir. Varolan sosyalist partilerin işçi sınıfının ciddi bir kesimini temsil etmemeleri sonucu, işçi sınıfı içinde yankı bulan sendikalar, bir işçi kitle partisinin inşasında önemli, hatta öncü görevler yüklenebilmektedirler.

"DİSK" Partisi

Türkiye'de soldaki hiçbir partinin bir işçi kitle partisi niteliğini taşımaması, sendikacılar için böyle bir yolu açık bırakmıştır. Ama sendikaların işçi kitle partileri oluşturmaları için tek gerekçe bu değildr. Bağımsız bir işçi kitle partisinin devrimci bir eylem programı çerçevesinde kurulması için yalnızca diğer sol partilerin güçsüzlüğünden kalkınılamaz. Herşeyden önce oluşturulacak parti, işçi sınıfı hareketinin ne tür bir zorlamasının ürünüdür; böyle bir patinin kurulmasına karar verenler hangi dürtülerle bu işe girişmektedirler ve bunun ürünü olarak nasıl bir program öngörmektedirler? Bir işçi kitle partisi için gerekli olan farklı siyasal eğilimlerin partide varolması gereği konusunda açık ve kesin bir tutum takınmaktalar mı? Böyle bir parti, işçi sınıfı içinde ses bulacak ya da işçi sınıfı içinde çalışmayı öngören tüm sosyalist eğilimlere açık olacak mıdır? Bu partinin kurulması için sendikalar kendi tabanlarında bir çalışmaya girip onların düşüncelerini ve yönelişlerini değerlendirecekler midir? Yoksa bürokratik bir biçimde yukardan aşağıya kendi anlayışları doğrultusunda mı bu işe girişeceklerdir? Doğrusu, DİSK'in parti kurmasına ilişkin resmi bildirimler bu konuda hiçbir açıklığa sahip değildir:

«Bugün ülkemizde sosyalist siyasi hareket alabildiğine bölünmüş durumdadır. Birlikte çalışması gerekli ve olası olan pek çok siyasal grup, çeşitli nedenlerle ayrı ayrı örgütlenmeye yönelmiştir. Gün geçtikçe bu bölünme daha da artmakta ve bunların arasındaki çelişkiler kesinleşmektedir.

Bu durumun yarattığı sakıncaları söylemeye gerek bile yoktur. 14 Ekim seçimleri göstermiştir ki, sosyalizm adına seçime katılan partilerin ve de eğilimlerin hiç birisi umut verici bir başarı göstermemiştir. Büyük bir sosyalist potansiyelin bulunmasına karşılık sol oyların son derece düşük olması bu kanıyı doğrulamaktadır. İşçi sınıfı hareketinin siyasal birliğinin sağlanması, sınıfımızın tek devrimci sendikal örgütü DİSK'in gündemindeki birinci sorundur. Ancak, bu birlik sadece DİSK'in çözümleyebileceği bir sorun değildir. Bu sorunun çeşitli siyasi örgüt, eğilim ve kişiler ile birlikte ele alınması gerekli görülmüştür.

Bu birleşme, uluslararası sosyalist hareketi dikkate alan ve bu dikkat içinde Türkiye şartlarını değerlendirerek solun birliğini sağlamak olmalıdır.

Bu birlik işçi sınıfı bilimine ters düşen eğilim ve davranış içindeki küçük burjuva akımlarının değil, işçi sınıfının mücadelesini bilim doğrultusunda benimseyen siyasi grupların birliği olmalıdır.» (11.11.1979, **Cumhuriyet**)

Görüldüğü gibi bu ve bunu izleyen metinler oldukça yuvarlak ifadeler içermekte, kesinlik ve açıklıktan özellikle kaçınılmaktadır.

Ama böyle bir partinin kurulması halinde, bu partinin gelişme dinamiğini etkileyecek etmenler arasında varolan partiler ve TKP'nin yer almayacağı açıktır. Bunların tepkileri hemen belli olmuştur. Bağımsız bir işçi kitle partisinin oluşumunda diğer siyasetlerin ne tür bir yaklaşımda bulunacakları üzerine bir kestirimde bulunmak ise hayli güç. Çünkü aşırı soldaki akımlar henüz kendi siyasi anlayışlarının örgütlenmesi yolunda bile ciddi bir "teori"yi benimsemiş durumda değiller. Hal böyle iken, bir işçi kitle partisinin sınıf mücadelesi cephesinde ne anlama gelebileceğini anlamaktan acizdirler. Böyle bir partinin olası işlevlerinin kendi hareketlerinin özgün yönelişlerini çelmeleyeceği noktasından kalkarak buna karşı çıkabilirler. Ayrıca kendi tabanlarına halk savaşı ve karanlık örgütlenme fısıltılarından sonra, böyle bir oluşumda bulunmanın gereklerine işçi sınıfının siyasallaşması açısından değil, ancak kendi akımlarının günlük ve dar çıkarlarının kamuflajı açısından yakınlaşabilirler.

Sendikal alanlardan demokratik kitle örgütlerine kadar belli etkinlikler sağlamaya başlayan merkezci harektelerin en büyüğü Dev Yol için bu sorun ciddi olarak gündeme gelebilir. "Büyükler arasında bir oyun"a katılmak durumunda olan bu hareket, günlük yayın gibi büyük hedeflerle donanmışken buna bir çerçeve kazandırmak için, ya da bu vesile ile sendikalarda TKP'ye alternatif bir çekim merkezi olabilmek için bu sorunu tartışabilir. Ama tüm bunlar için önce kendisiyle hesaplaşması gerekecektir. Ne idüğü belirsiz, sırf oportünist bir manevra ile tabanlarına hâlâ eski anıların sürdürücüsü olduklarına dair inandırıcı kanıtlar vermek için aktarılan gerillacılık hikayeleri esasen işçi

sınıfının her türlü örgütlenme biçiminde kendi önlerine diktikleri zoraki bir engel haline gelmiştir. Bu teorilerin, tam da unutulurken üstelik, eski Maoistlerle ittifak tartışmalarında hortlatılması tam anlamı ile gülünçtür. Tereciye tere satmaktadırlar. Halk savaşının ana teorisini terkedenlere halk savaşı anlayışı ayırdedici özellik olarak gösterilmektedir.*

Bugünkü DİSK Yönetimi

Bugünkü DİSK yönetimi iktidara geçtiğinde, bir önceki yönetimden farklı olarak, soldaki hiçbir güce dayanmıyordu. Baştürk daha CHP saflarında yeni yenilgiye uğramış, diğerleri ise kısa bir süre sonra kendi sendikalarında seçilemeyeceklerdi (Tekstil, Gıda İş...). Yönetim esas olarak CHP kalıntıları ve 'bağımsız'lardan oluşmakta idi. Sendika bürokrasisinin iç çatışması sonucu TKP'lilerin tasfiyesyi ile DİSK, içte "huzuru" sağlamıştı. Ne ki hiçbir desteğe de sahip değildi. TKP'nin dayandığı güçlere alternatif olan siyasal akımlarla ilişki, ancak TKP'nin gücünün sınırlandırılması için anlamlı idi. Bunun yanısıra bu siyasal akımlar tabii ki uzun vadede kendi öz çıkarları doğrultusunda çalışmak durumunda idiler. Bu da DİSK liderliğinin ustalık isteyen bir denge politikası gütmesini gerektiriyordu. Bu denge CHP'nin solundan başlayarak TKP'yi atlayarak Maocu olmayan kimi akımlara teğet geçen bir denge idi. Sendika bürokrasisinin karakteri olan "bağımsızlık", hassasiyetle aranan bir kriterdi.

Daha dün Türk-İş'den kopmuş olan Genel-İş, Oleyis ve son seçim öncesine kadar CHP'nin DİSK'deki kalesi olan Tekstil sendikası ile nicel bir etkinlik kazanılmıştı ama, bunun sürekli kılınması için alışılagеldiği üzere siyasal arenada da bir etkinliğin sağlanması gerekirdi. Önceki yönetim döneminde TKP'nin yasal bir hüviyeti olmayışının etkisiyle de DİSK siyasal arenada ön plandaki unsurlardan biri olmuştu. Sendika bürokrasisinin yaşamını sürekli kılan "siyasetle iştigal"

(*)Halkın Kurtuluşu'nun ayaklanma ile de devrimin mümkün olduğuna ilişkin görüşüne karşı klasik halk savaşı görüşü konmuştur.

kaçınılmaz olarak yeni yönetimin de sorunu oldu.

TKP'nin CHP ile işbirliği içinde DİSK içindeki diğer siyasal etkinliklere karşı yürüttüğü tasfiye kampanyası, bu kez de TKP'ye karşı işlerliğe sokuldu. Böylece TKP dışı bir cephe oluşmuştu. Ama bu cephenin siyasal temeli zayıftı. İlkin diğer siyasal partilerin yeterli gücü sözkonusu değildi. İkinci olarak, en sonunda bunlar kendi partileri için çalışacaklardı. Geriye bir tek çıkar yol kalıyordu: DİSK yönetiminin, yani sendika bürokrasisinin, parti bürokrasisine terfi etmesi. Bunun için gerekli unsurlardan kendileri için en güvenilir olanı CHP sol kanadı idi; bunun yanısıra, belirleyici olmamak kaydı ile soldaki kimi gruplar. CHP sol kanadının böyle bir girişimle dirsek bağını sürdürmesinin ötesinde aktif bir tutum alması için CHP'den umudunun tükenmesi gerekirdi. Bu umut tükenişini CHP'den "hayır gelmez"le sınırlamamak gerek; aynı zamanda bu işe katılacakların birkez daha seçilme şansının kaybolması, yani CHP nezdinde gözden düşmeleri gerek.

Belki de anlamlı bir rastlantı ile CHP olağanüstü kurultayı arifesinde DİSK yönetiminin bu çıkışı bir çağrıyı da içeriyordu. Ama CHP solu kurultayda sol bir tutum takınmak bir yana, daha dün gerici dediği kanatlarla ittifak yapmıştır. Belki de kendi çözümünü CHP içi bir iktidar mücadelesinin dışında görmemektedir. Onlar da DİSK'den destek beklemektedirler. Tıpkı DİSK'in de onlardan destek beklemesi gibi . **Ama herbiri kendi hanesinde.**

DİSK liderliğinin bileşimi bu liderlikçe kurulacak bir partinin programını da meçhul olmaktan çıkarmaktadır. Sosyalist ama oldukça demokratik sosyalist; ama reformist değil (!); bol bol işçi sınıfının bilimini (ilmi simya) anan değme parlementerist ama, zinhar kafası kızmasın, genel grev tehdidinde bulunabilir; sonuna kadar demokrat, ama ulusal sorun ve kendi varlığı hariç; kesinlikle TKP gibi Moskovacı değil, ama her türlü resmi sapmalara karşı; kısacası iki cami arasında binamaz bir sol parti. Kurulabilir mi? Neden kurulamasın ve/veya niye kurulsun? Bir siyasal partinin başarısı için gerekli unsurları sayabilirsiniz, ama bugün var yarın yok bir partinin kurulup kurulamayacağı üzerine ahkam kesmek büyücülükten de beterdir.

Sendikalar Parti Kurabilir mi?

Yasalara göre tabii ki kuramaz. Aslında yasalar devrimci bir işçi partisinin kurulması için de izin vermez. Ama sendikalar değilse de sendikaların yöneticileri, yani sendikacılar parti kurabilirler. İşçi sınıfının sayın ciddi partisi TİP kendi ilk kuruluşunu pek çabuk unutmuş ki, işçi sınıfının bilimine göre yasaktır deyu fetvasını vermiş bulunmaktadır.[8] Aslında kurulu partilerin tepkisi, kurulabilirse, DİSK partisinin siyasal içeriğinden kuşkulanmalarından kaynaklanmıyor. Zaten hallerine, boylarına poslarına bakmadan kendileri dışında birşeylerin varlığını ancak seçim tokatından sonra ağızlarına almaya tenüzzül ettiler. TİP-TSİP-TKP vb'yi rahatsız eden, kendi dışlarında belki de oy düzeyinde kendilerinden güçlü bir seçeneğin bir türlü giremedikleri sol alana kendilerinden önce girebileceğidir.

Eğer kıstas oy ise (ve şimdilik anılan partiler için daha başka birşey söylemek onlar adına konuşmak gibi bir terbiyesizlik olur), SDP'nin zayıf örgütüne karşın diğerleri ile başa güreşmesi, ne ciddiyetin ne "işçi sınıfının bilimi"nin şu anda kitlelerce ödüllendirilmediğinin göstergesidir. Egemen ideoloji, sol içinde küçük burjuva yak-

(8) Sosyal-İş başkanı TİP'li Özcan Kesgeç Yankı no: 451'de şunları söylüyor. Okuyucu bu alıntıda nerelere ünlem koyulması gerektiğini zorlanmadan kestirebilir. Hele TİP'in geçmişi gözönüne alınırsa soru işaretleri de eklenebilir.
KESGEÇ: «Bir sendikal örgüt yönetim organlarının resmi gündemine parti kurulması diye bir konuyu alamaz. Bu anarko-sendikalizme kadar varacak bir çizginin başı olur. Dünyada da işçi sınıfının partisi oluşturmada bir sendikal örgütün yönetim kurulunun bunu gündem maddesi yaparak resmen karar aldığının bir örneğini görmek mümkün değildir. Öncelikle.. bir sendikal örgütün organ kararıyla parti kurmaya karar vermesi son derece yanlıştır. İkinci nokta işçi sınıfının partisi nevzuhur bir parti olamaz. İşçi sınıfı partisi günlük bir kararla kurulan parti değildir. İşçi sınıfının partisi her ülkede işçi sınıfının varolan geçmiş mücadelesinden süzüle süzüle gelen geçmişin mirascısı izleyicisi bir hareketin örgütlenmesidir. DİSK'in bu kararı böyle bir tarihsel gerçekliğe de aykırıdır. Bir başka önemli nokta DİSK'in bu kararı işçi sınıfının siyasal örgütlenmesini, ekonomik örgütlerinin yöneticilerinin oluşturması anlayışına götürür ki bunun adına da sapma denir.»

laşımlara itibar sağladığına göre ve de CHP'de siyasal yaşamındaki en büyük oy oranını "küçük burjuva demokrasisi"nin savunucusu olduğu bir dönemde kazandığına göre, DİSK partisi kurulabilirse sol partiler içinde azımsanmayacak bir oy toplayacaktır. Ayrıca bir dizi küçük burjuva yazar ve çizer şimdiden böylesine toparlayıcı(!) bir partiyi selamlamaktalar. Yani köşede hazır bekleyen müflis ideologlar da var!

Evet, bu partinin herşeyi var da, ya inandırıcı bir önderliği, militan gücü, kendisini diğerlerinden ayırdedecek yeterli (mazallah) teorik gerekçesi ve de ideolojik yapısı? Ama bunlar transfer edilebilir. Saygın, bağımsız aydınlarımız ve de köşe yazarlarımız, yine bağımsız olan sendikacılarımızın aydınsal konularda avukatlıklarını üstlenebilirler. Eskiden sendikalarda işçileri eğitirken şimdi de partide hem liderlerin avukatlığını hem de sendika-parti ideologluğunu yapabilirler.

Bütün bunlardan kalkınıp mevcut partilerden daha kötü olur diye böyle bir seçeneği reddetmemeli. Kesinlikle böyle bir parti bir işçi kitle partisi olmaya mevcutlardan daha yakındır. Zaten mevcutlardan daha kötüsünün kurulmasının olanaksız olduğu günbegün kanıtlanmakta. Böyle bir parti mevcutların hepsinden çok işçiyi içerecektir ve yine mevcutların hepsinden çok belli bir sınırda parti içi tartışmalara açık olacaktır. Parti içi demokrasi demiyoruz. Çünkü demokrasinin varlığı için gereken yapının böyle bir partide öngörülmediğini anlamak için partinin kuruluş gerekçesine bakmak yeterli olacaktır.

Bir dizi bağımsızın da hali hazır durumdan bir çıkış yolu göremeyerek can simidi gibi bu öneriye sarılmaları şunu göstermektedir ki partinin yazgısı "bağımsızlık"ın yazgısıyla çakışıktır.

Sendikacılar açısından en arzu edilir parti-sendika ilişkisi sendikaların mümkün mertebe bağımsızlığından sonra İngiliz örneğidir. Sendikacılığın beşiği olan İngiltere'de parti (İngiliz İşçi Partisi), sendikalarca kurulmuştur ve dahası, tüm üyeler parti üyesi olmuşlardır. Demek ki sendikalar parti kurabilir! Türkiye'de ise TİP'in kuruluşunu gerçekleştiren sendikacılardan sonra TİP'e alternatif olarak oluşturulmaya çalışılan "Çalışanlar Partisi" gözönüne alınırsa, sendikacıların

dönem dönem parti kurmaya hayli meraklı oldukları söylenebilir. Tabii aldıkları siyasi eğitim düzeyinde!

Amerikan eğitiminden geçmiş sendikacılar işçi sınıfını siyasal olarak kötürümleştirmek, kendi ideolojileri etrafında denetlemek için siyasal parti kurma girişimlerinde bulunabilmektedir. Bunun yanısıra İkinci Enternasyonal partileri, sosyal demokrat nitelikli partileri sendikalar aracılığı ile kurarak, sendika bürokrasisi ile parti bürokrasisi arasında sıkı bir ilişkiler ağı içinde, bağımsız bir işçi sınıfı hareketinin gelişmesini kösteklerler. Böylece hem devlete bağımlı sendikalar hem de burjuva ideolojisi ile donanmış partiler, olası kitle hareketliliğinin önüne dikilirler.

Bu bağımlılık yumağını her iki ucundan çözmek gerekmektedir: Bağımsız bir işçi kitle partisinin oluşturulmasına çalışırken, sendikalarda da devrimci muhalefetler yaratarak sendika bürokrasisine karşı bir mücadele yürütmek.

Bugün için sendika liderliklerinin niteliği açıktır. Bu liderlikler işçi sınıfının mücadelesinin militan bir yükselişinin kazanımlarını temsil etmedikleri gibi, böyle bir yükselişin üzerine de yerleşmemişlerdir. Esasında bu liderlikler devletle çok yakın ilişkilerin ürünü olarak şu anda bulundukları mevkilere erişmişlerdir.

İşçi sınıfının, dünyadaki diğer kesimleri ile kıyaslandığında tarihsel deneyimi oldukça sınırlıdır. Hatta ülke tarihine damgasını vurmuş bir olayı bunun tersini kanıtlamak üzere anmak da fazla abartma olacaktır (Haziran 1970 olayları). Bu durgunluk, kendisine karşılık düşen bir liderliğin maddi temelini hazırladığı gibi, bu liderliklerin tabandan sarsılmamışlığının ya da kimi zaman tabanın zorlanması ile militan bir tutuma sürüklenmemişliğinin de esas nedeni olmaktadır.

Aşırı Sol ve Sendikalar

Bunun yanısıra sendikal hareketin uzun süre devrimciler tarafından önemsenmemesine yolaçan işçi sınıfı dışında pozisiyonların itibar görmesi, sendikalarda bir militan sol kanadın oluşmasını geciktirmiş-

tir. Eğer sendikal mücadeleyi militan bir biçimde sürdürmeye kararlı ve bu mücadeleyi belli bir eylem programı çerçevesinde yürütmeye hazırlıklı militanlar yoksa, dışardan ahkam kesmekle sedikaların işçi sınıfı mücadelesinde sağlam birer araç olmaları beklenemez. Sendika bürokrasilerini aşmadan sendika demokrasisi sağlanamaz. Sendika demokrasisini sağlamanın yolu da militan çalışmanın varlığıdır. Bu çalışmaları yürütecek devrimci bir odak olmadan, bölük pörçük çabalar sendika bürokrasisi tarafından ezilmeye mahkumdur.

Yakında altmış yıla varacak tüm gelenek iddiasına karşın 12 Mart sonrası yılgınlığın örgütlenmesi ile ancak belli bir gelişme gösteren TKP, diğer Moskovacı akımlardan daha büyük bir güce erişmesine karşın, toplam sol potansiyel içinde belirleyici bir etkinlik kurmak bir yana ancak ve ancak ikincil bir etmen durumundadır. İşçi sınıfı içindeki etkinlikleri geçmişle kıyaslanmayacak boyutlara erişmişse de son seçimde bağımsız adaylarının aldığı oyların ne kadarının doğrudan işçi sınıfından alındığı da düşünülürse, sanıldığının ve kendilerince de iddia edildiğinin aksine KP'nin işçi sınıfı içindeki etkinliği, ancak belli sendikalar içindeki kısmi işçi desteği ile sınırlıdır; bu destek KP'yi olası bir işçi kite partisi olmak bir yana, diğer partilerden nicel olarak farklı ama oransal olarak çok farklı olmayan bir yerde tutmaktadır.

Mevcut durumda KP'nin solundaki akımlar, rahatlıkla KP'nin işçi sınıfı içindeki etkinliğini sınırlamak ve bunu sola doğru kanalize etmek olanağına sahiptirler. Yeter ki işçi sınıfı içinde çalışma konusunda açık ve kesin bir anlayışa sahip olsunlar ve sendikal çalışmaları siyasetlerinin basit bir propagandası ve kendi dar grup çıkarlarının bir aracı olarak görmesinler. Merkezci hareketler içinde KP'ye nazaran belli bir süreden beri sendikal mücadelede ciddi ve küçümsenmeyecek boyutlara erişen girişimler vardır. Hem sendikanın işkolu içinde giderek artan etkinliği açısından, hem de bundan daha önemlisi, sendikaların militan çalışmalara yönelik olması açısından bu böyledir. Yine de siyasetlerinin bir uzantısı olmaktan henüz kurtaramamışlardır sendikaları. Daha doğrusu sendika ve siyasetleri arasındaki ilişkileri çözümleyememişlerdir. Bu, hareketlerinin henüz Leninist olmasa bile

Leninist olmaya özenen bir örgüt anlayışından bile yoksun oluşun dandır. Önümüzdeki dönemde sendika bürokrasileri arasında uzlaşmazlığa varmış olan anlaşmazlıklar, alternatif olarak bu hareketlere KP karşısında bağımsız sendikacılar açısından da desteklenen bir gelişme yolu açabilir. Bu desteğin siyasal bedeli önemlidir. Merkezci hareketlerin kurumsallaştıkça meşrulaşmaya yönelmeleri onları hızla reformizme çekebilir. Oportünist manevralar açık açık olmasa da reformizme yol verebilir. Böylece "büyükler arasında bir oyun"a katılınırken militan gelişmeler kısa vadeli çıkarlar adına kösteklenir. Merkezci hareketlerin birçoğu henüz büyük boyutlara ulaşmamış ve daha militan bir tutum takınmamışken büyüme paradoksu ile birlikte sağa kaymaya başlarlar. Bu tür gelişmelere Latin Amerika'dan bir dizi örnek verilebilir.

Şu anda küçümsenmeyecek bir tespit ve hatta gelişme de, küçük çapta ve ne kadar yanlış bir anlayışla donanmış olsalar da KP dışı bağımsız ve aşırı sol sendikaların varlığıdır. Önümüzdeki dönemde özellikle bu tür sendikaların üzerindeki baskılar artacaktır. Bu halde beklenmedik çatışmalar söz konusu olabilir. Küçük militan sendikalar esas olarak işçi sınıfı mücadelesinde arzulanabilir unsurlar değildir. Hatta kemikleştikleri taktirde işçi sınıfının sendikal birliğini baltaladıkları için tehlikelidirler de. Yine de genel yaklaşımı ancak kendi dinamiği içinde ele almakta yarar vardır. Örneğin daha kısa bir süre önce kendi işkolunda bir diğer sendikaya nazaran hemen hemen hiç gücü olmayan bir sendika, şu an aynı konfederasyon içinde bir diğeri ile nicel açıdan ciddi bir boyuta vararak çekişmeye girmişse ve de siyasal olarak bir diğerinden daha solda ise hemen düşünmek gerekir; ilk anda bu sendikanın kuruluş ve gelişmesine sınıfın birliğini parçalıyor diye karşı çıkmak, diğer sendikaların reformist liderliğinin pekişmesini onaylamak anlamına gelmez mi? O işkolunda militan sendikacılık, böylece, bir diğer sendikanın içinden değil dışardan geliştirilmiştir ve bunun mevcut durumda olumlu bir adım olduğunu reddetmek de ancak laf ebelerinin işi olacaktır.

Merkezci hareket sayıca şişkinliğinin ve denetimsiz büyümesinin çeşitli tehlikelerinin yanısıra, sempatizanlarının yaşamın çeşitli dü-

zey ve gözenekleri ile bağlantı kurmasının avantajlarını kazanmıştır. Bugün kendi yönetimindeki birkaç sendikanın yanısıra, çeşitli sendikalar içinde de etkinlik kazanmaya başlamıştır. Ne var ki, bu etkinlikleri nereye yönelteceklerini kestirememekte, çoğun olayların sürüklenmesine esir olmaktadırlar. Bu belirsiz çalışma tarzı, programsız yöneliş içindeki siyasal hareketleri ile sendikacılar arasında doğması kaçınılmaz mesleki çatışmayı getirdiğinde, sendikalarda bağımsızlık eğilimleri güçlenebilir. Ya da sendikalarda çalışanlarda farklı bir anlayış gelişir ki, bu da hareketin şu andaki yönelişlerine tam ters bir yönde gelişmeler ya da çatlaklar açar. O kaçınılmaz uzlaşmazlık, halk savaşı nakaratları ile işçi sınıfının örgütlenmesinin bağdaşmazlığı, er geç gündeme gelecektir. Ve merkezci hareket bugüne kadar yaşadığı en anlamlı dönüşü ya da kopuşu görecektir.

Ayrıca çeşitli aşırı sol grupların yönetimindeki bir dizi küçük sendika, sendika enflasyonunu ve gelişme ya da sınırlı büyüme karakterleri ile de sendikal birliğin parçalanmasını tahrik etmektedirler. Bir dizi aşırı sol sendikanın neredeyse işyeri sendikasından öteye geçememeleri, giderek sendikaları birer dükkan haline dönüştürmektedir. Bu grupların salt küçük olsun bizden olsun anlayışını terk edip daha geniş bir alan içinde işçi sınıfının siyasallaşmasını kavrayarak kendi aralarında bile olsa belli ortaklıklar kurarak alternatif sendikalar üretmeleri yolu açıktır. Ne ki bu tür sendikaların oluşması için herşeyden önce kendileri için imkansıza yakın bir güçlükte anlayışlarını değiştirmeleri gerek. Kimi aşırı sol sendikaların birleşmesi şu anda işçi hareketinde devrimci bir alternatifin inşasında ciddi bir adım olacaktır. Kimi merkezcilerin gerçekleştirdikleri ve girişmiş oldukları çabaların yoğunlaştırılması ve bu yolda bir ortaklığın kurulması, siyasetler arasında sık sık yapılan cephe çağrılarına da sağlam bir temel, bir zemin teşkil edebileceketir.

KP'nin ve diğer Moskovacı eğilimlerin solundaki güçlerin sendikal etkiyle sınırlı olmayan kitlesel destekleri ise son seçimlerin de gösterdiği gibi merkezcilerin kitlesel desteğinden pek fazla değildir. (Buna demokratik kitle örgütlerindeki çeşitli bileşimleri de katabiliriz; bunun doğrudan doğruya işçi sınıfı ile kontağını kuramazsak, ezilen bir ke-

sim olarak çalışanların konumu açısından önemli olduğu kadar, KP ve diğerleri için de aynı şeyler geçerli olacak, yani onların da aldığı oyların kaçta kaçının saf işçi oyları olduğu rahatlıkla değerlendirilebilir.) Hatta toplam aşırı solun desteğinin sınıf muhtevası ne kadar karışık olsa da KP ve benzerlerini rahatlıkla aştığı bir gerçektir.

Ancak belli eylem tiplerinde KP ve benzerleriyle ortak hareket edilebilir. Örneğin önümüzdeki dönemde baskı yasalarına karşı tutum gibi . Yine de bu tür eylemlerin oldukça sınırlı kalacağı bir gerçektir. KP'nin meşruiyet peşinde koşması, bir türlü yurtsever saylavlarından vazgeçmemesi, doğrudan doğruya düzenle karşı karşıya gelmemek için her türlü teori imalatında bulunması ve diğer hareketlerle muhatap olmayı kendi gibi yaşlı başlı baremi yüksek bir memurlar ordusuna yakıştırmaması bu olasılıkları sınırlamaktadır. (**İşçinin Sesi**[*] de hiç olmazsa kendine göre daha soldaki bazı akımlarla ilişkiye geçilmemesini kınamakta.)

Yine de toplumsal muhalefetin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için aşırı sol, KP ve benzerlerine bakarak bin kat daha önemlidir. Henüz yeterli siyasal gelişimi gösterememiş, yani belirlenmiş bir program ve mücadele anlayışı ile donanmamış olmakla birlikte, önümüzdeki dönemde olası kitle hareketliliğinde çok daha yoğun bir etkinlik sağlamaya aday olan aşırı sol, gücünün ve herşeyden önce güçsüzlüğünün bilincine vararak tarihin dayattığı güncel görevleri yüklenmekte gerekli olan taktikleri belirlemeli ve sınıfın kazanılmış mevzilerinin savunulması ve ilerletilmesini gözeten, bunu iktidar perspektifine bağlayan bir eylem programı çerçevesi üzerinde devrimci bir işçi kitle partisinin bugünden yarına hazırlığına bu mücadele içinde girişmelidir. Ancak bir militan mücadele üzerinde temellenerek sınıfın tabandan güvenini kazanmış önderlikler bir devrimci işçi kitle partisini gerçekleştirebilirler. Böylesine bir parti işçi sınıfının bilinçliği ve örgütlülüğünde ilerletici bir işlevde bulunabilir.

Bir işçi kitle partisi yalnızca sendikalar temeli üzerinde kurulmaz. Hatta öyle bir partinin kurulması için tek bir yol varsaymak sendika

(*)Yıllar sonra merkezden kopacak olan İngiltere kesiminin yayın organının adı.

fetişizminin bir başka yüzüdür. İşçi sınıfının siyasallaşması ve örgütlenmesi yolunda devrimci bir işçi kitle partisi, her şeyden önce bir mücadele temelinde oluşur. Bu mücadelenin dayandığı temeller, eylem programı mücadeleye katılanların da -çeşitli siyasal akımlar ve bağımsız devrimciler- ortak bir çatı altında bulunmasına olanak sağlayabilir. Bunun bir cephe olduğu söylenilebilir. Kimse bu sınıflama ile Brezilya Emekçi Partisi'nin ve FOCEP'in bir cephe olmadığını söyleyemez. İşçi sınıfının bağrında, farklı siyasal akımların belli bir eylem programına dayanan cephesinin yasal bir parti olarak örgütlenmesi, önümüzdeki dönemde işçi sınıfının siyasallaşması ve örgütlenmesinde bilinçliliğin yükselmesinde bir kaldıraç görevi görebilir. Ama bu hiçbir zaman böyle bir partinin Bolşevik partisi olduğu anlamına gelmez. O noktaya varmak için yapılacak çok şey var. Bu çok zaman var demek değildir. Kimsenin siyasal bağımsızlığına halel getirmeyecek bir işçi kitle partisidir sözkonusu olan. Zafere giden yolda aşılacak ve yaşanacak evrelerden biri de bu olabilir. Buna hazırlıklı olmak gerek. **Ancak bunun da taktik bir geçiş olduğu unutulmamalı, mutlaklaştırılmamalıdır.**

Bir devrimci birleşik cephe bu yolda önemli bir kaldıraç haline getirilebilir. Yeter ki önderlikler bunun gerekliliğini tabandan bir zorlamayla kabul etmek zorunda kalsınlar. O halde bu durumda da devrimci birleşik cephenin tabandan birlikteliklerini oluşturmak gerekecektir.

Cephe Derken

(Mayıs 1983)

Bir kaynaşma-birleşme olmayan cephe, bir başına devrimin temel sorunlarını çözmekten uzak, ilkesel değil taktik bir yaklaşımdır. En iyi olasılıkla cepheye katılan birimlerin gösterdikleri gelişmenin yansımasından öteye gidemez. Çeşitli birimler arasında kurulan cephe karakteri gereği organik bir bütün arzetmez, dolayısıyla bir başına dinamiği olmayıp birimlerin dinamiğinin türevdir. Birimlerin dinamiği ise, özünde ortak hedefe olduğu gibi birbirlerine de karşıdır. Cepheye katılan birimler, farklı görüşleri, son tahlilde farklı sınıf ve katmanları temsil ettiklerine göre, temsilcisi olduklarının işlevi ile donanmışlardır. Veri durumda ilişkileri ne olursa olsun zamanla birbirlerini üretmek değil tüketmek zorundadırlar. Kazanımlar cephe aracılığı ile sağlansa bile doğrudan çıkarı olacak olanlar birimlerdir.

Devrimci parti, emekçi kitlelerin ve ezilenlerin birliğini sağlamakla yükümlüdür. Bu yükümlülüğü bir başına yerine getiremediği koşullarda, hedefini göğüslemek için kendisine en yakın kesimlerden destek almak ya da bu kesimlerle ittifak kurmak zorundadır. Bunu yaparken en yakın müttefikini bile kendi sınıf pozisiyonuna kazanmaktan bir an vazgeçmez.

Cepheye katılma konusunda birimlerin siyasal özgüvenleri, kimi zaman tutum belirlemede bağlayıcı olmaktadır. Örneğin, uzlaşmacı-reformist önderliklerin, devrimci partiyle ortak eylemlere girişmekten sakınmalarının temelinde kendi geleceklerinin teminatı olan tabanlarını yitirme olasılığı yatmaktadır. Devrimci partinin hareket içinde kendilerinden çok daha güçlü olduğunu ve ortak hareket içinde taban-

larının kayacağını onlar da bilmektedir. Ama korkunun ecele faydası yoktur ve 1933 Almanyasında olduğu gibi muhtemel bir proleter devrimine engel olmaya çalışırlarken kendi mezarlarını da kazmışlardır. Kendi etkinliği dışındaki işçi sınıfı kesimlerini, tabandan tavana hareketlendirmekten aciz ve de böyle bir perspektifden yoksun olan "sol"lar ise (aynı dönemin KP'si) sınıfın sosyal demokrat etkinlik altındaki kesimlerine, uzaktan yani bir somut talep uğruna onlarla kaynaşmaya yönelmeden, ültimatomlar vererek davetiye çıkarırlar. Bu sol sekter yaklaşımın sahipleri, harekete geçme gücüne ulaşma olanağını elde etmekten aciz kalarak, karar anı geldiğinde, kendileriyle başbaşa bile kalamaz, çünkü gelişmedikleri gibi kokuşmaya yüztutmuş, toplumsal hareketliliğin dışına düşmüşlerdir. Programları tertemiz olabilir -onu kitlelerin o kadar dışına, üstüne yükseltmişlerdir ki kirlenmesi mümkün olmadığı gibi kitlelerce fark edilmesi de mümkün değildir- ama hayatiyetini kendileri boğmuşlardır.

Bu tür tehlikeler kitle partileri için geçerlidir denebilir, ancak anlayışlar partilerin sayısal gelişmelerine paralel bir gelişme göstermeyip önceden belirlenir. Cephe ilkesel bir zorunluluk olmadığına, katılım da koşullara uyumlu olarak ele alınacağına göre, kendi tarihsel yönelişine güncel olarak denk düşmeyen bir cepheye devrimci partinin katılımı, cephenin niteliğine göre hatadan ihanete uzanan bir zincire yol açabilir (Burjuvazinin "sol" diye nitelenen bir kesimi ile yapılacak ittifak belirgin bir ihanet örneği olarak anılabilir).

Cephenin üstlendiği işleve uygun bir donanımı olması gerekir. Donanımdan kastedilen esas olarak politik ve örgütsel olandır. Cephenin politik donanımı, katılan örgütlerin programlarının aritmetik ortalaması değildir. Saptanan hedefe ulaşmada baştan başarı garantisi aramadan, proletaryanın bağımsız siyasal gelişmesini ivmelendirecek "uzlaşmacıklar", eylem birlikleri ve cephe güncel görevlerle ifadelendirilmelidir.

Geçerken bir cephenin devrim için kurulması ile devrimci durumda kurulması arasındaki farkı da belirtmek gerek. Devrimci durumda kurulacak cephenin güncel görevi devrimdir. Ancak böylesine bir dönem dışında kurulacak cephelerin temel işlevi devrimden çok, içinde bu-

lunan güçler ilişkisini dönüştürmeye yönelik görevleri yerine getirmek olmalıdır. Eğer bu tür güncel görevlerde bir anlaşma sözkonusu değilse hakkında anlaşılan devrim üzerine ne denirse densin, söylenenlerin pratik hiçbir anlamı yoktur. Ayrıca bugünden devrime, cepheye katılan birimlerin her birinin varlığını sürdürmesinin zımnen kabulü, birimlerin baştan bu konuda birbirlerine garanti vermesi gibi anlamsız bir sonuca da yol açar. Yani bugünden devrimi taçlandıracak bir cephe anlayışı mevcut durumda saplanıp kalan, gelişmeleri baştan yoksayan, cansızlığa varan bir anlayıştır.

Cephe sınıf mücadelesinin, güçler ilişkisinin evrimine ve gelişimine bağlı olarak, emekçi kitlelerin aşmak zorunda oldukları somut-güncel görevlerle canlılık kazanır. Bu görevlerin gerçekleştirilmesinde başka başka ittifaklar da gündeme gelir. İttifakların geçerlilik sınırları ömür billah olmayıp sanıldığından daha dar kapsamlı olabilirler. Cephenin taktik bir sorun olduğu bir an için bile gözden kaçırılmamalı ve onla birlikte taktiklerin gün gelip bir günde, yirmidört saat içinde değişebileceği de. Cephe sorunu -her iki yönden, olumlu ya da olumsuz- fetişleştirilmemeli ve her taktik gibi zemini, gerekliliği, içeriği ve sınırları iyi belirlenmelidir. Ve dünya işçi hareketinin, dünya devriminin yakın ve uzak deneyimleri atlanmadan, allah vergisi olmayan mücadelelerin gereklerini içeren çeşitli düzeylerdeki tabandan ve tavandan çabaların yürürlüğe sokulabilmesi için gerekli politikaların üretilmesinin cephe tartışmalarını gölgelese de gölgelemese de, temeli hâlâ boşluktadır; yani cepheden önce sosyalist hareketteki birimler kendilerini tanımlamaktan, bayraklarının ayırdedici özelliklerini açıklamaktan uzak durumdadırlar. Cephe tartışmalarını küçümsemeden, bugün için düğümün birimlerin varlık nedenlerinde bulunduğu söylenebilir.

Sözü edilen pratiği atlayan pir aşkına derinlemesine ya da boğulmacasına belirlemelerin, tartışmaların gerekliliği değildir. Devrimin temel sorunlarına değgin, programatik yaklaşımların açıklık kazanması muhakkak ki sınıf mücadelesinin dayatacağı yeni yeni durumlarla süregidecektir ama bundan önce, hatta yola çıkmadan önce ana hatları ile çağın, nesnel gerçekliğin kavranmasında, geleceğin inşası hakkında

temel yaklaşımların üretilmiş olması gerekir.

Bu açıklık olmadan örgütler için geçerli olan cepheler için de geçerli olur ve kitlelere ne kendi tarihsel ne de güncel çıkarları için devrimci rehberlik, nihai amaca uygun olarak sunulamaz. Ancak bu açıklık sağlanana dek de güncel mücadeleler ve görevler ertelenemez. Tartışmaları, ideolojik mücadeleyi içte ve dışta alabildiğine yoğunlaştırarak geçmiş ile bütünsel bir hesaplaşmaya girerken, askeri diktatörlüğe ve ardından gelecek rejime karşı kitlelerin acil taleplerinde billurlaşan bir program çerçevesinde ve her türden sosyalist eğilimi giderek kapsayacak taban örgütlenmelerinde anlaşık devrimcilerin birliğini sağlamak gerekir.

Kurtuluş, TDKP, Dev-Yol Saç Ayağı Mümkün Mü(İdi)?

"Bir tek işçi cephesi yaratmadan, bütün örgütleri bir tek mücadele gücü halinde birleştirmeyi düşünmeden önce, bütün devrimci güçlerin bir tek cephesini yaratmak gerekir...Biz hakim sınıflara ve onların yönetimlerine karşı, bütün savunma ve saldırı eylemlerinde sürekli ve sıkı işbirliğininin gerekliliğini belirtmeliyiz....Şu halde zaferi isteyen, her ülkede, her zaman devrimci cephenin birliğinin bütün işçi cephesinin birliğinin önşartı olduğunu hatırlayarak, bütün devrimci unsurların birliğini gerçekleştirmelidir...Reformist ve geri işçi unsurları devrime, devrimcilerin oluşturdukları cephenin birleşik, dirençli ve güçlü olması oranında daha hızlı, geleceklerdir."

(Lozovsky'nin 1922'de, Kızıl Sendika Enternasyonali programını sunuşundan, alıntılayan: **Front Unique Ouvrier**, s. 59, 1976. Cahier Rouge 6)

Bu yazıda, ayrıntılara kaçmadan ve daha önce Devrimci Birleşik Cephe önerimizin kurucu unsurlarını ve temel anlayışlarını belirttiğimiz için (Bkz: **Ne Yapmalı**; Şubat 1980-bu derlemedeki ilk yazı) açıklamalardan da sakınarak, izi sürülmemekle birlikte fiilen ortaya çıkmış bir tartışmayı irdelemeye çalışacağız. Bu bağlamda yer alabilecek başka alıntılara, sözcülere yer vermememizin nedeni irdeleyeceğimiz devrimci hareketlerin zaman zaman bir saç ayağı işlevini görme kapasitesine ulaşmanın eşiğine kadar gelmiş olmalarından ötürü,

konuyu dağıtmadan zemini açıklamamıza yeterli olacaklarındandır.

İrdelemeye çalışacağımız tartışmaların bir ucu TDKP'nin 12 Eylül ve sonrasına ilişkin bir metnine (**Demokrat Türkiye,*** sayı 13, Ocak 1983.s.13), öteki ise **Sosyalist İşçi**'de** (Aralık 1981, s.4) yayınlanmış, bağlayıcı olmayan bir yazıya dayanıyor.

TDKP, kitlelerden kopuk diye nitelediği "bir avuç aydından oluşan grupları" kaale almadığını, kendileri için önemli olanın "devrimci gruplarla birleşip önemli bir kitlesel güç oluşturmak" olduğunu, 12 Eylül öncesi ve hemen sonrası için gerekli gördükleri bir eylem birliği için belirtmektedir. "Bugün cephenin kuruluşunun ve devrimcilerin uzun dönemli birliğinin şartları oluşmamıştır" diyerek cepheyi zamansız bulurken "emekçilerin harekete geçirilmesi için" "birlikte çalışmayı" içeren bir "eylem birliğini" uygun görmektedir.

TDKP, yine aynı metinde, "devrimci demokrat bir platformda", "Dev-Yol'dan arkadaşlarla konuşup", biraraya gelmenin üzerinde durduklarını belirtiyor. Aynı bağlamda, "Kurtuluş ise 12 Eylül öncesi döneme geçişle sınırlı bir platformda biraraya gelmeyi savundu", denmektedir.

İfadelerden anlaşılacağı üzere ve aynı metinde kendilerinin açık olarak beyan ettikleri gibi "devrimden yana olan ve sosyal-emperyalistlerin devrimi baltalayan görüşlerine karşı çıkan grup ve insanlarla faşizme karşı birleşmekten yanayız. Ama bunun için Türkiye'de devrimi gerçekleştirecek bir program etrafında bir araya gelmenin gerekliliği üzerinde duruyoruz", cümleleri ile TDKP, Dev-Yol ve Kurtuluş gibi iki merkezci harekete bir ittifak için yaklaşımda bulunduğunu belirtmektedir.

Cephe ve eylem birliği ya da TDKP'nin belirttiği "bir program etrafında bir araya gelmek" -ki bu basit bir eylem birliğinden öte, devrimi gerçekleştirmeye yönelik olduğuna göre azami bir cepheye daha yakın bir birlikteliktir- şıklarının terminolojik boyutunu açıkta bırakıp bir başka hareketin yayın organında, o hareketin kendisi ve devrimci

*)Demokrat Türkiye: Avrupa'da Dev-Yol çevresinin çıkardığı bağlayıcı olmayan kitle organı.

**) Sosyalist İşçi; yine Avrupa'da Kurtuluşcuların yayın organı.

marksistler dışında olan herkes için, değişik bir tarihsel zeminden seslenmeye çalışan, "Bir Siyasi Hükümlünün Notları"na kısaca değinelim ve geçerken, amacımızın, kimsenin kendi görüşlerinde olmadık budamalar yapmak olmadığını, derginin yazının başına "tartışmalara katkıda bulunacağı düşüncesiyle" bu yoldaşın yazısını yayımladıkları ibaresini de eklediklerini belirtelim.

Sosyalist İşçi'de yer alan yazı, derginin genel eğiliminin ötesine taşarak, devrimci marksistler dışında tartışmak bir yana dikkate bile alınmayan Komintern'in III. ve IV. Kongre kararlarında açıklanan taktiklerden yararlanmaya çalışarak, "anti-faşist birleşik cephe olanaklarını" araştırmaktadır. Yazı, hareketin resmi bir açıklaması olmadığı için, bu bağlamda, derinlemesine bir eleştiriden -ne yazık ki- uzak kalacağız. Ne yazık ki diyoruz, çünkü merkezci siyasetler içinde, ciddi ve derinlemesine bir iç tartışmayı gerektirecek belirlemeler vardır bu yazıda. Örneğin, "III. Dönem sektarizminden arınmış bir perspektifden" bir cephenin kuruluşuna bakılması gerektiği söylenmekte. Yani "III. Dönem sektarizmi" neyse, bu konuda bir tartışma ve onun günümüz yansımalarının eleştirilmesinden öte mahkum edilmesi gerekmekte. Bu bizim için değilse de, en azından dergi ve çevresi için ciddi bir sorun olmalıdır. Sosyalist İşçi aynı sayıda Komintern'in III. Kongresindeki taktik üzerine tezlerini de yayımladı. Ancak ardı gelmediği gibi yayımına neden gerek görüldüğü de pek anlaşılamamakta. Lenin sonrası Komintern'de bu kararların ne anlam ifade ettiği, daha sonra Dimitrov'un yazılarında ünlenen faşizm anlayışlarının ve cephe taktiklerinin akibeti ve Leninizmle sürekliliği, geçmişte faşizm üzerine en çok durduğunu sık sık iddia edenler için ilginç bir boyut olabilir ve buradan geçmiş faşizm anlayışlarının da geçerliliğini tartabilirlerdi. Şimdilik açıkta kalan bu sorunlar, Sosyalist İşçi'nin geleceğinde ya bir dönüm noktası ya da geçmişinde bir ayraç olacaktır.

Yazar yoldaş, "birinci olarak işçi sınıfının birleşik cephesi ve ikinci olarak işçi sınıfı ile küçük burjuvazinin çeşitli sektörleri arasında birleşik halk cephesi olarak", "iki düzeyde" cepheleşmeyi önermekte ve bununla da yetinmeyerek, iki düzeyin örgütsel bileşimini de eklemektedir: "Sınıf içinde sağ kanat unsurlar olan CHP ve TKP'li iş-

çilerle, Dev-Yol ve Dev-sol'cu sol kanat unsurlarının birliğinin şartlarının aranması, şehir küçük burjuvazisi içinde ise TDKP, Dev-Yol ve Dev-Sol'cu unsurlarla TKP'li ve CHP'li unsurların biraraya getirilerek, bunların eylemlerinin işçi sınıfının eylemiyle birleştirilmeye çalışılması gerekmektedir", dendikten sonra bu cepheleşme "bir bütün olarak Kürdistan ulusal kurtuluş hareketini kucaklamalıdır ve böyle bir cephenin meydana getirilmesinin objektif koşulları bugün her zamankinden çok mevcuttur."..."Sorun bir geçiş programının meydana getirilmesinde ve bilinçli bir ittifakın sağlanmasındadır", diye bağlamaktadır.

Geçiş programı, bizim dışımızda, hele yazının yayımlandığı ve o geleneğe dayalı hiçbir hareketce kullanılmamıştır ve yazar yoldaşın program önerisini geçiş anlayışına bağlaması gerçekse, kendi açısından tartışmalarda devrimci marksizme doğru yol aldığı kesindir. Bu anlayışın, cephede ya da başkalarında olduğu gibi, bir azami bir asgari program anlayışından çok, Lenin Komintern'i geleneğine bağlı ve en geniş kapsamını Dördüncü Enternasyonal'in Geçiş Programı'nda ifadesini bulan, kitleleri sosyalist devrime yönlendiren devrimci marksist program anlayışına yakın olması gerekmektedir. Ya da "geçiş programı" kazaen kullanılmıştır.

"Bir Siyasi Hükümlünün Notları"nın konumuz açısından önemi, bir cephenin, tanımlanmış ve örgütler düzeyinde ifade edilmiş bir cephenin gerekliliğinin belirtilip önerilmesindedir. Cepheye katılması mümkün sayılan örgütlerin bileşimi tartışılabilir ve belki de yalnızca somutlamak için belli başlı örgütler sayılmıştır. Yine Dev-Sol'un neden sınıf içi de TDKP'nin küçük burjuva sayıldığı tartışılabilir. Ancak somutta, sınıfın içinde sol kanat unsurları ile sağ kanat unsurlarının birliğinden sözedilmekte ise de birlikteliğin örgütsel evreleri ve biçimlenmeleri açıkta kalmıştır. Örneğin, reformistlerle birliktelikten önce, daha yakın olabilecek sol kanat unsurlarının bir çekim merkezi oluşturmaları için bir zemin gerekli midir? Bütün bunlar irdelenmesi gereken noktalardır. Anlaşıldığı kadarı ile yazar yoldaş birinci derecede, kendi yoldaşlarına bir açılım kazandırmak için farklı zeminleri ısrarla belirtmeye çalışmaktadır.

TDKP'nin ve "Hükümlü yoldaş"ın görüşleri ne kadar zıt gözüküyorsa gözüksün, ortak yanlar hem de azımsanmayacak ortak yanlar içermektedir. İlkin, ikisi de kendi anlayışlarına göre emekçilerin ya da sınıfın birliğinden sözetmektedirler. İkincisi, açık açık birbirlerinin örgütlerini ifade ederek, birlikte birşeyler yapılması gerektiğini söylemektedirler.

Bu açıkça bir tartışma zemini idi ve bu zemini oluşturan unsurların ortadan kalktığı da söylenemez. Geçmişte azımsanmayacak kalabalıkları toplamış Dev-Yol, TDKP ve Kurtuluş zaman zaman aralarında belli ortak eylemler için anlaşmanın eşiğine gelip çark etmişlerdir. Somut durumda her biri ayrı bir yandadır. Ayrı durmalarını gerektiren nedenler konusunda, sekterlik hariç ne kendi çevrelerini ne de başkalarını ikna edici bir açıklamada bulunamamışlardır. Her seferinde ortak eylemlerine zemin oluşturacak birlikteliklerin yerine zaten ayrı olmalarının göstergesi olan anlayışlar öne çıkartılmıştır.

Gösterdiğimiz kanıtları, irdelememizi yetersiz bulup mevcutu makulleştirmek isteyenler, cephe kutsamasına ya da doğal olarak bir dizi tehlikeyi de içeren birlikteliklerden uzak kalmanın erdemine bel bağlayacaklarına, somut, canlı ilişkilere ve bunların gerektirdiği politik açılımlara kendilerini hazırlamalıdırlar. Bir kesim sekterlik yapıyorsa bile, birliktelik bir zorunluluk olarak kendini dayatıyorsa, bir diğerinin birliktelik konusunda diretmesi gerekir, tabii ki beyaz bayrak çekerek değil. Sınıf ihaneti sözkonusu olmadığı sürece ortak müdahale yolları tıkanmamış demektir. Sınıf ihaneti de kağıt üzerindeki polemiklerde yalnızca kanıtlanabilecek bir husus olmayıp sınıf mücadelesinin canlı pratiği içinde esas olarak kendini açığa çıkartır ve devrimciler de kitlelere ancak bu durumda, onların kendi yaşamları içinde belirginlik kazanmış bir ihanet çizgisini anlatabilirler.

Yeni bir döneme girereken, proletaryanın birliği esas olmak kaydıyla, toplumun bütün ezilen, sömürülen kesimlerini kucaklamaya yönelik bir çalışmanın yürürlüğe sokulabilmesi için gerekli ittifaklar lafızlar uğruna heba edilmemeli, her adımda, hedefi vurmak için gereken gücün sağlanması yolunda güçler ilişkisi yeniden ve yeniden değerlendirilmelidir. Kimsenin, bir başka örgütün varlığına ve gelişmesine ne ambargo koyması ne de destek çıkması mümkündür. O halde mev-

cutu kaale almamak giderek namevcut olmaya zemin hazırlar.

12 Eylül öncesi bir cephenin kurulmamış olması, muhakkak ki savunmanın örgütlenememesinde önemli bir rol oynamıştır. Ama savunmayı ögrütleyebilecek böyle bir cephenin programatik içeriği, örgütsel bileşimi ve yönelişi hakkında bir anlayış belirtilmediğinde, geçmişle hasaplaşma gelecek için birşey ifade etmez.

Evet anlayışların aynı kaldığı, nicel bir birikimin ötesine geçmeyen bir cephe, dün olduğu gibi bugün ve yarın da temelden arızalanmış olacaktır. Gün sınıfın, kitlelerin örgütlenme günüdür. Tavandan tabana, tabandan tavana kim kiminle çalışacak? Cepheyi oluşturanlar da katılmayanlar da umarız bunun hesabını yapmışlardır. Fabrika düzeyinde TDKP'li kendince, Kurtuluş'çu kendince, FKBDC'dekiler* kendilerince mi çalışacaklar? Yok "şartların zorlaması" sonucu birlikte yapacaklarsa, alın bu birlikteliği toplumun bütününe yayın, işte size cephenin alası. Yeter ki böyle bir cepheleşmenin çekim merkezini oluşturacak bir birliktelik ilkin devrimci örgütler arasında kurulmuş olsun. Böyle bir çekim merkezini tek başına oluşturabilecek bir örgüt yoktur ve devrimcilerin böylesine etkin bir birliği sağlanmadan kitlelerin birliğini sağlamak da olanaksızdır.

Çözüm olanakları ortada olmakla birlikte, kitlelerin denetiminden uzak bir evrede karar verecek olan da önderliklerdir. Kitlelerin değil kadroların bile kendi önderliklerini ne kadar denetleyebildikleri ciddi bir sorundur. Bu takdirde en elverişli çözüme ulaşılana kadar, burjuvazinin çeşitli yönetim biçimlerine karşı mücadele etmeyi ilke edinen birliktelikler karşısında basit bir eleştirel tutumla sınırlı olmayan, eylemde birliktelik ortamını, programatik bir uzlaşmazlık olmadığı sürece, elden geldiğince yitirmemeye çalışarak olumlu-yapıcı ve dönüştürücü bir tutum takınmak gerekir. Unutmamak gerekir ki prensipleri yalnızca kendilerini başkalarından ayırdetmek, yalıtlamak için kullananlar kendi prensiplerine kendilerinin güveni olmayan sekterlerdir.

(*)FKBDC:Faşizme Karşı Birleşik Direniş Cephesi. Ekim 1981'deAvrupa merkezli olarak Dev-Yol'dan PKK'ya bir dizi grubun oluşturduğu, hayatiyet kazanmayan bir cephe.

Devrimci marksistlerin bayrağı, kimsenin bayrağı ile karıştırılamayacak kadar belirgindir. İlkelerimiz dünya işçi sınıfının hayatındaki hem yenilgilerle hem yengilerle sağlamlaşmış ve halen dünyanın dört bir yanında yeniden olayların sınavından geçmektedir. Dünya devrimi yolunda atılacak her adım ilkelerimizin geçerliliğini bir kez daha kanıtlamaktadır. Türkiye'deki devrimci hareket henüz ülke çapında somut birliktelikler konusunda emekleme döneminde, oysa çok daha geniş ve en azından Orta-Doğu'da Kürt, Arap, Türk ve İran kitlelerinin kurtuluş ve sosyalizm mücadeleleri çapında birliktelikler bile çoktan gündeme gelmektedir. (Hiçbir burjuva devletinin desteği altında olmayan enternasyonalist bir birliktelik.)

"Çocukluk hastalığı" kimsenin üstlenmediği, sahip çıkmadığı bir hastalık olmakla birlikte, gelişmenin belli evrelerinde kısmen olağandır. Toplumdaki sınıflaşmadan, ideolojik ve kültürel yapılanmaya kadar nesnel bir dizi faktör, bu geçmişle teorik-politik bir hesaplaşma yapmayan kesimlerde ağırlığını hissetirir ve giderek sağa tepkiyle belirlenenlerde "çocukluk hastalığı" karakter halini alır. Çeşitli siyasetlerde açık ya da gizli olarak varlığını sürdüren politik bunalım, örgütsel bunalım anahtar sorun olarak ortada durmaktadır. Ya geçmişin yıkıntıları arasından yeni bir önderlik oluşacaktır ya da geçmiş yenilgilerin ilaveli baskıları yapılacaktır.

Cephe Tartışmalarına Değinmeler

Terminolojik gibi gözükmesine karşın, özünde bir siyasal anlayışın can damarını oluşturan devletin konumunun değerlendirilmesinde cephe (FKBDC) tam bir uyum içindedir. Mevcut rejimin faşistliği konusunda hiçbirinin kuşkusu olmadığı gibi, bu rejimin devrilmesi için ve hatta yerine başka bir tür burjuva yönetiminin geçmesi olasılığı karşısında bile devrimden başka bir alternatif kabul edilmemektedir. Bu konuda bir itiraz reformistlerden gelmektedir. TSİP adına belirtilen aşağıdaki sözler, doğruluğu bizce geçersiz olmakla birlikte, cephe ile aynı tarihsel zemini paylaştığını (umarız kimse faşizm konusunda Dimitrov'dan kalkındığını reddedecek değildir) açık açık belirttiği için, cepheye katılanlarca dikkate alınmalıdır:

"...Dimitrov'a kulak verelim diyoruz. Ne diyor Dimitrov?...Proletaryanın bugün acil hedefi faşist saldırıyı göğüsleyip defetmektir. Şu anda proletarya diktatörlüğü için değil, demokratik bir hükümet için mücadele vermekteyiz."(**Demokrat Türkiye**, Kasım 1982.s.8)

Metinde verilen Yunanistan, İspanya ve Portekiz örneklerinde rejim değişikliğinin ("faşizm"in gidip "demokrasi"nin gelmesi) devrim ürünü olmadığı herkesin malumu. Eğer sorun yalnızca "faşizm"in iktidardan düşüşü ile sınırlı konursa ve faşizm teorisi de Dimitrov'un üzerine bina edilirse, yapılacak iş bellidir ve yukardaki metinde önerildiği gibidir: Faşizme karşı diye adlandırılan burjuvazinin bir kesimi ile birleşerek "sol blok" oluşturmak. Metinde belirtildiği üzere, Komintern'in 1935 yılındaki VII. Kongre'sinde Dimitrov tarafından for-

müle edilen ve özellikle İspanya İç Savaşı'nda pratik geçerliliği ihanetle belirginleşen (bu son ekleme metinde değil tarihte var) önerinin Stalinizmle ve kendisiyle tutarlılığı tartışılmaz. 1917 devrimi'nin canlı derslerini anlamaktan aciz olanlar "eski bolşevik formülasyon"da (İşçilerin Köylülerin Demokratik Diktatörlüğü) direnirken, Stalinizm bu gelenekle de ilişkisiz bir katkıda bulunmuştur: Burjuvazinin bir kesimi ile birlikte anti faşist bir hükümet.

Cephenin iktidar formülasyonu, hiçbir egemen kesimi içermeyen türden, demokratik halk devrimi olarak tanımlandığına göre, ilk bakışta burjuvazinin şu ya da bu kesimi ile bir ittifak öngörülmüyor demektir ki bu, azımsanmayacak bir ayırdedici özelliktir. Ancak ayrıntı gibi gözüken, devrimin bileşimine sıra gelince, kimi kesimlerin "anti-tekel", "orta sermaye" ibaresi bu formülasyonunun içinde ciddi bir farklılık, giderek çelişik bir yaklaşım olarak ortaya çıkabilir. Açıkçası cephe, proletarya, köylülük ve küçük burjuvaziden oluşan bir blok mu, yoksa bunlara "ulusal-yerel-anti tekel" diye adlandırılabilecek bir burjvua kesimin de katılacağı "dörtlü bir blok" mu öngördüğünü kesinleştirmelidir, devrim formülasyonunun belirginlik kazanması açısından. Unutmamak gerekir ki "anti-faşist, anti-emperyalist ve anti-tekel" dönüşümleri gerçekleştirecek bir hükümetten sözeden, cephe dışında bulunan resmi TKP de var. Nerede ayrılınıldığı hem somut siyasal kurum açısından (devlet), hem devrimin bileşimi açısından yeterince açık değildir.

Çözümün "demokratik" olmasını belli ki herkes arzuluyor. Biz, devrimci marksistler bunun proletarya demokrasisi olması için mücadele veriyoruz ve devrim için başka bir ara çözümün de mümkün olmadığını ısrarla belirtiyoruz. Demokrasi kelimesini kullanan herkes bunun sınıf içeriğini de belirtmek durumundadır. Burjuva demokratik sözüne tepki duyacaklar, proleter demokrasisini de demokratik halk devrimi sonrası bir aşama olarak görüyorlarsa o halde kastettikleri demokratik halk devriminde devletin sınıf niteliği ne olmaktadır? "Küçük burjuva demokrasisi" ya da "yeni demokrasi" havarileri için de yukardaki sorular geçerlidir.

Cephe iktidar formülasyonunda liberal ya da başka türlü adlandırı-

labilecek burjuva kesimlerine prim vermemektedir ve bu olumlu bir noktadır. Ancak "orta sermaye kesimi", "ilericilik ve yurtseverlik" gibi bolca kullanılan sınıf içeriği belirsiz ya da ima ile küçük burjuvaziye prim veren ibarelerin, son tahlilde, amaçlandığı bildirilen devrimin sınıf bileşimini sağa kaydırdığı da bir gerçektir. Hele bunların örgütsel ifadeleri konusunda bir açıklık yoksa, yani kimlerin bu orta sermaye, ilerici ve yurtseverleri temsil ettiği belirtilmiyorsa, proletaryayı temsilen varolduklarını söyleyenlerin, bizzat proletaryanın bilincinde en azından ittifaklar ve tabii güç ilişkileri konusunda yanılsamalar yaratmaları sözkonusudur. Reformistler eski CHP'nin "sol kanadı" ile bir hükümet hayali peşindedirler ve eğer ilerici-yurtsever olarak tanımlanan kesim onların hayallerindeki ile özdeşse nerede ise devrim için proletaryadan daha elzem hale gelecek demektir. Şu anda kesin tanımlanamıyorsa, bundan sonrası için ne gibi bir ilerici-yurtsever siyasal oluşumlar beklenmektedir?

Devrimci İşçi* (11 Eylül 1982, s.2) açık olarak bir cephenin gerekliliğini devrimin demokratik karakterine bağlamaktadır. Devrim demokratik olacağına göre, işçi sınıfı ve komünistlerin dışında, demokratik devrimde çıkarı olan, "yer alacak bu sınıf ve kesimlerin temsilcisi siyasal hareket ve örgütlerin birleşik mücadelesinin eseri"ni yaratmak gerekmektedir. "Dolayısıyla cephe bir yönüyle bu devrimi gerçekleştirecek temel güçlerin örgütlenme platformu olarak da ele alınmalıdır?"

Partileşme sorunu bir yana konulursa, Devrimci İşçi'nin söyledikleri yoruma gerek kalmayacak kadar açık ve kesindir. Açık olmayan, cepheye katılanlardan hangisinin neyi temsil ettiğidir, yani katılanların her birinin ve hatta katılmayanların sınıf karakteri nedir? Eğer ***İki Taktik***de ısrar edilip, ***Nisan Tezleri*** ve Ekim Devrimi'nin kendisi görmezlikten geliniyorsa, "işçilerin ve köylülerin demokratik diktatörlüğü"nü kurma yolunda işçileri hangi örgüt, köylüleri hangi örgüt temsil etmektedir? (Bu soruyu "demokratik devrim"i öngörenlerin tümünün cevaplandırması gerekmektedir.)

Bilindiği kadarı ile cepheye katılan ve katılmayan gruplar arasında

*Devrimci İşçi: Avrupa'da Dev-yol taraftarlarının yayın organı.

köylü sosyalizmini savunan ya da köylülüğün partisi olduğunu iddia eden yok. Tabii ki kendilerini değerlendirişleri ile sınırlı kalmamak gerek, ancak bugüne kadar kimse kimseye köylülüğün temsilcisi olduğunu da söylemedi.

"Halk güçleri" içinde mütaala edilebilecek çeşitli küçük burjuva kesimlerin temsilcisi olmayı kimse üstlenmemekle birlikte, değerlendirmelerde ve polemiklerde tabii ki en çok kullanılan ve yakıştırılan terimlerden biri de küçük burjuva devrimciliği, sosyalizmi ya da demokratlığıdır. İdeolojik sınıflamayı atlamadan toplumsal bileşim açısından bakıldığında da mümkünün alanında olan kırsal değil kentsel küçük burjuvazidir. Ancak cephe içi dışı, bütün sosyalist grupların sınıf bileşimi beş aşağı beş yukarı aynıdır ve kağıt üzerinde her birinin yönelişi proletarya ile kaynaşmaya doğrudur.

Devrimci politika somut gerçeklik üzerine inşa edilmelidir. Şu anda devrim için bir cephe kurulurken nasıl somut gerçeklik bir yana konulmuşsa, ittifaklar politikasında da sınıf mücadelesinin dinamiği, veri siyasal oluşumlar ve beklentiler atlanarak yüzeysel bir formülasyonla sorun geçiştirilmiştir.

Cephe sol bir çizgi izlerken dahi geçmiş Stalinist yanılsamalardan arınmadığı için, kendisi için en temel konuda belirsiz kalmakta ve alttan alta bir popülizm kendini belli etmektedir. Muğlak formülasyon, merkezciliği de pro-Moskovacılığı da tatmin etmektedir. Her kesim kendi adına öz formülasyonunu kurtarmış olmaktadır. Böylece, bir cephede aranan birlik tersine dönmüş, rivayet muhtelif maksud bir olacağına, maksud muhtelif rivayet bir olmuştur.

Cephenin tutumunu reformistlerle özdeş görmediğimizi yineleyelim. Bütün muğlaklıklarla birlikte cephe "faşizme" karşı mücadelede, düzen içi alternatifler ve düzenlemeler yerine köktenci bir dönüşümden yanadır. Bu dönüşümün sınıf karakteri çarpıtılmakla birlikte, faşizmin yeşerdiği alanın, kapitalizmin yokedilmesi konusunda belli kesimlerinde kesin bir tutum vardır. Ne ki bu tutum ne tarihsel ne de başka türlü bir elekten geçirilmediği için belirsizlikle maluldur. Böylece cephe, en çok anlaştığı sanılan hususta, tanımdan mücadele araçlarına kadar boşlukta kalmaktadır.

Bu belirsizlik kendini devrime giden yolda da göstermektedir. Mevcut durumdan devrime ne tür ortaklıklarla donanıldığı belirtilmediğine göre cephenin amaç birliği kağıt üzerinde kalmaya mahkumdur.

Cephenin bir dizi örgütü kaynaştırmaktan başka bir anlama gelmediği, yani altına imza attıkları demokratik halk devriminde anlaşık olduklarına göre, cephe değil parti kurmaları gerektiği iddiası, cephenin taşıdığı yöntemsel hatayı tersinden taşımaktadır. Cepheyi oluşturanlar arasında -şu veri durumda- azımsanmayacak anlaşmazlıklar vardır ve bunun için de bugüne kadar ayrı örgütlenmişlerdir. Cephenin ifade etmekten sakındığı çelişik yapıyı bir bütün olarak görmek çok ucuz bir polemikdir ve böylesine bir yaklaşım ne sahibini bir adım ileriye götürür ne de derinlemesine olumlu-yapıcı bir tartışmanın yürütülmesine yol açabilir.

Biz bir cephe için böylesine bir çelişik yapıyı olağan karşılıyoruz. Olağan olmayan cephenin bunu açıklamaktan uzak kalıp örtmeye çalışmasıdır. Bunun da ötesinde birbirlerinin savunusu üstlenmeleridir. Yoksa bir devrim anında bile kurulacak cepheye katılanların, devrimde anlaştıkları için kaynaşmaları gerekmez. Sosyalizm bir politik ve sosyal devrimle sınırlanmayacak kadar geniş ve kapsamlı bir bütün oluşturmaktadır. Burjuvazinin devrilmesi, burjuva devletinin parçalanması için kararlılıkla mücadele edebilecek birden çok örgütün bulunması kimilerine şaşırtıcı gelebilir. Onlara yeniden, ancak bu kez pek "kısa" olmayan bir Ekim Devrimi tarihi salık verelim. Cephenin bir devrimci hükümet programı oluşturmaya niyetlenmesi onun varlık nedenini ortadan kaldırmaz. Bizim bu noktada katılmadığımız bir husus da program anlayışıdır.

Türkiye'de ilk kez böylesine geniş bir çerçevede bir cepheye imza atanların da ortak kabul ettikleri bir gericilik döneminde, yenilginin henüz dinmediği, yaraların sarılmadığı bir dönemde, geçmişten ders alıyoruz edebiyatının sayfaları doldurduğu bir dönemde, eşikteki bir devrim için kolları sıvayıp "azami program" mı, "siyasal birlik" mi yoksa hükümet programı mı olduğu belirsiz bir metine imza atılması, tarihte eşi benzeri bulunmaz bir sivriliktir.

Sözü edilen maddelerin hemen hemen her biri çokça belirtildiği halde, bir sınıf dinamiği kazanılmadı ise, kitleler nezdinde inandırıcı ve örgütleyici, rehberlik edici bir önderlik oluşturulamadı ise, yalnızca o günlerde çıkarılan sesin nicel yanından kalkınmak, dersimizin aritmetikle sınırlı olduğunun sanıldığını gösterir. Oysa sınıf mücadelesinin diyalektiği, basit toplama çıkarma mantığı ile kavranılamayacağı gibi en ilksel soruna ilkel bir yaklaşım, ötesi için tehlike işaretleri vermektedir.

Cephenin siyasal ilkeleri içinde hangisi yenilginin nedenlerini aşmakta? Hangisinin propagandası yeterince yapılmadığı için kitlelerle kaynaşılmamış da yenilgiye uğranılmış? Bütün maddeler tek tek ya da bütünüyle doğru olsa dahi, 12 Eylül öncesinde kat be kat güçle dile getirilmişlerdir.

Siyasal ilkeler ardarda sıralanmış halleriyle bile ortak bir anlayışın ürünü değillerdir. Bu maddelerin-programın geçmişteki temel eksiklik ya da aksaklıklardan neleri düzelttiği de belirtilmemektedir. Maddelerin yazımından önce gerekli olan program anlayışı konusunda aydınlatıcı bir husus yok. Bundan ötürü ne demeye üretildiği ve ne anlama geldiği belirsiz olan maddeler bir vitrin işlevinden ötesini göremektedirler. Proletaryanın zihniyeti ile aralarında belli bir bağ kurulması amaçlanmadığı gibi ordusuz kurmaylar misali pir aşkına strateji çizilmiştir. Stratejik bir cephe kurunca, yani cephe gibi taktik bir sorunu, stratejik bir sorun haline getirince doğal olarak somut gerçeklik hayal olmakta, hayal ise somut gerçekliğe ikame edilmektedir. Stratejik bir cephe, leninist örgüt anlayışını da ciddi bir biçimde sakatlar, sınıfın bağımsızlığı gölgelenir ve devrimci proletaryanın müttefikleri de dahil olmak üzere toplumun diğer siyasal akımları ile ayırdedici çizgileri kaybolur.

Devrimin karakteri üzerine anlaşık olmanın da birbaşına devrimi ne kadar ilerlettiği de tartışılabilir bir sorundur. Nisan Tezleri'ne bakın, hatta Ekim'in eşiğinde Bolşevik Partisi, parti merkez komitesini allak bullak edercesine devrimin karakteri konusunda köklü görüş değişikliğini sonuçlandırırken, tarihsel misyonunda teklememiştir. İşçi, asker ve köylü sovyetlerinin kuruluşunun, yalnızca Bolşeviklerin eseri ol-

duğunu Lenin hiçbir yerde iddia etmez. Hele başlangıçta, Bolşeviklerin azınlık olduğu günlerde bile Lenin taktiklerini sovyetler içindeki güç ilişkilerine göre önermiştir, yani devrimin gelişmesinde sovyetleri esas almıştır.

Hiçbir kesim böylesine tarihsel bir yönelişten kaçınarak kendi gelişimini proleter devrimi yolunda sürdüremez. Özünde cephe en gelişkin hali ile budur ve devrimden sonra da devam etme ihtimali her zaman için vardır. Kararı kitleler verecektir.

Emekçi kitlelerin birliğini sağlamaya yönelmeyen cephe girişimleri başarıya ulaşabilirler, hatta devrime de önderlik edebilirler. Ne ki kimi grupların da açıkça sözünü ettikleri gibi sosyalizmin soru işaretine dönüştürülüdüğünün kesinlik kazandığı bir çağda, devrimin nasıl başarıya ulaşacağı kadar nasıl bir devrim tasarlandığı da önemlidir. Sovyet devriminin yozlaşması, Çin devriminin şekilsiz olmasının tabii ki nesnel nedenleri vardır, bu nesnel engellere öznel katkılarda bulunmak, yalnızca devrim sonrası bir iş olmayıp, devrim süresince, burjuva toplumunun bağrında şekillenen sosyalist anlayışların payı da hesaba katılmalıdır.

Bir cepheye, sınıf içinde kurulacak, sınıfın çeşitli düzeylerde örgütlenmesini sağlayacak bir cepheye acilen ihtiyaç vardır. Sınıfın birliğinin sağlanması sürecinde toplumun diğer ezilen, sömürülen kesimleri ile ittifak kurulabilir. Proletaryanın ve ancak proletaryanın köylülükle, küçük burjuvazinin devrime yandaş olabilecek kesimleri ile bağlantı kurması ve onların proleter devrim için desteklerini alması mümkündür. Başka türlü bir yol, proletaryanın bağımsız siyasal çizgisini zedeleyecek, onun zihniyetine küçük burjuva unsurlar enjekte edecektir. Lenin, Ekim sonrası seçim sonuçlarını irdelerken, devrimin geçerliliğini, Bolşeviklerin çoğunluk oluşlarını büyük kentlerin proletaryasından ve onların sayesinde çevredeki asker ve köylü sovyetlerinden aldıkları oylara bağlar. Odak daima proletarya olmalıdır. Sınıf içeriği belirsiz, biçimsiz halk örgütlenmeleri, Leninizmin yabancısı olduğu, popülist bir anlayışın ürünüdür.

Tek tek program maddeleri, dünyanın en alımlı kelimeleri ile şiirsel olarak sunulmuş olsa bile kitlelerin fethine ve devrim yolunda

ilerlemelerine, bir nebze katkıda bulunmadıkları sürece sınıf mücadelesine değil, kitaplıklardaki edebiyat köşelerine yaraşırlar. Bolşevikler sol S-R'lerle ilk sovyet hükümetini oluşturduklarında, toprak meselesini onların taleplerinden almakta tereddüt etmediler. Lenin, bu madde ile işçi köylü ittifakında adım attıklarını belirtir. Program da sınıf mücadelesi ile gelişir, donmuş bir kalıp değildir.

Yarın değil bugün, işçi sınıfı başta olmak üzere kitlelerin en basitinden karmaşığa örgütlenmesi yolunda öneriler nelerdir ve hangi somut, güncel taleplerle hareket edilmelidir? Önümüzdeki somut mesele budur. Sanıldığından daha kapsamlı olan bu görevin yerine getirilmesi için üretilen öneriler, devrim kararından çok daha önemlidir. Çünkü devrim kararla değil bilinçli bir müdahalenin ürünü olan mücadele ile gerçekleştirilebilir.

Sınıfın örgütlenmesi konusunda sosyalist hareketimiz oldukça fukaradır. Kendinden olmayanı düşman bellemekten, nerede ise işçi olmak için üretim biriminde bulunmaktan çok saflarında bulunmasını şart koşacaktır. Sınıfın örgütlenmesinden bu anlaşıldığında da kitlelerden soyutlanmış, ültimatomcu bir hareket ortaya çıkar. Sınıfın örgütlenmesi ise devrimci partinin yanısıra ve tabii ki ondan çok daha geniş bir şekilde ekonomik, demokratik örgütlenmelerden doğrudan örgütlenmelere kadar uzanır. Bu örgütlenmelerde işçi sınıfının bilincine kayıt konamaz, sınıfın en geniş kesimi kucaklanmaya çalışılır ve burjuvazinin saldırılarına karşı savunmada ve gerektiğinde atağa geçmede bu tür örgütlenmeler hayati önem kazanır.

Ayrıntılara girmeden somut bir örnek irdelenebilir: Fabrika komiteleri. İçinde bulunduğumuz koşullarda, siyasal örgütlenme bir yana sendikal örgütlenme bile felçleşmiş ve paramparça olmuş durumda iken, sınıfın örgütlenmesinde temel adımlardan biri ve her zaman en sağlam dayanak fabrika komiteleridir. Bu komiteleri partinin fabrika hücrelerinden ayırdetmek gerekir. Bunlar çeşitli kesimlerden öncü işçilerin, üretim birimlerinden başlayıp genelleşmesi gereken, doğrudan örgütlenmelerinin çekirdeğidir. Parti kendi hücresini kurmayı ve geliştirmeyi savsaklamadan, sendikalaşmadan başlayan kapsamı genişletilebilecek bu komitelerin kurulmasında, başka örgütlerle birlikte

çalışmak zorundadır. Bu komitelere kimler girecektir? Girebilecek düzeyde olan her işçi bu komitelere girer, ister belli bir örgütün üyesi/yandaşı olsun ister bağımsız. Üretim birimlerinden başlayarak kazanımların sağlanması, savunulması ve yaygınlaştırılması görevi ile donanmış olan bu komitelerin kuruluşu için bir dizi örgüt anlaşabilir ve ortak hareket edebilir. İşte sınıf içinde devrimci cephenin en sağlam çekirdeği.

Partileşmeyi de ittifakları da (adı ve içeriği eylem birliği de olsa, cephe de olsa) böylesine çalışmalar dışında düşünmek abestir. Devrimci parti, bu tür örgütlenmelerin oluşmasında öncülük işlevi görmeli, bu tür örgütlenmeler varsa katılmalı ve bu komitelerin düzeyini yükselterek, kendi politikasına kazanmalıdır. Bu da ancak eylem içinde mümkün olur; eylem için de asgari bir örgütlenmenin varlığı gerekir. Fabrika komiteleri hem asgari örgütlenmeyi hem de geleceğin inşasında, sovyet ya da başka adlarla devrimci durumda ortaya çıkacak örgütlenmelerin çekirdeğini oluşturacaktır.

Önderliklerin niyetleri, yaklaşımları elverişsiz olsa bile, proletarya sınıf güdüsü ile fiiliyatta bu yolu kendisi bulmakta, yaratmaktadır. Devrimcilere düşen, bunu bilinçli ve kapsamlı bir hale dönüştürmektir. Fabrikada, hiçbir siyasetin temsilcisi ya da sempatizanı bir diğer örgütününkine kendi iç sorunları var diye ya da aynı siyasetten değil diye acil bir görevin yerine getirilmesinde sırt çevirmez. Herbiri bir diğerinin siyasal yaşam alanını sağlamak zorundadır, çünkü aynı kaynaktan beslenmektedirler. Birinin daralan alanı ötekininkini değil burjuvazininkini genişletir.

Diktatörlüğe karşı, işyerinde patrona karşı, toplumdaki her tür sağ tehlikeye karşı birlikte davranılması için ille de aynı partide toplanmış olmak gerekmez. Sınıf mücadelesinin güncel gereklerini proleter devrimine giden yolda çözmek zorunda olan parti, proleter devrimini kabul etmeyen ya da başka türden bir devrim hayali içinde olanlarla da gerektiğinde birlikte çalışmalıdır.

Parti ve cephe arasındaki ilişki, FKBDC'ye katılan ve katılmayan kimi kesimlerde mistifikasyonlara yol açmış bulunmaktadır. Ortada bir proletarya partisi yoksa cephe hangi odakta toplanmaktadır? Ya da

böylesi bir cepheden sonra parti sorunu ne hale gelmektedir?

Parti sorunu her kesimin kendi anlayışına göre çözülebilecek bir sorundur. Oluşumu için gereken unsurlar kısmi bir özerkliğe sahiptir. Çağımızda bir proletarya partisi için nesnel ortam fazlasıyla vardır. Sorun böylesine elverişli bir ortamda, leninist örgüt anlayışını işlerliğe sokacak bir önderlik bunalımında yoğunlaşmaktadır. İşçi sınıfı, son yirmi yılda katlı bir gelişim gösterirken, düzeni sorgulamak için gerekli deneyimi de kendince yaşamış bulunmaktadır. Geleneği dünyanın birçok ülkesindeki kesimi ile kıyaslanabilecek bir düzeyde olmasa bile proleter partisinin bileşimini sağlayacak gücünden kuşkulanılamaz. Eksik olan, işçi sınıfının ileri kesimine siyasal bir yapılanmayı önerebilecek, proleter devrimi ile insanlığın kurtuluşunu sağlamaya yönelik bir programa ve ortak bir anlayışa sahip bir önderliktir.

Toparlarsak, dün olduğu gibi bugün de, sınıfı üzengiye almış reformist ya da sınıfa rehberlik eden devrimci bir kitle partisi olmadığına göre; sınıfın siyasallaşması, egemen ideolojiden arınması, kendi tarihsel çıkarlarını güncel olarak ifade eden bir partiyle kaynaşması, bilincini orada örgütlemesi varolmuş ve mevcut hiçbir çatı altında gerçekleşmemiştir. Kendi gelişmesini kitle hareketliliğinin kendiliğindenliğinde değil de örgütlenmesinde görenler elbette ki taktik sorunları atlamayacaklardır. Aksi bir yaklaşım, 12 Eylül öncesi bolca rastlanan, "kendi işini kendi görüp" sınıf mücadelesini de Allaha emanet eden yaklaşımın devamından başka birşey olamaz.

Her uzlaşma gibi cephe de belli zorunlulukların gereği olarak gündeme gelir. Bu zorunluluk, en az iki kesimin anlayışlarındaki bütün farklılıklarla birlikte eylemde disiplini gerektirir. Ancak eylemdeki disiplin anlaşık olunan noktalar için geçerlidir. Eylem disiplini devrimci partinin siyasal eleştiri işlevini kesintiye uğratmaz. Ortak taleplerin gerçekleştirilmesi konusunda müttefiklerinin ne tür anlayışlarla sakatlanmış olduklarını kitlelere açıklamak ve kanıtlamak durumundadır. Yani siyasal mücadele cepheye katılanlar arasında da sürmelidir, bunun engellenmesi anlaşmanın anlaşma olmaktan çıkıp taviz olmasına yol açar. Belli bir hedef uğruna, devrimci parti müttefikleri ile olan ayrı-

lıklarını gizlerse, tarihsel görevini kesintiye uğratır ve bayrağı başkalarınki ile sarmaş dolaş olduğundan, ayırdedilmez. Bu takdirde de ağırlığı oranında batağa sürüklenir.

Bunu ve diğer olası yalpalanmaları önlemenin yolu birleşik cephenin, kitleler önünde açık ve kesin bir eylem programına sahip olmasından geçer. Yalnızca yöneticilerin kendi aralarındaki tartışmalar ve alacakları kararlarla değil, hareketlerinin bütününü bu tartışma ve karar mekanizmasına katarak, hangi koşullarda kimlerle, hangi amaçlarla, nerelerde ayrılıp nerelerde birleşildiğini açık olarak belirterek kurulan cephelerin, bürokratik manevralara en elverişsiz, buna karşılık kitleler için en geçerli cepheler olduğu kesindir.

Eleştiri silahı, içte ve dışta mücadelenin en temel araçlarından biridir. Birleşik Cepheye katılanların, mücadelenin her önemli anında birbirlerini değerlendirmeleri, aralarındaki ilişkinin seyrini açıklamaları, birbirlerine taviz vermeden ilerlemelerini sağlayacaktır. Ama daha önemlisi, partinin kendi iç birliğini sağlam tutması ve kitlelerle bağının her adımda tartılması için iç tartışmaların sürekli kılınması, daha doğrusu tartışma kanallarının tıkanmamasıdır. En keskin dönemeçte bile yönetim, tabanın düşüncelerini ve durumunu dikkate almalı ve taban da bir an bile gelişmelerin dışında kalmamalıdır.

Birleşik Cephe için gerekli anlaşma zemini sanıldığından çok daha somut ve günceldir. Geçmiş tartışma ve ayrılıklar bugünkü ortak eylemin süzgecinden geçerler. Ne ki yalnızca geçmiş tartışmalar üzerine bina edilen ayrılıklar geleceğe yönelik açılımlara olanak sağlayamaz. Cephe ne tarihi kadime dayanan bir birliktelik gerektirir ne de ömür billah.

FKBDC yukarda sıralanmaya çalışılan ve daha da eklenebilecek bir dizi "cephe tesbiti"nden kalkınılarak eleştirildiğinde, cephenin kendisinin yanısıra cephe dışındakilerin de tutumlarının belirsizliğini kanıtladığı görülmektedir. Yani FKBDC'ye katılmayanlar kendi cephe ya da eylem birliği anlayışlarını açık seçik ortaya koyup bir öneri üretmektense kaçamak politikaların ardına sığınmaya çalışmışlardır.

Oysa FKBDC'nin kurulmuş olması demek, tek ve mutlak alternatifinin bu olduğu, bundan başkasının olamayacağı anlamına gelmez.

Her kesim kendi anlayışı adına somut öneriler üretebileceği gibi FKBDC'nin de ayrışması ya da dönüşmesi mümkündür. Atılan bir ilk adımdır ne eksik ne fazla. Niyetler ne olursa olsun bu ilk adımın ardından daha sağlıklı oluşumların gündeme gelmesi yolunda mücadele edileceğine, FKBDC'sini hedef tahtası yapmak köhne polemik anlayışının hortlamasından başka birşey değildir.

Bu cephenin kuruluşu başka türden cephelere de yolaçabilirse de bizce en önemlisi daha sol ama daha inandırıcı ve etkin olabilecek bir cephe tartışılabilir bir duruma gelmişken, eski hastalıklar nüksetmiş ve yine yanyana gelmeleri gerekenler uzak kalmışlardır. Kimi Arnavutluk çizgisini izleyenler de dahil olmak üzere cephe dışındakilerden cephe içindekilerden kimileri ile birlikte çalışmaları mümkünken, cephede neden ve ne için yer aldığı kesitirilmeyen kesimler de bulunmaktadır. Çok değil altına imza attıkları devrimin ufukta gözükmesi bir yana, cephenin eylemsel bir geçerlilik kazanması ile birlikte, bu kesimler, ya kendiliklerinden yok oluşlarını ilan edeceklerdir ya da zaten pek varolmadıkları ortaya çıkacaktır.

Biz tabii ki siyasal akımları niceliklerine göre değerlendirmiyoruz bu noktada. Gerçi siyasal etkinlik için belli bir zeminin varlığı kaçınılmazdır, ancak on yıllık ara ile iki kesintide "nicelik"in anlam ve önemi yeterince açığa çıkmıştır. Çok iyi bilindiği gibi siyasal akımların gelişme dinamiği esas olarak proletarya hareketine getirdikleri yaklaşım, taşıdıkları düşüncelerle belirlenir. FKBDC'yi oluşturanlardan hangisi bir diğerinin böylesi bir elekte kıymetli harbiyesi olabileceğine kanidir?

Bu haliyle cephenin hayatiyet sınırları, yine de cepheye katılanların iç ilişkilerince belirlenecek. Eğer kimi somut ortaklıklar kurulabilirse, altına imza attıkları demokratik devrim boyunca olmasa da "demokratik" bir işlev kazanabilir.

FKBDC şu anda çok güncel, ancak üstlendiği sorunlar güncel olmaktan uzak. Somut görevler üstlenilmeye çalışıldıkça bu çelişki açığa çıkacak ve cephenin gerçek durumu ondan sonra kuranlarca da değerlendirilebilecektir.

Birleşik Sosyalist Muhalefet

(Aralık 1985)

Yenilginin izleri silinmeden, kitle hareketliliğinde kayda değer bir yükseliş olmadan, hemen hemen tüm gruplar düzeyinde yeni bir açılım için perspektifler üretilmeden, burjuva partileri açısından normalizasyon süreci günbegün ilerlemektedir. Emekçi kitlelerin ve ezilen ulusun içinde bulunduğu koşullarda ortaya çıkan acil demokratik talepler, düzen partileri arasındaki yarışma ile gölgelenmektedir.

12 Eylül Anayasası'nın hazırlanış biçimine, Evren'in seçiliş biçimine ve de Anayasa'da eski politikacılarla ilgili sınırlamalara yönelik eleştirilerle muhalefetini ifade eden geleneksel sağ, sözde dahi olsa hiç bir demokratik talebi gündeme getirmemektedir ve getiremez de. Sosyal demokrat platformda kurulduklarını iddia eden partiler ise biçimsel bir demokrasi anlayışının zaman zaman ancak sınırına vararak, kitleleri doğrudan politikaya sürüklemekten özenle kaçınarak, "genel af" (gerçekte onların önerisi de sınırlı, genel değil), sendikal haklar, düşünce ve anlatım özgürlüğü gibi acil demokratik talepleri gerçek içeriklerinden boşaltarak, toplumsal hareketliliğin önünü almaya çalışmaktadırlar. Kimi zaman belirtilen "demokratik" yönelişler nihayetinde böyle bir duvarın dibinde erimektedir. Çünkü, Türkiye'deki sosyal demokrasi düzen içi bir alternatif olarak, özellikle devletle yakın ilişki içinde olmayı esas almakta, sosyalist bir alternatifin ve de kitle hareketliliğin yokluğunun verdiği rahatlıkla, sınırlı taleplerini demokrasi yaftası altında sunabilmektedir.

Sosyalist hareketler kendi dar alanlarına sıkışmış bulundukların-

dan bir eylemlilik göstermekten uzaktırlar. Ancak fiili durumda, sosyal demokratların insafına terkedilmiş bir demokrasi mücadelesinden de rahatsız olmamaktadırlar. Acil demokratik taleplerin kitleler içinde yükseltilmesi yolunda kendi sınırlı güçlerini hesaba katarak, birbirlerine yönelik bir taktik de geliştirmemektedirler. Böylece fiilen devrimci söylevler bir yanda, demokrasi mücadelesi de sosyal demokrat saflarda dile gelmektedir.

Durum açık açık eski bir filmin tekrarına doğru gitmektedir. Sınıf mücadelesinde, emekçi kitlelerin bütününü temsil edebilen bir güç bulunmadığı takdirde (ki genel olarak durum böyledir) gündemdeki görevler en yakından uzağa uzanan bir ittifaklar demeti ile çözümlenmeye çalışılır. Emekçi kitleleri sosyal demokrasinin insafı ile başbaşa bırakıp, kitlelerin bugünkü talepleri ile bir ilgisi olduğu şüpheli politikalar üretmenin devrimci mücadele ile ilgisi yoktur.

Unutulmaması Gereken: Kitlelerin Konumu

Önümüzdeki dönemin çalışma tarzını biçimlendirirken, sınıf mücadelesinin dayattığı taleplere çözüm ararken gözden ırak tutulmaması gereken bir husus da kitlelerin konumu olmalıdır. Darbeden bu yana geçen bunca yılda, artık seksen öncesi ideolojik biçimlenmeler -aynı eğilimdekilerde bile- azımsanmayacak bir değişiklik geçirmiş bulunuyorlar. Evet beş yılda yeni bir kuşak yetişti; bu atlanmaması gereken bir husus, bu kuşak (öncekilerle birlikte) sosyalizme karşı kaynatılan bir cadı kazanından iradesi dışında bile olsa nasiplendi. İdeolojik aygıtlar aracılığıyla -eskiden varolan çatışma yerine- en azından hemen hemen rakipsiz olarak milliyetçi/sağ bir muhteva ile bombardımana tutuldu. Yalnızca sıkı-yönetim kararlarında, radyo/televizyon gibi devletin yönetiminde olan basın yayın araçlarında değil günlük gazetelerden dahi sosyalizm ya lanetlendi ve mahkum edildi ya da sessiz geçiştirildi. Yasaklamalar ve tehditlerle en "ilerici" gazeteler bile kısmen de olsa kara propagandanın aleti haline geldiler. Hatta cuntaya karşı kısmi muhalefet yürütenlerde en fazlasından "sosyal demokrat"

(Kemalist) bir sınır vardı. Düşünce özgürlüğünü savunanlar, bunu Kemalizme hayli bulanmış bir batıcılık adına yaptılar, kimileri de Kemalizmi bir kalkan olarak kullandıklarını sandılar. Oysa bu tür propagandaların emekçi kitlelerde yarattığı yanılsamalar, ideolojik planda ciddi tahribatlara yol açmaktadır.

Demokrasi oldum olası Türkiye'de sınıfsal bağlamdan kopuk olarak sunulurken, bu kez çağdaş ülkelerin örnek gösterilmesine ilaveten bir de "NATO ülkelerindeki demokrasi" gibisine somut tarihi bağlamdan tecrit edilmiş bir kategori keşfettiler. Emperyalist kapitalist ülkelerin askeri birliğine üye ülkelerde varolan özgürlükleri bir talep olarak ileri sürmek meşruiyet kazanmak için bir örtü olsa da, sonunda emperyalist demokrasiyi ulaşılması gereken bir rejim olarak göstermek emekçi kitlelerin bilincinde bir ilerlemeye değil aksine körelmeye yol açacaktır.

Emperyalist demokrasi, egemen sınıfların çağdaşlık olsun diye emekçi sınıflara sundukları bir lütuf değil, en azından sanayi devriminden bu yana süregelen bir dizi mücadelenin, devrimci çatışmaların tarihi ürünü olan bir güçler ilişkisinin sonucudur. Sınıf mücadelesinin canlı ilişkilerinin değil de basit hukuki kaygıların kağıt üzerinde izdüşümü olarak sunulan demokrasi ve özgürlük mücadelesi baştan kendini yenilgiye mahkum etmiş demektir.

Böyle bir ideolojik yıkama döneminde toplumun dinamik kesimleri de dahil bütününde bir ilerleme beklemek abestir. Kriz yalnızca askeri, toplumsal, siyasal vb. alanda değil ideolojik alanda da kendini göstermiştir. İnsanların neredeyse kimlik bunalımına sürüklendiği bu dönemde karşıt bir kampanyanın esamesi bile okunmamıştır. Kısacası, yıllardır tek yanlı olarak ideolojik bir kıskaca alınan bir toplumla karşı karşıyayız.

Bu durum, 60'lı yıllardan bu yana, 12 Mart dönemi de dahil olmak üzere rastlanmadık bir kesikliği göstermektedir. Genç kuşak 80 öncesinin toplumsal olaylarını, yakın tarihini ancak tek yanlı olarak öğrenme imkanına sahiptir. Sosyalizmin popülaritesi 60'lı yılların başından bu yana ilk kez bu kadar kaybolmuştur. Evet, bayrak yere düşmemişse de en aşağı seviyededir.

Bütün bu gerçeklikler gözönüne alınmalı ama tabii bunlara teslim olunmamalıdır. Bu ideolojik kara propagandanın etkilerinin yok edilip sosyalizme bir inandırıcılık kazanıldırılması yalnızca ajitasyon ile mümkün değildir.

İşçi sınıfını, emekçi kitleleri yalnızca ekonomik ve toplumsal bakımdan egemenlik altında sayıp politik olarak heran devrimci önderlik bekler durumda sanmaya bir son vermek gerekir. İşçi sınıfının ideolojik boyunduruktan kurtulması çabası yoğun örgütsel, politik ve ideolojik mücadeleler gerektirmektedir. Bu mücadele öncü parti düzeyinden başlayıp temel alan olarak doğrudan örgütlere yönelmelidir. Zaten parti kendi tavrı için gerçek sinyalleri bu tür örgütlenmelerden alabilir ancak.

Eğer kitlelerin bunca yıllık kara propagandadan etkilenmedikleri, hemen sihirli bir iki devrimci sloganla hizaya gelecekleri sanılıyorsa, gerçekte hem kitlelerin bilinçlenme süreci anlaşılmıyor, hem de parti basit bir söylev/demeç merkezine indirgeniyor demektir. Evet, geniş kitleler eylem içinde öğrenirler, bilinçlenirler ama parti bu süreçte kitlelerin içinde öncü müfreze olarak örgütlenmek ve onların her deneyiminin değerlendiricisi, bıkmaz usanmaz yol göstericisi ve de eylemlerinin öncüsü olmalıdır. Bunun için de, öyle üç beş günde kurulamayacak bir güven ve inandırıcılık bağının politik ve örgütsel düzeyde oluşması gerekir. Böyle bir oluşum evresi yaşanmadan, yani devrimci parti kitle mücadelesi içinde olgunlaşmadan, kitlelerin kılcal damarlarına kadar nüfuz etmeden, devrimci durum oluştuğunda, kitleler ayaklandığında, devrim için gerekli koşullar çakışmadığı için kahramanca bir yenilgi kaçınılmaz olur.

Bu açıdan devrimci eylemin geliştirilmesi için parti ne kadar önemli ise, onunla birlikte ve hatta onun kendisini gerçekleştirebeliceği kitlesel çalışma ve kitlesel örgütlenmeler de en az o kadar önemlidir. Önce birini sonra ötekini ele almak diye bir sıralama anlamsızdır; her birinin kendine göre farklı kurucu unsurları, farklı dinamikleri olmakla birlikte, devrimci parti kendi gerçek kimliğini, programatik ve örgütsel temellerini koyduktan sonra değil, o süreç içinde dahi, sınıf mücadelesinin dayattığı güncel talepleri kitle eylemlerinde yükselttiği, kitle ör-

gütlenmelerinde kendi programını benimsetmeyi becerdiği oranda geliştirir.

Önümüzdeki dönemde, demokratik talepler çerçevesindeki mücadelenin sorunlarına çözüm getirmeyi -şimdilik yeterli güç olmadığı gerekçesi ile- elalemin, mesela "sosyal demokrat"ların işi olarak görmek ya da fiilen bu tavrı takınmak abestir. Bu yeterli güç, mücadelenin daha ileri safhalarda yürütülmesi yolunda kurulacak birlikteliklerle sağlanabilir, yoksa Kemalist sosyal demokratlardan medet umarak değil.

Mevcut durumda, kimilerinin yaptığı gibi, ipe sapa gelmez bir biçimde seçim sonuçları ile oynayarak, hiçbir nesnel belirtisi olmayan sürekli devrimci durum analizleri yaparak kitlelerin siyasi potansiyelini keyfi değerlendirmenin, devrimci mücadelenin geliştirilmesi, kitleselleşmesi açısından hiçbir anlamı yoktur. Muhakkak ki açıkça kestirilmesi mümkün olmayan, dağınık düzen, sosyalizme inanmış bir kesim vardır. Ama kendilerini açığa vuracak imkanlar bulamadıklarına göre, oldukça potansiyel bir kesimdir bu. Somut durumda bu potansiyel kendini sosyalist kanatta değil sosyal demokrat kanatta açığa vurmaktadır. Çünkü, geçmişte sosyalistler sandık başına gittiklerinde ağırlıklı olarak CHP'ye oy vermişlerdir; şimdi sosyalist bir alternatifin yokluğunda, bunu daha da inanarak yapmak durumunda kalmışlardır.

12 Eylül'de tası tarağı toplayıp direnmeden ortadan kaybolan sosyalist harekete hayali potansiyel birikimler yakıştırmak, yine geçmiş anlayışa uygun olarak kitlelerin çantada keklik olduğu gibi ikameci bir yanılgıdan kurtulunmadığını göstermektedir.

Bir gericilik döneminden çıkışta, eski sosyalistlerin canlanması ve yeni kuşakların sosyalizme bağlanmaları esas olarak olgular düzeyinde siyasal ortamın hareketlenmesine bağlı olacak, olayların ortaya çıkışı ile bu potansiyelin gerçek mahiyeti de ortaya çıkacaktır. Daha öncesinde söylenecek içi boş ajitatif sözler, safsatadan öteye gidemeyecektir.

Devrimci Parti
Toplumsal Muhalefetin Gelişmesi
Taktik Geçişler

Taktik belirlemelerde belirleyici hususlardan biri, kitlesel bir devrimci önderliğin konumudur. Tabii bununla birlikte, işçi sınıfının örgütlülük ve bilinç düzeyi hesaba katılmak durumundadır. Sözü edilen unsurlar gerekli şartlar olarak oluşmamışlarsa, güncel nesnel şartların devrim için elverişli olup olmaması yeterli değildir. Hatta sözü edilen unsurlar emekçi kitlelerin burjuva toplumu içinde yeni kazanımlar elde etmelerinde de belirleyici faktörlerdir.

Birkaç yüz kişilik devrimci örgütlerle çok şey yapılabilir, hele toplumsal hareketlilik dönemlerinde. Ama bu çaptaki örgütlenmenin sınıf içindeki etkilemeleri, yankıları, kısaca sınıfı yönlendirme kapasitesi ister istemez sınırlı olmak durumundadır. Bu sınırlılıkta, gündemdeki görevin acilen devrim olduğu tezi, kitlelerin basit birer askermişcesine bir komutla doğru devrimci çizgiye çekilebileceği gibi ültimatomcu ve de ikameci bir anlayışın ürünü olabilir ancak.

Devrimci bir partinin yalnızca doğru bir programa, kitlelerin günlük ihtiyaçlarını devrimci bir tarzda formüle eden taleplere, şiarlara sahip olması ve kitleselleşmesi, kitleler nezdinde onların tarihsel çıkarlarının sözcüsü ve yönlendiricisi olması için yeterli değildir. Yukarda sıralananlar, bir dizi yoğun olayların sınamasından, yengi ve yenilgilerden başarı ile çıkmaları halinde dahi yeterli değildir. Yeter unsur, bütün bu politik-programatik çabanın kitlelelerin günlük mücadeleleri içinde, onların bağrında giderek etkinleşen, bilinçli, sabırlı, kararlı ve örgütlü mücadele deneyleri haline gelmesi ile oluşur. Yalnızca ajitatif sloganlara dayanan, kitlelerin günlük yaşamlarında, mücadelelerinde yer alınmadan kazanılan etkinlikler sınırlı ve sonuçsuz kalmaya mahkumdur. Bu, meydanlarda kalabalıklar toplamak ya da kalben sempatizanlar kazanmak için anlamlı olabilir ve küçümsenmemesi gerekir, ama bütün bu etkinlikler örgütsel sonuçlara ulaşamadıkları takdirde ilk ciddi deneyimde/sınavda yıkımın nedenlerinden biri de olabilirler. Çünkü gözaldatıcı görünümler ve dayanaklar, yanlış hesapların ve

taktiklerin belirlenmesinde birer unsur olmuşlardır.

12 Eylül öncesi sosyalist hareketin bir dizi örgüt tarafından temsil edilmesinin zenginlik mi yoksulluk mu olduğu tartışması bir yana; her birinin bir diğerini eksiklikleri ve fazlalıklarıyla bir varlık olarak görüp, günlük mücadelelerin yerine getirilmesinde, bir diğerini bir faktör olarak değerlendirmesi gerekirken, genellikle bir engel olarak görmelerinin bir ürünü de kitlelerle kaynaşmış bir önderliğin oluşmamasıdır. Parçalanmanın mutlak kabul edilmesi, hatta derinleştirilmesi, mümkün ortak mücadelelerin dahi büyük bir ustalıkla geçiştirilmesi, tüm hareketlerin gelişme dinamiklerini felçleştirilmiş ve kitlesel bir mücadelenin önünde bir set olarak yükselmiştir.

Siyasetlerin birbirlerine yönelik, bir başkalarını da içeren taktikler üretmesi, birliktelikler önermesi kitleler için inandırıcı olduğunda, onların mücadelelerinin çıkarlarına uyumlu olduğunda, bundan kazançlı çıkacak olan daima eylem içinde bu mücadelenin en ön safında bulunanlar olacaktır. Ortak eylemi engelleyen sekter davranışların, kitlelerin bağımsız insiyatifinlerinin gelişmesine açık açık bir engel olduğu kesindir. Kendi kitlelerini değil, gerçek anlamıyla emekçi kitleleri yönlendiren bir partinin oluşmamasının temel nedenlerinden biri de bu sekterliktir.

Şu ya da bu grubun siyasal anlayışı yanlış olabilir, ama bu grupların tabanı liderliklerinden ötürü tarih dışına mı itilecektir? Şu ya da bu gruba mensup olmayan emekçilerin siyasal insiyatif kazanmalarına imkan tanımamak, dar kadrolardan kitlelere uzanan ültimatomlar vererek kitleleri kazanmak mümkün müdür?

Yenilginin ardından gelen ideolojik hesaplaşmalar, yeni kimlik arayışları ya da geçmişi kısmen sorgulamalar sırasında unutulmaması gereken bu hususlar, son tahlilde geleceğin biçimlendirilmesinde, içinde bulunulan -bu gidişle uzayacağa benzeyen- hazırlık evresinde somut olarak bir şey ifade etmiyorlarsa, yani geçmiş hatalar içinde kalıp gelecekteki mücadelelerde yeni tutumlar takınılmasına yaramıyorsa, gelecekte ne olacağına dair kesitirimde bulunmak için kahin olmaya gerek yoktur: Bu anlayışlarla kitleler sosyalizm adına sahneye çıkan önderlikler tarafından sekterlikle sosyal demokrat yanılsama

arasında cendereye alınmaktadırlar.

Yirmi yıllık deneyimin farklı iki evresinin (12 Mart öncesi ve sonrası) açık olarak gösterdiği şu olmuştur: Dergi dağıtımından, meydanlarda kalabalık toplamaya ajitatif bir yöntem geçerliliğini sürdürmüştür. İçeriği farklı olmakla birlikte iki dönemde de varolan "kitle", örgütlü ve bilinçli bir yöneliş kazanamamış, kitlesel açılımlar gösterememiştir. Yenilgi sonrası gericiliğin yoğunluğunun, deneyimden arta kalan birikimin sığlığının belirleyici nedeni budur. Kitle gösterileri olarak sunulan 1 Mayıs'lar aldatıcı olmamalıdır. Burada kastedilen, belli bir talep çevresinde hareketlenen kitlelerin örgütlülüklerinin geliştiği, bilinçlerinin arttığı türden eylemlerdir. Eylemlerin genelleşme karakterine sahip olup olmaması da önemlidir; lokal eylemler sınırlı gelişmelere neden olabilir, kitlelerin deneyiminde köklü dönüşümler yaratamazlar. Verilecek Tariş ve Çorum gibi olumlu birleşik direniş eylemlerine de yine eleştirel yaklaşmak gerekir; bu eylemlerin özellikle ikincisi bıçak kemiğe dayandıktan sonra, kendiliğinden denebilecek bir özsavunma temelinde yükselmiştir. Tariş eylemi de farklı kapsamına rağmen bulunduğu yerle sınırlı kalmış, ciddi destekleme eylemleri olmamıştır. Ciddi destekleme eylemlerinden kastımız kepeng kapatma gibi, esnafın ürküntüsü üzerine inşa edilen propaganda değil, doğrudan işçi sınıfının, emekçi kitlelerin eylemli desteğidir.

Sosyal Demokrat Partilerin Tutumu Ve Sosyalist Alternatif

Değişen koşullara rağmen, 60'lı yıllarda yaşanan ve 12 Mart sonrasında pekişen sosyalist siyasal mücadele ve kitle çalışmasına ilişkin tutumdan bir ders çıkarılmadan 12 Eylüle gelindi. 12 Eylül yenilgisi irili ufaklı tüm sol grupların şu ya da bu oranda kabul ettikleri üzere sosyalist hareketi darmadağın ederek, toplumsal etkinliğini alabildiğine azalttı. Küçümsenmemesi gereken illegal yayınlar, kimi sendikal ya da fabrika çalışmaları kapsamlı bir faaliyetin kanıtları olmaktan ziyade sosyalist hareketin sıfırı tüketmediğinin göstergesidir.

Böylece, siyasal yelpazenin gergin bir biçimde de olsa açılmaya

başladığı bir dönemde sosyalist hareket hâlâ kendi varlığını kitlelere duyurmaktan uzak bir durumda kalıyor. Eskiyi aratmayacak devrimci nutuklar çekilse de, bırakalım geniş kitleleri, dar kadro tabanları da nihayetinde bir seçmen olarak sosyal demokrasiden medet ummaktan başka bir çare göremez durumdalar. Kitleler nezdinde bir siyasal kimliğe sahip olunmadığı gibi böyle bir yöneliş de güncel olarak hesaba katılmamaktadır. Grupların büyük bir kısmı, kendi içişleri ve özel dertleri ile uğraşmaktadırlar.

Sosyalist hareket dışında toplumdaki siyaset odakları 12 Eylülün ilk şokunu atlatmış, kendilerince bir perspektif üretmiş bulunmaktadırlar.

Siyasal partilerin kuruluş sürecinde, geleneksel partilerin (SODEP ve DYP'nin kimliğinde) 1983 Kasım seçimlerine katılıp katılamayacağı tartışmasının yoğunluğu, Anayasa'nın ruhunun karanlığı, gericilik döneminin yarattığı umutsuzluk, karamsarlık ve demoralizasyon, legal sosyalist faaliyetin mümkün olup olmadığı (mesela legal bir sosyalist partinin kurulup kurulamayacağı) konusunda ciddi bir siyasi tartışmanın ortaya çıkmasına izin vermedi. Nerede ise yasal sosyalist faaliyetin imkansızlığı mutlak bir veri olarak ele alındı. SODEP ve DYP'nin seçimlere katılamaması, koşulları veri alan sosyalistleri öylesine karamsarlığa sürüklemişti ki daha ötesini düşünmekten bile aciz kalıyorlardı.

Belirtmek gerekir ki Danışma Meclisi'nde siyasal partiler yasası görüşülürken, sosyalist bir partinin kurulup kurulamayacağı da tartışılmıştır. Bu hukuki tartışmanın ardından geçen yaklaşık üç yılda, legal basında bir iki yazar sosyal demokrasinin solunda bir sosyalist parti fikrine zaman zaman değindiler.

Öte yandan, sosyal demokrasinin solundaki seçmenin akibeti -genel olarak sosyalistlerimizi pek ilgilendirmedi ise de- mevcut sosyal demokrat denilen partilerin ilgi alanında küçümsenmeyecek bir yer tuttu. Hatta seçmen kitlesinin ötesinde, sosyal demokratların dışındaki sosyalistlerin, Marksistlerin sosyal demokrat partilerle ilişkileri, bu partilere girmelerinin yararı ve zararı üzerine yoğun tartışmalar da olmuştur.

Bilindiği gibi sosyalistlerin konumu, sosyal demokrat partiler arasında kimi zaman ihbarcılığa varan bir biçimde sözkonusu edilmiştir. İlkin başkanlığı sırasında Calp SODEP içinde aşırı solcuların yuvalandığını belirtmiş, daha sonra Gürkan'ın başkan seçilir seçilmez Ecevit'i ziyareti sırasında konu yeniden başka bir yönden güncellik kazanmıştır.

HP milletvekili Cüneyt Canver, kendi partilerini kurana kadar sosyalistlerin HP içinde yer almalarının sosyal demokratlar açısından olumlu olacağını belirtirken, Rahşan Ecevit Gürkan'la görüşmesinin ardından, DSP'nin kapılarının sosyalistlere kesinlikle kapalı olacağını belirtiyordu:

"'*Bir sosyal demokrat veya demokratik sol parti, daha soldaki unsurlara kapısını açmazsa, yeni düşünceler üretemez, dinamizmini yitirir' yollu görüşler de öne sürüldüğünü okuyoruz. Bu görüşlere de katılmıyoruz. Tam tersine, dünyadaki değişik örnekler gösterir ki, kapılarını daha sola açık tutan sosyal demokratik partiler veya sosyal demokrat doğrultudaki işçi partileri, giderek kısırlaşıyorlar. Belli saplantılara, sloganlara takılıp kalıyorlar. Üstelik de içleri karmakarışık olduğu için, halka güven veremiyorlar.*" (Milliyet 8.9.1985)

Aynı anlayış Bülent Ecevit tarafından da şöyle ifade edilmekteydi:

"*Kapılarını solun her türüne, rengine açan bazı sosyal demokrat partilerin veya sosyal demokrat doğrultudaki bazı işçi partilerinin ne kadar zayıflayıp bölündükleri, ne denli ağır sorunlarla karşılaştıkları, dünyadaki değişik örneklerden gösterilebilir... Gerçi Türkiye'de bugün, Marksist solun örgütlenmesi önünde çetin engeller vardır. Fakat bu, Marksist solculardan bazılarının sosyal demokrat veya demokratik sol partilere sızmaya çalışmalarını mazur göstermez.*" (Cumhuriyet: 20.8.1985)

Son olarak SHP genel sekreteri, DSP'nin kuruluşundan sonra bu konudaki görüşlerini şöyle belirtmektedir:

"*Bu anlamda DSP ile ortak yanımız yok. Sol düşünceye tam kapalı bir düzende, sol düşünceye partileşme olanağını tanır, bunun yolunu açarsınız, açamamışsanız kapınızı kapamazsınız.*

SHP programı çerçevesinde ve programın kabul edilmesi doğrul-

tusunda çalışacak arkadaşların partimize önemli katkıları olacağına ve partimize dinamizm kazandıracaklarına inanıyorum, ama her dünya görüşüne mensup arkadaşların kendi partilerini kurma olanağına kavuşmaları daha önemli görevdir." (Cumhuriyet 15.11.1985)

Gürkan'ın ifadesi ile, sosyal demokrasinin dışında %2-3'lük bir oy potansiyeline sahip olan sosyalistlerin akibeti, tutumları düzen partilerini yakından ilgilendirmektedir. Öte yandan, böyle bir potansiyelin sosyal demokratlar arasındaki pazarlığa terkedilmesi yerine, bir sosyalist partinin inşası konusunda satır aralarındaki öneriler şimdilik oldukça ürkek ve belirsiz gözükmektedir.

Böylece sosyalistlerin -ne SHP ne DSP bundan ne kast ettiklerini açıklamamışlardır; ancak sosyalist grupların birbirlerini tanımlamakta zorluk çektiği ortamda, onlardan bunu beklemek akıl karı değildir- akibeti hakkında sosyalistlerden başka herkes kendine göre bir tavır almak durumunda kalmıştır.

Sosyalist bir partinin inşası için sözalanlar ise bir elin parmağını bile ancak doldurmaktadırlar. Üstelik bunların bir fikir birliği içinde olduklarını gösteren bir belirti olmadığı gibi, hiçbiri de açık bir program sunmamaktadır. Konuyu ilk kez ele alan Aybar, daha partilerin kuruluş günlerinde dergilere verdiği beyanatta şöyle demekte idi:

"Sosyalist partisi Türkiye'de kurulmaz, gibi bir izlenim yaratılmış olmasını istemem. Yasalar ne kadar sınırlama getirse, hayat yasalardan güçlüdür. Ve hayat yasaları çatlatır. Yani yasalar yetersiz hale gelir. Hukukçular bilirler, yasaların yetersiz hale gelmesinden dolayı, bu boşluklar mahkeme içtihatlarıyla doldurulur. Yahut da hukuk bilginlerinin görüşleriyle doktrinle doldurulur. Kaldı ki sosyalist akım, tarihin gelişmesi doğrultusunda bir akım olduğundan, yasalarla uzun boylu engellenemez."(Nokta;2/8.5.1983)

"... Anayasa Danışma Meclisi'nde tartışılırken, bir önerge verilerek, Anayasa'nın sosyalizme kapalı olduğunun belirtilmesi istendi. Tartışıldı ve büyük bir çoğunluk tarafından reddedildi... Bir husus önerilmiş ve tartışılarak reddedilmişse, yasanın o hususu kapsamadığı sonucu çıkarılır. Anayasa'da sosyalizmi yasaklayan bir madde yoktur. Nitekim Anayasa Komisyonu Başkanı Prof. Aldıkaçtı bir de-

mecinde Anayasa'nın demokratik sosyalizme açık olduğunu söylemiş, bir soru üzerine de, TİP'in programı gibi bir programla, sosyalist bir partinin kurulabileceğini açıklamıştı."(Yeni Gündem, sayı 2, Mayıs 1984)

Fırsat buldukça görüşlerini yineleyen Aybar son olarak, *"Bugün sosyalistlere düşen görev, aralarındaki görüş ayrılıklarını gidererek bugünün Türkiye koşulları içinde birtakım ortak sosyalist ilkeler üzerinde anlaşmaktır. Ve bu er geç olacaktır,"* (Nokta, 10.11.1985) diyerek, önceki açıklamalarına göre daha kesin konuşmaktadır.

Oysa sosyalistlere düşen görev "görüş ayrılıklarını gidermek" gibisine özellikle ideolojik mücadele alanına ait bir görevden ziyade -çünkü böyle bir görev her sosyalist grubun kendi açısından yürüteceği bir mücadeledir- ortak bir görev olabilir; ve böyle bir ortaklık da öncelikle ve esas olarak ayrılıkların giderilmesini değil ayrılıklarla birlikte, ayrılıkların bir anlamda veri alınması ve karşılıklı tanınması temelinde mümkündür. Çünkü ortak bir mücadele, karşılıklı olarak birbirlerini tanımlamış ve somut görevler konusunda anlaşmış birimler tarafından yürütülebilir. Aksi takdirde, somut görevlerde anlaşık olunsa dahi, mutlak bir bütünlük arandığı için, ortak mücadele mümkün değildir.

Örneğin Aybar, gündemdeki görevin "sivil toplum kurmak" olduğunu belirtirken, bir sosyalist partinin kurulabileceğinden sözeden bir başkası, Murat Belge, "Aslında ben Türkiye'de Tarihi Uzlaşma diye bir olayı mümkün görmüyorum" (Nokta, 8.9.1985) dediğinde baştan en yakın gözükenler dahi birbirlerini dışlamış olurlar.

Türkiye'de mevcut buhranı aşacak bir radikal sol hareketi gerekli görüp, güncel görevi bunla ifade eden bir görüş de şöyle özetlenebilir:

"Konumuz -Türkiye toplumunun bir genel toplumsal buhran yaşadığı tespitinden yola çıkarak- onun bu buhranı aşmasını sağlayacak bir radikal sol hareketi oluşturabilme imkanıdır. Ama eğer aynı anda bizzat sosyalizm akımının da derin bir buhran yaşadığını söylüyorsak, bu hareketin iki düzeyde de radikal olmayı başarmış olması gerekiyor."("Türkiye'de sol ve radikal olmak", Faruk Eral;Yeni Gündem,

sayı 33, Kasım 85)

Bu görüş de, öncelikle ideolojik bir yenileşmeyi örgördüğü için, ne kadar radikal bir söyleme sahip olsa da, hareketi varolan ataletten kurtarmak için somut bir öneri değildir. Bu öneri ortak ve somut siyasi görevler açısından bir formülasyon getirmemektedir. Üstelik bütün kapsayıcı ifadesine rağmen, mevcutları bir kenara iten yeni bir alternatifin peşindedir. Üstelik bu alternatifin programatik temelleri belirtilmediği gibi, bir arayışın ötesine de geçmemektedir. Yani ilkin ideolojik açıklık ve kesinlik aranmaktadır. Üstelik sosyalizmin dünyadaki haline göre de radikal bir çerçeve bulunulacaktır (hangi tarihsel birikime dayanarak?). Bu, sanıldığından daha karmaşık bir "teorik" çabayı gerekli kılmaktadır. Kimsenin yepyeni sosyalizm teorileri üretmesine birşey diyeceğimiz yok. Ancak bu öneri sahiplerinin kendi bilecekleri iştir ve de şu anda ne başkalarını ne de somut sorunları için bir çözüm arayan kitleleri ilgilendirir. Yani bu öneri "kendi içine" yönelik olduğu için ataleti uzatmaktan başka bir işlevi olamaz.

Fiili durumda, söylemi ne olursa olsun sosyalist grupların kendileri ile sınırlı, iyice daralmış faaliyetlerinin, kitlelerin siyasallaşması yönünde bir etkinliği olmadığı açıktır. 12 Eylül öncesi eksik olan unsurlardan biri devrimci lafız değil, en basit savunma için en yakın iki grubun yanyana gelip savunmayı kitleselleştirmeye yönelmemeleriydi. Kimsenin teorik çabasını küçümsememek gerekir, ama herkesin teorisi de kendisini ancak toplumsal pratik içinde sınayacağına göre, teorilerini kitlelere götürmenin yollarını aramak durumundadırlar. Bu da özgül taktikleri gerektirir.

Tartışmalar, değinmeler kurulması önerilen sosyalist partinin program ve perspektifi üzerine okuyucuya belirgin bir çerçeve sunmaktadır. Altı çizilen gerekliliğe mutlak olarak karşı çıkmak mümkün değildir. Herkes işlevini kendince farklı görerek, yasal alanların değerlendirilmesinden kalkınarak, yasal bir sosyalist partiden sözedebilir. Ama sosyal demokrasiye alternatif olarak biçimsel bir sosyalist parti kurmak neyi çözümleyecektir? Tabii ki bugünkü ortamda, en reformist yasal bir partinin kurulması dahi, emekçi kitleler adına demokratik bir kazanımdır. Burada durmak, sosyal-demokrasiye teslim ol-

maktansa reformizme teslim olmayı getirir. Somut koşullarda, daha ileri bir adım olan reformist bir partinin kuruluşu, kalıcı kazanımlara engel olacaktır. (Gerçi Türkiye'de aşırı solun ilginç bir geleneği var; düzen partilerine -geçmişte CHP şimdi SHP- teslim olmanın teorik kılıfını ustalıkla bulur da, reformizme şartlı ve eleştirel desteği bile ihanet olarak görür, genelde tersi doğrudur oysa.)

Burada çıkarılacak sonuç, SHP'ye fiili yardakçılık yerine reformist bir partinin desteklenmesi değildir. Bağımsız bir sınıf politikasının inşası yönünde, bir birleşik sosyalist muhalefetin oluşturulması görevi yerine getirilmediği taktirde, tabii ki başka alternatifler ortaya çıkacaktır. Ve zamanı geldiğinde, 6 Kasım seçimlerinde "sivilleşme adına" ANAP'a, 25 Mart seçimlerinde "demokrasi" adına SODEP'e oy verenlerin reformist bir partiye oy vermeleri nisbi bir ilerleme sayılmalıdır. Ancak olabilecek en iyi ihtimal tabii ki bu değildir. Bu ihtimal, yapılması gereken, yapılabilecek herşeyi denedikten sonra ele alınabilir.

Şu anda sosyalist hareketin ihtiyaç duyduğu açılım, şu veya bu kesimin kendi siyasal partisini kurmasından çok daha fazla, burjuvazinin saldırılarına karşı emekçi kitlelenin, ezilen kesimlerin birleşik savunma cephesini oluşturmaktır. Böyle bir savunma cephesinin yasal bir görünüm kazanmasının yolları da gözden ırak tutulmamalıdır.

Bir sosyalist partinin kuruluşunda geçmişe "günahı ile sevabı ile" sahip çıkmak, yani geçmişi gömmek, bir başka anlamda geçmişi yalnızca çözümsüzlüklerin, beceriksizliklerin, sekterliklerin, çocukluk hastalıklarının bir bileşimi olarak görmek, sıfırdan bir tarih inşa etmeye niyetlenmek anlamına gelir. Böyle bir anlayış, her yenilgi sonrasında geçmişi kibarca toptan mahkum edip, yeni/yepyeni sosyalizm türleri keşfetmeyi meslek edinen umutsuz ve acemi aydınlara denk düşmektedir. Böyle bir anlayış, yenilginin boyutu ne olursa olsun, onların varolan örgütsel olmasa da zımni etkinlikleri hesap dışı tutmaya vardığı için gerçekliği görmezlikten gelmek demektir. Ayrıca bu anlayış hangi kesimden olursa olsun, yaşanan dönemin kazanımlarını da bir kalem darbesi ile silmeyi, yoksaymayı öngörmektedir.

12 Eylül sonrası düzen partilerinin dahi, öncesinden ne kadar değ-

şik ve kopuk oldukları tartışmalı iken, yıkımın ve yenilginin bütün yoğunluğuna rağmen sosyalist grupların kökü kazınmadığına göre, dağılmalar ve yeni oluşumlar ne olursa olsun tam bir kopukluk bu alanda da sözkonusu değildir. Üstelik gericilik dönemindeki beş yılda, bizi geçmiş günahlarımızdan kurtaracak yepyeni bir önderliğin oluşması için gerekli teorik/pratik bir dönüşümün de mümkün olduğunu söylemek sosyalizmi bilimsel değil ilahi olarak kabul etmeyi gerektirir.

Sosyalist ortamı, bütün geçmişinden kopuk bir biçimde ele almak, varolan farklı siyasi görüşleri yoksaymak, onların sempatizanlarını bozulmamış bir nesne olarak görüp zihinlere sıfırdan yepyeni düşüncelerin bir anda nakşedilebileceğini sanmak birleşik bir muhalefet yolunda dayatmacı bir tutumdur. Gericilik döneminin derinliğine rağmen bir sosyalist ortamdan sözedilebilmekte ise, bu genel bir sosyalist ortam olmaktan ziyade, bir dizi eski sol grubun taraftarlarının oluşturduğu bir bileşimdir. Tabii ki mevcut durumda bağımsızlar, grupsal bağlarını yitirmiş ya da şimdilik terketmiş kesimler de bu ortamın önemli bir bölümünü oluşturmaktadırlar. Ama ayakta kalanların, ideolojik yönden ağırlıklı olarak eski biçimlenmelerinin dolayında bulunduğu da kesindir.

"İşçi sınıfının bağrında, farklı siyasal akımların bir eylem programına dayanan cephesinin yasal bir parti olarak örgütlenmesi, önümüzdeki dönemde işçi sınıfının siyasallaşması ve örgütlenmesinde, bilinçliliğinin yükselmesinde bir kaldıraç görevi görebilir. Ama bu hiçbir zaman böyle bir partinin Bolşevik partisi olduğu anlamına gelmez. O noktaya varmak için yapılacak çok şey var. Bu çok zaman var demek değildir. Kimsenin siyasal bağımsızlığına halel getirmeyecek bir işçi kitle partisidir sözkonusu olan. Zafere giden yolda aşılacak ve yaşanacak evrelerden biri de bu olabilir. Buna hazırlıklı olmak gerek. Ancak bunun da taktik bir geçiş olduğu unutulmamalı, mutlaklaştırılmamalıdır."

(**Ne Yapmalı,** Şubat 1980, s.77)

-Burjuvazi ile hiçbir şekilde pazarlık yapmayarak;

-Burjuva demokrasisi sınırlarına mahkum olmadan;

-Devletten kesin olarak bağımsızlığı önkoşul görerek;

-Sömürülen ve ezilen kitlelerin siyasallaşma ve örgütlenme kanallarını açmayı hedefleyen;

-Milliyetçi ve şovenist baskılara karşı mücadele eden; ezilen ulusun kendi kaderini tayin hakkı konusunda en azından gerçekten demokrat bir tutum (yani, ayrı devlet kurma hakkı dahil) takınan;

-Esas olarak demokratik talepleri kendi eylem programı olarak kabul eden;

-Öncelikle kendi içinde sosyalist demokrasinin temel prensiplerini geçerli kılmayı öngören;

-Sekter (dayatmacı) tutumları mahkum ederek, anlaşık olunan eylemde en geniş birlikteliği sağlamaya yönelen;

-En geniş karar birimleri ile çalışan;

-toplumun tüm ezilen ve sömürülen kesimlerinin özgül sorunları çerçevesinde kendilerini örgütlemesi yolunda mücadele eden

birleşik sosyalist bir muhalefet, burjuvazinin saldırılarına karşı emekçi kitlelerin siyasallaşması, bilincini geliştirmesi ve kendi doğrudan örgütlerini kurması yolunda, devrimci hareketin gündeminde bir taktik olarak kendini dayatmaktadır.

Böylesine bir birleşik savunmaya hayır deyip, kitleleri sosyal demokratlarla başbaş bırakanlar, yarın kendi siyasal çalışma alanlarının bizzat kendi anlayış ve tutumlarının yanlışlığından ötürü daraldığını göreceklerdir.

Demokratik Mücadelenin Önsaflarına!

(Aralık 1985)

"Burjuvazinin baskısına karşı emekçilerin en geniş mücadele cephesini kurma ana hedefi, bu hedefe uygun örgütlerin bulunmaması halinde kulak arkası edilemez. Esasen her türlü cephenin en sağlıklı yanı bu cepheye katılan örgütlerin üst kademelerinin ya da yönetim organlarının aldıkları kararlar değil, gerçekte bu kararları ya da cephenin programını gerçekleştirecek olan tabanın ya da sözü edilen örgüt tabanlarının ve bu örgütlere bağlı olmayan bağımsız emekçilerin topyekün olarak cephenin hedefleri konusunda anlaşık olmaları ve bu yolda ortak çabayı taban örgütleri ile birlikte yürütmeleridir."

(Ne Yapmalı; Şubat 1980, s. 33)

"Demokrasi" ve Demokrasi

Darbeden sonraki birkaç yılda, hem göçmen edebiyatında hem legal basında "demokrasi" üzerine değinmeler, önceki dönemle kıyaslanmayacak derecede yer tutmaya başladı. "Demokrasi" tartışması ikili bir karakter taşımaktadır; ilkin, içeriği ne olursa olsun, gündemdeki demokratik görevler açısından; ikincisi de, daha teorik görünmekle birlikte, ilkini anlamlandıracak olan sosyalizmle demokrasi arasındaki ilişkiye dair.

Demokrasi tartışmasının böylesine yoğunluk kazanması demokratik devrimciliğin o kadar yaygın olduğu bir ortamda, demokratik görevlerin gereğince tesbit edilmemesine ve de demokratik ilişkilere pek yatkın bir geçmişe sahip olunulmadığına yorumlanabilir. Öyle ya, demokratik devrimi hedefleyenlerin aralarındaki ilişkiler dahi pek demokratik değilken, daha geniş anlamda demokrasi mücadelesi nasıl tasarlanabilir? Demokrasi geçeceğimiz bir evre midir, yoksa varacağımız bir evre midir? Demokrasi kimlerle geçilecek, kimlerle varılacak bir evredir? Tabii demokrasinin sınıf muhtevası bir yana konulunca, burjuva demokrasisi ya fetiş haline getirilir ya da inkar edilir. Böylece burjuva toplumunun bağrında siyasal demokrasinin alabildiğine geliştirilmesi, gedikler açılması ya mutlaklaştırılır (sivil toplum kurucuları) ya da yoksayılırcasına küçümsenir (devrimci durumun sürekliliğine, sürekli olarak iman tazeleyenler; gereğinden fazla devrimciler ya da Lenin'in tabiri ile devrimci lafazanlar).

Darbe öncesi devrimci durum analizi yapanların önemli bir kısmı darbenin bir devrimle gideceğini belirtmekteydi. Yani, toplumun siyasi biçimlenmesi, karşı devrimle devrim arasında hiçbir ara rejim tanımadan sürekli bir gelgit halindeydi.[1] Bu mantık özü itibari ile yanlış olduğu gibi, geçtiğimiz bir kaç yıl içinde olaylar tarafından bir kez daha dıştalandı.

Önemli -hatta önemsiz- bir kitle hareketliliği, hele hele bir devrimci dayatma ve hatta hatta ciddi bir burjuvazi içi çatışma olmadan "normalizasyon" sürecine girildi. Sosyalist hareketin, cuntanın baskılarının kapsamının genişliğinin kanıtı olarak gösterdiği Demirel ve Ecevit gibi siyasilerin kısıtlamaları adım adım ortadan kalkarken, cunta par-

(1) **Sürekli Devrim** dergisinde bu anlayış şöyle eleştirilmekte idi: "...tarihsel olarak kapitalist sistemin kaderinin ya insanlığın yokoluşuna ya da sosyalizme varacağı gerçeği, siyasal tahlillerde tarihi gidişatla somut durumu çakıştırdığı için her özgül durum için kullanışsızdır. Gerçeğin kendisi insanlığın önüne kolay kolay bu kadar yalın olarak gelmeyecektir. O daima inişli çıkışlı bir mücadelede sonsuz olanaklarla bezenerek insanlığın kurtuluşu yolunda kısmi olanakları ender tarihsel anlarda sunacaktır."
(Aralık 1978; Sayı 5, sayfa 3.)
Bu anlayışın daha ayrıntılı bir eleştirisi için Bkz. "12 Eylül öncesi Kitle hareketliliği"; **Enternasyonal**; Mayıs 1983; Sayı 3, sayfa 72)

tilerinin ömrü de tükeniverdi. (ANAP'ın bu bağlamdaki özgül durumu, esas olarak iktidar olmasından kaynaklanmaktadır. Bu gücü ile bir sonraki seçimlerde de varlık göstecektir.) Kimilerinin bel bağladığı Avrupa kamuoyunun üzerinde duyarlılıkla durduğu DİSK ve Barış Derneği davaları hakkında, istenen cezalar giderek yumuşatılmıştır.

Tabii ki Evren'in denetimindeki bir normalizasyonun, güçler ilişkisinin bugünkü durumunda, sınırları vardı. Ama bu sınırın "Türkiye'de komünist partisi olmalı mı olmamalı mı?" sorusunu da içermesi, bir kaç yıl önceki ateşli nutuklarda hesap edilmeyen bir hususdu.[2]

Ya hep ya hiççilerden daha gerçekçi gözüken ama devrimci ruhtan da nasipsiz olan kesimler ise, SODEP ve DYP gibi cuntanın müsaadesine mazhar olmayan geleneksel partiler aracılığı ile, ya da onlarla birlikte bir demokratik mücadelenin mümkün olduğu kanısında idiler.[3] Bu mantığın gerçekten çok gerçekçi bir yanı vardır: Komşuda pişer bize de düşer.

Demirel ve Ecevit'in konuşmaya başlamaları, toplumdaki suskunluğun giderilmesinde bir adım olabilir, başkalarının da konuşmaları bir meşruiyet kazanabilirdi. Nitekim Cindoruk'un demediğini iddia ettiği ama sağın (özellikle DYP'deki Yazarcıların) hırçınlıkla üstüne saldırdıkları "İktidara gelince Avrupa tipi komünist partisine izin vereceğiz" sözü sahibinin ve muhatabının beklemediği yankılar uyandırdı.[4]

(2) AET dönem başkanı Poos'un "Türkiye'de komünist partisi yoksa, demokrasi de yoktur" şeklindeki sözlerine çeşitli siyasi parti önderlerinin verdiği cevaplar için Bkz; Milliyet: 30 Eylül 1985.

(3) **Demokrat Türkiye**'de oldukça yankı uyandıran tartışmaların bir yönü de bu anlayış içinde irdelenebilir. Tabii bu konuda en açık tavır alan TKP'dir.

(4) Cindoruk'un beyanatına (Tercüman 9 Kasım) çeşitli sağ parti yöneticilerinden ve köşe yazarlarından tepkilerin gelmesi gecikmedi. RP genel başkanı Tekdal: "Komünizmi, Avrupa tipi komünizm veya şu tipi komünizm diye ayırmak gerçeklere uymaz. Komünizmi bir düşünce olarak da ele almak doğru olmaz. Komünizm toplum hastalığıdır... Atatürk'ün "Komünizm her görüldüğü yerde ezilmelidir" şeklindeki sözleri de esasen komünizmin hür düşünceye karşı olmasından kaynaklanmaktadır." diyerek, laiklik konusunda anlaşmazlıkları ne olursa olsun, komünizm konusunda Atatürkle hemfikir olduklarını açığa vurmuştur.

Yazar'ın malum denebilecek eleştirilerinin yanısıra, tüm sağ basınının bu açıklamaya ateş püskürdüğü söylenebilir. Bu konudaki kimi açıklamalar için Bkz; Tercüman 10 kasım 1985.

Esas olarak sosyal demokrat platformdaki gelişmeler, gönüllerinde sosyalizmi yaşatanların ana ilgi alanı oldu. Gerekçe her zamanki gibi basittir: Nefes alacak bir ortamın oluşması ve kimi demokratik adımların atılması için en güvenilir ve kolay ve de kısa yol(!)

Hemen belirtmek gerekir ki, önlerinde sosyalist bir alternatif olmayan gönülden sosyalistlerin bu yola umut bağlamalarına ideolojik bir söylev çekmek abestir. Ancak gerçekten bir sosyalist alternatif sözkonusu ise, o takdirde tutumlarını değerlendirmek mümkündür. Tabii ki, geniş kitlelerin, küçük devrimci grupların istemlerine ya da ültimatomlarına göre telepati yoluyla biçimlenecekleri düşünülmüyorsa. Somut durumda, herkes partiler yelpazesi karşısında tarafsız kalmanın nihayetinde sağın işine yarayacağını en azından sezinlemektedir. (Kaldı ki bu mantığı sosyalist bir alternatifin varlığında da gözlemek mümkün: Gönülleri devrimden yana olan bir dizi insan seçimlerde vereceği oyun günlük yararını düşünerek yaptırımı olabilecek bir partiye oyunu verir. Kimi aşırı sol çevrelerde ise zaten seçimler hiçbirşey ifade etmediği için, seçmen baştan düzen partileri ile başbaşa bırakılır.)

Kendiliğinden

Siyasal partiler düzeyinde gölgelerle gerçeklerin giderek ayrışmaya, açıklık kazanmaya başladığı bir dönemde, sosyalist hareketin konumunda belirli ileriye yönelik bir değişiklik gözlenmemektedir. Yaklaşık beş yıllık bir gericlik döneminden sonra, süregelen bu durum siyasallaşma sürecini sakatlamaktadır. Çünkü, sosyalist hareketin ve kitlelerin içinde bulunduğu durum birlikte, somut görevlerin biçimlenmesindeki kabaca iki temel unsuru oluşturmaktadır.

Kitlelerin konumu hakkında oldukça ortak kabuller mümkün. Aşırı abartılmış ajitatif söylemleri bir yana koyarsak, *kitleler darbenin etkilerinden silkinme doğrultusunda sessiz belirtiler göstermeye başlamışlardır*. Bu belirtileri de şimdilik, kitle hareketliliğinin yükselişinden değil, esas olarak kamuoyu araştırmalarındaki oldukça temkinli ele alınması gereken sonuçlardan çıkarmak mümkün. Tabii bu konuda

seçmen, sınıf ve tabaka esasına göre tasnif edilmediğine göre, dürtülerin, arayışların, yön değişimlerinin karakteri hakkında iyimser bir değerlendirme yapmak anlamsızdır. Genel olarak, kitlelerin parlamenter rejim içinde bir iktidarın vaadlerini yerine getirmemesi üzerine, tahtıravallinin öte yakasına, yani muhalefete yöneldiği doğrudur.

Köklü bir değişim için esaslı belirtiler, doğrudan siyasal bilincin pratik tezahürlerinden gözlenebilir. Bu konuda, geçmişte yaygın olarak yapılan, kitlelerin her daim devrim için hazır olup devrimcileri beklediğine indirgenebilecek hatalar, içinde bulunduğumuz durumda daha da vahim sonuçlara varabilir. Siyasal bilincin yükseldiğine dair belirtiler kademeli bir biçimde ortaya çıkmak durumunda değildir tabii ki, ve de bir anda patlak vermesi mümkündür. Ancak veri durumda, normal kanallar dışında herhangi bir kitlesel zorlama olmadığına göre, gözlenebilecek alanları hamasi olmayan bir biçimde ele almak gerekir. Bu alanlar da, çalışma imkanları ne kadar kısıtlı olursa olsun sendikalar, gösteriler, tutuklamalar, (elde bilgi olsaydı yeraltı sosyalist yayına), legal "demokrat" yayınlara olan ilgi, kamuoyu araştırmaları vb.'den ibarettir. Tabii bütün bu yetersiz verileri ete kemiğe büründürecek olan da, tarihsel deneyimle donanacak politik ve örgütsel bir perspektifdir. Bunun dışında, hayal aleminde durum değerlendirmesi yapıp kitlelere görev dağıtacak aklı evvel liderlikler bulunabilir; bu konumuz dışı. Bizi esas olarak ilgilendiren durumun gerçekçi bir değerlerdirmesini, tarihsel gidişatın ana hatları içinde mütaala ederek, kitlelerin siyasallaşma ve örgütlenme mücadelelerine katılacak, bu mücadelelere yöneliş kazandıracak sosyalist bir muhalefetin inşası olduğuna göre, sağdan ya da soldan lafazanlıklar, şimdiden tarihin çöplüğündeki müstesna yerlerini alabilirler, vakit kaybetmelerine gerek yoktur.

Bu açıdan tartışma, ister istemez baştan belli ortak anlayışları gerekli kılmaktadır. Bu ortak anlayışlar kimilerinin sandığı gibi, bir partinin kuruluşu için gerekli programatik özelliklere değgin değildir. [5]

(5) Altı parti arasında kurulduğu bildirilen "Sol birlik", gerçekte aralarında ciddi programatik ayrılık olmayanlar arasında gecikmiş bir girişimdir. FKBDC baştan azami bir program hedefleyerek yola çıkmış; somut bir yönelişi olmadan dağılmıştır.

Devrimci bir partinin inşasına yönelik bir tartışmanın dayanakl ortak bir eylem için taraflarca birbirlerine dayatılmamalıdır. Bu noktadaki bir dayatma, mücadelenin önünde kesin olarak bir engel olarak yükselecektir. Kitle mücadelesinde sonuçları, ürünleri yansımayan bir birlik yerine, kitlelerin taleplerinden kalkınan ve onların yeni mevziler elde etmesini sağlayan ayrılıklar yeğdir.

Örgütler, gruplar arasındaki ilişkiler ne olursa olsun, kitle mücadelesi yolundaki somut adımlar tarihin inşasında kalıcı ve kesin yönelişler kazanılmasına yol açar. Böyle bir yönelişten yoksun, birlik-ayrılık tartışmaları, siyasal mücadelenin gereklerini karşılamaktan uzak olduğu için, güncel olarak belli çevrelerde ne kadar ilgi çekse, taraftar bulsa da, bir tekrarın ötesine geçemezler.

Sosyalist Hareketin İnandırıcılığı

1960'lı yılların başlarına kadar, kelimenin dar ve geniş anlamıyla bir sosyalist hareketten söz edilemezken, TİP'in Aybar'ın önderliğinde bir dizi aydına devredilmesinden sonra sosyalizm beklenmedik bir popülarite kazandı, yüzbinlere bir umut, bir alternatif oldu. Sözü edilen sosyalizmin reformist ve popülist, sosyal adaletçi, bir tür ikinci enternasyonal sosyalizmi olduğu kesin. Ancak hiçbir geleneğin bulunmadığı bir ülkede, bir anda, üstelik tek partili/çok partili kapalı rejimler altında yetişmiş, yani kendi ülkelerinde işçi hareketi ve sosyalist hareketin deneyim ve bilinç birikiminin kıtlığının yanısıra, dünya sosyalist ve işçi hareketinin birikiminden uzak kalmış kadroların öncülüğünde oluşan bir hareketin sosyalizmi burjuva demokratik hak ve özgürlükler olarak sanmasının açıklanabilir bir yanı vardır. (Unutmamak gerekir ki, daha sonraki yıllarda ortaya çıkan MDD akımı da Bolşevizmi temsil etmiyordu.)

TİP'in en az kendisi kadar önemli DİSK'in de oluşumuna katkıda bulunarak sosyalizmin emekçi kesimler arasında yaygınlaşmasında önemli bir işlevi; bir tür, ihanetine kadar sosyalizmin yaygınlaşmasına ve kendi içinde sol kanatların oluşmasına yol açan ikinci enternasyo-

nalin gördüğüne benzer bir işlevi olmuştur.

Dönemin, Türkiye tarihinde rastlanmadık açık, "demokratik" bir dönem olduğu, yani kuruluş evresinin bir baskı dönemine rastgelmediği gibi, kısa vadede bir baskı rejiminin beklenmediği de gözönüne alınırsa, TİP'in yasal kuruluşunda tarihi bir zaruret vardı. Zaten TİP'e yapılacak eleştiri "Filipin demokrasisi" ortamında siyaset yapması değildir; eleştiri siyasetinin, eyleminin muhtevasına yönelik olmalıdır.

Toplu bir ifade ile, TİP'in kuruluş ve ilk yılları Türkiye'de sosyalizmin doğuşunu gösterir. Böyle bir doğum ilerisi için bir dezavantaj değil, nisbi bir avantaj olmuştur. Öğrenci hareketinin ve daha sonra işçi hareketlenmelerinin başlamasıyla birlikte TİP'in gelişimi durmuş; gelişen hareketleri kavramaktan ve öncülük etmekten uzak olan TİP, bir ayakbağı olabilecek gücü bile bulamadan erimeye başlamıştır. Yani sınırlı ve geçici işlevi ile son tahlilde olumlu olmuş, daha sonrasında ise işlevsizleşmiştir. Eklenmesi gereken bir nokta da sonraki radikal hareketlerin kurucularının hemen tümünün ilk eğitimlerini TİP saflarında görmüş olmalarıdır.

Gelişen radikal hareketlere karşı, dünyanın başka ülkelerinde görülen sağdan dizginleme, "ihanet" vb. TİP için ucuz eleştiriler olabilir. Gerçekte TİP ne sınıf içinde kök salmıştı ne de gerçek anlamıyla bir kadro partisiydi. Daha sonra Emek dergisi çevresinde toplananların, Boran önderliğinde partiyi ele geçirmeleri ile böyle bir kadro yapılanmasına gidilmişse de, bu kadro partinin iyice etkinliğini kaybettiği bir dönemde bir kulüp müdavimliğinden öteye gidemedi.

Daha sonraları, kimi sendika bürokratları dahi TİP'in oynamadığı-oynayamadığı frenleyici rolü fazlasıyla becermiştir.

1965'de, 15 milletvekili ile meclise giren TİP ilk kez sosyalizm adına burjuvazinin yüreğine korku salmamışsa da titretmiştir. Birşeylerin kökten değişebileceğini hissettirmiştir topluma. Hatta, kendi dışındaki bir partiyi ilk kez iyice sarsalayan parti olmuştur. CHP'yi giderek reddi mirasda bulunacak değişikliğe zorlamış, kırk yıllık parti ortanın solundan başlayarak sosyal demokratlığa doğru yol almıştır. Muhakkak ki CHP'yi bu yola sürükleyen kitlelerin verdiği sinyallerdi

ama bu sinyaller de TİP'de billurlaşıyordu.

1979 Ekim ara seçimlerindeki sosyalist parti ve grupların propagandası ile kıyaslandığında 1965 seçim meydanlarında TİP çok daha umutlu ve soluklu kitleleri topluyordu. Yani yüzbinler için toplu bir umut ilk kez açığa vuruluyordu. (80 öncesi 1 Mayıs gösterileri ile söylediklerimizin kıyaslanması abes olur; çünkü bu mitinglere sosyalist hareket oldukça parçalanmış bir halde katıldığı gibi, katılanların tümünün de sosyalist olduğunu söylemek, CHP'ye şu veya bu nedenle oy veren geniş ileri emekçi kesimini hesap dışı tutmayı gerektirir.)

Sosyalizmin yeniden inandırıcılık kazanması gerektiği böyle bir dönemde, bu tür geçmiş deneyimlerin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Reformistliğe prim vermeden de reformist pratikten ders çıkarılabilir. Üstelik işçi sınıfının tarihi yalnızca devrimci eylemleri ile değil, her tür eylemi ile değerlendirildiğinde gerekli sonuçlar çıkarılabilir. Öte yandan, daha sonraki dönemde aynı kapsamda bir deneyimin varlığı da oldukça su götürür. 1974'den itibaren kurulan legal partiler geçmişi tekrarlamak bir yana gölgesi bile olamamışlardır. Hatta reformizmde onları aratmayacak geç oluşan kardeşleri (TKP) ile dahi yarışır bir duruma gelememişlerdir.

Devrimci hareketler ise ne birbaşlarına ne de birlikte bir geniş kitle çalışması deneyimine yönelmemişlerdir. Herkes kendi kitlesi ile sınırlı kalmıştır. Toplam etkinliklerinin geçmiş TİP'den daha fazla olduğu rahatlıkla söylenebilir; ama ne kitleler ne de kendileri birbirlerini herhangi bir ortaklık içinde görmediklerine göre, böyle bir kıyaslamanın anlamı yoktur.

Devrimci Durum Yoksa Devrimci Mücadele

Yeni bir dönemde, hiç te alışık olunmayan bir çalışma ortamına uygun yöntemleri, yolları araştırırken; stratejik hedefe uygun taktikler geliştirilirken kapsamlı ve programlı bir kitle çalışmasına girmek temel hedef olmalıdır.

Askeri müdahalelerin on yılda bir tekrarlanmasının bir kader oldu-

ğuna dair şarlatanca safsataları bir yana koymak gerektiği gibi, öyle üç günde devrimin eşiğine gidilip gelindiğine dair ucuz hayalleri de terketmek gerekir. 1974 sonrası sosyalist yazın üzerine büyük etkisi olan, 12 Mart öncesi yazının önemli bir yanlışlığı da, dünyayı fazla toz pembe görmesinden doğan, devrimi bir dizi koşulun ürünü olmaktan ziyade, özellikle ve öncelikle devrimci iradenin basit bir ürünü olarak ifade etmesi idi. Buna, çarpıcı görüşlerin maymuncuk işlevi görerek nesnel, öznel bir dizi soruna çözüm getirdiği yanılsaması da eklenebilir.

Gerçekte devrimi yapacak emeçi kitlelerin konumunu yanlış değerlendiren ya da önemsemeyen bu anlayış, her seferinde kitlelerle kaynaşmadan yenilgi ile bir kez daha tanışılmasına katkıda bulundu.

1965'de milli bakiye sisteminin lütfu ile 15 milletvekili çıkaran TİP, "1969'da başa güreşeceğiz" sloganını yere göğe sığdıramaz oldu. Oysa, TİP karşıtı hareket gelişmese idi bile, oy oranı artsa da katlanmayacaktı. Öte yandan, asker-sivil-aydın zümre ile proletarya adına paylaşılacak bir demokratik devrim için yola çıkanların durumu da farklı değildi. İşçi sınıfının örgütlülüğü ve bilinci gibi temel bir unsuru bir yana koysak dahi (zaten askerlerle birlikte birşeyler yapılacaksa, böyle bir unsura gerek yoktur) radikal kesimlerin toplumsal etkinliğinin, gazete sayfalarına yansıyanın çok altında olduğu kısa zamanda ortaya çıkmıştır.

Ne gibi bir mücadele deneyimi yaşanmıştı da üç günde devrim kapıya dayanmıştı? Devrim bir sanat olduğu kadar açıklanabilir bir şey olduğuna göre, gerçekleşmesi için ne gibi unsurlar oluşmuştu? Sözün kısası, devrim hayali, devrim için pek birşey yapılmadan öncülerin gözünü almıştı. Demokratik devrim adına dahi olsa, demokratik kitle mücadelelerinin, demokratik bir anlayışla sürdürülmemesinde, sosyalizmin bu çocukluk hastalığının önemli bir etkisi vardır. O zaman için anlaşılır birşey olan bu hastalığın süregitmesi ile kangren kaçınılmaz olmuştur.

Türkiye'de sosyalist hareketin her devlet üflemesinde sabun köpüğü gibi sönmesinin bir nedeni de, toplum içinde (sivil değil) karşıt kurumlar yaratmadan, yani örgütlü bir biçimde burjuva devletine meydan okuyacak güce erişmeden, kendisini bir iktidar ihtilacına kaptırma-

sıdır. Her seferinde burjuva devletinin en sağlam unsuru (ordu) yanlış hesaplanarak, toplumun bütününün konumu es geçilerek, ancak bulunulan kısıtlı mevkiden miyop bakışlarla hayali güçler ilişkisine uygun perspektifler üretilmiştir. Gerçek anlamıyla inşaya girişilmemiş, nihai amaca uygun bir perspektif üretileceğine nihai hedefin her daim eşiğinde olunduğu varsayılmıştır. (Sol içi çatışmalarda sosyopsiikolojik nedenler yerine politik nedenler aranacaksa bu husus önemlidir; çünkü düzene muhalif sol kesimler arasında sıcak bir çatışma ya da en azından hiç de ortak muhaliflere yakışmayan tutumlar, ancak devrimle karış devrimin kesiştiği anda ortaya çıkabilir. Böyle bir dönemde, eski rejime karşı ortak taleplerin, mücadelelerin anlamı kalmamıştır, aslolan artık yeni bir rejimin nasıl doğacağıdır. Bu durumda dahi kararın kitleler tarafından verilmesi esastır.)

Hareketlerin sosyal bileşiminin öylesine marjinal kesimlerin yoğunluğu ve emekçi kesimlerin düşüklüğü ile oluşması, kalabalık bir "aktivist" kadronun varlığına yol açmıştır. Ama bu kadroların toplumsal yapıları gereği kayganlığı gözardı edilmiştir. Üstelik bu kesimlerin kendilerinden başkalarını hareketlendirmeleri oldukça sınırlıdır. Böylece oluşan kadro kalabalıklığına bakılarak, bunların arkasında varolduğu varsayılan bir kitle edebiyatı geliştirilmiştir. Oysa özü itibarı ile kadro da kitle de neredeyse aynı malzemeden oluşuyordu.

Sosyalist hareketi sarmalamış olan bu durum ve yanılsamalar, emekçi kitlelerin siyaset sahnesini doğrudan işgal etmelerine tabii ki bir katkıda bulunmamışlardır. Hatta kimi zaman sınıfa dar grup çıkarlarının, sanki kendi sorunları imişcesine dayatılması, gerçek sorunları karartıcı bir işlev görmüştür.

Demokratik Mücadelenin Önsaflarına

1980 öncesi sınıf mücadelesinin dayattığı sorunların bugünkünden farklılıkları, taktik belirlemelerde dikkate alınması gereken bir noktadır. 80 öncesinin ayrıntılı bir hesaplaşmasına gerek bile duymayacak-

lar dahi, görevlerin köklü bir değişiklik gösterdiğini kabul etmek durumundadırlar. O günlerde kendilerini, devrimin eşiğindeki bir devrimci parti olarak görenler de, ne kitlelerin ne de bir devrimci önderliğin devrim için olgunlaştığını kabul edenler de bugün çok daha gerilerden bir mücadelenin yürütülebileceğini görmek durumundadırlar.

1980 öncesinde nereden edinildiği, ne anlama geldiği, siyasi mücadeledeki sınırları değerlendirilmeyen mevziler, bugün, bedeli dün tahmin dahi edilemeyecek kadar ağır mücadeleler gerektirmektedir. Dün kimileri için DİSK'de çalışmak reformistlikdi; bugün DİSK'den çok daha geri, teslimiyetçi ve sağ sendikaların varlığından medet umulmaya varılmakta. Küçümsenen bir dizi mevzinin elden çıkmasından sonra, çok daha gerilerdekilerde meziyetler aranmaya girişilmiştir.

Özetle, ifade, basın, örgütlenme, toplanma serbestliği alanında dün için genel geçer olan şeyler bugün ciddi demokratik talepler durumuna gelmişlerdir. Sınıf mücadelesinin önündeki demokratik talepler, köklü bir değişimle oldukça geri bir konumlanışa sürüklenmişlerdir.

Dün en yakın sosyalist hareketle fasiştlere karşı mücadelede isteksiz davranılırken, bugün o zamanlar ifadesi bile ihanet sayılacak zımni destekler, hayali demokrasi mücahidleri keşfi meslek edinilebilmektedir.

Bütün bu kaosa son vermekte geç kalınıldığında, yeniden fenersiz yakalanmak neredeyse bir kader haline gelecektir.

İçinde bulunduğumuz dönemde, demokratik taleplerin mümkün olduğunca bir bütün halinde sunularak, sosyalist bir alternatifin inşası gerekmektedir. Sosyalist muhalefet, aynı konudaki demokratik talepleri dahi, sosyal demokrasiden farklı bir içerikde ele almak durumunda olmakla birlikte, somut konularda çakışık düşmekten de sakınmamalıdır; yeter ki demokratik taleplerin bütünündeki temel farklılığını ortaya koymuş, yani nihayetinde düzen karşıtı bir alternatif olarak kendini sunmuş olsun.

Sosyalist bir alternatif için, demokratik taleplerin kendileri birbaşlarına önemli değildir; bu taleplerin hangi anlayışlarla ve ne gibi bir eylemlilikle ve esas olarak hangi örgütsel araçlarla dile getirildiği

belirleyicidir. Bu açıdan sosyalist hareketin birleşik bir muhalefet cephesi kurarak demokratik mücadelenin önsaflarına geçmesi gerekmektedir. Demokrasi mücadelesinde düzen partilerinden şu veya bu biçimde katkı bekleyenler, kendi dışlarındaki sosyalist gruplardan daha fazlasını beklemek durumundadırlar. Sosyal demokrasiyi destekleyip ya da ondan doğrudan ya da dolaylı olumlu işlevler bekleyip bunun propagandasını yapanların, kendi dışlarındaki sosyalist gruplara karşı sekterce tutumları, onlara yönelik bir birleşik tutum önerisi üretmemeleri kitleler tarafından anlaşılır olmaktan uzaktır. Nihayetinde sosyal demokrasiden medet umanlar, hiç değilse bu konuda anlaştıklarına göre, başka konularda da anlaşabilirler; sosyal demokrasinin dışında bir alternatif geliştirmek amacında olanlar ise ortak bir eylem programı çerçevesinde, sınırlı bir hedef, belli demokratik talepler uğruna ortak mücadeleye girişmek zorundadırlar. Kitlelerin demokratik talepleri, mücadeleyi sosyalist bir içerikde kavramaları, yürütmeleri için böylesine ortak bir çaba kaçınılmazdır.

Sosyalist Parti : Eylem Mi Demeç Mi?

(Şubat 1986)

Aralık 1985 tarihli, "Birleşik Sosyalist Muhalefet" başlıklı yazıda sosyalist bir partinin koşullarını da tartışmış ve o güne kadar gazete ve dergilerde açığa çıkan görüşlere değinirken, eldeki verilerin hayli sınırlı ve belirsiz olduğunu söylemiştik.

Kısa bir süre sonra Nokta dergisinde (22/11/1985) "Sol, Partisini Arıyor" başlığı altındaki yazı ve görüşmelerin yayınlanması üzerine aşağıdaki yazıyı, bir öncekine ek olarak sunmayı gerekli gördük.

Sosyalist bir partinin inşası yolundaki çabaların giderek açıklık kazanmağa başladığı söylenebilir. Ancak bu açıklık kesin ve belirgin sınırların ifadesi yönünde değil. İlan edilen isimlere bakıldığında, Türkiye'de sosyalist bir partinin kuruluşundan yana olan herkesin, ayrım gözetmeksizin, belli bir prensipe dayanmadan yanyana gelmesinden oluşacak bir parti tasarlanmaktadır, yani kelimenin dar ve geniş anlamıyla Mevlana tekkesi.

Bugüne kadar bilinebilen yazı ve görüşmelere ek olarak son açıklamalarda da kurulması tasarlanan partinin programı hakkında hiçbir bilgi yoktur. Şimdilik parti tasarımı temelsiz açıklamalardan öteye geçmemektedir.

Gözüktüğü kadarıyla, verilen, anılan isimler çerçevesinde, parti oldukça farklı ceryanlara açık olarak tasarlanmaktadır. Tabii yasal fa-

aliyetin, doğal demesek de, girişimde bulunanların iradesi dışında biçimlenen sınırlamalarından ötürü tam bir değerlendirme yapmak mümkün değil.

Ancak ilan edilenler içinde olumlu bir yaklaşımı olanların hemen hemen tümünün 'bağımsız sosyalizm'den yana oldukları söylenebilir. Tabii bu bağımsızlıkçıların içinde kemalist/sosyalistler-sosyalist/kemalistler; emekli/sosyalistler, sosyalizmden emekliler ... gibisine ayrımlar yapmak mümkün. Bu nokta esas olarak demokrasi açısından önemli. Reformistlerin belli koşullarda demokratik bir işlevi olabilir, demokratik talepler çerçevesinde bir mücadele yürütmeleri kimi zaman mümkündür; ancak demokrasi denince en temel meselelerden birinde Kürt ulusuna ilişkin meselelerde devlet politikasından farksız tavır alacak olan kemalist/sosyalistlerin varlığı tasarlanan partinin programı açısından şimdiden zihinlerde köklü şüpheler yaratmaktadır. Sosyalist hareketi geçmiş gereksiz, anlamsız tartışmalara bir kez daha zorlamanın bir anlamı yoktur. Kimi sosyal demokrat kesimlerin dahi fazla bel bağlamadıkları kemalist ideolojinin şu veya bu yönüne sahip çıkacak bir partinin demokratik bir işlev görmesi bir yana açıkça antidemokratik bir işlev göreceğini anlamak gerekir.

Nokta'daki yazı ve görüşmelerde, bugüne kadar fiilen sosyalist bir partinin kuruluş çalışmalarının sözcüsü durumunda olan Aybar'ın yanısıra Doğu Perinçek de temayüz etmeye başlamıştır. (Nitekim Saçak dergisi de eşzamanlı olarak konuya değinmektedir.) Aybar'ın görüşleri genellikle devrimci çevrelere hoş gelmez. Ne de olsa gençlik hareketi Aybarcılığa karşı bir ideolojik mücadele içinde gelişmiştir. Yine de Aybar 12 Mart döneminde bir milletvekili olarak gerçekten demokratik bir işlev görmüştür. Daha önceki TİP olayında ve sonraki SDP'deki parti içi konumu, düşünceleri ne olursa olsun genel sosyalist platformun dışına çıktığı söylenemez. (Burada Aybar'ın görüşlerinin bir aklanması sözkonusu değil; Aybar'ın bir tür İkinci Enternasyonal sosyalisti olduğu ya da Avrupa Komünizmi ile nerede ise eşzamanlı olarak aynı düşünceleri savunduğu doğrudur ve bütün bunlara eklenecek bir dizi eleştiriyle birlikte Aybarcılık sosyalizm içinde bir sağ akım olarak nitelenebilir.)

Aydınlık çevresi için benzer şeyler söylemek hayli zor. Oldukça zikzaklı bir geçmişe sahip olan bu çevre, şimdilerde kaynaklarından oldukça uzak düşmüşe benziyor. Ancak hafızalardaki Aydınlık çevresi 12 Mart öncesi radikal Maoizmi ile değil de, 12 Eylül öncesi zaman zaman Cumhuriyetçi Güven Partisi'nden farksız tutumu ile belirginleşmektedir. 12 Eylül mahkemelerinde, MHP'lilerin "fikirimiz iktidarda biz hapisteyiz" gibisine sözlerini hatırlatan beyanları akıllardadır. Onlar da milli koalisyon istemiş olduklarını, özellikle "huzurumuzu" bozan dış düşmanımıza karşı (SSCB) halisane milli mücadele verdiklerini, kemalizm konusunda devlet büyüklerimizi bile kıskandıracak bir hassasiyet gösterdiklerini açıklayarak, sanıldığı gibi 12 Eylüle gelişte sorumluluk sahibi olmadıklarını kanıtlamaya çalışmışlardı. Bu konuda yer yer düzen partileri ile bile rahatlıkla yarışabilecek konumlar edinmişlerdi; şimdi geçmişten hızlı bir biçimde ders çıkararak sosyalist muhalefete sıvanmaları pek inandırıcı gelmemektedir.

Tabii Aydınlık kadrosunun her darbeden sonra yeniden biçimlenmesi bir gelenek haline geldiyse, Aydınlığın bu kez nasıl bir aydınlatmada bulunacağına dair belirtiler önümüzdeki günlerde daha açık olarak ortaya çıkacaktır. Şimdilik eldeki verilerin bu çevrenin perspektifi hakkında daha fazla akıl yürütmeye elverişli olmadığını belitelim.

Ortaya atılan isimlerin bir kısmı ya olayın dışındadır ya da habersiz. Aybar sosyalist bir partinin kuruluşu için Baştürk'ün adını anarken, Baştürk böyle bir partinin kuruluşunu acil görmediğini beyan etmektedir. Oysa DİSK son Genel Başkanı olarak Baştürk'ün ve çevresinin böyle bir partinin kuruluşunda oldukça önemli bir işlevi olabilirdi. Bir anlamda parti, DİSK'in manevi katılımını da temsil etmiş olurdu. Ama Baştürk gerçekten DİSK'çidir; sosyal demokratların, ilericilerin ve de sosyalistlerin demokrasinin yeniden inşası için bölünmeden tek bir partide irade beyanında bulunmalarını uygun görmektedir. Sonra da herhalde sosyalistler, sosyal demokratlardan verdikleri oyların karşılığını isteyecekler. Aybar'ın girişimi oldukça yeni, lakin Baştürk'ün zihniyeti oldukça eski ve de çözümsüzlüğü defalarca kanıtlanmış. Yine de bu yolda ısrar edenlerin çoğunlukta olduğu söylenebilir; yani bağımsız sosyalist bir alternatifin inşası yerine

sosyal demokratların desteklenmesini sosyalizm adına demokrasi için uygun görenler aralarındaki farklılıklar ne olursa olsun ezici bir çoğunluğu oluşturmaktadır.

Kuruluş için adları geçenlerin hemen hemen tümünün en geç 1970 öncesinde (belki de 1965) sosyalist platformda adları duyulmuştu. Yaş ortalaması hayli yüksek olan bu zahiri kadronun yetmiş sonrası "günahlarla" fazla ilgisi olmadığı bilinmekte. Buna bağlı olarak uzun bir emeklilik döneminin etkileri ilk girişimde kendini göstereceğe benzer.

Eski TİP başkanlarından Mehmet Ali Aslan açıklama yönüne ağırlık verecek bir sosyalist partiye evet dediğini belirtirken, seçime girecek bir parti için koşulların elverişli olmadığını belirtmiş; gerekçe de oyların bölünebileceği. Zaten belirtilen kurucular çerçevesinde kalınırsa öncelikle ve soncalıkla meselenin açıklama yönüne ağırlık verilecek. Alabildiğine rivayet istihsaline yatkın olan böyle bir zahiri kadro bir kez açıklamaya başladı mı sonu gelecek gibi değildir. Kimse sözü edilen insanların açıklama yönünde kısa sürede bir birlikteliğe varacağını beklememelidir. Aralarından bazıları ömürleri boyunca özgün görüşler ya da arayışlar peşinde olmuşlardır ve bu özgün görüşlerini bir parti faaliyeti çerçevesinde açıklamağa başladılar mı tam bir Babil Kulesi ile karşı karşıya kalırız. Oysa **sosyalist parti öncelikle bir açıklama partisi olarak değil bir eylem partisi olarak varolmalıdır.**

Açıklamalara, tartışmalara meraklı olanlar bunun için bir klüp kurabilirler. Ama bir sosyalist parti kurulacaksa, bu parti, şu anda emekçi kitlelerin, ezilenlerin gündemindeki sorunları ele almak, bu yolda mücadele etmek, bunun için kitlelerin siyasallaşmasına katkıda bulunmak, onların iradelerinin açığa çıkmasının kanallarını bulmak zorundadır. "Sosyalizm iyidir, hele tartışırken; ama siz yine de oyunuzu sosyal demokrasiye verin, boşa gitmesin" anlayışı herhalde kitlelerin bilinçlenmesine değil, sosyal demokrasinin peşine takılmalarına katkıda bulunur.

Demokratik bir tartışma ortamı bu parti içinde varolmalıdır muhakkak ki; ama demokrasi için mücadele ederek. Böyle bir parti katı-

lanların temel görüşlerinden vazgeçmeleri üzerine kurulamayacağına göre zaten bir dizi farklı görüş yanyana bulunmak zorundadır. Yok bütün bu görüş sahiplerinin birbirini ikna etmesi gerekecekse, bu saçmalığa baştan bir son vermek gerekir. Bu parti ortak bir mücadele partisinden başka birşey olmamalıdır ve kurulacaksa ancak bu temelde kurulabilir. Eğer ortak mücadele platformu mücadele içinde daha da derinleşirse ne ala, yoksa bu partinin ömrü ortak eylemle sınırlı olmak zorundadır. Açıkçası bu parti olmayan örgütlerin bir birleşik cephesi olarak yaratılmalıdır. Parti disiplini de bu çerçevede sözkonusu olabilir ancak.

Tabii ki sosyalist bir partinin kuruluş girişimi hafife alınmayacak bir dizi öznel ve nesnel engellerle karşı karşıyadır. Sosyal demokrasinin özellikle son kamuoyu yoklamalarında gösterdiği yükseliş oyların bölünmemesi yönündeki propagandaya güçlü bir zemin hazırlamıştır. Ayrıca sosyalist hareket içindeki sosyal demokrasiye yönelik geleneksel kuyrukçu eğilimlerin içinde bulunduğumuz koşullarda kısa zamanda etkin çözüm olarak gözükmesi de olağandır. Demokratik taleplerle donanmış bağımsız bir sınıf politikasının oluşturulması yolunda ciddi engeller aşılmış değildir. Varolan tartışmaların ve girişimlerin peşini bırakmadan kendi anlayışımız yönünde bir birleşik sosyalist muhalefet propagandasına özellikle öncü kesimleri çekmek zorundayız.

"Çocukluk Hastalığı"na Yakalanmadan Reformizme Saplanmadan

Herhangi bir zorlama, emekçi kitlelerin bilinçli ve örgütlü bir müdahalesi olmadan, ilkin burjuva partileri açısından sözkonusu olmaya başlayan normalizasyon, şu sıralar daha derin bir toplumsal eleştirinin mümkünlüğüne de imkan vermeye başlamıştır.

Gerekçesi ne olursa olsun bir gedik oluşmaya başlamıştır; sosyalist hareket de bu gediği zamanında ve gereği gibi değerlendirmek zorundadır. Durum açıktır; ne seksenli yılların başı gibi soluk alın-

ması neredeyse imkansız bir ortamdayız ne de seksen öncesi gibi herkesin keyfince nefes aldığı bir ortamda. İçinde bulunduğumuz durumu 1960 sonrası oluşan açık ortamla kıyaslayamayacağımız gibi, 12 Mart sonrasında birdenbire patlayıveren siyasallaşmanın da henüz uzağındayız. Artık önceleri gibi açık kartlar sözkonusu olamaz. Buna ne Türk kapitalizminin içinde bulunduğu ekonomik ve toplumsal bunalım izin vermektedir ne de siyasal olarak düzen güçleri eskisi gibi "demokrasi" konusunda umursamaz davranacaklardır.

Tek Parti yönetiminden bu yana idareyi en çok merkezileştirmiş olan Askeri Diktatörlük istediklerinin tümünü de gerçekleştiremediyse, bu güçsüzlüğünden ziyade geçici olmasından kaynaklanmaktaydı. Partiler sisteminin devamına baştan karar verildiğine göre, onların siyasi mülksüzleştirilmesine girişilmeyecekti ve girişilmedi de. Zaten böyle alabildiğine bir monolitik yapıya gerek de yoktu. Unutmamak gerekir ki Generaller'in en güçlü oldukları devirde kurdukları Danışma Meclisi'nde dahi hizipleşme önlenememişti. Generaller de bu konuda hoşnutsuzluklarını dile getirmişler ama kılıç kalkan ekibi ile Danışma Meclisine girmemişlerdir. Koşulları, hızı ve akışı ne olursa olsun geleneksel parti önderlikleri ile generaller arasında boygösteren çatışmanın mucizevi bir yanı yoktur. Generaller dahil herkes tarafından beklenen bu çatışmanın gölgesinden sosyalist hareketin nasiplenmesine umut bağlamak da baştan burjuva demokrasisinin sınırlarına hapsolmayı getirir ve de sonuç olarak onlar tepişir emekçiler ezilir.

Sosyalist hareketin toplumda sağlam ve kitlevi bir etkinlik kazanarak burjuva toplumu içinde kazandığı mevzileri, burjuvazinin askeri ya da sivil her türden baskılarına karşı savunabilmesi için bağımsız bir sınıf politikasına öncelikle ihtiyacı vardır. Bu yolda gerçekten eğitici deneyimler, başka orduların genel kurmayının planına uygun olarak yürütülenler değildir. Geniş kitleler kendi deneyimleri ile bilinçlenirler ama bu deneyimler kendi bayrakları altında olduğu takdirde düzenin sınırlarını zorlamak, yeni bir dünyanın eşiğine ulaşmak mümkünün alanına girer.

Evet bunun için ne bir demeç-tabela partisi ne de yalnızca kendi dar çevreleri için anlamı olan grup örgütlenmeleri. Gündemde sınıf müca-

delesinin dayatmış bulunduğu demokratik talepleri üstlenecek, herkese açık olan bir birleşik sosyalist muhalefet bulunmaktadır. Bu muhalefet yalnızca talepleri dile getirmekle kalmamalı; bu talepler için kitleleri seferber etmeli, onların mücadelesine aktif olarak katılmalı.

Meydanlarda, fabrikalarda, kırsal alanlarda hiçbir sosyalistin reddedemeyeceği emekçilerin yaşamsal talepleri uğruna mücadele etmek için gereğinden fazla neden var. Bu ortak mücadeleye karşı çıkanlar, çıkacak olanlar şimdiden emekçi kitleleri düzen içi alternatiflerle başbaşa bırakıyorlar demektir. Kitleler devrimci nutuklara değil somut duruma uygun düşen mücadelelere ihtiyaç duymaktadır. Birleşik sosyalist muhalefet herşeyin çözümü olacak bir maymuncuk değil; içinde bulunduğumuz koşullarda mücadelenin yükseltilmesi için bir taktikdir.

Sosyalist Parti İçin

(Ekim 1986)

Yasal bir birleşik sosyalist parti kurma faaliyetleri Haziran ayında yaplılan ortak bir toplantı ile açığa çıkmış, toplantı sonrası bir dizi dergideki yazılar, çeşitli konuşmacıların katılımıyla yapılan paneller ve hatta Özal'dan Ecevit'e bir dizi siyasetçinin düşüncelerini açıklamaları ile hızlanmış bulunmaktadır. Bu satırların yazıldığı sıralarda yalnızca işçilerin katıldığı belirtilen toplantılar da yapılmaktaydı.

Girişimin açıklığa kavuşmasından önceki, yani hemen hemen yalnızca Aybar'ın bir sosyalist partinin kuruluşuna dair açıklamalarıyla sınırlı kalınıldığı döneme göre artık sorunlar ana hatlarıyla belirmeye başlamıştır. Gözüktüğü kadarıyla tartışmaya katılan kesimlerin her birinin gönlünde farklı bir proje bulunmaktadır. İlk başta doğal kabul edilmesi gereken husus, tarafların hangi noktalarda uzlaşabilecekleri, ne tür bir ortak paydada anlaşabileceklerini belirtmeleri oranında yeniden biçimlenecektir.

Girişimin öncüsü ve sözcüsü olarak gözüken Aybar, anlaşıldığı kadarıyla ayrım gözetmeden seslenebileceği her kesime çağrı çıkarmıştır. Örneğin Aybar'ın görüşleriyle uyuşmazlığa düşmüş olan yakın çalışma arkadaşları eski ve yeni TİP'liler; uzun süre Aybar'ın önderliğindeki TİP'le mücadele eden ve daha sonra ayrı bir kimlikle siyaseti sürdüren, öncekiler gibi muhalif ve hatta hasım gibi gözükenler de -örneğin Mihri Belli'nin görüşlerini savunanlar- çağrılmışlardır. Bunların yanısıra "bağımsız" sosyalistlerden şu anda açık kimlik beyanında bulunmayan kesimlere kadar farklı eğilimler de çağrının mu-

hatabı olmuşlardır.

Bu çerçevenin bildik bilmedik tüm kendini sosyalist ilan edenleri içermediğini söylemeye gerek yok. Ancak ilk etapta ulaşılabilir kesimlere karşı bir tecrit etme de sözkonusu değildir. Gözüktüğü kadarıyla anında böyle bir girişime karşı çıkacakları kesin olanlara dahi çağrı yapılmıştır. Çağrı almamış kesimlere bir önyargıdan ziyade iletişim güçlülüğünden ötürü ulaşılmadığı söylenebilir. Tabii böyle bir ortamda çağrıya muhatap olmanın kimi gerekleri de hesaba katılmalıdır. Katılım açısından, hiç değilse ilk başta "sekter" bir tutumdan sözedilemez. Bu husus olayın gelişimi içinde daha bir açıklığa kavuşacaktır; özellikle böyle bir partinin inşasına katkıda bulunmayı öngörenlerin görüşlerini ve taleplerini bildirmeleri süreci içinde.

Mevlana Tekkesi Mi?

"Sekter" olmayan tutum Mevlana tekkesine çağrıya mı dönüşecektir? Yani herhangi bir kayıt kuyut, ortak bir zemin aranmadan kapıyı çalanın gireceği bir parti mi oluşacaktır? Bu sorunun cevabını arayanlar sosyalist parti için yapılan ilk toplantıdaki konuşmalardan ziyade panel konuşmalarına, dergi yazılarına bakmak zorundadırlar.

İlk planda gözüktüğü kadarıyla parti kuruluşu hakkında en çok angaje gözükenler, projenin girişimcisi durumunda olan eski SDP çevresiyle, girişimi destekleyen eski Aydınlık çevresidir. Her iki çevre de şimdilik başkaları ile parti oluşturmak konusundaki arzularını dile getirirken kendi görüşlerini ısrarla öne sürmektedirler. Bunun bir dayatmaya varıp varmayacağı söylenemez. Tartışmalar ilerledikçe ortak noktalardan kastedilenin ne olduğu daha anlaşılır olacaktır. Girişimin odak noktasında bulunmasalar da kimi pro-moskovik görüş sahipleri de ısrarla kendi çizgilerini önermektedirler. Gerçekte -daha sonra geniş olarak üzerinde durulacağı gibi- bu çizginin böyle bir proje içinde yer alması mümkün gözükmemektedir. Görüş belirtenleri bu çizginin temsilcileri olmaktan ziyade bireysel tutum takınanlar olarak değerlendirmek gerekir.

Etkinlikleri su götürür durumunda olan bağımsızlar ve kimi devrimci sosyalistler ise daha farklı bir projeyi, farklılıkları telif eden değil ortak bir mücadele içinde yarıştırmayı hedefleyen bir projeyi savunmaktadırlar.

Aybar son konuşmalarından birinde partinin kuruluşunun birkaç aylık bir mesele olduğunu söylemekte. Oysa tartışmaların yeterince boyutlanmaması, partinin bir oldu bittiye getirildiği düşüncesine ağırlık kazandırmaktadır. Ayrı ayrı eski SDP ve eski Aydınlık çevresi bir başlarına kaldıkları takdirde kendi partilerini kurabileceklerini söylediklerine göre, bunca kısa zamanda oluşacak partinin sınırlarının önceden belirlenmiş olabileceği söylenebilir.

Parti ve Meşruiyet

1982 Anayasa'sının geçerli olduğu bir ortamda sosyalist bir partinin kurulup kurulamayacağı üzerine tartışmalar artık bir kesinlik kazanmış bulunmaktadır. Yasal çerçeve esas olarak proletarya diktatörlüğünü savunmayan bir sosyalist partinin kurulmasını engellememektedir. Anayasa'nın girdisine çıktısına ve de perde arkası dekikodularına vakıf olan Aldıkaçtı verdiği bir beyanatta: *"Proletarya diktatörlüğü amacını taşımıyorsa komünist partisi kurulabilir,"* demekte ve Avrupa Komünist Partilerini kastederek *"artık onların komünistliği kalmamış bana göre, sadece isimleri komünist,"* diye eklemektedir (Nokta 19: Ocak 1985)

Avrupa Komünist Partilerinin neredeyse sosyal demokrat muhtevalı sınıf partilerine dönüştüğü rahatlıkla söylenebilir. Buradan kalkınarak nihayetinde düzen partileri içinde mütaala edilebilecek bir sosyalist partisinin inşası da pekala olağan karşılanabilir. Nitekim Özal da parti kurma girişimleri konusunda hiç de ürkütücü beyanatlar vermemektedir.

Muvazaa Mı?

Tabii Ergun Göze gibi kimi salyalı ideoloji müztahzarlarının komü-

nizmi Sovyetler Birliğinin beşinci kolu olarak görme saplantısı ister istemez -insanı rahatsız edecek bir biçimde- sosyalist hareketi bir dış politikaya indirgeyen "sosyalistleri" akla getiriyor. Cindoruk'un Nazlı Ilıcak'a göre sola şirin gözükmek için ifade ettiği iddia edilen, iktidara geçince Avrupa tipi komünist partisine izin vereceklerine dair sözleri de hatırlanırsa, sağda bir tür sosyalizmin meşrulaştırılması için kerhen de olsa alışılmadık yaklaşımların oluşmaya başladığı söylenebilir. Tabii bu durum kimilerinin muvazaa iddialarına da bir zemin hazırlamaktadır. Yani düzen güçleri danışıklı bir biçimde gerçek sosyalistlerin bilincini karaltmak, devrimcilerin önünü kesmek için düzen içi bir sosyalizme yeşil ışık yakacaktır, böylece ehlileşen sosyalistler sayesinde ehil sosyalistler tecrit edilmiş olacaklardır. Bizde çokça rastlanan konspiratif tarih anlayışının basit bir tezahürüdür bu düşünce. Ecevit neden parti kurmuştur? Çünkü SHP iktidara gidiyordu, onu çelmelemek gerekirdi! İyi ki demokrasi rağbet kazandı, sanki askeri yönetim değil de sağcısı ile solcusuyla iki buçuk partili bir rejim özlenmekte. Gerçekte bu muvazaa iddiası da pek açık değil, muvazaa SHP'ye gidecek oyların sosyalist etiketli bir partiye kaymasından mı yoksa promoskovik hareketin her daim aradığı gerçek demokratik ortamda kendi paritisini kurmasının engellenmesinden mi? Yok eğer hepsi birlikte ise bir taşla üç değil neredeyse bin kuş vurulacak demektir.

Yasal-açık çalışma olanaklarının kullanılması sözkonusu olduğunda hemen böylesine konspiratif bir mantığın yürütülmesi muhakkak ki ilk değildir. Örneğin Behice Boran şimdilerde sosyalist bir partinin kurulamayacağından dem vururken, Yalçın Küçük haklı olarak vakti zamanında kendileri parti kurduklarında benzer bir eleştirinin yapıldığını belirtmektedir. Ama o gün partiyi kuran Behice Boran'dı, eleştiren başkaları. Şimdi Behice Boran eleştiren saflardadır, çünkü parti kurma konumunda değildir. Daha öncesinde tam bağımsız ve gerçekten demokratik bir Türkiye kurulmazdan, yani 141 ve 142. maddelerin varlığında ve de "Filipin demokrasisi" şartlarında sosyalist bir partinin kurulamayacağı iddia edilmiştir. İddia sahiplerinden kimileri ve de bir dönemin öncüleri Anayasa 1971'de geriye doğru saydırıldıktan sonra kendi partilerini kurmuşlardır.

Eski akademik yeni iş çevreleri ve de DSP alternatifçileri (Asıl Savaş Akat) de sosyalist partinin ancak tam demokratik bir ortamda kurulabileceğine dair fetva vermektedir.

Bütün bu muvazaa iddiaları, partinin böyle bir ortamda değil de - herhalde 141 ve 142 ve de hatta 146'sız- serbest bir hukuki ortamda kurulabileceğine dair beyanlar safsatadan başka bir anlam ifade etmezler. Devlet zoruyla muvazaalı parti oluşumları bizim tarihimizde hiç de denenmemiş değildir ama hiç bir muvazaa girişimi de başarılı olmak bir yana yaşamamıştır dahi. Üstelik yirminci yüzyılın sonuna doğru Türkiye'deki işçi hareketinin, sosyalist hareketin danışıklı bir biçimde devlet eliyle biçimlendirilip yoğrulabileceği görüşü de tartışılmayacak kadar pespayedir. Şu son zamanlarda düzen güçleri içindeki geleneksel kanatların bütün yıpratılma ve engellemelere rağmen nasıl kendi gerçekliklerini buldukları gözlenirse, herşeyden önce toplumun en bilinçli kesimlerine seslenmek durumunda olan sosyalist hareketin faka bastırılması, üç kağıda getirilmesi gibi derin tarihi mülahazalar sahiplerinin düşünsel hafifliğini göstermekten başka bir işe yaramazlar.

Muvazaa değilse nedir diye soranlar olabilir? Öyle ya darbeden yana geçen altı yılda ne işçi hareketinde ne sosyalist harekette suların akışını tersine çevirecek bir değişiklik, bir gelişme olmamışdı; dün yasak olan bugün niye serbest olsun. İlkin serbestlik meselesini özgürlükle karıştırmadan dünle bugünün farkını görmek gerekir. Siyasal yelpazenin çeşitlenmesi sürecinde 1983 yılında, hemen hemen partilerin kuruluş süreciyle eşzamanlı olarak dile getirilen sosyalist parti kurma girişiminin şu zon zamanlarda hayatiyet kazanmasının bir nedeni de muhakkak ki toplumun güçler ilişkisinde o günden bugüne olagelen değişikliklerdir. "Yasaklar dün SODEP için, DYP için kalkmıştır bugün Ecevit, Demirel için" derken değişimi bu kadar hafife almamak gerekir.

Demirel'in demokrasi konusundaki tutumunu hafife almak mümkündür ama onu kürsülere çıkartan değişim belli fiili uzlaşmaların yanısıra sağda henüz çözümlenmemiş bir liderlik bunalımının hesabının kesin olarak görülmesini de gerektirmektedir. Soldaki bir durul-

ma, oturma gerekliliği de eklenirse, 12 Eylülcülerin onca yakındıkları darbe öncesi siyasal yelpazeyi neredeyse aratacak kadar çeşitlenmiştir siyaset sahnesi. Zorlama tarihte mümkündür ama tarih boyu değil.

Buradan çıkartılması gereken ilk sonuç, askeri yönetimin getirdiği bir dizi kayıt ve sınırlamanın normalizasyon sürecinde kadük olduğudur. Zaptu rapt altına alınmış olsa dahi, tutucu ve otoriter olması taraflarca kabul edilse dahi, parlamenter rejimin kendi kuralları vardır. Bir kez kanallar açıldı mı doğrusal biçimde tüm kanallar sonuna kadar açılmaz tabii ki. Kanalları zorlayacak olan kanallardaki suların basıncı, akış hızı, yoğunluğu vs.'dir de. Yani politizasyon sosyal demokrat kesime kadar varmışsa, bunu sola zorlayacak ya da bunun solunda alternatifler arayacak, oluşturacak girişimler de kendiliğinden gündeme gelmek durumundadır.

Bugünlerde çokça tartışılan 27 Mayıs darbesinin ve ardından gelen Anayasa'nın sunduğu serbestlik ortamının ne tür bir mücadelenin veya güçler ilişkisindeki ne gibi bir değişikliğin ürünü olduğu değerlendirilmeden, gerçekte ne sosyalist hareketin, ne işçi hareketinin ne de daha amorf bir niteleme ile halk hareketinin ürünü olan bir ortamın "demokratik mücadele" adına neredeyse özlenen bir ortam olarak uzun süre propagandası yapılmıştır.

Bugün değirmenin suyu nereden geliyor derken ince eleyip sık dokumakta yarar vardır. Ama dün de içinde yaşanılan "demokratik" ortam kitlelerin fiili, örgütlü siyasal mücadeleleri ile edinilmiş değildi. Dün de, bugün de, hakim sınıflar arasındaki egemenlik mücadelesi kendi dışlarındaki toplumsal kesimlerin de mücadeleye katılmaları için bir boşluk yaratmıştır. Tabii bu tür boşluklar değerlendirilmediğinde herhangi bir sıkışma anında güçler ilişkisinde dönüştürücü bir işlev kazanmak mümkün olmaz. Evet açıkça söylemek gerekir ki 12 Eylül'den "geçiş dönemi"nde, düzen dışı ve hatta düzen içi radikal bir direniş olmamıştır. Ama geçiş de basit bir senaryonun uygulanmaya sokulması olarak görülemez. Ne de geleneksel sağ ve sol partilerin kendilerini muhtemel veya varolan bir askeri rejime karşı demokratik bir direniş mevzi olarak gördükleri ve buna göre de hazırlandıkları hatırlanmalıdır. Demirel bir kez daha açığa çıktığı üzere zamanlamaya

çok önem vermektedir. Yani zamanla askeri rejimi gevşetip, "devleti yıpratmadan" uyumlu bir geçişe önem vermektedir. Kadrolarına sahip olmuştur ama bu kadroları da zamanı geldiğinde siyaset sahnesine çıkarmak için korumuştur, yoksa yıllarca insanlar öldürülürken, işkence edilirken, toplum mengeneye alınırken toplumsal bir muhalefete girişmeye niyetlenmemiştir dahi. Ecevit'in çıkışlarını eski yakın arkadaşları dahi bireysel olarak değerlendirmektedirler. Bireysel değilse toplumsal olduğunu söylemek pek mümkün değil herhalde. Askeri yönetime karşı basına demeç vermek, Avrupalı politikacılara karşı değerlendirmelerde bulunmak muhakkak ki kimi demokratik hakların kullanımı açısından önemlidir. Ama Ecevit, Ecevitliğinin kaymağını yemiştir ve de ancak kendisinin kullanabileceği haklarla muhalefet etmiştir. Bırakalım sokaktaki insanı, bir dizi aydın dahi Ecevit'in haklarını kullanmaya kalkıştığında, başına gelmedik bela kalmamıştır.

O takdirde durup dururken burjuva partileri için öngörülen normalizasyona davetsiz misafir olarak katılmaya çalışan parti girişimcisinden, dergicisine kadar sosyalistlerin gücü nereden kaynaklanmaktadır?

Öncelikle; islamcı radikalinden, faşistine sağda solda sol sosyal demokratından, reformistine ve de devrimcisine kadar toplumsal etkinliği gününe göre ne olursa olsun artık toplumda yerleşmiş bir siyasal yelpazenin varlığı, darbeden bu yana geçen gericilik yıllarının bile silemediği bir gerçektir. 1960 öncesinde sözü edilmeyecek bu durum muhakkak ki iyi değerlendirilmesi gereken bir birikimin ürünüdür. Denebilir ki yelpazedeki diğer unsurlar 70'li yıllarda kendi bağımsız bayrakları ile sahneye çıkıp aşağı yukarı güçlerini ve etkinliklerini gösterebildilerse de aynı şeyi sol için söylemek imkansızdır. 80 öncesi kimi seçim sonuçları gerçekte solun hakiki "nüfus"unu göstermekten uzaktı. Yine de en mütevazi ve kaba bir değerlendirme ile 1965'de TİP'in aldığı oranın altına düştüğü söylenemez. Üstelik sol oyların toplumun en dinamik, bilinçli kesimlerinden geldiği gözönüne alınırsa, siyasal hareketliliğin canlandığı dönemlerde bu oranı katlamak gerekecektir. Bu oranın parlamenter değeri ne kadar marjinal olursa olsun toplumsal etkinliği her zaman için dikkate alınmak zorunda olunacaktır.

İlginçtir aradan geçen onyıllardan sonra hem Demirel hem Ecevit başka açılardan TİP'i takdir etmektedirler. Demirel bir kadro olarak onbeş kişinin meclisin tozunu attıklarını söylerken, Ecevit demokrasi konusunda adım atan partiler olarak Demokrat Parti ile TİP'i saymaktadır. Aradan geçen dönem içinde TİP'in CHP'yi sola sürüklediği ve artık Türkiye'deki sınıf mücadelesinin zaman zaman aşırı sertleşmesinden, kitleselleşememesinden ve sıralanabilecek bir dizi karşılıklı nedenden ötürü CHP'nin sosyal demokratlaşma sürecinde iki arada bir derede kalan sol sosyal demokrat bir kesimin oluşmasına varıldığı rahatlıkla söylenebilir. Kimilerinin sandığı gibi bazı sol grupların sosyal demokrasi saflarında siyaset yapmaları, birinci derecede belirleyici değildir bu durumda. Yani sosyal demokrasinin sol kanadı oluşuyorsa bunun nedeni şu veya bu grup değil, toplumda sosyalist hareketin bağımsız bir kimlik edinip toplumsal tabanı ile kaynaşmamasında da aranmalıdır. Tabii küçük bir reformist partide siyaset yapacağına sosyal demokrasiyi tercih eden reformistler de bulunabilir.

İşçi Sınıfının Konumu

12 Mart sonrası ve 12 Eylül öncesi, seçimlerde sosyalist parti ve örgütlere oranla işçiler için siyasal tutumlarını belirlemede DİSK'in konumu önemli olmuştur. Gerçi değil işçi sınıfının tümünün, bizzat DİSK tabanının liderliğin gösterdiği hedef doğrultusunda ne oranda oy kullandıklarını gösterir bir araştırmadan haberdar değiliz. Ancak sosyalist hareketin inandırıcı, toparlayıcı, güvenilir bir alternatif üretemediği bir dönemde, DİSK'in olağan sendikal işlevinin ötesinde fiilen siyasal bir kimlik edinmesiyle ve hatta giderek böyle bir kimliğe zorlanmasıyla, böyle bir kimliği arzulaması arasındaki ayrım çizgilerinin belirsizleştiği bilinmektedir. (DİSK yönetiminin bir kitle partisi oluşturma yolundaki kimi beyanları buna bir kanıt olarak gösterilebilir. Bu konuda daha geniş bilgi ve o zamanki görüşlerimiz üzerine **Ne Yapmalı** dergisinin Şubat 1980 sayısına bakılabilir : "DİSK Partisi"; bu derlemedeki ikinci yazı.)

DİSK'in işçiler için siyasal bir parti işlevi gördüğü iddiası, bir bu şına alındığında hayli su götürür bir iddiadır. Ancak çelişik bir ifade ile işçi sınıfının siyasal yönelişinde en çok hesaba kattığı örgütü. Aslında etkin bir siyasal sınıf örgütünün bulunmadığı her ortamda işlevler arasında, ekonomik/demokratik/siyasal geçişin zorunluluğu ile de, bir kayma kaçınılmaz olmaktadır. Yalnızca bizde değil, sınıf mücadelesinin çok yoğunlaştığı kim ülkeler de dahil olmak üzere, siyasal etkin bir sınıf örgütlenmesinin bulunmadığı durumlarda kağıt üzerinde ekonomik olarak biçimlenmiş olan örgütler demokratik kazanımların savunusu ya da geliştirilmesi için doğrudan ya da dolaylı siyasal mücadeleye atılmaktadırlar; ya da en azından siyasal mücadelede hesaba katılması gereken bir unsur konumunu kazanmaktadırlar.

Hem Türkler hem daha sonraki Baştürk dönemlerinde DİSK'in ideolojik konumlanışı daha çok sosyalist söylemli bir tür sol sosyal demokratlık olarak tanımlanabilir. Sosyalist söylem, örneğin eğitimlerde ve de bildiri, açıklama gibi sözel düzeyde tezahür etmişse, sol sosyal demokratlık da özellikle bağımsız bir sınıf politikasının da bulunmayışından ötürü ya da sayesinde doğrudan politik düzeyde tezahür etmiştir. Gerçekte DİSK yönetimini ve sendikaların yönetimini politik olarak değerlendirmenin yeri burası değil. Bu konuda hayli renkli bir görünümün varolduğu bilinmektedir. Burada DİSK'in ana eksenini ve daha çok da DİSK tabanı için ifade ettiği konumu kısaca irdeliyoruz. Yönetim açısından ise tabanın sosyal demokrat bilincinin pekişmesi açısından elverişli, bir başka ifadeyle onun bilincine karşılık düşen bir istikrardan sözedilebilir. "İlerleme"nin CHP kuyrukçuluğunu meslek edindiği dönemde, yönetimde Türkler sayesinde sözsahibi olmaları ile politik düzeyde bir farklılaşma sözkonusu olmuyordu. Öte yandan, 1977 seçimlerinin talihsiz, başarısız CHP milletvekili adayı Baştürk de Türk-İş saflarından ayrılıp DİSK'e gelerek gerçekte köklü bir politik değişim geçirmiş değildi. Her iki dönemde de sendika bürokrasisinin çıkarlarıyla politik tutumları arasında oldukça kolay açıklanabilir bir uyum vardı. Bu uyum toplumda politik mücadelenin olağan olmayan kanalları zorlaması, mücadele ve çatışmaların boyutlanması ve genelde burjuva toplumunun istikrarının ancak yeni bir yapılanmayla

sağlanabileceği kadar bozulmasıyla eşzamanlı olarak yerini belirsizliğe bıraktı. Bu belirsizlik içinde darbe karşısında donanımsızlığın ürünleri, başka alanlarda başka kesimlerin donanımsızlıkları ile birlikte mücadelesiz ve hatta savunmasız yenilginin göstergesi oldular. Kısacası DİSK'in tümü hakkındaki yanılsamanın irdelenmesi önümüzdeki dönemde geliştirilecek mücadele biçimleri açısından önemlidir. Burada sorgulanması gereken çeşitli dönemlerdeki DİSK yönetimlerinin siyasal görüşleri değildir yalnızca, herşeyden önce örgütsel konumu ve işleyişi açısından ele alınmalıdır. Burada tabanın kendisine de olmadık değerler yakıştırılıp yakıştırılmadığı da ayrıca ve özenle değerlendirilmelidir.

Geçmişte ağırlıklı olarak sosyal demokratik bir bilince sahip olan işçi sınıfının en gelişkin kesiminin, geçtiğimiz dönemde köklü bir değişiklik geçirmesi için herhangi bir eylemlilik, siyasal bilincini geliştirecek bir deneyim sözkonusu olmadığına göre şimdilik darbe öncesinden bilinçce daha gelişkin bir işçi kitlesinin varolmadığı söylenebilir. Hatta kriz en ileri kesimlerde dahi sosyal demokratik yanılsamaların pekişmesine yol açmış olabilir. Geniş kitlelerde ise, kendisine bir altın çağ anımsatmayan sola değil de sağa yönelişler de imkan dahilindedir.

Kurulması düşünülen sosyalist partinin hazır bir sosyalist, geniş işçi kitlesi bulacağı beklentisi tam bir hayaldir. Muhakkak ki yaklaşık yirmi yıllık deneyim, siyasal keşmekeşler, altüst oluşlar, ne kadar bölünmüş olursa olsun geçmiş sosyalist etkinlikler azımsanmayacak bir öncü işçi katagorisinin oluşumuna yolaçmıştır. Ne var ki siyasal etkinliğin en yoğunlaşmış ifadesi olan iktidar meselesinde bu öncü işçi kitlesi, uzun süre ehveni şer mantığı ile eğitilerek sosyal demokrat/kemalist/devletçi alternatiflerle başbaşa kalmıştır. İçinde bulunduğumuz koşullarda bu ehveni şer mantığı, demokratik bir ortama sosyal demokrat bir hükümetle varılabileceği şeklindeki yanılsamayla birleşip sosyalist politikadan uzak değilse de mesafeli durmayı getirebilir. (Bu bağlamda SHP ve DSP'nin aldıkları toplam oylar daha da umut köreltici olabilir.)

Sosyalist parti girişimcilerinin işçilerle yaptıkları toplantılar mu-

hakkak ki gereklidir ve önemlidir. En azından aydınların yanısıra bir bölük de olsa işçilerin görüşlerini, eğilimlerini böylece öğrenmek mümkün olmaktadır. Ancak, -doğal olarak- katılanların oranı gözönüne alınırsa ve de kendilerinden başka neyi temsil ettikleri kestirilmezse daha geniş kesimler için bir çıkarsama yapmak, bu yoldan mümkün değildir.

Askeri diktatörlükten normalizasyona geçişte, herhangi bir ciddi muhalefetin olmaması, emekçi kitlelerin örgütlülüğü ve bilinçliliği, daha doğrusu örgütsüzlüğü ve bilinç düzeyinin elverişsizliği ile de açıklanmalıdır. Ortada ne siyasal ne sendikal düzeyde bir direniş vardır. Kurulacak bir parti için hayati olmasa da bunlar önemli tesbitler olmalıdır. Bir radikalizasyon döneminde, kitlelerde açığa çıkan taleplerin siyasal alanda, örgütlü bir biçimde ifadesi olacak bir parti ile böylesi sakin bir dönemde kurulacak partinin kaynakları ister istemez farklı olacaktır. İçinde bulunulan öznel ve nesnel koşullar gözönüne alındığında, kısa vadede kısmi başarılar bile kolay elde edilebilir gözükmemektedir. Gerçek bir işçi kitle partisi hüviyeti kazanabilmek için oldukça uzun vadeli bir mücadele gerekmektedir. Çünkü ardımızda böylesi bir parti için yeterli birikimin olduğu pek söylenemez. Buradaki birikim, kimi aydınların kerameti kendinden menkul özgün görüşlerde açığa çıkan entellektüel birikimi olmadığı gibi, geniş işçi kitlelere yakıştırılan edebi ve de manevi değerler birikimi de değildir. Burada birikimden kastedilen, örgütlü bir mücadele birikimi ve onun yükselttiği bilinçtir.

Oysa reformistinden devrimcisine, Kemalizmden artakalmış az zamanda büyük işler başarmak gibisine onulmaz bir hastalık yine başabela olabilir. Bugüne kadar hemen hemen adı anılmaya değer, kısmi başarılar kazanmış ya da kazanamamış tüm girişimler tarihe ültimatom vermeye öncelik vermişlerdir. Tarihsel oluşumlara ültimatomlarla yaklaşılamaz. Başarı gerçekte son tahlilde değerlendirebileceğine göre günü birlik kazanımlar peşinde koşmak, somut örneğimizde içinde bulunulan bir meseleyi bir an önce çözümlemek ve gerisini allaha emanet etmek, başından işin arap saçına dönmesine neden olacaktır. Eski TİP, üç günde başa güreşeceğiz hummasına kapıldıysa, ardından

gelen devrimci dalganın sözcüleri de daha farklı bir zamanlama içinde görmüyorlardı geleceğin devrimini.

Ya Şimdi?

Gericilik döneminin etkilerinden henüz sıyrılınmadığı bir dönemde, kitle hareketliğinin yükselişi için ciddiye alınabilir bir göstergenin bulunmadığı bir dönemde, bir emekçi kitle partisinin inşasına girişmek boşuna bir çaba mıdır? Yani koşullar, özellikle kitlelerin haleti ruhiyesi kurulacak bir partiye yaygın bir biçimde katılmalarına elverişli değilse; kurulacak parti dar bir kadro partisi olarak kalmaya mahkum mudur? Gerçekte şu andaki verilere göre böyle bir tehlike ağırlıklı olarak var. Ancak bu tehlikenin bertaraf edilebilmesi için zamanın geçmesini beklemek bir çözüm değildir. Unutmamak gerekir ki yoğun mücadelelerin ürünü olmayan bir parti zaten ölü doğmuş demektir. Kurulması tasarlanan parti böylesi bir mücadele öncesinde hazırlıklarını gereği gibi yaparsa, gerçek tarihsel işlevinin ne olup olmadığını ilk sınavlarından itibaren açığa çıkarmaya başlayacaktır. Partinin gerçek kaderini belirleyecek olan mücadele olduğuna göre, uzun vadeli bir çalışma programı ile kitle mücadelelerinin muhtemel varolma alanlarına yönelmek gerekmektedir. Böyle bir hazırlık olmadan kazanılacak kısmi etkinlikler orta vadede anlamsızlaşmak durumundadır. Gerçi bu tür bir parti kuruluşu için şimdilik sağlıklı bir değerlendirme yapabilecek malzemeye sahip değiliz, ama kitlelerin burjuva toplumunu çatırdatarak, kendi iradeleri ile geleceklerini inşa etme yolundaki geçici ya da kalıcı her türlü girişimin, bir tek damlanın dahi tarihin uzun yürüyüşünde nasıl yeni ufuklar açtığı düşünülürse, böylesi bir girişimin olabilirlikleri üzerinde tartışmak ve olması için gerekli koşulları ortaya koymak, yerine getirmek gerekmektedir. Kitlelerin hoşnutsuzluklarını ortak ve örgütlü bir biçimde ifade etme yolundaki girişimlerini ortak bir paydada toparlama mücadelesini, sosyalizmin onsuz olmaz koşullarından biri olan doğrudan demokrasi mücadelesinin ayrılmaz bir parçası olarak görüyoruz. Bunun için de tüm eleştiri-

lerimiz, kuşkularımız, kestirebildiğimiz ve kestiremediğimiz olumlu lukları ve olumsuzlukları ile bir işçi kitle partisi oluşturma tasarımının içinde görüyoruz kendimizi. Yaklaşık bir yıldan bu yana her fırsatta belirttiğimiz birleşik sosyalist muhalefet önerimizle bu girişim arasında birebir bir karşılık bulunmamakla birlikte, anlayışımızı böylesi bir tasarım içinde de geliştirmeyi gerekli buluyoruz.

Ortaya çıkan tartışmayı bir dayatma olarak kabul etmiyoruz. Tartışma sonucunda ulaşılacak neticenin kaderi önceden belli değildir ve olmaması için çaba sarfetmek gerekir. Bu bağlamda asgari temel olarak birleşik sosyalist muhalefet önerimizdeki ana hatları savunuyor; demokratik talepleri temel alan, kendi içinde sosyalist demokrasi ilkelerini geçerli kılan, mücadele etmeye yönelik her kesime açık ancak devletle, burjuvazinin şu veya bu kesimi ile pazarlığa girişen kesimleri dıştalayan, kitleleri fethetmeyi, baskının, sömürünün varolduğu her yerde varolmayı ilke edinen bir işçi partisinin nihai amaç için geçerliliği ne olursa olsun sınıf mücadelesinde olumlu bir işlev görebileceğini savunuyoruz.

Niçin Parti, Nasıl Parti?

(Ağustos/Eylül 1986)

Emekçilerin, ezilen kesimlerin, toplumsal eşitsizliklere maruz kalanların, tarihten gelen baskı ve zorbalıkların muhatabı olanların burjuva toplumu çerçevesinde kurtuluşlarının mümkün olmadığının bilincinde olanlar, toplumun yeniden inşasının ancak sosyalist bir içerikte gerçekleşmesi için mücadele edenler, bu yönde bir alternatif üretmek durumundadırlar.

Herkesin bildiğini kimse kimseden saklayamayacağına göre, böylesi bir alternatifin varlığından çok, bir dizi farklı alternatifin şu veya bu görünümde, sözkonusu olduğu bilinmektedir. Yani tek bir sosyalist alternatif değil, bir dizi sosyalist alternatif, dün ve bugün, birbirine göre zayıf veya güçlü ama toplumsal güç ilişkilerini dönüştürmek konusunda yetersiz bir dizi sosyalit alternatif söz konusudur. Açıkçası kitlelere mal olmuş, kitleselleşmiş, yalnızca siyasal yapısı ile değil, toplumsal bileşimi ile de emekçileşmiş bir sosyalist parti tarihimizde varolmadığı gibi, şimdi de zorunlulukların dayattıkları ne olursa olsun, görünümü açık ya da kapalı bir emekçi kitle partisi yoktur.

Bu saptama bir başına konu hakkındaki tartışmaların anahtarını vermektedir. Egemen sınıfların toplumun ezilen, sömürülen sınıf ve kesimlerine yönelttikleri pervasız toplu saldırıya karşı savunmayı üstlenecek ve yürütecek bir emekçi kitle örgütlenmesinin bulunmamasının sonuçları kısa tarihimizde birçok kez yaşanmıştır. Verili toplum içinde varolan kazanımların savunusu temelinde yürütülecek demok-

ratik mücadelenin asgari/vazgeçilmez aracı, bir emekçi örgütü olmak durumundadır.

Sınıf mücadelesinde belirleyici güce sahip sosyalist bir alternatife bugüne kadar sahip olunulmamasının nedenleri tartışılabilir; ancak tartışılması saçma olan, gündemdeki demokratik taleplerin sosyalist bir mücadele ile kitlelere mal olması için gerekli çabaların yerine, sınıf mücadelesinde hayali gündem maddeleri icat etmek ve kimi aydınlarımızın kerameti kendinden menkul orijinalliklerinin dayatılmasıdır. Keza, dahiyane taktikler peşinde koşarak emekçilerin örgütlenmesine ve demokratik kazanımlara yönelik somut öneriler üretmeyip, mücadelelerini kendi köşelerinde ya da sosyal demokrasinin hanesinde yürütenler de sonuçta farklı anlayışlarla da olsa ana hedefi ya zedelemekte ya da atlamaktadırlar.

Neden Sosyalist Parti?

Neden bir sosyalist parti sorusuna demokratik boşluğu doldurmak, önceden sınırlı bir işlevi yerine getirmek , düzen partileri ile demokrasi(!) için uzlaşmalar yapmak için diye cevap vermek partinin gelişme kanallarını baştan tıkamak demektir. Mevcut demokrasiyi geliştirmek için onun bir parçası olmayı hedefleyen bir parti, emekçilerin kazanımlarının savunusunu düzen güçleri ile ilişkilere bağlımlı kılacak demektir, yani bağımsız bir politika yürütmek durumunda olmayacaktır. Unutmamak gerekir ki içinde bulunulan bir demokrasi varsa bunun azamisinden *tutucu ve otoriter* bir demokrasi olduğu da eklenmelidir (gerçekte böyle olması için dahi en azından 12 Eylül yönetiminin yaptığı tahribatın giderilmiş olması gerekir). Böyle bir "demokrasi"nin solunda bir yer, hem de tutucu bir yer tutmak, bugün için ileri bir adım gözükebilir ama çok daha ötelerini tasarlamaktan uzak olan böyle bir girişim, şu anda açığa çıkmamış olsa da, çok daha ileri bir oluşum için elverişli olan birikimi değerlendirmekten aciz kaldığı için az zamanda yıpranmaya uğrayacaktır.

12 Eylül rejiminin yaratığı nekahat devresi (ya da tutkunu olduğu-

muz deyişle nekahat devresine **geçiş**) sonsuza dek sürecek değildir ve politizasyon kitleleri kucakladığında, kitleler arzu edildiği üzre seçimden seçime değil de gerekli gördükçe taleplerini dile getirmeye ve bu yolda mücadele etmeye başladığında, mevzi mücadelesini meslek haline getirenler ters bir işlev görmeye başlarlar. Bunun için de koşulların esiri olan, salt koşulların gereği olan parti tartışması yürütmek yanlıştır.

Neden sosyalist parti sorusunun cevabı, herşeyden önce, emekçilerin, ezilenlerin demokratik kazanımları için mücadele olarak verilmelidir. Bu mücadelelerin nihai amaçla bağlantısını herkes, her görüş kendince cevaplayabilir. Ancak işin bu yanı gündemin gereklerini kararmamalıdır. Şimdilik turnusol işlevi görmeye başlayan "nasıl bir sosyalizm" sorusuna verilen cevapların mücadeleyi geliştirmekten ziyade gölgelediği söylenebilir. Böyle bir turnusolun kullanılması, paramparçalığı ayan beyan olan solun hali pürmelalinin tescilinden başka bir işe yaramaz. Gelecek için farklı tasarımlar öne çıkarılacağına, bugün ne tür bir mücadeleyle yarının inşa edileceğini tartışmak gerekir. Son on yılda yaşanan üç farklı olay bize farklılıklara rağmen ve hata farklılıklarla birlikte nasıl ortak hareket edilebileceğini gösterdi. Bu üç olay kabaca Sandinist hareket, Solidarnosc ve Brezilya Emekçiler Partisi'dir.

Her üç hareket de monolitik olmak bir yana homojen dahi olmayan hareketlerdir. Önlerine aldıkları görevde bir sapma yapmadan ayrı görüşleri bütün güçlüklere karşın toplamaya çalışmışlardır. Herhangi bir genellemeye gitmek için deneyimlerin yeterli olduğu söylenemez. Ancak her üç hareketin kazandığı sosyal boyut gözönüne alındığında, meşruiyetin düzen güçleriyle uzlaşmadan değil, kitlelerin desteğinden ve katılımından kaynaklandığı rahatlıkla görülebilir. (Bu örneklerden bir modele gitmeyi önermiyoruz; herşeyden önce çok farklı yapılanmalar ve bileşimlere sahip hareketler. Buna bağlı olarak önlerine aldıkları görevler de oldukça farklı. Zamanla geçirdikleri evrim de hayli ilginç. Ancak oluşum dönemlerindeki işlevleri gözönüne alındığında, öylesine bir pratiğin dışında kalmak belki kimi "aydınlar " için mümkün olabilir ama aydınlanmış emekçiler için asla!)

Kiminle Birlikte Parti?

Nasıl bir sosyalist parti sorusuna cevap vermeden, kendini sosyalist ilan eden herkesin, her görüşün katılımı öngörüldüğünde, daha önce hiçbir belirtisine ve de izine rastlanmayan, üçüncü şahıslar için kavranması güç ilişkiler oluşmaya başladı. Örneğin Yalçın Küçük'le Doğu Perinçek'i aynı platforma getiren, gerçekten kimseye sezdirmeden ayrı ayrı geliştirdikleri anlayışlarının hiç değilse bu noktada çakışması mıdır, yoksa her birinin kendi adına oynadığı bir manevra mı? Şimdilik ikinci şıktan şüphe etmek için ciddi hiçbir gerekçe yok. Üstelik Doğu Perinçek'in neyi temsil ettiği biliniyor ama Küçük'ün talihsiz bir konumda olduğu, daha ziyade kendini temsil ettiği söylenebilir.

Kurulacak parti eğer kesinlikle devletten bağımsız, burjuvazinin şu veya bu kesiminin hegemonyasına asla kapılmayacak bir parti ise, düzen içi alternatifler peşinde koşanlar, resmi makamlara akıl hocalığı yapanlar baştan açıkta kalmak durumundadırlar. Sorun şuncu veya buncu olmakla açıklanabilir gibi değildir. Nitekim geçtiğimiz aylarda dergi yazılarından okuyucu mektuplarına, girişimi olumlu görenden olumsuz görene, hemen herkesin -tabii Aydınlık çevresi hariç- ortak kanısı, bu kesimin varlığı halinde girişimin kolay kolay güven veremeyeceği merkezinde. 12 Eylül öncesi ve sonrası tutumları ile diğer akımlara fazlasıyla güvensizlik aşılamış olan bu kesimin varlığı boşuna soğuk duş etkisi yapmıyor. Öyle ya, yarın, dün olduğu gibi, çarşaf çarşaf ifşaatlarla karşı karşıya kalındığında, bugün birlikte hareket edenlere kendim ettim kendim buldum demekten başka çıkar yol kalmamaktadır. Bu kaba bir iddia değil, çeşitli çevrelerce birçok kez tekrarlanmış bir iddia olup kanıtlar için eski Aydınlık koleksiyonlarından yararlanılabilir.

Kendinden başka dostu olmayan bir siyasal akımın yeni parti çalışmalarındaki konumu, bugün olduğu gibi, parti kurulabilerse gelecekte de bir handikap olmaya devam edecektir. Bu güvensizlik farklı görüşler çerçevesi içinde mütalaa edilemez; kimi görüşmelerde yapıldığı gibi pişkince geçiştirilecek bir konu da olamaz.

Ancak daha önemlisi bu ifşa kampanyasını meşru kılan ideolojidir. Eğer resmi ideolojiye taş çıkartacak bir biçimde her alanda "milli" bir tutum takınılıyorsa, devletin güçlendirilmesi, ordunun oraya değil de şuraya konuşlandırılması hayati önemde bir olgu olarak görülüyorsa, bırakalım sosyalistliği, gerçek demokratlık dahi bu çizgiye pek oturmamaktadır. Bugün koşullar değişti, dolayısıyla Aydınlık da dış politikasını değiştirmiştir denmekte. Hava koşullarına göre dış politikada rota çizen bir siyaseti izlemek ilginç olabilir ama birlikte çalışmanın sağlığa zararlı olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Unutulmaması gereken bir nokta da, şu anda varolan tüm akımların kendi görüşlerini açıklama imkanından yoksun bulunduklarıdır. Nasıl dünün sağ ve sol gelenekel partileri kimilerinin tüm beklentilerine karşın yok olmadılarsa, aynı şey bir dizi sosyalist akım için de geçerlidir. Bu potansiyel, bir canlanmaya dönüştüğünde, anında kendilerini şu andaki projenin dışında bulacaklardır. Şu anda potansiyel durumunda olan dinamik kesimleri Aydınlık ve resmi ideoloji gibi itham etme durumunda değilsek şimdiden muhtemel gelişmeler hesaba katılmalıdır. Böyle bir partiye bir sol kanat gerekmektedir; böyle bi kanat olmadan partinin giderek canlılık kazanması mümkün değildir. Ama partinin sağı hele hele Aydınlık'la başlarsa istediğiniz kadar sola çekmeye çalışın, bu işin sonu karanlık demektir.

Evet bir parti ne monolitik ne homojen olmak durumundadır ama asgari bir disiplinin sağlanması için, en azından katılanlar arasında bir güven ilişkisi olmalıdır. Birbirlerini hain olarak görenlerin birbirlerinin kuyusunu kazmaktan başka yapacak şeyleri yoktur. Güven gökten zenbille gelmeyecektir ve esas olarak mücadele içinde oluşacaktır. Ancak kimse sıfırdan başlamıyor, herkesin geçmişinden sırtladığı değerler, alışkanlıklar, kazanımlar ve kayıplar var. Her darbede belini kırarcasına zikzak yapan bir harekete kibarlık olsun diye partide yer verilecekse, kimileri de fiilen dışlanacak demektir. Çerçevenin onca geniş tutulmasına karşın işlerin ağır aksak gittiği gözönüne alınırsa, ölü bir doğum da ihtimal dışı değildir.

Nasıl Bir Parti?

Alışılageldik parti oluşumundan farklı bir girişimle karşı karşıya olduğumuz açık. Ne geçmişimizde ne de üstünkörü bilinen dünya işçi hareketinde böylesine bir girişime rastlamadığımız için yine bildik kalıplar içinde meseleyi irdelemeye çalışacağız. (Bildik kalıplar da gerçekte tartışılabilir. Örneğin onca eleştiriye uğrayan Leninist örgüt modelinin belirgin bir örneğini yaşamadığımız halde, bolşevikten menşevikten geçilmemiştir. Kimileri menşevik dahi olamazken, kendilerini bolşevik ötesi sanmışlardır.)

Parti, bilindiği gibi esas olarak bir program üzerinde yükselir ve ortak bir anlayışın ürünüdür. Parti tartışmasında aranan ve henüz yeterince sözü edilmeyen program, pek kimsenin okumadığı, kutsal kitap benzeri ayrıntılı ve hacimli plan-programlardan uzak, kitlelerce anlaşılır, onların hareketlenmesine katkıda bulunacak, bugünkü sorunlarından kalkınan, bu sorunların kısmi çözümlerini küçümsemeden, kalıcı çözümleri için sürekli olarak kitlelerin bilinç ve örgütlülüklerini geliştirmeyi amaçlayan bir program olmak durumundadır. Yani nesnel gerçekliğin tüm alanlardaki kılı kırk yaran bir değerlendirmesinden kalkınan ve/ve de onun ürünü olan, bugünden yarına değil, taa öteki günlere uzanan bir program değil de bugünle yarının görevlerini, geleceğin yolunu açarak bağdaştıran bir eylem programı.

O takdirde bu parti midir cephe midir diye sorulmaktadır. Kavram fetişizmine düşkün olanlara verilecek en iyi cevap, sosyalist hareketin haline ve de geçmişine uygun olarak, evet baylar demek gerek, bu bir cephedir, ama olmayan partilerin cephesi! Burada sözü edilen parti bir emekçi kitle partisi olduğuna göre ve de eski etkinlikler dahi gözönüne alındığında bir çatı altında toplananların aşağı yukarı hacmi herkesin malumu olduğuna göre, ister reformist densin, ister şu bu, hiçbir örgüt gerçek anlamıyla, toplumsal bileşimi ve etkinliği ile bir emekçi partisi kimliği kazanamamıştı.

Kurulacak partinin görevleri, işlevi, yapısı, giderek edineceği toplumsal bileşim, programı bir yana konularak parti midir, geçici midir, kalıcı mıdır, cephe midir gibisine tartışmaların anlamı yok. Geçici olup

olmamak neye bağlı? Eğer partinin eylem programı mücadele içinde gerekli ihtiyaçları karşılayabilecek biçimde kendini yeniden üretebilirse ne diye geçici olsun? Yok eğer başlangıçtaki sınırlı zeminde çakılıp kalacaksa o takdirde bir tür partileşen cephe de olabilir. Ancak başlangıçta oluşuma geçici gözü ile bakmak, zulada daha gelişkin bir önerinin hatta yapılanmanın bulunduğu sanısını uyandırır ki kimilerinin anlaması gereken de tam bu noktada toplanabilir. Parti meselesi bir program meselesi olduğu kadar sokağın çamurunda, emekçilerin günlük mücadelelerinde birtakım önkoşulların yerine getirilmesini de içerir. Kurulacak parti gerçekten mücadeleci bir parti olacaksa neden geçici olsun? Sağlıklı olan ve uğruna mücadele edilmesi gerekli olan, partinin eylem programının sınıf mücadelesinin gereklerine göre yenilenebilmesi ve nihai amaca doğru hiç değilse bir kaldıraç işlevini görebiecek toplumsal bileşime ve siyasal yapılanmaya ulaşmasıdır. Şimdiden vade kesilecek, ömür biçilecek bir örgütlenme ister istemez kurucular arasında olduğu gibi katılacaklar arasında da ilk ortak duygunun güvensizlik olmasına yol açacaktır. Kimse de yarın terkedeceği, kimin olduğu belli olmayan bir tekneyi dert edinmez.

Partinin bir disiplini olmalıdır ama bu disiplin zorlama değil, eylem programının gereklerine göre, yani ortak anlayışa göre biçimlenmelidir. Üyelerin seçiminden, görüşlerinin katılımına kadar demokrasi açısından alışılmadık sorunlarla yüzyüze gelineceği kesin. Bu sorunlara kestirme yol bulmak demek, partinin ömrünü de kısaltmak demektir. Eğer uzun bir yolculuğa çıkılmak hedefleniyorsa, tedarik de ona göre olmalıdır. Derme çatma bir yapıyla, karşılaşılacak ilk sarsıntıda alabora olmak kaderdir. Açık ve seçik konuşmak gerekir. Bu parti neyi hedeflemektedir; kimleri nasıl tarif etmektedir; kimlerle birlikte yürümeyi hedeflemektetir; nasıl bir yapı öngörmeketedir; mücadelenin ekseni ve yöntemleri ne olacaktır?

Bütün bu sorulara verilecek cevapların ortak paydası şu olmalıdır: parti her halükârda devletten bağımsız olmalıdır; parti emekçi kitlelerin, toplumun tüm ezilen, baskı altındaki kesimlerinin sorunlarının taşıyıcısı olmalıdır; *parti sorunların, kitlelerin geniş katılımıyla çözümlenmesi yolunda mücadele etmelidir.* Nerede baskı varsa parti orada kendi-

sini inşa etmeli ve baskının karşısına çıkmalıdır. Bu açıdan sonuna kadar demokrat bir parti olma durumundadır ama gerçekten demokrat.

İçinde bulunduğumuz koşullarda ayrı ayrı dile getirilebilecek eylem programlarının hemen hemen çakışık olacağı söylenebilir, ama bu ayrı ayrı ifade etmenin de kıymeti harbiyesi yoktur; bu da rahatlıkla söylenebilir. Gelecek konusunda aşılmaz duvarlar vardır ve olacaktır. Ancak o duvarlara gelinceye kadar emekçi kitlelerin fethetmeleri gereken yığınla mevzi vardır ve bu mevzileri kazanmayı engelleyen, köstekleyen her duvar tartışması, sonunda duvarın farklı kesimlerinde bulunanların üstüne yuvarlanması ile sonuçlandı ve yine öyle sonuçlanacaktır. Şunculuk bunculuk değil, eylemin muhtevası her seferinde öne çıkarılmalıdır. İnsanlar gelecek için söyledikleri ile değil, eylemleri ile, geleceği inşa edecek bugünkü eylemleri ile değerlendirilmelidir.

Acil, demokratik taleplerin hayati bir önem kazandığı böylesi güç toparlama ve biriktirme dönemlerinde gerçek duruma değinmeyen tumturaklı tartışmalar, emekçi kitlelerin gasbedilen haklarının kazanımı yolunda bir adım atılmasına yol açmayacağı gibi, kitlelerin kendi deneyimlerini zenginleştirmeleri, bilinçlerini geliştirmeleri ve örgütlülük düzeylerini yükseltmelerine de bir katkıda bulunmayacaktır. Sanıldığının aksine, kitlelerin siyasallaşmasında öncülerin sihirli teorilerinin değil, kitle içinde uzun süreli, istikrarlı ve sistemli çalışmalarının payı olmuştur. Böyle bir mücadele olmadan belli bir kriz döneminde kitlelerin egemen ideolojinin etkisinden bir bildiri ya da dahiyane bir taktikle koptukları görülmemiştir ve görülmeyecektir de.

Kitle mücadelesinde aktif bir şekilde yer alarak, acil demokratik talepleri eylem programında sürekli olarak geliştiren, kendi içinde ve kendi dışında sosyalist demokrasi ilkelerini yaşatacak, kuruculara ve katılanlara olduğu kadar geniş emekçi kitlelere güven aşılayacak bir sosyalist parti, az zamanda eylemiyle somut bir alternatif, düzen içi düzenlemelere karşı emekçilerin, ezilenlerin, baskı altındaki kesimlerin tarihi çıkarlarının güncel ifadesi olan bir alternatif olarak kendini oluşturma imkanına sahiptir. Amaç bu partinin az zamanda büyük işler başarması değildir; amaç kitlelerin siyasallaşma kanallarının açılmasıdır. Şu anda gündemin en canalıcı maddesi budur.

Kendi içinde üç bölümden oluşan bu yazının dünyanın dört bucağından gelişmeleri sergilemeye çalışan ağırlıklı bölümünün, verilen tarihlerle sakatlanmış olduğu gözönüne alınmalıdır. Örgütler organik yapılanmalar oldukları için, verilen bir tarihten sonra önceden varolan veya yeni beliren nedenlerden ötürü farklı yönlerde değişiklikler olmuş olabilir (olmuştur).

Parti inşa projeleri

(Eylül 1992)

Arayış partisi mi parti arayışı mı?

Türkiye'de seksen sonrasında ilginç bir partileşme anlayışı tartışmaya sokuldu. Buna göre programı belirli bir partiye, o programı kabul eden kişilerin katılımı gibisine klasik bir yöntem terkedilerek, halka açık tartışmalarla program inşa edildiği yanılsaması yaratıldı. Ardından oldukça aşina programlar çerçevesinde "birlikçi" partiler kuruldu. SP ve SBP'nin oluşumu birkaç yıllık bir ara ile hemen hemen aynı anlayışla gerçekleşti. Bir kitle partisi, bir birleşik parti kurma önerisiyle işe girişilmesine karşın sonunda, kolay kolay kendilerinden başkasının dahil olamayacağı köşeli anlayışlar dikte edildi.

Böylece iki geleneksel kesim parti ihtiyaçlarını çözümledikten sonra geriye daha sınırlı girişimler kaldı. Ancak bu sınırlı girişimler bir kitle partisi anlayışı yerine daha sınırlı bir programatik temelde sürdürülmeye çalışılmaktadır. Tabi başından itibaren hiçbir birlikteliğe girişmeyen ya da bir süre sınadıktan sonra kendi inşa projelerini gerçekleştirmeye yönelenlerin önlerinde daha uzun süre inşa projesinin ilksel sorunları durmaya devam edecektir. Bu ilksel sorunların

özümü, hiç değilse bu projelerin saç ayağının, omurgasının oturtulmasına bağlı olacaktır ki bunun pratik yanı bir yana programatik yanı dahi öyle kolay kolay gerçekleştirilecek gibi değildir.

Bugün için geçerliliğinin kalmadığını belirttikleri eski omurgalardan fırtınalara dayanıklı bir tekne yapmaya girişmek, havuza mahkum olmayı seçmek anlamına gelebileceği gibi; sıfırdan bir omurganın inşasının altından kalkabilecek birikimin sağlanabileceğini iddia etmek de sosyalizmin evrenselliğine ters, fazlaca yerli-milliyetçi dolayısıyla güdük bir anlayıştır.

Yine de parti tartışmalarının bir kez daha canlanması sevindiricidir. Nihayetinde sosyalist mücadele kendisini ancak örgütlü bir pratik içinde geliştirme imkanına sahip olabileceğine göre, kenarda köşede başkalarının "yanlış"larından kendilerine haklılık payı çıkarmayı meslek edinip sosyalizmi lafazanlıktan ibaret sananların karşısında, partileşmeye yönelen her akımın girişimini olumlu bir adım olarak değerlendirmek gerekir. Bu açıdan solun hangi kesiminden gelirse gelsin örgütlenme sedaları, hoş geldi sefa geldi...

Parti/örgüt tartışmalarına uzanmayan girişimler, genel olarak sosyalizmin itibarını sarsan, tartışmayı ve yalnızca tartışmayı önüne koyup eylemi engellediği için kaçınılmaz bir biçimde dağılmayı üretmektedir. Sosyalist tartışma, aydınların pir aşkına işleyeceği konuların öznesi olabilir, ancak sosyalist mücadelenin öznesi örgütsel ifadesi olmayan tartışmalar değildir.

Propaganda grubundan devrimci kitle partisine

Öncelikle bir kafa karışıklığına yol açmamak için propaganda grubundan öncü partiye, oradan bir devrimci kitle partisine ya da bir işçi kitle partisine giden yolların doğrusal olmak bir yana oldukça çapraşık, gelgitli olduğunu hatırlatalım. Ancak inşanın, örgütün kitle hareketliliği ile olan ilişkisinin kaba bir türevi olmamakla birlikte, kitle hareketliliğinin gelişimlerinden de alabildiğine etkilendiğini belirtmek gerekir.

Aradaki geçişlerin gereklerini yerine getirmeden, herhangi bir gru-

bun kendisini parti diye ilan etmesi oldukça biçimsel ve keyfi kalır. Dergi çıkarmak, bir iki greve katılmak düzenli ama sınırlı bir etkinlikte bulunmak, parti olmak için yeter koşullar değildir. Üstelik örgütlenemin her evresinin kendince sorunları vardır, bunları ültimatomlarla aşmak mümkün değildir. Bir evrenin gereklerini yerine getirmeden bir diğerine "sıçrama"nın bedeli de ağır olmaktadır. Eğer elverişli koşullar biraraya gelmişse sıçrama mümkün olabilir, yoksa hakim eğilim doğrusaldır. Tabi doğrusallığı hedef alan ya da veri alan bir inşa anlayışı yanlıştır ama gelişmenin bu kaçınılmaz seyrini küçümseyenler de asla gerekli sıçramayı sağlayamayacaklardır.

Geçmiş yenilgilerin ağırlığı sürdükçe; kitle hareketliliğinin kimi zaman ekonomik ve toplumsal nedenlerle, kimi zaman tamamıyla öznel, örneğin yenilgilerin yarattığı moral kırıklığı gibi nedenlerle gerileme veya durgunluk gösterdiği dönemlerde; kadroların da moralinin ve cesaretinin yüksek olduğu söylenemez. Böylesi bir durumda devrimci programın doğruluğu genç kuşak için fazlaca çekici olamayacak ve yeni kazanımların ve etkinliklerin güdük ya da sınırlı olduğu bir ortamda, eski kadrolar arasında da gerilemeler kaçınılmaz olacaktır.

Durumu bu şekilde tesbit etmek, bir devrimci militanın kendini tarihsel olarak haklı ancak aktüel olarak birşey yapamayacak durumda görmesinin bahanesi olamaz. Gerçi devrimci bir militan; kitleden herhangi biri olmayıp bilinci, eylemi ve bu ikisi arasında bağlantıyı sağlayan örgütüyle akıntıya karşı direnme yeteneğine sahip ve bu yeteneği ile devrimci programın sürekliliğini örgütlü eylem içinde geliştiren kişi olmasına rağmen, yukardaki kıskacın tamamiyle dışında kalamaz

Böylesi bir dönemde geçmişin devrimci eylemlerinin bilincini ayakta tutmak, programın sürekliliğini sağlamak ve kadroları bu yönde eğitmek vazgeçilmez unsurların başında gelir.

"Ama kitleler kestirimlerle, bir tarih anlayışı ile değil yaşamlarının genel deneyiminee eğitilirler" diyor Troçki. Yani kitlelerin duygularında ve düşüncelerinde bir dönüşüm olmadan öncünün etkinliği sınırlı kalacaktır. Ancak bu günlük yaşamda yer alınmadığı takdirde, dönüşüm anı geldiğinde öncü bu dönüşümün gerektirdiği sıçramayı

becerme yeteneğini de gösteremeyecektir.

İnşa projesi "örgüt teorisi"nin ötesinde konjonktür tarafından belirlenir. Bu açıdan konjonktür analizi ile karşılıklı sıkı bir etkileşim içindedir ve konjonktürün değişimine uygun yönelişleri bu bağlamda kaçınılmaz kılar. Aynı konjonktür içinde "olmadı baştan" deyip birbiriyle bağlantısız projeleri yürürlüğe sokmanın temelinde açık seçik bir projenin belirlenmemiş olması bulunmaktadır. Örneğin kulaklara hiç de yabancı gelmeyecek olan hareket yükseliyor edebiyatının ürünü hamhayal perspektiflerle, dönemin genel karakterine uygun olmayan hedefler belirlendiğinde hızla gerçekliğin dışına düşülür. Tahlil yanılgısının ötesinde bir anlayıştır bu. Yaklaşık Bahar eylemlerinden bu yana her ekonomik grevde -neredeyse önceden günügününe bilinensanki siyasallaşma ibresinde büyük oynamalar varmışçasına bir kitle hareketliliği edebiyatı yapılmaktadır. Üç günlük heyecanın ardından bir öncekinden farksız bir durgunluk ortalığı kapladığında, yani gerçekle yüzyüze gelindiğinde hemen başka bir terane tutturulur. Biraz sert bir ifade ile söylersek, inşanın böylesi ekonomik olaylarla hemen hemen hiçbir ilgisi yoktur. Ama sanki burada basit bir ikamecilik yapılmakta, hareketle siyaset bütünleştirilmektedir. Hele bir iki röportaj da patlatıldı mı, artık görev tamamlanmıştır.

İşçi hareketinde, herhangi bir toplumsal harekette yaprak kımıldamıyorsa örgütsel inşada da yaprağın kımıldamaması doğaldır gibisine mekanik bir anlayış yukardaki ikameciliğin bir başka yönünü oluşturur (kendiliğindencilik). Yaprağın kımıldamaması, örgütsel gelişmenin mutlak kaderini değil en fazlasından asgari-azami sınırlarını gösterir. Somuta indirgendiğinde, Türkiye gibi bir ülkede ister 12 Eylül öncesinden ister Eylül'den başlatılsın, emekçi kitlelerdeki durgunluk, gerileme, solun gerilemisinin temel nedenini oluşturmakla sınırlıdır. Ama bu bir kader değildir. Eğer böylesi bir dönemde kimi siyasetler kendilerini toparlayıp bir etkinlik sağlayabiliyorlarsa, bunu görüşlerinin "yanlışlığına" bağlamamak gerekir. Örneğin, SP'nin seçimlerde almış bulunduğu oy, örgütlülüğündeki gelişme, onun sosyalizminin yanlış olmasından ötürü değildir. Oy veren insanların önemli bir kısmı zaten giderek çekiciliğini yitiren sosyalist gruplar arasındaki ayrımları

farketmekten bile acizdirler (bu çok da gerekli değildir). Buna karşılık SBP benzer bir gelişme göstermediyse, burada tartışılması gereken kimine teknik gibi gözüken inşa anlayışı farklılığı ve buna bağlı olarak inşa projesi farklılığıdır. Bu SP'nin anlayış ve projesinin doğruluğu anlamına gelmez. ancak yakın geçmişte açıkça görüldüğü üzere onların böyle bir anlayışları ve projeleri vardı oysa bir çok grubun dergi çevresi olmaktan öte bir anlayış geliştirdikleri söylenemez.

Mücadelenin kendisinin de inşanın etmenlerinden biri olduğundan hareketle, elverişli koşulların oluşmasına kadar örgütlenememenin nedenlerini sürekli kendi dışında arayan bir hareket kendiliğindenciliğe saplanıp kalmış demektir. Geçmişte merkezci hareketlerin örgütsel inşaya gereken önemi vermeyip, kendilerini hareketi genişletmeye yöneltmeleri, dahası ancak bir kitle örgütlenmesinin çekirdekleri olabilecek olan komiteleri, kendi örgütlülüklerinin bir biçimi olarak görmeleri, bir başka tür kendiliğindenciliğin belirtisi idi.

Elverişli koşullar sınıflar arasındaki güç ilişkilerinin emekçi kitleler lehine bir değişikliği anlamına geliyorsa, ancak böyle bir durumda devrimci örgütün inşasının mümkün olabileceği düşüncesi, refleksleri gelişmemiş, ardında herhangi bir birikimi olmayan, deneyimsiz bir siyasetin insafına teslim olmaya yol açar. **Siyasal refleks ancak uzun örgütlü mücadeleler içinde geliştirilebilir.**

Burada inşanın imkanları açısından Mandel'in belirttiği dört faktörü sıralamak açıklayıcı olabilir; uluslararası kapitalist sistemin krizinin ulaştığı düzey; proletaryanın ve genelde emekçi kitlelerin etkinlik düzeyi; bunların sınıf bilincinin düzeyi ve yeterince geniş bir kitle öncüsünün örgütsel otonomisi, devrimci bilinci ve etkinlik düzeyi.[1]

Bu genel çerçeveyi daha da açımlamak mümkün ve zaten gereklidir. Örneğin herkesin kendine göre bir etkinliği olduğuna göre, etkinlikten neyi kastettiğimizi belirginleştirelim. Diyelim dergi satış sayısı bir ölçüt olabilir mi? Hem evet, hem hayır. Dergi satışı eğer politikaların iletilmesinde, yani eylem alanlarında etkili oluyorsa, örgütlenmeye katkıda bulunuyorsa anlamlı olabilir. Buna karşılık kimi özel olanaklardan ötürü hem içerik, hem teknik açısından çok tatminkar

1)Ernest Mandel: La Longe marche de la révolution; s.305. Paris 1976

dergilerin neredeyse dağılmakta olan örgütler tarafından dahi çıkarıl dığı görülmüştür. Burada politikaların üretilmesi ve tüketilmesi açı sından yayın organının önemini küçümsemek sözkonusu olamaz ancak eğer amacına ulaşması için gereken diğer araçlarla bütünleşmiyorsa dergi "edebi" bir faaliyet olmakla sınırlı kalır.

Örgüt etkinliğinin belirleyici, nihai ölçütü, programının toplumsal mücadelelerin bütünlüğünde sağladığı eylem kapasitesidir. Kitle örgütlerinin mücadelelerinde örgüt programının ses vermesidir.

Çok genel bir ifade ile bir kitle partisinin inşası ya da bir kitle partisine dönüşüm, bizzat kitle hareketliliğindeki siyasal değişimlere sıkısıkıya bağlıdır. Ancak bir öncü partinin inşası, yani birkaç bin reel üyeli, kitle örgütlenmelerinde, sendikalarda hatırı sayılır bir etkinliği olan, hiç değilse muhalefet akımları içinde yerini almış olan ve seçimlerde de diyelim yüzde birkaçlık oy alabilen bir partinin inşası, kaba konjonktür analizleri ile gerekçelendirilemez. Burada belirleyici olan inşa yöntemi ve taktikleridir. Kalkış noktası muhakkak ki önemlidir. Ancak yönelişin bu yönde olmasına gösterilecek her türlü bahane geçersizdir.

İnşa sorunu ve tarihsel dönemeçler

Yirminci yüzyılın her önemli dönemecinde, sosyalist hareketin kendisi de bu yeni durumun gereği olarak yeni yönelişler alırken, kendi içinde tarihsel ayrışmalar ve birleşmeler yaşamaktadır. Nesnel gerçekliğin böylesi radikal bir dönüşüm geçirdiği durumlarda olup bitenden etkilenmeyen, kabaca bir sekt olarak kendini sıkıca dünya haline kapamış örgütlerin dahi varlıklarını sürdürmeleri güçtür. Bu tür dönemeçlerde yeniden yapılanma, yeni bileşimler ve yeniden temellenmeler tarihsel olarak kaçınılmaz hale gelir.

Kabaca üç tarihsel dönemeci açık seçik bir biçimde değerlendirme imkanına sahibiz.Bunlardan ilki, Birinci Dünya Savaşı bitimine doğru başta Rus devriminin zaferinin, Alman devriminin yenilgisinin dahil olduğu dönem (1917-23); ikincisi, Nazilerin Almanya'da iktidarı ele geçirmesi ile damgalanan (1933-36) ve üçüncüsü ise genel olarak 1968

olarak nitelenen. Şimdi bir dördüncü dönemin içinde bulunduğumuzu her geçen gün dünya işçi ve sosyalist hareketindeki gelişmeleri gözönüne alarak rahatlıkla söyleyebiliriz.

Bu dördüncü dönemin temel özelliklerini sosyalist denilmiş ülkelerdeki kapitalizmin restorasyonuna yönelik değişimler; yetmişli yıllarda uluslararası kapitalist sistemin içine girmiş bulunduğu bunalımdan çıkış yolunda henüz bir belirti gözükmemesi; emperyalist sistemde Amerikan emperyalizminin güç kaybetmesinden sonra beliren önderlik bunalımı ve çok daha genel bir ifade ile "sosyalizm mi barbarlık mı" ikileminin yerini "ya sosyalizm ya da insanlığı sonu" ikileminin almış olması.

Tabii yukarda sözü edilen dönemlerin ve son evrenin ayırdedici özelliklerini belirtmediğimiz takdirde kaba tarihi dönemlerle kendimizi sınırlandırmış oluruz. Oysa her dönemin ayıredici özelliği ve buna uygun güçler ilişkisi ve bunun gereği görevleri vardır. Denebilir ki ayrışmalar ve yeniden yapılanmaların maddi temelini veren de bu gelişmelerin ta kendisidir.

Nesnel gerçeklikteki bu köklü dönemeçler öncelikle programatik yenilenmeyi zorunlu kılar. Belirtilen ilk üç döneme karşılık düşen programatik kazanımlar ise şöyle özetlenebilir. İlk dönem için Lenin önderliğindeki Komintern'in ilk dört kongre kararları; ikincisi için Dördüncü Enternasyonal'in kuruluş dökümanı olan "Geçiş Programı" ve Dördüncü Enternasyonal'in 1940 yılındaki alarm konferansının karar metni "Emperyalist Savaş ve Dünya Proleter Devrimi" ve de tabii buna kaynaklık eden temel metinler (Troçki'nin Sürekli Devrim, faşizm ve SSCB'nin tahlili ve bu ülkedeki devrimin sorunlarına ilişkin çalışmaları; özetle Dördüncü Enternasyonal'in inşası); üçüncü dönem, marksizme üçüncü dünya ülkeleri devrimlerinin ve toplumsal hareketliliklerin zenginlik kazandırdığı bir dönemdir. 1963 yılındaki dünya devriminin dinamiklerini temel alan Dördüncü Enternasyonal'in birleşme dökümanı bu bapta sayılabilir. Bu dönem zarfında gündeme gelen ancak daha sonra temel alınan Kadınların Kurtuluşu ve Sosyalizm ve Sosyalist Demokrasi programatik metinleri anılmaya değer. İçinde bulunduğumuz dönem için Dördüncü Enternasyonal'in tartışıl-

makta olan Manifestosu örnek gösterilebilir. Henüz oluşum halinde olan bu dönemin önünde ancak eylemin aydınlatabileceği uzun bir yol gözükmektedir.

Emekçi kitlelerin konumu, örgütlülükleri, bilinçleri, siyasal etkinlikleri, öncüsünün kendi gelişmişliği -yani parti inşasında katedilmiş olan evreler- egemen sınıflarla, yönetenlerle girişilmiş bulunan mücadelenin boyutu sonuçta hareketin yeniden inşasını gerektirecek bir dönemece varmaktadır. Hiçbir devrimci partinin böylesi bir dönemeci geçmiş refleksleri ile atlatması mümkün değildir. Devrime öncülük etmiş bir örgüt dahi, bir yandan kendini yenilerken bir yandan da daha önce hesapta olmayan sorunlarla karşı karşıya kalır (İlerde değinilecek olan Nikaragua'da Sandinist Cephe'nin krizi buna en canlı örnektir).

Alman Sosyal Demokrasisinden Bolşevizme

Sosyalist hareketin uluslararası ölçekli ilk ciddi sarsıntısı, Ağustos 1914'te, Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin mecliste savaş kredileri lehine oy vermesi ile patlak verdi. Bu olayın açığa çıkardığı derin bunalımın gereği olarak bir yeniden yapılanma, Birinci Savaş henüz daha sürerken, sosyal emperyalistlere, sosyal şovenlere karşı devrimci bozgunculuk temelinde gündeme geldi. Gerçi daha 1907 Stuttgart kongresinde Rosa, Lenin ve Martov'un önerisi ile, olası bir savaş tehdidi karşısında sosyalistlerin kapitalist egemenliğe son verme yolunda görevleri belirlenmişti ama belki de Rosa dışında hiçbir önder sosyal demokrasinin gerçek karakterini Ağustos 1914'e kadar kavrayamamıştı.[2]

Savaşa karşı mücadele, barış ve iç savaş arasındaki ilişki yeni dönemin can alıcı sorunlarıydı. İkinci Enternasyonal içindeki Sol kanat aralarındaki ayrılıklar ne olursa olsun yeni bir enternasyonalin gerekliliği üzerine hem fikirdiler. Lenin daha 1 Kasım 1914'teki "Enternasyonalist sosyalistlerin durumu ve görevleri" adlı makalesinde İkinci

2)"Savaş ve Militarizm Üzerine Stuttgart Kararı"; Lenin Döneminde Komünist Enternasyonal; Lenin'in Devrimci Enternasyonal için Mücadelesi, 1907-1916 dökümanları. Hazırlık Yılları, s.32. Monad Press, 1984.

Enternasyonal'in uzun bir barış döneminde proleter kitle örgütlerini hazırlayarak görevini tamamlamış olduğunu ve oportünizme yenik düştüğünü; tüm ülkelerde burjuvaziye karşı iç savaş, kapitalist hükümetlerin devrimci bir biçimde altedilişi için III. Enternasyonal'in kurulması gerektiğini belirtiyordu. Rosa ve Troçki de yeni bir enternasyonalin gerekliliğini sürekli işliyorlardı. Eylül 1915'te toplanan Zimmerwald henüz kendisini merkezden koparmamış olan sol kanadın Üçüncü Enternasyonal yolundaki ilk adımı olarak görülebilir.[3]

Kitle hareketliliğindeki yükselişle, savaşın ilk başlarında sönümlenen umutların yerini bir anda devrimin eşiğindeki somut görevler almıştı. Rus Devrimi ile veya ezilen Alman Devrimi ile sınırlı olmayan gelişmeler en azından 1923'e kadar süren bir dönemi biçimlendirmiştir.

Savaşla birlikte, kapitalizm tarihsel çöküş dönemine girerken, örneğin Rus sosyal demokrat hareketinin kimi kanatlarında devrimin sarsıntısıyla önemli bölünmeler, birleşmeler, ayrışmalar yaşanmıştır. Almanya'da Spartakistler bu dönemde bağımsız örgütsel yapılarını oluşturmaya yönelmişler ve (reformistlerle yalnızca Komintern'in dayatmış olduğu üyelik için zorunlu 21 koşulla açıklanamayacak olan) sınır çizgilerini belirleyerek bağımsız kitlesel partilerini kurmuşlardır. Kapitalizmin yapısal krizine alternatif geliştirmekten aciz sosyal demokratların ihanetinin kaçınılmaz gereği olarak komünistler kendi bağımsız partilerini oluşturmaya yönelmişlerdir.

İkinci Enternasyonal'den kopup bağımsız partilerin kurulması döneminde, (1921 sonu ve 1922 başında) burjuvazinin saldırılarına karşı işçi partileri ve sendikaları arasında birleşik cephe taktiği uygulanmsı karar altına alınmıştı. Tam bu sırada, İkinci ve Üçüncü Enternasyonal'in dışında kalmış partilerin toplanmış olduğu Viyana Birliği tüm ülkelerdeki tüm işçi partilerine iki gündemlik bir toplantı çağrısında bulundu. Gündem maddelerinin ilki Avrupa'da ekonomik durum ve işçi sınıfının eylemi; ikincisi, gericiliğe karşı işçi sınıfının savunma mücadelesi idi. Viyana Birliği aslında işçi sınıfının eylem birliğini, partilerin ulusal ve uluslararası birliğini kurarak sağlamayı hedefliyordu.

Komintern yürütme kurulu böyle bir toplantı çağrısına olumlu ce-

3)Bkz; Pierre Frank: Komünist Enternasyonal Tarihi, cilt I s. 27-28. Paris,1979.

vap verirken, İkinci Enternasyonal, Komünistleri tecrit etmeyi hedefle diği için bu toplantıya, Gürcüstan meselesini ve ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ile Rusya'da siyasi tutuklular meselesini her an rezervde tutarak katıldı. Uluslararası basının hazır bulunduğu toplantılar, bir hazırlık evresinden sonra, 2-5 Nisan 1922 tarihinde Berlin'de yapıldı. Ortak eylemden ziyade İkinci Enternasyonal'in dayattığı sorunların gündeme gelmesi, somut sonuçlar elde edilmesini engelledi. Bir genel konferansı düzenlemek üzere, her kesimden üç delegeden oluşan bir "dokuzlar komitesi" görevlendirildi. Birkaç hafta sonra toplanan komite, hiçbir sonuç alamadan 23 Mayıs'ta dağıldı. Bu sonuçsuz girişim iki enternasyonal arasındaki ilk ve son merkezi görüşmeydi. Daha sonra Stalin, Halk Cephesi politikasını ilan ettiğinde dahi benzer bir girişim gerçekleşmedi. Girişimin başarısızlığı yöntemin yanlışlığını göstermez. Burada uzlaşmaz olanın Komintern değil İkinci Enternasyonal olduğu belirtilmeli. Yani 21 nokta ile kendini reformizmden ayırdetmek için en sert çizgileri çekebilen devrimci partiler, ortak eylem için azami esnekliği göstermeye çalışıyorlardı ve bunun için gerektiğinde merkezi örgütsel ilişkilere girmekten de sakınmıyorlardı .[4]

Otuzlu yıllar: Demokrasi mi devrim mi?

Ülkesine göre yaklaşık 10-15 yıllık bir aradan sonra, bu kez de 1930'lu yıllarda bir yeniden dağılma, birleşme, temellenme ve yapılanma süreci yaşandı. Bu sürecin ayırdedici özelliklerini, Nazizmin, sosyal demokratların ve komünistlerin Mart 1933'te ihanetiyle, yani mücadelesiz yenilgileri ile, işçi hareketindeki dienme ihtiyacı olduğunu söyleyebiliriz. 1933'te Nazilerin iktidara geçmesinden hemen sonraki olaylar, Avrupa işçi hareketindeki canhıraş feryatların yankısıydı. Şubat 1934'te Avusturya Schutzbund'un kahramanca ayaklanması; Fransa'da bir anlık tereddütten sonra sağ tehlikeye karsı SFİO ile (SP) KP arasında kurulan birleşik cephe ve Ekim 1934'te İspanya'da işçi ittifakının ürünü olan ayaklanma.

Bu gelişmeler Troçki açısından sratejik öneme haiz bir dönemeci

4)Bkz; Pierre Frank: age. s.208.

dile getiriyordu: Gelişen mücadeleyi üstlenecek ve sınıf işbirliğinin hegomonyasına son verecek yeni bir enternasyonalin ve yeni partilerin kurulması için gereken şartlar oluşmuştu. İkinci ve Üçüncü Enternasyonalin yükselen faşizm karşısındaki utanç verici teslimiyetçiliğine karşı çıkan kesimleri, böylesi geniş kapsamlı bir mücadelede birleştirmek için, Troçki önderliğinde uluslararası sol muhalefet, yoğun bir çaba sarfetti. Belirtmek gerekir ki sözkonusu olan kesimler farklı farklı düzeylerde de olsa sınıf mücadelesi içinde etkinlikleri, belli geçmişleri ve yapıları olan örgütlerdi. Örneğin Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin sol kanadından kopma olan SAP(Sosyalist İşçi Partisi) (o dönemde Willy Brandt bu örgütün gençlik yöneticisiydi), SAP'a katılan Brandler tarafından yönetilen KP'nin bir kanadı. Hollanda'da binlerce üyeye sahip iki örgüt; sosyal demokratlardan ayrılan OSP ve ünlü Sneevliet'in yönettiği RSP. Dört milletvekiline ve güçlü bir sendikal çalışmaya sahip olan İngiliz Bağımsız İşçi Partisi (ILP). İspanya'da ilkin İşçi Köylü Bloğu, Sol Muhalefetle birleştikten sonra POUM (iç savaşta 40-50bin savaşçıya sahipti). Toplam onbir ülke örgütünden oluşan Londra Bürosu 1933'ten 1937'ye dört konferans yapmasına rağmen bir enternasyonal inşasına girişmedi.

Londra Bürosu'na katılanların yönelişleri oldukça farklıydı. Norveç DNA'sı -bu parti hükümete gelecek kadar ülkede etkinliğe sahipti -ve İsveç Sosyalist Partisi ortak eylemle geçecek bir ara evreden sonra ülkelerindeki diğer partilerle birleşmekten yana iken, Uluslararası Sol Muhalefet, İşçi Köylü Bloğu, RSP, OSP ve başlarda SAP yeni sosyalist devrimci partiler kurulmasından yanaydı. 1935 yılında Komintern'in yedinci kongresinde liberal burjuva partileri ile halk cepheleri kurulması karar altına alınınca -1933 öncesi Almanya'daki sekterliğin özeleştirisi böylece sınıf işbirliğine yönelerek sağlanıyordu- Sosyal Demokrat ve KP kökenli Londra Bürosu üyeleri anti faşizm yanılsamasına saplanıp kaldılar ve gerçek çatışmanın devrim ve karşı devrim arasında cereyan ettiğini kavrayamadılar. İspanya İç Savaşı Londra Bürosu'nun denek taşı oldu denebilir.

Bu oluşumlardan geriye birşey kalmadı (siyasal ve örgütsel süreklilik bir yana, siyasal izleri bile silindi. Meraklısı için notlar düşül-

düğünde anılır oldu). Londra Bürosu'nun başarısızlığının temel nedenini, sosyal demokrat bürokrasinin, Stalinci bürokrasinin savaş hazırlığı evresinin ve "demokratik " emperyalistlerin bu kesimler üzerindeki toplumsal ağırlığında aramak gerekir.[5]

Sosyalist hareketin çeşitlenmesi ya da 1968

Doğu Avrupa'daki ve daha sonra SSCB'deki kapitalizmin restorasyonuna yönelik eğilimlerin ağır basmasından çok önce; Stalinizmin bürokratik yöntemlerle sağlamış olduğu dünya komünist hareketindeki sözde monolitiklik, gerçekte kitleler tarafından sorğulanmaya başlamıştı. Bu sorgulama stalinst resmi ideoloji tarafından kimi zaman milliyetçilik, kimi zman gericilik kimi zaman da açıkça emperyalist kışkırtmanın ürünü olarak mahkum edilmiştir. Kısac anmk gerekirse; İkinci Dünya Savaşı sonrasında dahi devam eden Ukrayna'daki hem milliyetçi hem sosyalist muhalefet hareketlerinden, 1953 Berlin, 1956 Budapeşte ayaklanmasına kadar farklı tipte örnekler gösterilebilir.

Altmışlı yıllarda giderek keskinleşen Çin-Sovyet çatışması; 1968 Prag Baharı'nın Sovyet ordularınca ezilmesi ve Çekoslovakya'nın işgali, bu sözde monolitik yapının dağılmasının belirgin göstergeleriydi. 1959 Küba devrimi ise bu dağılma sürecine doğrudan bağımlı olmayan, oldukça farklı bir sürecin ürünü olarak ortaya çıktı ve özellikle Latin Amerika sosyalist ve işçi hareketinde yeni bir merkezci dalganın doğuşuna; sonuçta Moskova çizgisi ile yakın ideolojik etkileşim içinde, ancak eylemi ile tamamiyle farklı konumda bir çekim merkezi oluşturara bu monolitikliği radikal bir biçimde sarsacak gelişmelere yol açtı.

1975'de Küba KP'sinin I.Kongresi ve aynı yıl bu partinin de katıldığı Latin Amerika KP'lerinin toplantısı; Küba'da sovyet çizgisinin kurumlar ve siyaset düzeyinde yerleştiğini gösteriyordu. Küba'da bir başka çizgi Che tarafından ekonomik alanda sovyetlerde yürürlüğe sokulan ekonomik reformlara yöneltilen eleştirilerde kendini gösterdi

5)Londra Bürosu için bkz; Ernest Mandel: Uluslararası yeniden gruplaşmada önemli bir deney: Londra Bürosu. QI No:39. Aralık 1990-Ocak 1991 s.83. Uluslararası Sol Muhalefetin bu örgütlerle ilişkisi üzerine ise bkz; Daniel Bensaid: IV.Enternasyonal'in Kuruluş Yılları. IIRF, 1988.

(1964'te). Bütünlüklü bir sosyalist demokrasi anlayışına sahip olmamakla birlikte Che'nin düşüncesindeki enternasyonalizm, eşitlikçi ve yaancılaşmadan arınmış bir toplum uğruna mücadele anlayışı bu dönemi damgalamıştır. Ancak Che'nin yenilgisi diğer çizginin tartışmasız egemenliği anlamına da geliyordu.

Doğuşu itibari ile Kastrizm, geleneksel komünist partilerin ve popülist partilerin gençlik kesimlerinden koparak gerilla hareketine girişenlerin eseri oldu. Bu ilk evrede (1960-68) sözkonusu olan kır gerillasıydı. Birinci (1960) ve İkinci (1962) Havana deklerasyonundaki devrimci coşkudan esinlenenler, silahlı mücadeleye girişmek için tüm koşulların çakışmasını beklemenin yersiz olduğu, gerilla fokosunun da bu koşulların yaratılmasına katkıda bulunacağından hareketle, Küba'daki 26 Temmuz Hareketi benzerlerini oluşturmaya giriştiler. Havana deklarasyonları yalnızca siyasal değil etik bir karakter de taşıyordu:"Tüm devrimcilerin görevi devrim yapmaktır."

Venezuela'da Douglas Bravo'nun FALN'si (Ulusal Kurtuluşun Silahlı Güçleri), Americo Martin'in önderliğindeki MIR (Devrimci Sol Hareket), Guatemala'da Turvios Lima'nın FAR (Devrimci Silahlı Güçler), Yon Sosa'nin yönetimindeki MR 13 (13 Kasım Devrimci Hareketi), Peru'da Luis de la Puente Uceda'nın yönetimindeki MIR, Hector Bejar'ın yönetimindeki ELN (Ulusal Kurtuluş Ordusu), Nikaragua'da Carlos Foncesa Amador yönetimindeki FSLN, Dominik Cumhuriyeti'ndeki 14 Temmuz Hareketi ve Guevara'nın Bolivya'daki ELN'si, bu hareketin temel unsurlarıydı.

Bu dönemin en önemli özelliklerinden biri 1967 yılında Havana'da toplanan OLAS'dır (Latin Amerika Örgütleri Dayanışma Kongresi). OLAS, kıtasal devrimi önüne alan bir tür bölgesel enternasyonal olarak görülebilir. Ancak belirlenen ortak devrim hedefi, Havana'nın prestijine rağmen girişimin başarıya ulaşmasına yetmemiştir. Ardından 1968 yılından itibaren Latin Amerika'da kırsal gerilladan kentsele geçiş başlamış ve yapılanmalar değişmiştir. Bu kuşak Latin Amerika sosyalist hareketinin son çeyrek yüzyılına olduğu gibi bugününe de damgasını vurmuştur. Örneğin, Uruguay'daki Raul Sendic önderliğindeki Tupamaros (Ulusal Kurtuluş Hareketi) kent gerillasının en ge-

lişkin mücadele biçimlerini yürütmüş (polisin verdiği bir rakama göre 10000 militanı vardı, oysa 1966'da kuruluş anında 50 militan vardı); yenilgiye uğramasından sonra, eski mücadele anlayışındaki ve kitlelerle ilişkideki hataları değerlendirerek -yine Raul Sendic'in önderliğinde- bugün ilerde sözünü edeceğimiz, Geniş Cephe (FA) içindeki devrimci kanadın (MPP) temel gücünü oluşturmuştur. Buna karşılık artık izi kalmayan Brezilya'daki Carlos Marighella'nın yönetimindeki ALN (Ulusal Kurtuluş Eylemi), Carlos Lamarca'nın yönetimindeki MR (8 Ekim Devrimci Hareketi) ve Arjantin'deki Roberto Santucho yönetimindeki PRT-ERP (Devrimci İşçi Partisi-Halkın Devrimci Ordusu) anılabilir. Şili'deki Miguel Enriquez yönetimindeki MIR ise önemli darbeler yedikten sonra, örgütsel sürekliliğini sağlamış ancak örgütsel birliğini koruyamamıştır. Birkaç ek adla birlikte anılan (tarihsel MIR - yenilenmeci MIR) MIR'ın siyasal çizgisindeki Moskova yanlısı eğilimler, son gelişmelerden sonra ciddi sarsıntılara neden olmuştur.

Latin Amerika'daki Küba devriminin yarattığı devrimci dalga Troçkist hareketi de derinden etkiledi. Peru'da Hugo Blanco 1961-63 arasında kıtanın yakın tarihinin en büyük köylü hareketini yönetti. Hugo, toprak işgallerini toprak sahiplerine karşı savunmak için köylü milisi örgütlemeye girişti. Ancak ordu, köylü sendikasını bastırdı ve önderleri tutukladı. Bunun yanısıra aynı örgüt (FIR-Devrimci Sol Cephe) Latin Amerika'nın ilk "banka mülksüzleştirmelerini" de yapıyordu. Kastristlerde Troçkizme karşı bir önyargının bulunmaması yakın ilişkileri kolaylaştırıyordu. Örneğin daha sonra ayrılmasına karşın, Luis Vitale, Şili'de MIR'ın 1965'te kuruluşunda yer aldı ve ayrıldıktan sonra dahi düşüncelerinin etkisi devam etti "...kimileri KP'den, kimileri sosyalistlerden geliyordu, bazı Troçkistler ve az sayıda Maoist de vardı. Özellikle Troçkistler MIR'a çok şey kattı, yapılar üzerine net düşünceleri, politik yaklaşımları, iç bütünlüğü olan analizleri ve Şili toplumunun bir açıklaması onların ayırt edici özelliklerini oluşturuyordu... MIR'ın ilk genel sekreteri Troçkistti....Miguel kendisini geleneksel olmayan bir Troçkist olarak adlandırıyordu ".[6] Boliv-

6)Gaby Weber; Gerilla Bilanço Çıkartıyor. Belge yay.s.256.

ya'da Troçkist POR(Devrimci İşçi Partisi) ve Inti Peredo'nun ELN'si arasında 1969-71 arasında, askeri kesimlerinin kısmi kaynaşmasına kadar varan yakın ilişkiler kuruldu. Daha ilginç bir gelişme; bir grup kastristle bir Troçkist örgütün birleşmesiyle 1965'te kurulan Arjantin'deki PRT'dir (PRT 1969'dan 1973 yılına kadar IV. Enternasyonal'in Arjantin seksiyonu idi. En iyi durumunda, PRT'nin 5000 üyesi ve 15000 destekçisi vardı). IV. Enternasyonal seksiyonu olmasıyla birlikte PRT, Maoizme sempati duyandan, sol peroniste uzanan oldukça açık bir örgüttü. Sonraki yıllarda yaklaşık 3000 militanı öldürüldü. 1973'ten sonra ise örgüt daha çok Vietnam Komünizmine siyasi ve ideolojik olarak yöneldi (PRT içinden Nahuel Moreno'nun önderliğindeki bir kanat, 1968'de, askeri rejime karşı silahlı mücadele perspektifini reddederek ayrıldılar ve daha sonra PST'yi kurdular ki bugünkü MAS'ın temeli olarak addedilebilir).

IV. Enternasyonal'in, 1969 yılındaki IX. Kongresi, Troçkizmle Kastrizm arasındaki yakınlaşmayı belgeler. Her iki kesim de silahı mücadele konusunda ve devrimin sosyalist karaterinde anlaşıktır (Che'nin ya sosyalist devrim ya da karikatür devrim formülasyonu herhangi bir anlaşmazlığa imkan vermeyecek kadar açıktı). Buna karşılık Çin-Sovyet çatışmasının ürünü olan Maoist örgütlerle Kastrizmin ilişkileri devrimin karakterinin demokratik mi sosyalist mi olacağı açısından ayı imkansız kılıyordu. Tabii Maoistlerin kendi halk savaşı anlayışlarını, dört sınıf bloku ile birlikte ileri sürmeleri yakınlaşmayı engellemekteydi. Yetmişli yılların başlarında, Çin'in Amerika'ya yakınlaşması ile Yankee emperyalizmine karşı olmanın ilk koşul olduğu kıtada, Maoizmin konumu sarsıldı ve Arnavutluk yanlısı eğilimler başgösterdi .[7]

Altmışlı ve yetmişli yıllarda, Latin Amerika'da gerilla mücadelesi yürütmüş devrimcilerin, içinde bulunduğumuz dönemi nasıl değerlendirdiklerine dair ilginç düşüncelerini Arjantin, Bolivya, Şili ve Uruguay çerçevesinde ama tüm kıtayı kapsayacak bir biçimde Gerilla Bilanço Çıkartıyor adlı kitapta toplanan, bir dizi görüşmede izlemek

7)Genel bir degerlendirme için kz; Michael Lowy: Latin Amerika Marksizmi. s. 57-63. Paris 1980.

mümkün. Bu görüşmelerde yalnızca bir özeleştiri yapılmamakta, değişen Latin Amerika ve dünya gerçekliği karşısında yeni mücadele biçimleri de ele alınmakta. Bu metindeki bir dizi tartışma konusuna bu görüşmelerde de rastlamak mümkün.

Stalinizmin tam da alternatifsizliğini ilan ettiği bir dönemde kendi içinden dahi karşıtlar üreterek egemenliğinin sarsılması, dünya devrimci hareketinin yeni bir yükseliş dalgasıyla birlikte gelişiyordu. Radikal Maoculuğun, ağırlıklı olarak Kastrizm adını alan ancak bir dizi Latin Amerika örgütünü de içeren, Merkezciliğin ve Troçkizmin boy vermesi böylesi bir dönemin ürünü oldu (Kastrizm ve Sandinizmin bugünkü krizi de bir devrin bitiminin belirtileri olarak algılanabilir).

Ya Sosyalizm ya İnsanlığın Yokoluşu

İçinde bulunduğumuz sürecin is ebir öncekilerden daha karmaşık olduğu söylenebilir. En azından sosyalist hareket bugün etkinliği ne olursa olsun dünyanın dört bucağında mücadele etmekte, yani "sosyalist ülke" kalmadı ise de sosyalist mücadelenin olmadığı ülke de kalmadı. Ve iletişimin alabildiğine kolaylaştığı bir dünyada, daha yirmi yıl önce adını anmaktan aciz olduğumuz ülkelerin sınıf mücadelesi hakkında bilgi sahibiyiz. Böylesi bir dağılma-toparlanmaa döneminde deneyimleri tasnif dahi etmenin bir zorluğu da, ayrışma ve yeniden oluşmaların yerel koşullara göre farklı renkler kazanmakla kalmaması, aynı ülke aynı parti içnide dahi birbiriyle telif edilmesi mümkün olamayan yönelişlerin belirmesidir. Buna belki de en iyi örnek; İtalya'da uzun yıllardan sonra IV. Enternasyolan seksiyonu LCR ile eski Maocuların da bulunduğu DP (Democratia Proletaria) arasındaki tartışmalar henüz daha yeni yeni birleşme yönünde sonuçlanmışken, DP içinde bir kanadın sağa kayması; öte yandan IKP'nin ilkin Avrupa Komünizmine oradan önlenemeyecek bir biçimde sosyal demokrasiye ve orada dahi duramayarak artık liberal konuma sürüklenmesine, DSP'leşmesine direnen eskilerin, geleneksel sınıfçı tutumlarını sürdürenlerin, yeni bir toparlanmaya yönelmesi ile, daha birkaç yıl önce akla gelmeyen, önceki oluşumla birlikte yeni bir bileşim oluşturmasıdır.

Bu sürecin ne oranda tamamlandığına dair evrensel bir panaroma çizmek oldukça güç. Ancak sürecin oluşum evresi şimdi çok daha açık secik bir biçimde farkedilebiliyor.

SSCB'nin uzantısı olan partiler 1969 yılındaki Zirve Konferansı'nda açığa çıktığı üzere giderek merkezkaç kuvvetlerin etkisi altına girmekteydi. Tarihsel referanslar zaten güdükleşmeye yüztutmuştu. Öte yandan 1960'lı yıllarda Moskova'ya radikal eleştirileriyle beliren Maoizmin özellikle 1970'li yıllarda üç dünya teorisi ile bir başka bürokratik merkeziyetçilik, Çin'in çıkarlarını (enternasyonalizm adına sosyalist anavatan saplantısı) herşeyi önüne koyması ve milliyetçi bir çizgiye kayması ile bu kesimde de oldukça güçlü örgütlerde kopmalar, parçalanmalar ve giderek programatik kaymalar ve arayışlar gündeme geldi.

Nihayet Vietnam ve Kamboçya arasındaki savaş ve ardından Vietnam ve Çin arasındaki çatışmalar, aynı kökten gelen sosyalist denilen ülkelerin deneyimini benimseyen kesimlerde büyük sarsıntılar yarattı. Burada ayrıntılarıyla dökümlenemeyecek bu deneyimlerin bir gerileme dönemine değil, en azından yönetenlerle yönetilenlerin arasında bir denge ve kimi zaman ve yer yer devrimin hamle yaptığı bir döneme denk geldiği unutulmamalı (Vietnam devriminin geleceği yetmişe varıldığında zaten belli olmuştu).

1979 Temmuz Nikaragua devrimi ve bir ölçüde sağın gerilemesi anlamını da içeren popülist/sosyal demokrat hükümetlerin iktidara geçmesinden sonra denge bozulmaya başlamıştır. Yetmişli yılların ortalarından itibaren ağırlığını hissettirmeye başlayan dünya bunalımının dayattığı koşullarda genel olarak solda bir gerileme belirmiş ve özellikle geleneksel bürokratik önderliklerin kabelerinin çökmesiyle referans noktalarının belirsizleştiği yeni bir döneme girilmiştir.

Birinci Dünya Savaşı'nda Alman sosyal demokrasisinin, 1933'te Almanya'da Stalinizmin ihaneti ile nasıl yeni bir döneme girilmişse; Ekim devriminin zeminin de kapitalist restorasyona uğraması, Cin'de KP nezaretinde, Tiananmen'de görüldüğü üzere demokratik sapmaya düşenleri katlederek, oldukça disiplinli bir biçimde pazar ekonomisine yönelinmesi ile buralardan etkilenmiş sol hareketlerin referans nokta-

larının tükenmesi, bir başka döneme girilmesinin unsurlarından bazılarını oluşturmuştur. Sözkonusu olan yalnızca Moskova merkezli hareketlerin değil, Kastrizmden Sandinizme merkezci hareketlerin de referans noktalarının kaymasıdır.

Şu veya bu ülkedeki, yerel özgüllükleri kavramamız için dahi uluslararası koşulların biçimlendirdiği çerçeveyi temel noktalarıyla öncelikle gözönüne almak durumundayız. Tabi ki bütün bu gelişmeler, yaşanmış olumlu-olumsuz, sahip ya da karşı çıktığımız tüm deneyimlerin tarihin çöplüğüne atıldığı anlamına gelmemelidir. Üstelik yaşanmış deneyimlerden daha zenginin de henüz yaşamaktan uzağız. Derslerimiz hâlâ ve henüz yaşanmakta olandan ziyade yaşanmış olanın içindedir. Dolayısıyla hatalar geleceğimize ışık tutmaktadır.

Evrensel inşa reçetesi yok

SSCB kalıntılarından Brezilya'ya, Senegal'den ABD'ye, Uruguay'dan İtalya'ya; alabildiğine farklı toplumsal formasyonlara, farklı siyasal güç ilişkilerine sahip ülkelerde, geçmişte değil birbirleri ile birlikte olmaları, bir arada görünmeleri dahi hayal edilemeyen troçkist, maoist, kastrist, moskova yanlısı, sol sosyal demokrat gibi farklı kökenden gelen siyasal gruplar arasında öncü partiden (Peru-PUM), kitle partisine (Brezilya-PT), cephe içinde (Uruguay-FA) cephelere (MPP) dek çeşitlemeler gösteren, sosyalist hareketin bir yeniden düzenlenmesinden yeniden bileşmesine ve yeni kimlikler edinmesine, seksenli yılların koşulları ile damgalanan deneyimlerle örgütsel inşa faaliyetleri yürütülmektedir.

Bu çeşitlemeyi sözde sosyalist kampın önce kendi içinde ikiye daha sonra üçe, derken alabildiğine bölünmesine bağlamak, işçi hareketinin karakteri itibari ile çoğulculuğunu, kabaca devrim görmüş ülkelerdeki öncülerin en benzerlerinini dahi birbirleriyle önemli ayrılık-

lar taşıdığını anlamamak demektir. Burada Çin-Vietnam savaşına anıştırmada bulunmuyoruz. Çin'deki ile Vietnam'daki mücadelenin dahi farklı anlayışlarla yürütüldüğünü söylemek istiyoruz. Tıpkı Kastrizmden o kadar etkilenmesine rağmen Sandinizmin Kastrizmle özdeşleştirilemeyeceği gibi.

Bu açıdan inşa faaliyetine ilişkin genel önermeler mutlaka özenle çerçevelenirken, yerel özelliklerin bu genel önermelere yedirilmemeleri halinde papağanlıktan bir adım öteye geçilmesi mümkün olamayacaktır. (Örneğin Almanya'da eski iktidar partisinin kalıntısı PDS içinde troçkistler bulunurken, Rusya'da işça partisi girişiminde yer alanlar kuracakları partinin kesinlikle PDS'ye dönüşmesine karşı çıkmakta).[8]

Yerel deneyimlerin sınırlılığı, ister istemez gözlerin dışa yönelmesine neden olmaktadır. Eğer bu tarama gözlemle sınırlı kalmasa ve tarananların kendi sorunlarını kavrayarak irdeleme sürdürülmese Brezilya'da PT'nin yaptığını ben de yapacağım, Meksika'da PRT'nin momentini yakalarsam daha da alasını yaparım gibisine orijinallikler peşinde, bir tekrarın silik kopyasını çıkarmak dahi mümkün olamaz.

"Sam Amca'nın ülkesinde bir işçi partisi mi?"

Tarihin ironisi tükenmediği gibi aklı da tükenmedi. Hangi olayın aklın, hangi olayın ironinin ürünü olduğu da ancak zamanla anlaşılabiliyor. Küçük ama tarihsel öneme sahip olabilecek gelişmeler, geleceğin biçimlenmesinin kurucu unsurlarını oluşturuyorlar.

ABD sanayileşmiş ülkeler arasında sosyalizmin en ılımlısından bile kendini uzak tutabilmiş tek ülkedir. Avusturalya'dan Avrupa'ya sanayileşmiş denebilecek her ülkede, çeşitli türden sosyalist partiler bulunmaklaa birlikte ABD'de iki burjuva parti, Cumhuriyetçiler ve Demokratlar siyaset sahnesini işgal ederler. Aşağıdakiler diyebileceğimiz işçiler, siyahlar, göçmenler ise Cumhuriyetçilere karşı Dem-

8)Moskova sendikaları konfederasyonu haftalık yayın organı şef redaktörü; Anarko sendikalist konfederasyon yönetecisi Andrei İsave ile görüşme; Inprecor No0 338. 11 Ekim 1991;s.11.

lokratları destekleyerek düzen için kazanımlar için umutlarını sürdürürler.

Carter sonrasında Regan döneminde, yani artık tarihe geçecek ünlü seksenli yıllar boyunca Cumhuriyetçi parti daha da sağa kayınca Demokratlar da aradaki mesafeyi kaybetmemek için sağa kaydılar ve geçmişte savunageldikleri mütevazi toplumsal güvenlik programını dahi savunamaz hale geldiler. Böylece aşağıdakiler ve yukarıdakiler arasında giderek artan uçurumu gölgeleme yeteneğini yitirdiler. Bir bekleyiş evresinden sonra geleneksel olarak Demokratları desteklemiş olan aşağıdakilerin kimi örgütlü kesimleri yeni arayışlyara sürüklendiler.

Tabii ki ABD'de bir işçi partisinin gereğini belirten gruplar vardı. Ancak bunlar küçük radikal çevreler olmanın ötesine geçmemişlerdi. Öte yandan sendika bürokrasisi de işçilerin taleplerine kulaklarını tıkadıklarından dem vurarak kimi zam hükümeti ve Demokratları tehdit etmek için böyle bir partiden sözederlerdi.

Geçtiğimiz bir iki yıldaki gelişmeler -henüz kesinliğe kavuşmamamış da olsa- yeni bir parti oluşturma yönünde eğilimlerin giderek belirginleştiğini göstermektedir. Burada ilk bakışta başka toplumlar için yabancı gelecek unsurlar neredeyse öncü bir işlev görmektedirler. Başlıca üç unsurun girişimine tanık oluyoruz. Bunlardan ilki ABD'deki en önemli kadın savunma örgütü olan ve yaklaşık elli eyalette beşyüzbin üyeye sahip olan NOW(Ulusal Kadın Örgütü). NOW, yaklaşık iki yıldır, ABD'de üçüncü bir partinin kurulması tartışmalarını kendisiyle sınırlı tutmayarak, feministlerin, ekolojistlerin, insan hakları svunucuları ve savaşa karşı hareket militanlarının katıldığı toplantılarda sürdürüyor. Tartışmalara katılanların büyük bir kısmı bir üçüncü partinin kurulmasından yana. NOW'un Haziran 1992'deki Ulusal Konferansı ezici çoğunlukla, XXI. yy'ın partisi, ulusun eşitliği partisi diye vaftiz edilen yeni bir siyasal oluşuma girişilmesini onayladı.

NOW yönetici ve militanları istedikleri partinin ne tür bir parti olması gerektiğine dair çok açık bir fikre sahip değiller. Şeçimci bir yaklaşım ağır basıyor. Yine de Demokrat Parti'den umut keserek, kadın hreketinin sorunlarının, siyahların ve işçilerin hakları ile sıkısıkıya

bağlı olduğunu ve ekolojik taleplerle bu hareketlerin donanması gerektiğini anlamaları önemli bir ilerleme olarak kabul edilmeli. Burada parlamenter yanılsamalara prim vermemek gerekirse de, sözkonusu olanın yüzbinleri gösteriye sürükleyebilen bir kitle örgütünün insiyatifi olduğu da gözden ırak tutulmamalıdır (5 Mayıs 1992'de, kürtaj hakkı için Waşington'da 750 bin gösterici toplandı).[9]

Yeni bir parti, bir işçi kitle partisinin inşasına yönelen ikinci kesim sendikacılar. İşçi Partisi Öncülerinin Örgütü (LPA); uzun yıllar boyu petrol, kimya ve nükleer sanayi işçileri sendikası yöneticiliği yapmış olan Tony Mazzochi bu girişimin öncüsü. Demokrat partinin yaratmış olduğu hayal kırıklığı bu kesimi de bir üçüncü parti arayışına sürüklemiş. Seksenli yıllarda yapılan bir araştırmaya göre işçilerin yarıya yakını Demokratları kendi partileri olarak görürken, ancak %4'ü Cumhuriyetçileri tutuyor; yeni bir işçi partisi fikrini destekleyenlerin oranı ise %52.8.

LPA, kendini bir parti olarak görmüyor. amacını işçileri iki geleneksel partiden kopmaya ve yeni bir parti inşasına katılmaya ikna etmek olarak belirlemiş. Yüz bin dolayında imzanın toplanmasından sonra bir ulusal konferans düzenlenmesi öngörülüyor. Mazzochi'nin projesi de Avrupa'daki reformist partilere benziyor. Tabii gelişmelerin nasıl bir seyir izleyeceğini kestirmek şimdiden mümkün değil. Hemen eklemek gerekir ki sendika bürokrasisine karşı gelişen mücadelelerde militan sendikacılığın savunucuları, toplumsal kazanımlar için mücadelede herkes için sağlık, herkes için bedava eğitim, kiralarda indirim, işsizliğe karşı düzenlemeler vs. gibi geniş kapsamlı bir program önerince, bu programın gerçekleşmesi için sendikal hareketin bir emek partisi örgütlemesi gerektiğine de dile getirmeye başladılar. Örneğin UAW(otomobil işçileri sendikası) de 1986'da başlayan güçlü muhalefetin sözcüsü Jerry Tucker açıkça bunlardan sözediyor. Bu yılın başında General Motors'un 150 işyerinden 21'ini kapatacağını bildirdiği bir ülkede, artık masa başında pazarlığın sınırları daraldığı gibi, işçi hareketindeki işbirlikçi sendikaların zayıflaması, işçi hareketinde ki-

9)Evelyn Sell; Cinq juges contre les femmes. Inprecor. No: 357. 17.7.1992. s.27.

mi kapsamlı arayışlara da yol açmaktadır.[10]

Üçüncü kesim "yeni bir toplum mücadelesi geliştirmek... bağımsız ve ilerici bir üçüncü güç ya da yeni bir siyasal partinin kurulması ve örgütlenmesi sürecine katılmak" için başkan adaylığı seçim kampanyasına katılmış olan Afrika kökenli eski militan Ron Daniels'in öncülüğündeki siyahlar. Daniels de kendi çıkarlarının ancak işçilerinkiyle birlikte savunulabileceğini belirtiyor. Programında tam istihdam ve ulusal sağlık hizmetine ağırlık veriyor.[11]

Avrupa ve Üçüncü Dünya ülkelerindeki gelişmelerle karşılaştırıldığında oldukça değişik ve şaşırtıcı gelebilecek bu gelişmeler, gerçekte Amerikan marksizmin geleneği ile tam bir uyum oluşturuyor. Amerikan marksizmi -belki otuzlu yıllar hariç- işçi hareketinde hiç egemen olmamıştır. Bu ülkede azınlıklar ve ezilen kesimler (siyahlar, göçmenler, kadınlar) arasında daha ziyade gelişmiş olan Amerikan marksizminin dili de buna uygun olarak İngilizceden ziyade Yidiş ve Almancadır.

Sözkonusu gelişmelerin patlamalı bir karaktere sahip olmadığı, oldukça tanıdık reformist bir yönelişin sözkonusu olduğu rahatlıkla söylenebilir. Ancak emperyalist ülkelerdeki sınıf mücadelesindeki gelişmelerin, dünyadaki etkilerinin katmerli olduğu da gözönünde bulundurulmalıdır.

Burada anında devrimci bir kitle partisi oluşmuyor diye hayıflanmak yerine çok farklı deneyimlerden ve kökenlerden gelen, aşağıdakilerin bileşenlerinin çıkarlarının ortaklığında anlaşık olmaları, geleneksel partilerden kopmaya yönelmeleri ve bunu oldukça geniş, açık ve demokratik tartışma süreçlerinden geçirerek kitlesel bir biçimde yapmalarına dikkat çekmek gerekir.

Böylesi bir gelişmeye yapıcı müdahil olarak katılmak muhakkak ki her devrimci örgüt için hem bir görev hem bir fırsattır. Sonucu belirleyecek olan uzun mücadelelerde farklı kesimlerin kendi anlayışlarını gerçekleştirebilme kapasiteleridir. Henüz daha kesinliğe ulaşma-

10)Frank Lowell: La lutte trahie des Caterpillar. Inprecor. No:353. 22.5.1992. s.21.
11)Keith Mann: Un parti du travail chez l'oncle Sam? Inprecor No:345. 31.1.1992.s.19.

mış bu girişimin üzerine daha fazla ahkam kesmek yerine izlemek ve anlamak birinci derecede önemlidir.

Güney Kore'de proleter bir "mucize"mi?

Yine henüz kesinliğe kavşmamış ve ilk bakışta yukardaki girişimle azımsanmayacak benzerlikler taşıyan bir başka örnek de, Güney Kore'den verilebilir. Güney Kore de bir küçük Amerika olarak iki burjuva partisinin siyaset sahnesini işgal ettiği bir ülke. Güney Kore, burada uzun uzun üzerinde durmamıza gerek olamayan, burjuvazinin kafamıza vura vura anlattığı bir "mucizevi" gelişmeye tanık olmuş bir ülke. Böylece güç kaybeden ancak askeri ve siyasal hegemonyasını henüz sürdürmekte olan Amerika'dan sonra, Üçüncü Dünya ülkeleri arasında özel bir öneme haiz olan, şu son bunalımlı dönemde dahi ekonomik büyümeyi, sanayileşmeyi üstelik de geleneksel sektörlerin ötesinde yeni teknolojiler de uygulayarak başarmayı sağlamış bir ülke. Türkiye uzun süre bir küçük Amerika, daha sonra Japonya ve nihayet Güney Kore olmaya çalıştığı için bu örneğin özel bir önemi olabilir.

Güney Kore'de 1990 başında Chonohyop kuruldu. Bu bir sendikal kuruluş. Yaklaşık 1.5 yıl içinde, tüm baskılara rağmen 190 bin işçi örgütledi. (Bu rakam geçen yıla ait. 9.12.1990 tarihinde verilen rakam ise 109 bin.) Ancak örgütlenme hiç de ""medeni" bir ortam içinde cereyan etmiyordu. Ülkenin en büyük tersanelerinden biri olan Hyundai Ulsan'ın örgütlenmesinde 18 bin silahlı polis grevi kırmaya çalıştı, çevredeki 200 bin işçinin desteğini alan grev başarıya ulaştı ve bu ilk önemli savaşımları oldu. Tabii Chonohyop 10 milyon ücretlinin bulunduğu ülkede emekçilerin azınığını temsil eden bir örgüt. Ancak öncü bir sendika ve mücadele içinde çok geniş kesimlerin de çıkarlarını savunmaya özen gösteriyor. Yönetimdekiler yaklaşık otuz yaşlarında ve Chun Du-Hwan diktatörlüğüne karşı mücadele içinde yetişmiş bir kuşağın mensupları. Bu dönemde Güney Kore işçi sınıfı büyük bir baskı altındaydı ama yıkılmamıştı, hatta ücret artışları, çalışma koşullarında düzelmeler gibi kimi kazanımlar dahi elde ettiler. Güney Kore mucizesinin bir yüzü de bu.

Sendikal örgütün oluşumunda "Kore mucizesinin" ürettiği işçi sınıfı ve bu işçi sınıfının mücadele dalgasının ve paralel olarak gelişen öğrenci hareketinin desteğinin büyük payı var.

Sendikal örgüt kendi önüne aldığı programın uygulanması için mevcut partilerin dışında işçilerin kendi partileri olması gerektiğine kanaat getirerek diğer toplumsal kesimlerle ilişkiye geçip bir halkçı pari (Minjoungdang) oluşturmaya yöneldi. Katolikler, köylü hareketi, kadın örgütleri, insan hakları hareketinin sol militanları bu oluşum içinde yer alıyorlar.[12]

Daha radikal bir bileşim ve ortamın ürünü gibi gözükmekle birlikte temel ihtiyacın Amerika'daki gibi mevcut iki partinin dışında bir üçüncü parti oluşturma, aşağıdakilerin kendi partisini inşa etme olduğu söylenebilir. Sendikal mücadelenin sürdürücüleri, toplumsal kazanımları üretim birimi dışında da savunmaya, talep etmeye başladığında, siyasal platformda bu taleplerin dile getirilmesi ve gerçekleştirilmesi mücadelesinin verilmesinden hareketle bir parti arayışına girişiyorlar. Özetle ilk bakışta Batı Avrupa'daki reformist partilerin gölgesi buralarda da var. Ancak farklı siyasal geleneklerin ve güç ilişkilerinin bulunduğu bu ülkede gelişmenin dinamiklerinin daha patlamalı olması beklenebilir.

Bu iki birbirinden çok farklı deneyleri, bir işçi partisi geleneğinin bulunmadığı ülkelerdeki arayışlar başlığı altında toplayabiliriz. Sonuçta ne olacağını kestirmek mümkün değil. Yukardaki iki örnekte de belirli bir siyasetin etkisinden sözedilemez. Gerçi Güney Kore'de siyasallaşma Amerika'ya göre oldukça yoğun olduğu için özellikle gençlik hareketi kökenli sol akımların bu projede aktif olarak yer almaları beklenebilir.

Latin Amerika'nın Yeni Yıldızı:PT

İnşa tartışmalarında ister istemez yeni, özgün ve çarpıcı bir örnek olarak Brezilya PT'si sık sık akla gelebileceği için burada PT'yi oluş-

12)Enzo Traverso: Pas de repit au pays du "matin calme." Inprecor No: 334. 5.7.1991. s.6.

turan özel koşulları kısaca hatırlatmakta yarar var: Hem sendika muhalefetlerinden hem kırsal kesimden hem de yeni sanayileşen bölgelerden yeni bir mücadeleci, sınıf sendikacısı kuşağın belirmesi, örgütlerinden kopmuş solcuların, kimi devrimci grupların, hareketten etkilenen aydınların yoğun katılımı. İlk bakışta, biraz sendikacı, biraz solcu, biraz aydın, biraz da ortam deyip heveslenenlere sözü edilen unsurların her birinin tuba ağacı gibi olmadığı, etkinliklerinin Brezilya'da askeri diktatörlük döneminde belirdiği ve böyle bir baskı döneminin deneyimi ile birlikçi ve kitlesel bir alternatiifi inşaya yöneldikleri hemen hatırlatılmalı.[13]

Mevcut partiler arasında bir takım geçişler, bir takım dönüşümlerin sonucu beliren olasılıkların değerlendirilmesinin ötesinde, tamamiyle yeni bir parti inşası olarak beliren PT'nin ayırdedici bir özelliği de geleneksel önderliklerin bu oluşumda yer almamaları, hatta kesinlikle karşı çıkmalarıdır. Tabii buradan bir genellemeye gidip ne olursa olsun bu kesimlerden gelenlerle birşey yapılamayacağı gibi bir sonuca gitmemek gerekir (İlerde İtalya'da bir başka oluşumun etkinlik kazanmasında KP içindeki bölünmenin öneminin altı çizilecek).

Brezilya'nın kapı komşusu Şili'de benzer bir deneyimin başarısızlığa uğramasının yanısıra Cezayir ve Peru'da Lambertistlerin (troçkizm kökenli bir hareket) karikatür girişimlerinin hüsranla sonuçlandığı da hatırlanmalıdır.

PT, son dönemde kıtasal düzeydeki etkinlikleriyle de "yerel" bir kaza olmadığını göstermekte. Latin Amerika sol örgütlerinin ilk toplantısını düzenleyen -Latin Amerika'da bunu yapabilecek PT'den başka hiçbir örgüt yok- PT, kendi içindeki bir dizi farklılığa rağmen henüz birlikçi ve kitlesel tek alternatif olmaya devam ediyor ve deneyimi ile kıta ötesi tartışmalara da ışık tutuyor.[14]

Leninist örgüt kaygusu ağır basanlara -dogmatizme saplanmadıkça, programı ve eylemin içeriğini öne çıkardıkça beslenmesi gereken bir

13) PT deneyiminin yeterli bir sunuşu için kz; Michael Lowy: Yeni Tip Bir Parti; Yeni Yol sayı 8.
14)4 Temmuz 1990'da Sao Poulo'da ilkini PT'nin düzenlediği Latin Amerika ve Karayipler sol siyasal partiler toplantısı için bkz; Enternasyonalizm ve Dördüncü Enternasyonal; Yeni Yol broşür dizisi.s.120-129.

kaygu- belirtmek gerekir ki PT'nin son kongresinde beş tez oylandı. Çoğulcu ve demokratik bir tartışma ortamı içinde tartışmalar yürütüldü. Ancak her kesimin nasıl bir PT ve PT'nin Brezilya'daki sınıf mücadelesindeki yeri üzerine düşünceleri ve tutumları farklı farklı. Bu kongredeki bir izlenimi aktarmak gerekecek, çünkü kitlesellik deyince insanlarda reformizm çağrışımları hemen beliriveriyor. "En sağda olarak nitelendirilecek görüşleri savunanlar bile, başka örgütlerde "solcu" sayılabilecek bir sınıf dili konuşuyorlardı."[15]

Bu kongrede başka bazı kesimlerle birlikte IV. Enternasyonal Brezilya Seksiyonu Sosyalist Demokrasi'nin aldığı oy oranı %12 (PT için Devrimci Yol). Örgüt inşasını aynı zamanda emekçi kitlelerin örgütlü hareketinin inşasıyla birlikte düşünmeyenler için paradoksal gibi gelebilir, ancak Sosyalist Demokrasi hem kendini hem PT'yi inşa etmektedir. Sosyalist Demokrasi hemen hemen PT ile yaşıt. 1979'da diktatörlük altında oluşan bir grupla Morenist Convergence Socialista'dan bir bölünme olan Devrimci Emekçiler Örgütü'nün birleşmesinden oluştu. 1982'de, PT'de yeralan, 1979'da Lanbertistlerden ihraç edilen Enternasyonalist Sosyalistlerden gelenler de bu yapılanmaya katıldı. Eklemek gerekir ki hem Morenistlerin (bir başka troçkist kökenli hareket) hem Lambertistlerin PT içindeki konumları ayrı tezlerle sürmektedir. Son kongrede ilki %6-7 oy alırken ikincisi %4 oy aldı.

Sosyalist Demokrasi başka akımlardan gelen devrimcilerle kaynaşma çalışmalarında iki temel ölçütten hareket ediyordu: Sınıf mücadelesinin anahtar sorunları üzerine programatik bir birlik ve PT'nin inşasında pratik bir anlaşma.

PT içinde çalışma, Sosyalist Demokrasi tarafından klasik bir sızma -antrizm anlayışıyla yürütülmüyor. Militan bir kitle partisinin inşası için mücadele ediliyor. Kitleler için anlaşılması oldukça güç ve dolayısıyla kafa karışıklığına yol açacak yeni yapılanmalarla bir çekim merkezi oluşturmanın imkansızlığını gözönüne alarak; "PT'nin inşa sürecini hem geniş bir işçi ve halk öncüsünün gelişim süreci olarak hem de aynı zamanda sonunda herşey iyi giderse devrimci bir partiye

15)Kongerinin sunuşu için bkz; A.Moro: PT'nin Birinci Kongresi. Yeni Yol sayı 8.

dönüşecek olan, farklı kökenli devrimcilerin ortak bir eksene yönelişleri olarak anlıyoruz." diyor SD'nin sözcülerinden Machado.[16]

Sosyalist Demokrasi, hem PT'yi, hem kendini inşa ederken, aynı zamanda farklı kökenden devrimcileri bağrında toplamakta, hem de PT ile ilişkilerini enternasyonal düzeye çıkarmaktıdır. IV. Enternasyonal'in son kongresinde (Şubat 1991; 13. Dünya Kongresi), PT genel sekreteri konuk olarak katılıp kongreyi selamlamıştır. Yani sanılabileceği gibi gizli kapaklı bir ilişki değil, açık siyasal ve örgütsel bir mücadele sözkonusudur.

PT'nin yaklaşık 700 bin üyesi var. Son başkanlık seçimlerinde PT adayı Lula %16.5 oy aldı. İkinci tura katılma hakkını kazandığında ise bu oran %47'e çıktı.

Cephe içinde cepheler

Mümkün tek alternatifin PT örneği olduğunu söylemek saçma olur. Benzer bir işlevi yerine getiren ve klasik parti/cephe anlayışına daha yakın düşen bir başka örnek ise Uruguay'dan verilebilir.

Üç milyonluk Uruguay'da, 1973'den 1985'e kadar süren askeri diktatörlük döneminde elli bin insan işkence tezgahlarından geçti. Kentleşme oranı %80 olan bu ülkede, nüfusun yarısı başkent Montevideo'da oturuyor. Uruguay'da PT'ye çağrışım yapan, tüm sol örgütlerin Frente Amplio'da (geniş cephede) toplanmış olması. Ancak cephe içinde partilerden ziyade bloklardan sözetmek mümkün. Üç blok sayılabilir. İlki KP'nin egemenliğinde. İkincisi, Sosyalist Enternasyonal üyesi olmayan sosyalist parti; üçüncüsü ise MPP (Halkçı katılım hareketi). MPP'nin içinde dört örgüt bulunuyor: MLN (Tupamaros-Ulusal Kurtuluş Hareketi), PVP (Halkın Zaferi Partisi), PST (IV. Enternasyonal Uruguay seksiyonu) ve MRO (Doğulu Devrimci Hareket). FA, 1990 seçimlerinde toplam oyların %22'sini aldı ve Montevideo belediye seçimlerini %35 oyla kazandı. Seçimlerde her grup senato ve meclis için kendi adaylarını gösterirken, başkanlık ve belediye başkanlığı için tek aday gösteriliyor.

16) Inprecor No:225. 8.9.1986.

Cephe içinde gerilimler birkaç yönlü. 1991 Ağustosundaki FA kongresindeki MPP delegelerin %31'ini kazandı. Ancak FA'nın temel gücünün neredeyse yarısı Latin Amerika'nın en önemli KP'lerinden biri olan Uruguay KP'sinde. Son gelişmelerden sonra bu parti içinde ciddi bir bunalım baş gösterdi, bir kısmı ortodoks bir çizgi izlemekten yana tavır alırken, çoğunluk sosyalist parti oluşturmaktan sözediyor. Reformistlerin cephe içinde ağırlıkta olması cepheye katılanlar arasında çatışmalı bir ortama neden oluyor. 1994 seçimlerinde hükümeti elde etme imkanının doğması reformistlerin radikallerden kopma eğilimini yoğunlaştırıyor. Öte yandan MPP de reformist kanadın "hepimize bir hükümet" sloganında billurlaşan reformist ve seçimci stratejilerini eleştiriyor. MPP, FA'nın 1971 tarihli, demokratik, halkçı ve anti emperyalist karakterli programını savunuyor. Bu program kesinlikle devletten ve egemen sınıftan bağımsızlığı savunuyor. Sonuçta FA içinde ciddi bir hegemonya mücadelesi sürüyor. [17]

İlk bakışta bir seçim platformu gibi gözükmesine rağmen, temelde ortak bir program ve kimi temel konuları belirleyen kongreler aracılığı ile yürüyen bir cephe bu. Seçimden seçime bir cephe değil.

Tabii PT'ye baktığımızda FA'nın daha gevşek bir yapılanma olduğu farkediliyor. Üstelik bu gevşeklik örgütsel ve programatik düzeyde olduğu için hem hegemonya mücadelesi çok açık olabiliyor hem de kopma dinamiği ağır basabiliyor.

PST'nin kendisini inşa ettiği çerçeve MPP. MPP, mahalle örgütleri, kitle eylemi ile FA'dan tamamiyle farklı bir temelde, ama onun bir bileşeni olarak, devrimci bir çekim merkezi oluşturmaya çalışıyor.

Uruguay'daki FA'ya daha yakın düşen Peru'daki Birleşik Sol. Ocak 1989'da Birleşik Sol'un ilk kongresi yapıldı Yaklaşık yedi partiden oluşuyor ve 1985 seçimlerinde oyların %23'ünü alarak ikinci parti oldu. İçinde Peru Komünist Partisinden, Maoist kökenli Devrimci Solun Ulusal birliği ve PUM (aralarında IV. Enternasyonal ve başka sol örgütlerin militanlarının da yer aldığı Mariateguist Birleşik Parti) bulunuyor.[18]

17)La spirale du devlin: PST'den Ernesto Herrera ile görüşme. Inprecor No:284. 20.3.1989.
18)Congrès de la gauche unie. Inprecor. No:284. 20.3.1989.

PUM, Peru Köylü merkezini, sendikalarda sınıf akımlarını ve hatta bazı sendika yönetimlerini yürüten, kadın hareketinde büyük bir etkinliği olan, mahalle sakinleri örgütlerinin çoğunluğunu elinde bulunduran ve parlamentoda grubu olan, iki bin kişilik bir örgüt. (Peru'nun Nüfusu 21.5 milyon)

Troçkistler, eski Maocular ve kimi eski Moskovacılar biraraya geliyor

Bu tür kitle partileri, cephe içinde cephelerin dışında, seksenli yılların ortalarında ilk belirtileri ortaya çıkan, çok farklı kökenden gelen akımların, örneğin, eski Maocularla Troçkistlerin birlikte parti kurmaları ile başladı. Maocu hareket yer yer KP'lerden kopma olduğu için, ikisini hiç değilse tarihin bir anına kadar (1953) ortak referans noktasına (Stalinizm) sahip olan benzer akımlar olarak değerlendirmek mümkün. Oysa bu kez ilk anda kulağa yabancı gelen bir ilişki sözkonusuydu. Bu tür gelişmeler Almanya, İtalya ve İspanya gibi gelişkin ülkelerde gündeme geldiği gibi Senegal gibi sanayileşme yolunda henüz oldukça yetersiz bir üçüncü dünya ülkesinde de gözüktü.

Şimdilik yalnızca kaderleri itibarı ile değil oluşum süreçleri itibarı ile de aslında önemli farklılıklar içeren bu deneyleri sergilemeye çalışacağız:

Bu deneylerin ilki Almanya'daki eski KPD (Maocu, daha sonra Tirancı. Eskiden adı AKP-ML idi) ile IV. Enternasyonel seksiyonu GIM arasında creyan etti ve iki örgütün yıllar boyu tartışmalarından sonra VSP kuruldu. (1986) Aradan geçen yıllardan sonra örgütün ciddi bir gelişme gösterdiği söylenemez. Ancak bur durumun Almanya'daki sınıf mücadelesinin tabii bir ürünü olup olmadığı da tartışılabilir. Unutmamak gerekir ki aynı dönem içnde sıçrama yapmak bir yana ayakta kalabilen sol gruplar dair neredeyse yok denecek kadar.

Almanya'nın birleşmesinden sonra ise eski iktidar partisi kalıntısı PDS'nin kongresinde VSP üyesi, Batı Alman metalürji sendikası Me-

19)"il y a toujours eu une alternativ..." Monetta ile görüşme. Inprecor No: 327. 29.3.1991 s.12.

tall gazetesinin şef redaktörü, IV. Enternasyonel üyesi Monetta merkez komitesine seçildi. Delegelerin %65'inin oyunu alan Monetta'nın geçmişi biliniyordu. Kendisine yöneltilen partiye nasıl girdiği yönündeki soruya, soruyu tersine çevirerek cevaplıyordu: "Geçmişimi bilerek nasıl seçtiler!" PDS'nin %40'ını eski KP çalışanları, %10'u işçiler oluşturuyor ve partinin çoğunluğu sol sosyal demokrat. Ancak parti içnide sonsuz bir serbestlik var. Farklı sol gruplar ise Doğu'da Sol Liste'den katıldılar.[19]

Farklı kökenden gelen akımların birleşmelerindeki temel amacın sınıf mücdelesinde anlamlı bir güç, daha güçlü bir çekim merkezi oluşturmak olmasından ötürü, ilk elde kimi programatik boşlukların ilerki tartışmalara bırakılması sözkonusu olmaktadır. Örneğin VSP'nin kuruluşunda hem Maoist gelenekten gelenler hem Troçkistler açısından, o gün için özel öneme sahip olan Sovyet Devletinin sınıf karakteri sorunu gibi.

Birleşmeler ne kadar derin tartışmaların ürünü olursa olsun, ortak eylemde bir sınanmışlığın ürünü olmayan tartışma konuları yeni örgütün ortak refleksini biçimlendirmiyor. Tabii meselenin bir yanı bu. Öte yandan, birleşmenin ne tür koşullarda gerçekleştiği birleşen unsurların her birinin kendi konumu, yoldaşlık ilişkilerinin örgüte güven temelinde (bir hizbe değil) yeniden oluşabilmesi ve başlıbaşına bir konu olan insanın kendisi hakkında tarafların çok açık yönelişlere sahip olup olmaması dikkate alınmalıdır.

Bir uzak-batı Afrika ülkesi olan Senegal'de ise dört örgütün birleşmesiyle Aralık 1991'de PADS kuruldu. Üyelerinin %30'u kadın olan PADS'nin kongresine, 1100'ü delege olmak üzere, toplam 2000 bin kişi katıldı. Parti 15-20 bin üyeye ulaşmayı hedeflemiş bulunuyor. Örgütü oluşturan bileşenlerin en önemlisi AND/Jef/Ulusal Demokrasi için Devrimci Hareket. Maoist referanslı olan bu grup, özellikle yetmişli yıllarda yeraltında, halk mahallelerindeki kültürel etkinliklerle kendini varetmiş. Kökenine göre evrimleşerek, birçok şeyin yeniden tartışılabileceği duygusuyla bu birleşmede yer alıyor. İkinci örgüt, birincisinden bir kopma olan UDP. Üçüncü örgüt ise IV. Enternasyonal Senegal seksiyonu, OST. Dördüncüsü ile Lambertistlerden kopma olan

Cercles Suxxuba. Kongre kararlarından birine göre OST militanları bireysel olarak IV. Enternasyonal üyeliklerini sürdürüken, PADS de IV. Enternasyonel ile dayanışma ilişkileri kuracak. (Birleşme sonrasında IV. Enternasyonel miltanları bireysel üyeliklerini her yerde sürdürmekte. Yerel düzeyde birleşilen örgütle IV. Enternasyonel arasında ise genellikle kardeşçe ilişkiler kurulmakta.)

Bu birleşme örgütlerin üç yıl boyunca sendika çalışmasından, Körfez Savaşı'na, Üniversite çalışmasından hükümet politikalarının değerlendirilmesine varan bir dizi konuda karşılıklı olarak birbirlerini sınamalarının ürünü oldu. Tabii henüz programatik olarak çözümlenmesi gereken bir dizi sorun var ve henüz işin başındalar.

PADS kongresi vesilesi ile uzun zamandan beri ilk kez Afrika'nın bağımsız muhalif örgütleri biraraya gelerek anti-emperyalist bir Pan Afrika forumu oluşturma kararı aldılar. [20]

Birleşme sonrasında OST sözcüsü şöyle diyordu: "Bizim için birleşme bir siyasal kültür gereğidir. Doğuda bürokrasilerin yıkılması ve emperyalizmin ideolojik saldırıları karşısında, sosyalizmi amaçlayan güçlerin birleşmesi önemlidir. Bizim örgütlerimizin dışındaki çoğu kimse "Maoist"ler ve "Troçkist"ler arasında bir birliğin olamayacağını söylüyorlardı. Oysa işte biz demokrasi, demokratik sosyalizm ve çoğulculuk için bir mücadelede anlaştık."[21]

Daha uzun yıllara dayanan bir mücadeledeki ortaklığın ürünü olarak beliren birleşme ise, İspanya'da IV. Enternasyonel seksiyonu LCR ve Maoist kökenli MC (Komünist Hareket) arasında, 1991 Kasımında gerçekleşti. Birleşme anlaşmasının temelleri, yaratmak istediğimiz parti tipine dair, geçici iç rejim üzerine, yeni duruma karşı adlı karar taslakları her iki örgütün kongrelerinde tartışılıp kabul edildikten sonra, her iki taraftan 200'er delege ile yapılan kongrede Sol Alternatif adlı örgüt kurulmuştur.

Özellikle belirtildiğine göre birlik, iki örgütün bir iç bunalımının ürünü olmayıp, yirmi yıllık mücadeleleri boyunca iki örgütün derin temelleri atıldıktan sonra, feminist, ekolojist, sendikal alanda bir dizi

20) Nouvel elan à gauche; C.Gabriel. Inprecor No: 345 31.1.1992.
21)La Gauche. Şubat 1992.

ortak mücadelede yer alan taraflar stalinizmi reddeden, dogmatizme muhalif, demokratik, merkezi ve çoğulcu bir örgüt tipinde anlaşık olarak birleşmişlerdir. Kongreye iki bir kişi katılmıştır. Şimdilik program kısaca şu cümlede özetlenebilir: "Mevcut adaletsiz siyasal ve ekonomik düzeni radikal bir biçimde değiştirmeye imkan verecek devrimci bir dönüşüm için!"[22]

Diğer örneklerin arasında İtalya'daki içiçe ve oldukça çapraşık gelişme geçtiğimiz yirmi yıl gözönüne alındığında bir hayaletler labirenti izlenimine dahi yolaçabilir. Hayaletler onca yıl birbirlerine oldukça radikal eleştiriler yöneltmiş olan üç temel akımdan, Moskova yanlısı, Pekin yanlısı ve IV. Enternasyonalci güçlerden oluşuyor. Labirent ise KP'nin ellili yıllarda girmiş bulunduğu değişim sürecinin uğradığı bir dizi kırılmadan sonra, sonunda ezici çoğunluğunun Demokratik Sol Parti adı altında kendini tüm geleneksel referanslarından koparark partinin adının üzerinde kazındığı bir programa bağlanmasıdır. Bu durum karşısında partilerini terkeden ve savaş sonrasının eski stalinist parti özleminde olan, Togliatti'in Berlinguer'in taraftarlığını yapmış olanların partiden kopup yeni bir partileşmeye yönelmesi ile bir başka partileşme sürecinin neredeyse değişim evresi arasında bir bağlantı kuruldu. Bu süreç uzun yollardır birlik tartışmalarını yürüten ve bu yolda önemli mesafeler katetmiş olan Maocu kökenli, aralarında sol hristiyanlığın da etkili olduğu (Sandinizmi kendine örnek alan bir akım) Demokratia Proletaria grubu ile IV. Enternasyonal İtalya Seksiyonu LCR arasındaki inşa süreciydi. Yıllar boyu süren tartışmaladan sonra Temmuz 1989'da LCR, DP 'ye katıldı. Aralık 1990 DP kongresinde örgütün üye adedi 6540 olarak gösteriliyordu. Bu kongrede KP içindeki gelişmeler ve buradaki eğilimlerle ilişkiler tartışıldı.

1991 Şubatında KP'den kopanlar MRC'yi kurdular (Komünist yeniden temellenme hareketi). Hareketin partileşme sürecine DP' nin katılımı ancak iki şıkta mümkün olacaktı. Ya DP kendisini feshedip kuruluş konferansına aktif olarak katılacaktı ya da kuruluştan sonra birleşmenin yolları aranacaktı. Bu son şık gerçekleştiği takdirde ku-

22)Alfonso Moro: fondation de la gauche Alternative Inprecor No:341.22.11.1991 s.24.

ruluş konferansında mümkün olan siyasal ve programatik biçimlenme üzerine doğrudan bir etkilenmede bulunmak mümkün olamayacaktı. DP içinde DP'nin sürdürülmesi ya da MRC ile DP arasında bir tür konfederasyon kurulması yönünde görüşler de vardı.

Körfez Savaşına karşı takınılacak tavır, otoriter bir ikinci Cumhuriyete karşı tavır, CGIL'da sendikal çalışma konusunda ortak zeminde bulunmakla birlikte MRC'nin programatik belirsizliği DP militanlarını düşündürüyordu. (DP'nin "sınıf mücadelesi eğilimi" Torino'daki Fiat Mirofiori'de %45 oy aldı. Yani kimi büyük işletmelerde DP ses getiriyordu.) [23]

MRC'nin anti-kapitalist, komünist yönelişi reformist paltformda bulunurken, DP daha solda kalıyordu.

12-15 Aralık 1991'de MRC kongresini yaparak Komünist yeniden temellenme partisi adını aldı. 120 bin üyeyi temsilen 1178 delege vardı. Parti geleğinde KP'de gelenler egemen olduğu için düzenli faaliyette bulunmayanlar çoğunlukta. Ancak üyelerinin %40'ının yerel toplantıları katıldığı bildiriliyor. Geçtiğimiz seçimler öncesinde yapılan bu kongre biraz da seçimlere yönelikti. Kongrede AGİK ve NATO'ya ilişkin tutumlar belirlendi ve Küba'ya yapılan ambargoya karşı mücadelenin desteklenmesi karar altına alındı ve FKÖ tanındı. [24]

Bu parti içinde yer alanların çoğunluğu KP kökenli olmakla birlikte, yetmişli yıllarda İl Manifesto'dan gelen aşırı sol akımın ürünü PDUP, yukarda belirttiğimiz DP ve bileşenleri ve belirtilmesi ayrıca önemil olan daha önce hiçbir örgütsel bağlantıları olmayan bir kesim de yer alıyor. 532 delege eski KP'den, 111 delege diğer siyasal akımlardan ve 56 delege hiçbir yere bağlı değil.

Geçtiğimiz seçim sonuçları ise İtalya'nın parçalı siyasal yelpazesinde küçümsenmeyecek bir yankıyı gösterdi: Ülke düzeyinde Meclis için %5.6, Senato için %6.5. Kimi yerlerde oylar %7-10 arasındaydı. Örneğin Torino %7.3, Floransa %7.

Partinin Ulusal Siyasi Komite Üyesi ve IV. Enternasyonal'in tarihi önderlerinden Livio Maitan seçim sonuçlarını şöyle değerlendiriyor:

23)Claudio Giuliani: Le Dernier Congrès de DP. Inprecor No:334. 5.7.1991.s.20.
24)Livio Maitan: Congrès du PRC. Inprecor No:344. 17.1.1992.

"Özellikle, anti-kapitalist ve Komünist olma iddiasındaki bir parti için hiç te elverişli olmayan ulusal ve uluslararası bağlam gözönüne alındığında, seçim sonuçlarından hoşnut olabiliriz."

Meseleye programatik açıdan bakıldığından, LCR'nin DP'ye katılımı sırasında, her ne kadar DP'nin kimi kesimlerinde sağa kayışlar sözkonusu olsa da, daha kesin ve ortak bir zeminde anlaşmışken, yeni oluşum daha ziyade somut eylemler ve tartışmalarla kendini geliştirebilecek. İlkinde devrimci bir partinin inşası için varolan imkanlar bu kez bir işçi kitle partisinde bir kanat olarak, bu partiyi bir birleşik cephe platformunda sürüklemeye dönüşmüştür. Tabii bu durumda devrimci bir örgütün inşa projesi klasik antrizm taktiğinden işçi kitle partisine uzanan bir aralıkla belirlenecektir.

İşçi ve halk hareketinin yaşamakta olduğu somut deneyimlerin dışında parti projesini bir takım stratejik belirlemelerde zorlamak yanlıştır. Sanki adım adım prati gibi gözüken PT deneyiminin bir kez daha ortaya çıkardığı bu gerçek bir dizi girişimin önünde duruyor. Örneğin Rusya'da da bu tür bir ortak parti girişimi var.[25] Farklı türden sosyalistler, anarko sendikalistler, Kagarlatsky'nin sosyalist partisi, sol cephe ile birlikte oldukça geniş bir cephe sözkonusu. Demokrasi, demokratik taleplerin savunusu, stalinizmin ve liberal kapitalizmin reddi gibi ortak noktalardan hareket ediliyor. Ancak pazar/plan dengesi, kapitalist bürokratik devletin tasfiyesi, emekçi kollektiflerinin rolü gibi henüz çözümlenmesi gereken bir dizi önemli husus var.

"Biz sol örgütlerin bir ortak cephesini istiyoruz ama şu an için tüm sosyalist grupların zayıflığı önemli bir sorun oluşturuyor. Bunu aşmaya başlamak için farklı toplumsal akımlarla bağlar kurmalıyız" diyor bir anarşist militan. Herkesin iki düşmanı var eski nomenklatura ve burjuvaziye yatkın eğilimler. Ama bizzat anarşistlerin kendi aralarında önemli ayrılıklar var, örneğin parlamenter olmayan sovyetlere dayalı bir demokrasiden yana olmakla birlikte aralarından bir kesim işletmeler arası serbest rekabetten, diğer bir kısmı ise tabandan planlamadan yana. [26]

25)Poul-Fundar Larsen: Le Parti du travail. Inprecor 11.10.1991. s.10.
26)Anarchisme en terre sovietique. Bir anarşist militanla görüşme. Inprecor 5.6.191 s.26.

Başta belirttiğimiz XX.yy sosyalsit hareketindeki dört dönemi oldukça ilginç kırılmalarla yaşamış olan ülkelerden biri olan Norveç'te 1918-23 arasında Komünist Enternasyonal'e üye olan tek sosyal demokrat parti DNA (işçi Pratisi), otuzlu yıllarda anti kapitalist ve demokratik milliyetçi bir ideoloji temelinde işçi hareketi, köylülük ve kent aydınları arasında bir ittifağı temsil etti. Bu parti sosyal demorkasiden ve KP'lerden kopan partilerin oluşturduğu Londra Bürosu'nun üyesiydi. 1933'de elde ettiği %40 oyla, ülkenin tek kitlesel partisiydi. Savaş sonrasında hakim sınıflarla giderek yakınlaşan parti geleneksel tabanından da kopmuş değil.

Altmışlı yıllardaki anti emperyalist radikal gençlik ve öğrenci hareketi ise maoizmin egemenliği altında gelişti. Seksenli yıllara gelindiğinde, bu hareketlerden AKP (Komünist Emekçi Partisi) ve RV (Kızıl seçim cephesi) ayakta kalmıştı. RV, 1973'de AKP tarafından kurulmuştu. Tiananmen olayından sonra parti Çin KP'si ile bağlantılarını kesene kadar RV, stalinizmin bir türüydü. Bu olaydan sonra bir boşluk dönemine girdiler. AKP, 1980'e kadar 1000 üye ve 2000 sempatizana sahipken, geriye en fazal 300 üye kaldı. İçlerinden bir kısmı 1989'da AKP'den kopup RV'yi güçlendirmeye yöneldiler. Başlangıçta bir seçim cephesinden başka birşey olmayan ve yaklaşık 50 belediye meclisi üyeliğine sahip olan RV'yi, AKP'den ayrılanlar stalinist düşün ve pratikten azade demokratik bir partiye dönüştürmeyi istiyorlar. RV içinden AMG (İşçi Gücü grubu), devrimci marksistler etkin bir biçimde yerlerini almış bulunuyorlar. İlginç bir gelişme AKP'nin de bu projeyi desteklemesi, Öte yandan KP de, RV'ye katılmak istiyor. 1200 üyesi olan RV, Ocak 1993'te kongresini yapacak.

Latin Amerika'da
Sosyal Demokrasiye Kayış

1930'lu yıllardaki İkinci ve Üçüncü enternasyonal dışında Londra Bürosu gibi arayışların benzerleri henüz belirmedi (Latin Amerika Sol örgütlerinin toplantısı yeni bir arayış, tıpkı Pan -Afrikan arayışlar gibi), ama onların akibetine benzer bir sağa kayışın emareleri Latin

Amerika'da kendini hissetirmeye başlıyor. Latin Amerika solu, sosyal demokrasi sıtmasına tutulmuş gibi. Bu yolda ilk adımı atan FSLN'nin Sosyalist Enternasyonal'e üyelik için müracaat etmesi her açıdan şaşırtıcı oldu. Şaşırtıcı olmasının önemli bir nedeni Körfez savaşı sırasında Daniel Ortega'nın açıkça liberal, hristiyan demokrat ve sosyalist enternasyonellerin Kuzey'i, emperyalizmi temsil ettiği; üçüncü dünyanın ise böyle bir enternasyonalden yoksun olduğuna dair çok açık bir ifade kullanmış olmasıydı. Sonra aniden herşey değişti ve bir anda yüksek komuta mercii Sosyalist Enternasyonal'e başvuruda bulunma kararı aldı.

Cardenas'ın PRD'sinden, Kolombiya'daki M-19'a, Salvador'daki FLMN'den Uruguay'daki Geniş Cepheye ve tabii Brezilya'daki PT'yi de içine alan bir çerçevede Sosyalist Enternasyonal'e üye ön kayıtları ihtimal dahilindedir.

Ancak FSLN'nin yüksek tepelerinde alınan bu kararın tüm Sandinistlerce benimsendiği söylenemez ve ortada bir kongre kararı da olmadığı için ağırlığın ne tarafta olduğunu söylemek de imkansız. Sandinist Cephe'nin kurucusu olan Carlos Fonseca'nın oğlu, Carlos Fonseca Teran, sosyal demokrasinin devrimci marksist bir analizini yaparak, alınan kararın hem Nikaragua halkı önünde hem de uluslararası devrimci hareket önünde yüklediği sorumluluğu açıklamakta. Öte yandan, Nikaragua'da hükümetin içinde bulunduğu zor durum, Amerikanın başbakan Violeta Chamorro'nun devleti yeterince Sandinistlerden arındırmadığı gerekçesi ile sözverdiği yardımı yapmaması, yeni hükümet olasılıklarını da gündeme getirmektedir. Sandinist ordunun komutanı Humberto Ortega, Chamorro ve Lacayo'nun Somoza, Bush'un Carter ve Nikaragua halkının da artık yalnızca diktatörlüğe karşı bir halk olmadığını söylerken, grevdeki işçilere ve herkese "ulusal çıkar" adına özveriden bulunmak çağrısında bulunmuştu. Kardeşi Daniel Ortega ise grevlerin haklı olduğunu söyleyerek bu sözlere karşı çıkmıştı.

Sandinistler arasında "merkez akım" denebilen ve Humberto Ortega'ya bağlı, FSLN'nin politakasının yeniden tanımlanmasını isteyen ve ulusal anlaşmadan yana olan bir kesim var. Bu kesimin önerileri

adım adım etkinlik kazanıyor. Başkanın sağ kolu Antonio Lacayo, FSLN'nin hükmetin planını geliştirme yolunda önerilerde bulunmaya yönelik kararına ilişkin olarak "FSLN'nin tutumu doğru, olumlu ve yapıcıdır. FSLN, ülkeyi ileriye götürmeye yönelik bir büyük ulusal projenin parçasıdır" diyordu.

FSLN'nin tutumunu yaşadıkları deneyimlerin, içinde bulundukları konumun dışında değerlendirmek mümkün değil. İktidarda oldukları sürece halk için daha iyi koşullar oluşturamamaları, onlarda derin bir yenilgi duygusu yaratmış durumda. Toplumsal amaçları olan bir piyasa ekonomisi oturtmaya çalışmışlardı. Şimdi ise kapitalizmi insanileştirmeye ya da en vahşi yönlerini sınırlandırmaya çalışıyorlar. Birçok Sandinist 1995 seçimlerine bu açıdan bakıyor. Yani iktidarda olmamak ya da tek başına iktidar olmamak.

Böylece FSLN aşağıdan yönetemediği ülkede, yukardan ilişkiler geliştiriyor ve aşağıdakiler için giderek kabullenilmesi güçleşen sınırda tutulan hareketlilikleri kanalize etemeye çalışıyor. "Sandino'nun çocukları nereye gidiyor?" adlı makalesini PRT (Meksika) sözcüsü Sergio Rodriguez Latin Amerika solunun çoğunluğunun aynı labirentte bulunduğuna dikkat çekerek bitiriyor. [27]

Buradan FSLN'nin dağılmakta olduğu ya da bileşenlerine ayrıldığı gibi bir sonuç çıkarmak olayların önünde koşmaya varır. Ancak hemen hatırlanması gereken FSLN'nin 1974'de esas olarak iki eğilime bölündüğü; ilkinin Tomas Borge ve Henry Riuz tarafından yönetilen ve kırsal kesimde çalışmakla birlikte ağırlığın askeri aygıta veren "uzatmalı halk savaşı" eğilimi; ikincisinin ise daha azınlık olan ve Jaime Wheelock tarafından yönetilen, siyasal mücadeleye ağırlık veren ve kentsel örgütlerin gelişmesine katkısı olan "proleter eğilim" olduğunu hatırlayalım. Bu iki kesimi birleştirmeyi de amaçlayan ancak her ikisinden de farklı bir yol izeleyen Ortega kardeşlerin yönetiminde, "ayaklanmacılar" ise Somoza diktatörlüğünün iyice zayıfladağını, nihai atağa kalkmak için burjuvazinin bir kesimi ile dahi ittifağa girmekten sakınılmaması gerektiğini belirtiyorlar ve acilen gözalıcı askeri eylemler düzenlemesini öngörüyorlardı.

27)Inprecor 17.7.1992.s.16.

FSLN, 1978 yılında her üç eğilimden üçer temsilcinin katıldığı yeni bir yönetim oluşturarak birilğini sağladı ve bu yönetim 1991 Temmuzundaki ilk kongresine kadar yerinde kaldı. İlk iki eğilimde değişkileriler olmasına rağmen üçüncü eğilim eski çizgisine daha yakın.

Nikaragua devriminin karakteri ve geleceği üzerine bir tartışma yazısı değil bu. Ancak bu iki husus kabaca Sandinistleri de belirlemiyorsa da oldukça zorluyor. Başkalarınca bir model olarak benimsenen sandinistler yeni yönelişler karşısında hiç te yabancısı olunmayan çehrelere bürünüyorlar.

Meksika'da popülizme karşı devrimci seçeneğin direnişi

Gözönüne alınması gereken bir diğer deneyim ise Meksika'da cereyan etti. Meksika solunun iki geleneksel kesimi (Moskova ve Pekin yanlısı yapılar) uzun bir süredir çok ciddi bir sarsıntı geçirmekte ve giderek ayakta kalmanın bağımsız yolunu yitirmekteydi. Buna karşılık IV. Enternasyonal Meksika seksiyonu PRT bir öncü parti kimliğinden, kitle hareketililiğine; Meksika'da oldukça örgütlü bulunan kitle örgütleriyle yakın ilişkide bir parti kimliğine yönelince, kendi dışındaki sol için kimi zaman gerektiğinde katılmaya kadar varan, kimi zaman seçim platformuyla sınırlı kalan bir çekim merkezi haline geldi. Bu oldukça karmaşık süreç 1988 seçimlerinde Cardenas'ın geleneksel iktidar partisine alternatif popülist bir hareket oluşturması ile kırılmaya uğradı. Bağımsız bir sınıf politikası oluşturma yönündeki birikim, bir anda kuyrukçu politikayla karşı karşıya kaldı. Bu deneyimi biraz daha yakından izlemek için gerilere gitmek gerekecek.

1968'de Meksika geleneksel iktidar partisi PRI'nın (Kurumsal Devrimci Parti) egemenliğini sarsalayan kitle ve öğrenci hareketinin ürünü olan gruplaşmanın geçirdiği değişimlerin sonucunda oluşan bir örgüt PRT. O yıllarda otuz yoldaştan fazla değilken; 1971 öğrenci hareketi, 1974 anti bürokratik sendikal isyanından geçerek reel bir yapılanmaya kavuştu. 1976 yılında örgüt militanlarınca yönetilen Bağım-

sız Köylü Cephesi vasıtasıyla bir eyalette son otuz yılın en büyük toprak işgalini gerçekleştirdiler. 1976'da IV. Enternasyonalin ülkedeki iki sempatizan örgütü birleşerek PRT'yi kurdular. Her türlü baskıya karşı direnişin önünde yer alan PRT'nin saflarında insan hakları mücadelesinden gelme önder militanlar bulunuyor. Bunların arasında en tanınmışı parlamento fraksiyonu üyeliği yapmış, başkanlık seçimlerinde aday olmuş olan Rosario İberra'yı anmak gerekir. 1982 başkanlık seçimlerinde aldığı oy oranı ile siyasal parti kurma hakkını kazanan PRT'nin (bu seçimlerde her ne kadar %1.5 -300 bin oy aldığı ve altı milletvekili kazandığı ilan edilse de Meksika seçimlerinde hükümetin sahtekarlığı da adı gibi kurumsallaştığı için PRT'ce verilen %3 oranını dikkate almak doğru olur; bu takdirde onbeş milletvekili çıkarmak sözkonusu olacaktı) bu seçimler sırasında, 2000 militanı ve 3000 sempatizanı vardı. Meksiko'da ise %3.5 ile 100 bin oy aldılar. O zaman PSUM (Meksika birleşik Sosyalist Parti- 1981'de kuruldu. KP ve bir dizi milliyetçi, stalinist grubun birleşmesi ile) ve PMT'den (Meksika Emekçi Partisi-radikal milliyetçi) sonra üçüncü parti durumundaydı. 1983'de ilk ulusal grevin önünde yer aldı. Kazandığı altı milletvekili ile aynı zamanda parlamento içinde de mücadelesini yürüttü. 1985 seçimlerinde başka örgütlerden (OIR-LM/ Devrimci solun örgütü/Kitle çizgisi/Maoist kökenli -PMT ve PRS- Sosyalist devrim partisi-1985'de PSUM'dan ayrılanlarca kuruldu) aldığı desteğin de katkısıyla resmi oy oranı 1.7'ye çıktı, PRT'nin verdiği oran ise %2. Ancak 1988'de neo Cardenizmin belirmesi, 1968-88 arasındaki tüm toplumsal olgu ve mücadelelerin ürünü olan sosyalist sol için siyasal bir deprem oldu. Kariyerizm ve oportünizmin kasıp kavurduğu sol, 1988 sonu 1989 başında milliyetçi bir parti olan PRD'nin oluşumuna katılmak için kendisini dağıttı.

Cardenas PRD'yi bir sınıf partisi olarak değil vatandaş partisi olarak sunuyordu. Yani çıkarları zıt olan toplumsal sınıf ve katmanlar, aynı parti içnde yerlerini alıyorlardı.

1982'de KP'nin krizinin yol açtığı solun yeni bir bileşim kazanması sürecinin başladığı sanılırken, birleşen sol, bağımsız bir sınıf örgütü oluşturmak yerine Cardenas'ın kuyruğuna takılmıştı. Bu du-

rumun bir nedeni de mevcut durumda devletten bağımsız, ona kafa tu tan bir politik çizginin kısa zamanda başarıya ulaşabilme şansının pek bulunmadığına dair yaygın inançtı.

PRD'nin ardına takılan meksika sosyalist Partisi, OIR-ML, Punto Critico adlı 1968 öğrenci kuşağından önderelere sahip o zamana kadar bağımsız bir örgüt, millyetçi devrimci solun bir kesimi, 1986 öğrenci hareketine katılanlar ve o ana kadar hirç bir siyasal örgüte girmeyenler ve PRT'den ayrılıp Cardenas'ı destekelemek için MAS'ı kuranlar, hep birlikte kitlelerden "yalıtılmamak" için PRD'nin peşine takıldılar. MAS gibi örgütler kitleleri sosyalizme yönelttiklerini söylüyorlardı, gerçekte ise sosyalistleri Cardenas'a götürecek bir köprü oluşturuyorlardı.

PRT ise yasal sicili için gerekli olan %1.5'un altına düşünce, ulusal ölçekte sosyalist bir referans kutbu olarak belirme imkanı zayıfladı.

Sosyalistlerin, 1990'a kadar zorlu mücadelelerini sürdürseler dahi, Cardenizmin lehine etkileri azalıyordu. Cardenizmin yaratacağı moral yılgınlığın önüne geçmek, tek başına dolduramacayağı sosyalist solun boşluğunu gidermek için PRT, geniş bir çevrede militanlarla ilişkiye geçerek Sosyalist Seçim Cephesi'nin (FES) merkezinde yer aldı.

1991 Ocak ayında yapılan seçimlerde PRT sözcülerinin belirttiğine göre, 1988'inin 80 bin oyuna karşılık 140 bin oy alındı ve PRI'nın geleneksel sahtekarlığı olmasa baraj niteliğinde olan %1.5'a ulaşılabilirdi. Böylece sosyalist bir seçeneğin geliştirmesinin mümkünlüğü kanıtlanmış oldu.

FES'te yerel dernekler yer alıyor. Bunların yanısıra eski KP geleneğinden gelen, 1989'da Cardenas'ın PRD'si içinde partinin erimesine karşı çıkan PSM-PK akımı var. Bu akımın FES'e katılması, FES'in projesine inandırıcılık kazandırdı. Nice KP militanı, PRT'ye girmeden kampanyada yer aldılar. [28]

Partileşme sorunu tabii ki PRT'nin gündemindeydi. Bunun için aceleye getirmeden, bu yoldaşlarla birlikçi bir ilk deneyimden sonra bir dizi tartışma yürütmek gerekecekti. Ayrıca stalinist kökenli bu akım, son değişikliklerden sonra eski referanslarını terketti ve genel olarak

28) Le PRI se croit tout permis. PRT önderlerinden Edgar Sanchez ile görüşme. Inprecor 13.0.1992. s.12.

demokratik bir sosyalizmden yana olduğunu belirtiyor. Yakınlaşma ve birleşme olasılığı bulunmakla birlikte, şu an için en önemlisi, burjuva seçeneklere karşı bağımsız bir sosyalist seçeneğin birlikçi bir anlayışla sunulabilmesi. FES'in basit bir seçim cephesi olduğu söylenemez. Toplumsal mücadelede ve kitle hareketliliğinde ortak bir çizgi izlemeyi arayan bir siyasal cephe sözkonusu. "Belki yeni bir partiye varılır ama bu uzun vadeli, ağır ve karmaşık ama şimdiden başladığı söylenebilecek bir süreçtir," diyor PRT sözcülerinden Edgar Sanchez.

PRT'nin şu anda tek devrimci parti olmakla kalmayıp tek sosyalist parti de olması cephenin eylemi ile partini bağımsız eylem ve varlığının birleştirilmesini önemli bir sorun olarak ortaya çıkarmış bulunuyor.

Meksika'daki deneyim bir dizi açıdan irdelenmeğe değer. Bunlardan ilki devrimci marksistlerin birliğini sağlamak, ikincisi reformizme karşı devrimci bir çekim merkezi oluşturmak, üçüncüsü kitlesel sosyalist bir alternatif inşa etmek, dördüncüsü popülist-milliyetçi kitlesel yanılsamalara karşı sekterliğe düşmeden taktik ittifaklar yaparken dahi bağımsız bir sınıf politikasının geliştirilmesini aksatmamak. Bütün bunların anahtarı, sektarizmden uzak bir perspektifle devletten ve burjuvaziden bağımsız bir kitle insiyatifini geliştiriken, devrimci örgütün bağımsız kimliğini zedelememek ve konjonktürdeki değişiklikler ne olursa olsun yeni manevralara girişebilmek için siyasal ve örgütsel sürekliliğie sağlamak, örgütün reflekslerini olası gelişmelere uygun bir biçimde esnek tutmak, asla köreltmemeye özel bir çaba göstermektir. Çünkü her iki düzeyde de görevlerin yerine getirilebilmesi için bir odak, bir çekim merkezi işlevi görebilecek bir örgüte ihtiyaç vardır. Ve böylesi bir örgüt bir kaç günde kağıt üzerinde değil ancak uzun mücadeleler içinde oluşturulabiliyor. Şimdi Cardenas'ın gerçek kimliğini anlayanlar için katılabilcekleri bir cephe var. PRT'siz böyle bir cephenin oluşması mümkün değildi. PRT kayıplarını hızla telafi edebildiyse, ayrılanların yerlerini eylem alanlarında başka ilişkilerle doldurabildiyse, bunun bir neden de omurgasının sağlamlığıdır. Yani hem kendi iç ilişkileri hem de kitle hareketliliği ile ilişkisindeki hayatiyettir.

İnşa taktikleri...

Geçmiş ve mevcut parti inşa taktiklerini, bir sınıflandırmaya girişti-ğimizde: sosyal demokrasinin solunda bir yer edinmek; komünistlerin birliği; sosyalistlerin genel olarak birliği; devrimcilerin birliği ve yeni bir parti gibi katagorileri sıralayabilirz. Tehlike, sayısız örnekte açıklanmaya çalışılan girişimlerin önemli bir kısmının henüz oluşum evresini yaşamakta olması ve belirebilecek yeni biçimlenmelerin mümkün olması ve de tüm bu mevcut ve muhtemel gelişmeler içinde devrimci partinin konumunun sanıldığından da fazla belirsiz kalmasından kaynaklanmakta. Bu belirsizliğin temel nedenlerinden biri de devrimci parti hakkındaki yanlış görüşler. Leninist örgüt deyince sanki sosyalist hareket içindeki diğer örgütlerle arasında aşılmaz duvarlar bulunan kapalı bir yapılanma anlayışı yaygın. Böyle olunca örgüt inşa projesi de başka akımlardan özenle ayrı durarak kendini inşa gibi algılanmakta. Oysa ne Bolşevik Partisi böylesine dış dünyaya kapalı bir gelişim içindeydi ne de bu dış dünyanın getirdiği bir dizi sorundan azada, bölünmeyen, parçalanmayan, bunalım geçirmeyen, birleşmeyen bir yapıya sahipti. Partiler canlı organizmalar olarak hiç hesapta olmayan ilişkiler içinde nihai hedefe emekçi kitleleri yönelmek zorundadırlar. Aksi takdirde nesnel gerçekliğin hiçbir şey ifade etmediği basit sektler olmaktan kurtulamazlar. Tarihi ise sektler değil kitleler yapıyor. Kitleselleşmenin yolu ise kendisini inşa etme yolundaki emekçi sınıfların içinde yankı bulan tüm siyasal akımlarla hem hesaplaşmadan hem de işbirliğinden ittifaka ve oradan birlikte yeni bir temelde yapılanmaya kadar uzanan bir dizi zorunlu ilişkiden geçiyor.

Bu açıdan dünyanın dört bucağında yaşanan deneyimlerdeki farklılıkları, kendi biçtiğimiz taktiğe göre birer sapma olarak değil, sosyalist bir arayışın zenginlikleri olarak görüp, onları izleme ve dersler çıkarma durumundayız. İçinde bulunduğumuz dönemde devrimin

güncelliğini yitirdiği anlamına gelmez bu. Ancak eski silahlarımızın müzeye kaldırılması gerekmese de, parlatılması ve kimi değişiklikler geçirmesi kaçınılmazdır. En azından ihtimal olarak dahi kendimizi buna açık tutmalıyız. Örgüt inşa taktiklerinin kendini temellendirdiği programın konjonktürel gereklerini içeren politikalarla birlikte ele alınması gerekmektedir. Yoksa sorunu yalnızca teknik olarak ele aldığımızda çok gizli ve de silahlı örgütlerin reformist ve açık ve de silahsız örgütlerin devrimci olması mümkündür. Oysa asıl sorun ikisinin politikalarında yatmaktadır. Sandinistler içinde askeri eyleme en yatkın olanların burjuvaziyle işbirliğine en yatkın kesim olduğu unutulmamalı. Buna karşılık Allende elinde silah, çarpışarak düşmüştür.

Kitle Partisi

Kitleselleşme hedefi, program ve örgüt inşası bir yana konularak yalnızca acil taleplerden hareketle ele alındığında mevcutlar içinde sözkonusu olan acil telepleri gerçekleştirme kapasitesine sahip olunduğu varsayılan bir partinin bu yönde zorlanması için, böyle bir partide "geçici" bir mevzi edinilmeye çalışılır. Bizde de sık rastlanan, eski sosyalistlerin sosyal demokratlaşması süreci başlangıçta böylesi bir beklentiden kaynaklanmaktadır. Hem 12 Mart'tan sonra hem 12 Eylül'den sonra "demokratikleşme" sürecinin genel af, insan hakları, yasal değişiklikler için ve çok genel bir deyişle sola açılışa imkan sağlayacağı gerekçesi ile CHP ve SHP içinde yer alınmıştır. Kalkış noktası ister pragmatik ister oportinist olsun, sonunda oralarda mevzi edinmeye yeltenenler erimişlerdir. Burada ilginç bir turnike ve eski devrimci alışkanlıklarla taban tabana zıt bir seçimci anlayış var. Turnike; bağımsız bir güce sahip olmayan sosyalistlerin sağa karşı sosyal demokratlara (türkçesi merkez sol) destek vererek sosyal demokrasinin terkesinde kendilerine de bir yol açılmasına bel bağlamalarıdır. Bu beklentinin bir başka biçimi (ama ayın içerikte) son seçimlerde HEP'te görüldü. 1983 seçimlerinde MDP'ye karşı ANAP'ın sivil olarak vaftiz edilmesini de bir kenara bırakalım ama unutmayalım.

Bir türlü sızma taktiği bu. Sızma taktiği gerçekte geleneksel önder-

liklerin işçi sınıfının öncüsünü kıskaca aldıkları dönemlerde, bağımsız bir örgütlenmeyi gerçekleştirme güçünde olmayan akımların, kendilerini dağıtmadan, belli hedefler çerçevesinde, yani bir birleşikcephe matığı içinde, hm kitleden kopmadan hem de kendi örgütünü inşada yürüttükleri bir taktikdir. Ancak kitlenin içeriğinin iyi belirlenmesi gerekir. Burada kastedilen kitle, geniş anlamıyla emekçi kitlelerdir, aktüel anlamıyla ise örgütlü işçi sınıfıdır. Yani organik bir işçi partisinin içinde böyle bir taktiğin yürütülmesi mümkündür. Aksi takdirde en fazlasından popülist bir çizginin sol kanadı olarak kaynayıp gidilir. 1930'lu yılların ortalarında, faşizm tehlikesinin başgösterdiği ortamda Fransa, Belçika gibi örgütlerde uluslararası sol muhalefet bu taktiği gelgitlerle birlikte Troçki'nin önderliğinde özenle uygulamış ve başarıya ulaşmıştır. (Troçki, altı yıllık varlığı boyunca ancak yüz üyeye sahip olan Fransız seksiyonunun (POI), üstelik de bölünmesinden sonra, uygulanan bu taktik sayesinde Temmuz 1935'den Mart 1936'ya altı-yedi yüz üyeye çıktığını belirtir.)[30]

Adı konulmamış olsa da bu taktiğin tartışıldığı ilk örneğin İngiltere olduğu söylenebilir. İngiltere'de bir Komünist Partisi inşasına yönelen grupların tartışmalarını irdeleyen Lenin, "İşçi partisine katılmak gerekir mi, gerekmez mi?" konusundaki ayrılığa kesin bir cevap vermemekte ise de genel bir anlayışı belirterek daha kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır: ..."öteki sorunlarda olduğu gibi bu sorunda da, şu cinsten ilkelerden hareket ederek devrimci proletaryanın taktiğinin çıkarılabileceğini hayal etmek vahim bir hatadır: *"Komünist partisi, reformculuk karşısında, doktrinini, saf olarak ve bağımsızlığını tam olarak muhafaza etmelidir; onun görevi, durmadan, yolundan sapmadan, düz çizgi halinde sosyalist devrime doğru başta yürümektir." Gerçekte böyle ilkeleri savunmak, 1847'de her türlü uzlaşmayı ve her türlü geçici anlaşmaları yüksek sesle "yadsıyan" Fransa'nın blankist komüncülerinin yanılgısını yenilemekten başka bir şey değildir. İkincisi, her yerde olduğu gibi burada da, sosyalizmin genel ve temel ilkelerini, sınıflar ve partiler arasındaki ilişkilerin özelliklerine, her ülkenin kendisine özgü olan ve incelenmesi, keşfedilmesi ve bilinmesi gereken sosyalizme*

30)Fransızca bütün eserleri, cilt 9.s.36-37.

doğru nesnel gelişmenin özelliklerine uygulamayı bilmenin sözkonusu olduğu besbellidir."[31]

Yukardaki uzunca alıntıyı yalnızca antrizim konusunda değil inşa taktiğinin ve yönteminin sözkonusu olduğu her tartışmada yeniden gözönüne almak gerekir. Çünkü kitabın altbaşlığının (Bir Çocukluk Hastalığı) bir gereği olarak her derde deva olmasa da, ateş düşürücü etkisi vardır.

Türkiye'nin geçmişinde antrizm yapılacak bir genişlikte bir kitle partisinin olduğu söylenemez. kimi demokratik örgütleri barınak olarak görmek bu şıkkın dışındadır. CHP ve SHP saflarındaki arayışlar ise sosyal demorkatikleşme ile sonuçlanmıştır.

Geleneksel işçi partilerinin sınıf içinde kökleşmiş bulunduğu ülkelerde ortaya çıkabilen bir başka taktik ise, bağımsız bir sınıf politikası geliştirme yolunda komünistlerle işbirliği, birlikte çalışmak. Türkiye'de seksen öncesinden TKP ve TİP gibi Moskova yanlısı akımların kendi aralarında özellikle bir çatışmayı canlı tutma çabaları; birlikçi eğilimlerden gerektiğinde olmadık ittifakları yeğleyerek kaçınmaları ve de DİSK uzmanlık kadrolarının şişirdiği bir işçi tabanı imajının kofluğu, kendi aralarında bir ilişkiye imkan vermezken, kendi dışlarındakiler için demokratik talepler uğruna mücadelede dahi tartışma konusu olamazdı. Seksen sonrası bu kesimlerden gelenlerin bir siyasal sürekliliği temsil etme kapasitesine sahip olanların önemli bir kısmı, özellikel TBKP saflarındakiler liberalleşirken, bir kısmı reformist olarak kaldı SBP saflarında -TİP kökenli olanlar arasında daha radikal akımlar sözkonusu olabilmekte.

Bu tür akımların reel bir yapılanmaya ulaşmaları halinde "komünist blok"dan bir adım ötede ilişkiler gündeme gelebilir. Ancak şu veya bu grubun kendi inşa sürecini başka inşa süreçleri ile karıştırması felçleşmeden öte bir sonuç vermez. Her akımın kendi politikalarını sınamaya muhtaç olduğu deneyimler yaşanmadan, üçüncü dereceden varsayımlar üzerine, ahkam kesmenin inşa projesiyle bir ilgisi yoktur.

Seksenli yılların ortalarından itibaren Türkiye'de zaman zaman

31)"Sol" Komünizm. s.96-97. Sol yay.1974.

gündeme gelen birleşik parti, bir kitle partisi tartışmaları ise gerçek muhatablarını bulamadan sönümlendi. Bu tartışmaların ilkinden SP, ikincisinden SBP türedi. İlk tartışmalarda Aydınlık'ın sicilinden hareketle, birlikte bir parti inşasının mükünsüzlüğü savunulmuştur. Burada kastedilen sicil Aydınlık'a yakıştırılan etiket değil, Aydınlık'ın seksen öncesindeki ve mahkemelerdeki tutumumun, eyleminin içeriğiydi. Neredeyse bir milli koalisyonun propaganda grubu haline dönüşmüş olan bu akım da oldukça köklü bir biçmde evrimleşerek yeni bir kimlik edindi. Tartışmaların başladığı günlerde ise bu kimlik henüz kesinlik kazanmamaştı. Sicilin yanısıra birleşik parti inşasında önemli bir anlayış farkı olduğu da dayatmacı bir tutumla bir kadro partisi kurmaya yönelmeleri ile açığa çıktı. Belçika'daki kardeş örgütü (PBT) gibi stalinizmden bir türlü kopamyan partinin, birlikçi partiden anladığının "yeni bir parti", farklı kesimleri içeren, eylem içinde kendini inşa eden ve programını eylemin gereklerine göre geliştiren bir parti olmadığı kısa zamanda açığa çıktı. Birlik tartışması bir manüpülasyondan başka bir şey değildi onlar için.

İnşada bazı temel hususlar

Yukardaki inşa taktiklerinden birinden birinin, kimi zaman da ikisinin içiçe yürürlüğe sokulabilmesi için sorgulanması gereken koşullara yeniden dönmezden önce bir inşa taktiğinin uygulanabilmesi için elde bir örgütün varolması gerektiğini veri almak durumundayız. Aksi takdirde yeni bir örgütün kuruluşundan ziyade sıfırdan bir örgütün kuruluşundan sözediyoruz demektir ki bu da kalkış noktasını oldukça belirsiz kılmaktadır. Böyle bir projeye katılacak olanların ne gibi kollektif bir deneyimin ürünü olarak yeni örgütün meşruluğunu sağlayabilecekleri giderek anlaşılmaz olacaktır. Unutmamak gerekir ki tüm yeni partiler ne kadar yeni olurlarsa olsunlar işçi hareketi gerçekliğinden ve sosya-

list hareketin geleneğinden şu veya bu biçimde etkilenerek oluşurlar. Farklı deneyimlerden geçerek bireysel olarak yeni bir deneyime ihtiyaç duyanlar hacimli metinlerle sonuçlanabilecek tartışmalar üretebilirler. Ancak bu tartışmalar pratik içinde pişmemiş olduğu için birleşmenin zeminini oluşturamazlar. Aslında birbirilerini rahatlıkla tanımlayabilecek kesimlerin uzun tartışmalara girmeleri dahi gereksizdir. Temel konularıda belirtilmiş görüşlerin tartılması ile kısa zamanda sonuca ulaşmak mümkündür. Örneğin dergi ya da yazı sahibi kesimleri haftalar ve aylar boyu tartışma masasına oturtarak, aralarında "demokratik" bir tartışma ortamı sağlayarak yeni gerçeklerin keşfedileceğini sanmak hamhayal bir anlayıştır. Gerçekte örgütün anlamı olan programın belirlenmesi yeterli olacaktır. Bu noktadan itibaren, programın içinde bulunulan durumdan nihai amaca yönelmenin gereklerine uygun taleplerle güncelleştirilmesi, programın bir amentüden bir mücadele aracına dönüşmesini sağlar. Ve nihayet bu ikisinin can vereceği inşa taktik ve yöntemleri ile kabaca saçayağı kurulmuş olur.

Bu noktadan itibaren başkalarıyla eylem birlikleri ve ortak tartışma imkanlarını sürekli kollarken, örgütsel gelişmede taktik mucizeler peşinde koşmak yerine kendini inşa etmeyi aksatmadan, uluslararası kapitalist sistemin durumunu ve sınıflar arasındaki güç ilişkilerini, ülkenin işçi ve toplumsal hareketindeki gelişmeleri ve sosyalist hareketin karşı kaşıya bulunduğu sorunları gözönüne alarak, devrimci bir partinin nasıl inşa edileceği hususunda daima açık ve kesin bir tutum takınmak gerekir.

Genel yöneliş açısından, örgütsel gelişmenin dinamikleri hakkında bir kestirim sahibi olmak, bir prespektif sahibi olmak moral cesaretlenme açısından da önemlidir. Gelişmenin başka akımlardaki bir takım dağılmaların ürünü mü olacağı ya da hareketliliğin ivmelenmesinin mi ürünü olacağı, tesadüfle açıklanmayacak bir değerlendirmenin ürünü olmalıdır. Ancak bu tür perpektifle inşanın bilinçli adımları atılabilir ve rutin gözüken işler, bir bütünün tamalayıcı parçaları olarak algılanabilir. Bu bir hazırlık evresidir. Ama çokça kullanılan hazırlığın türünün de ortaya konması gerekir. Eğer ağır ve zahmetli br gelişme dinamiği örgörülüyorsa, eldeki gücü sık boğaz etmeden de-

ğerlendirmek gerekir, çünkü maraton koşulacaktır. Şıçramalı bir gelişmenin mümkün-muhtemel olduğu bir dönemde ise fethedilebilecek-lerin enginliği karşısında, sağlam bir omurganın kaldırabileceği azami yüklenme, bu yenilenme yolunda göze alınabilir.

Büyük bir dönemecin eşiği için geçerli olan yukardaki son şık, bir genelleme için elverişli olmakla birlikte, henüz ufukta gözükmemektedir. Böyle bir sıçrama için dahi yeterli asgari güce sahip olmayanların, sıçrama anında tecrit olmaları da mümkündür. Hareket, bütün devasalığı ile gelir ve kendi üstüne yükselme kapasitesinden yoksun olanları altına alır. Somutta ise konjonktür ne olursa olsun, öncünün öncüsünü inşa etmenin oldukça gerisinde olan gruplar için söylenebilecek olan tek söz, öncünün oncüsünün birtakım tarihsel, toplumsal ve siyasal gelişmelerin bağlı değişkeni olmayıp, toplama kamplarında dahi gerçekleştirilmesinin mümkün olduğudur. Yani öncünün öncüsü, diyelim üç rakamlı örgütler için sorun birtakım görüşlerin yanlış veya doğruluğuna indirgenemeyecek kadar farklı bir işlemdir.

Öncü parti, diyelim dört rakamlı örgütüler, bileşimi itibarı ile aşağıdakilerin bir yansıması olduğu ölçüde olayların etkisi altına girer, sektarizm kelimesinin kaçınılmaz ya da hastalıklı anlamlarından uzak bir biçimde değişime uğrar. Toplumsal hareketliliğin yükselişi ile doğru politikalarının yürürlüğe sokulması sayesinde bir anda güçlenebilir. (İspanya iç savaşında POUM iki haftada 8 binden 40-50 bine yükseldi). Hızla gelişecek olanın kalkış noktası varabileceği aralığı da biçimlendirir.

Şu anda bir önderliğin inşasına sıvanmış olan grupların hemen hemen tümü de hem kendi sınırlılıklarından hem de "pratik devrimciliğin" ortamı bulunmadığından bir eylem yoksunluğu içindeler. Eylem yoksunluğu, inşanın önündeki en temel engeldir -hem militanların eğitimi açısından hem inşanın bir parçası olarak önderliğin kollektif etkinliğinin onanması olarak belirmesi açısından. Sonuçta ne kadar karşı olunursa olunsun herşey kağıt üzerinde, dergi sayfalarında tıkanıp kalıyor.

Bu durumda özellikle seçilmiş alanlarda eldeki gücü en verimli bir biçimde, bir noktaya toplayarak, yukarda sözü edilen eylem ve deneyim

yoksunluğu kısmen giderilebilir.

Yalnızca anlayışlarından, yani kağıt üzerinde ortak olanlar arasında bir işbirliğinden başlayan azami ortaklığa kadar varacak olası gelişmeler, mutlaka bir işleyiş ve yönelişle birlikte, yani eylemde içiçe geçmelidir. Eylemde birlikte olabilenlerin, birbirlerinin anlayışını, işleyişini ve yönelişini test etmeleri ile farklı düzeyde birliktelikler gündeme gelebilecektir.

Temeldeki faktörlerden biri tasarlanan "birlik"in türü ne olursa olsun -kaynaşma, yeniden gruplaşma, sızma, sendikal muhalefet akımlarına müdahale- başarının koşullarından birinin bu işleme tabi olan örgütün siyasal ve örgütsel dayanıklılığı ve sağlamlığıdır. Bu belirleyici bir unsurdur. Burada sağlamlıktan kastedilen gerçekte esneklik. Esnekliğe oldukça istisnai bir örnek olarak 1932-1939 yıllarında Fransa'da uygulanan beş taktik tercihi gösterebiliriz. İlki 1932'de KP'de sol muhalefet olarak kalmak; ikincisi Almanya'da Nazilerin iktidara geçmesinden sonra KP'den çıkmak; üçüncüsü 1934'te SP'nin sol kanadı olmak üzere sosyalist partiye (SFİÖ) girmek; dördüncüsü, 1935'te, halk cephesine karşı bağımsız bir örgüt inşasına giriş ve beşincisi 1939'da PSOP'e girmek.[32] Bu esnekliğin sağlanabilmesi için örgütün programatik kesinliğe sahip olması, siyasal türdeşliğinin çok açık olması gerekir. Bunun yanısıra örgütün kendisine güveni de moral bir dayanak olarak eklenmelidir.

Sektarizm, nasıl kendini mücadeleden tecrit etemeye, kendi dışındaki solla duvarlar çizmeye varıyorsa, diğer taraftan her ne olursa olsun bir başkaları ile birlikte birşeyler yapmaya yönelmek de sonunda kendini berhava etmeye varır. İnşa taktiği uygulayabilmek için bir sıçrama noktası, bir kalkış noktası gerekir. Aksi halde taktik başarısızlıkla sonuçlandığında geriye bir yıkıntıdan başka birşey kalmaz.

Neredeyse yedinci yılını dolduracak olan çeşitli arayışların sonuçsuz kalmasının nedenlerini kimsenin anlayış kıtlığında aramamak gerekir. Gelinen evrede eldeki malzeme budur ve bu malzemeden birşeyler çıkmasını zorladıkça malzemenin bir kısmı daha kullanışsız

32)Daniel Bensaid: "Otuzlu yıllarda parti inşası ve Troçki." Strategie et Parti. s.97. La Brèche.

hale gelmektedir. Unutmamak gerekir ki Türkiye sosyalist hareketinde merkezciliğin, radikal maoculuğun ve onun bir türü olan Enver Hocacılığın artık oldukça uzun diyebileceğimiz bir geleneği var. Bu geleneği ve kemikleşmeyi tartışma ve makalelerle etkilemek mümkün değildir. Eylemden başlayan bir ilişkinin getireceği tartışma ise kısa vadede değil ancak zamanla, eylemin ve tartışmanın gücüne göre, bu kemikleşmeyi dağıtacak ve yeni veriler doğrultusunda yeni ilişkiler gündeme getirebilecektir. Kimisinin söyleyecek lafı varsa, onların da yaşadıkları azımsanmayacak bir geçmişi, bir pratiği var.

Kağıt üzerinde birbirine en yakın gözüken kesimlerin neredeyse en küçük bileşenlerine ayrılmasında yukarda sözünü ettiğimz saç ayağının bulunmaması belirleyici olmuştur. Örneğin bir tür devrimci marksistler arasında kitabi olarak varolan bir dizi tarihsel, programatik ortaklık savrulmayı engelleyememişken, bu kez daha da farklı deneyim ve gelenekten gelenler arasında bunu sağlamaya çalışmak, gerçekte inşayı pratik değil edebi bir faaliyet olarak görmenin ürünüdür.[33]

Program açısından kendini yeniden biçimlendirecek bağımsız hereketlerin kendilerini diğerlerinden ayırdetmek için sunacakları esasa değgin hususlar, bir öncekilerden farklılık arzetmediği takdirde yeni bir partinin meşruiyeti sağlanamaz. Üç beş günlük bir gelecek için değil de, tarihsel geçerliliği olan bir parti kurulmak isteniyorsa, burada pratik etkinlikten ziyade programatik özgünlük önem kazanacaktır. Diyelim troçkizmden nasiplenmiş ve yer yer kimi çağrışımlar uyandıran metinleri temel olarak bir program ve oradan bir örgüt üretildi. Bu örgütün kimliği sahte olacaktır.

Başka örgütlere, akımlara yönelik inşa taktiği bir pratik imkan, olabilirlik meselesidir ama devrimci bir örgüt olarak kendini inşa etme bir oportünite meselesi değil tarihsel bir zorunluluktur. Bu zorunluluğu atlayarak oportüniteyi aramak ise oportünizmdir.

Bir oluşum evresinin gereklerini yerine getirmek, yani proletarya-

33)"Zinoviev-Kamanev muhalefeti, bizim ısrarımız üzerine özel bir dökümanda, 1923 Muhalefetinin tüm temel sorunlarda haklı olduğunu kabul etti. Ancak, farklı geleneklerimizin olması ve herşey üzerinde anlaşık olmaktan uzak olmamızdan ötürü, birleşme asla gerçekleşmedi; iki grup bağımsız fraksiyon olarak kaldılar." Troçki; fransızca bütün eserleri; cilt 23. s.133.

nın öncüsünü kazanana dek, yani büyük rakamları telafuz edene kadar öncünün öncüsünü oluşturmak, propaganda grubu olarak kadroları inşa etmek sanıldığının aksine önemli bir hazırlığı gerektirir. Değiş yerindeyse bireysel eğitim propagandası aşaması kaçınılmazdır. Çünkü asgarı marksist kadro oluşmazdan kitle içinde çalışmaya yönelinemez. Kadro gazete ilanıyla ya da "az zamanda" inşa edilemez. Farklı kökenden gelen devrimcilerin birliğini sağlamak ancak ve en azından kitle çalışmasına yöneliş içinde mümkünün alınına girer. Yoksa pratiği engelleyen tartışmalar içinde tıkanılıp kalınır.

"Bu çalkantılı çağda" diyor Troçki "herhangi biri programsız, düşünsüz, perspektifsiz ve uluslararası bağlantısı olamadan örgüt kurabilir, ama bu örgüt ilk ciddi sarsıntıda kağıttan bir şato gibi yokolur."[34]

Yıl 1936 değildir ama çağ çalkantılıdır. Program örgütlü bir mücadele içinde dünya sosyalist hareketinin deneyimlerinin ürünü olarak bizi nihai hedefe bağlar. Perspektif iyi niyetle sınırlı olmayan somut tasarılarla bezeli politikalar gerektirir. Düşün, kişilerden kaynaklansa da partinin ortak malıdır. Uluslararası bağlantı platonik değil somut örgütsel ve siyasal ilişkiler gerektirir.

Bunun için gelişmenin belli bir evresinde kaçınılmaz sekt durumunda olan grupların konumu ile, kalabalak, ancak dönemeç ne kelime her önemli virajda zigzag çizen ve geriye baktığında kendini tanımlayamaz hale gelen ve geleceğini de bu belirsizlik içinde yeniden ve yeniden inşaya girişenleri ayırdetemek gerekir.

Ciddi sarsıntılardan geçmeyen hiçbir akım ise ne kitleleri fethedebilir ne de varlığını idame ettirerek geliştirebilir. İki darbe ve sonunda hiçbir sürekliliği olmayan yapılar ve yeni arayışlar bunu fazlasıyla kanıtlamıştır.

Teknik gibi algılanan inşanın kendi sorunlarının ve programın küçümsendiği bir sosyalist ortamın kaçınılmaz sonu budur.

Parti lafından bunca söz edilen ve partisizliği bunca yaygın olduğu bir başka ülke göstermek güç olur. Parti kurmak için partisizliğin neredeyse marifet sayılması ise bir başka orjinallik olarak tarihe geçecektir.

---

34)Fransızca bütün eserleri; cilt 9. s.31.

Karşılıklı Etkileşim ve İnşa

Bütün bu örneklemelerden hareketle farklı gözüken her inşa projesinin farklılığını esas olarak projeye imkan veren, ilham veren "yeni" unsurda aramak gerek. Bu yeni unsur düşünsel bir rönesans olmayıp doğrudan sınıf hareketinden ya da toplumsal hereketlerden (kimi için gençlik, kimi için "azınlık" ve kimi için kadın hareketi) kaynaklanmaktadır.

Bu yeni unsurun ne zaman belireceğine dair kimsenin elinde şaşmaz bir pusula yoktur. Elbette belli konjontürlerde yalnızca harekete geçebilme anlayışına değil özellikle kapasitesine sahip olmak önemli. Aksi takdirde fırsatlar hızla tükenebilir. Ancak gerekli koşullar oluşmadan bir takım kaldıracı kendinden menkul örgütsel inşa prespektileri üretmek de sonuçsuz kalmaya mahkumdur. Burada sınırlı gücün hangi noktada yoğunlaştırılacağı gibisine basit bir fizik kanunu da önemli olmaktadır.

Bu yeni unsurun yanısıra deneyim ve birikimi ile belli bir siyasal ve örgütsel sürekliliği temsil eden akımların da bulunması onsuz olmaz koşullardan biridir. İşçi sınıfının öncüsünün yüzde doksanını bağrında toplamış bir parti sözkonusu olmadığı her yerde birleşik hareketin kaçınılmazlığı buna uygun politikaların ve örgütsel projelerin de geliştirilmesini gerekitirir. Burada bütün farklılıklarla birlikte anlaşık olunan konularda dayanışma kampanyaları, kitle insiyatifleri ve mümkünse seçimcilik yapmadan seçim kampanyaları yürütmek için özel bir çaba sarfetmek gerekir. Sekterliğin kırılması birleşik hareketlenmenin kalkış noktasıdır. Ve ancak bununla birlikte pratikte kanıtlanmış güven ilişkileri temelinde farklı akımlarla açık seçik bir gündem maddesi ile açıkça belirlenmiş amaçlarla daha ileri örgütsel biçimlere ulaşmak mümkün olur. Burada pratikte kanıtlanmış güven ilişkileri ibaresi üzerinde yeniden ve yeniden düşünülmelidir.

Bunun gerektirdiği ise taraflar arasında düzenli eylem birlikteliğini sağlayabilecek sürekli bir ilişkiler komitesidir. Tabii bu tür komiteleri yalnızca yukardan değil, ortak eylemi gerçekleştiren militanlar arasında da sağlamak gerekir.

Türk-İş'in "Demokratik İşçi Partisi"

(Ocak 1994)

Özellikle iki burjuva partili parlamenter sistemlerin yürürlükte olduğu ülkelerde sendika bürokratları, zorda kaldıklarında, kendilerini hükümete muhatap olarak kabul ettirmek için bir üçüncü parti, bir işçi partisi kurma tehdidinde bulunurlar. Böylece her iki parti ama özellikle toplumun ezilen, sömürülen ve baskı altındaki kesimlerinden oy alan "demokrat" parti, pazarlığın düzeyine göre ya sendika bürokrasisinin çıkarlarını gözetecek yeni düzenlemelere mecbur kalır ya da meydan okumayı kabul eder.

Türkiye'de altmışlı yılların başlarında, bir kesim sendikacıların TİP'İ kurmalarından sonra parti bir duraklama evresi geçirmiş ve sendikacıların partiyi Aybar önderliğine teslim etmeleri ile bir canlanma evresi başlamıştı. Bunun üzerine daha geleneksel çizgideki sendikacılar "Çalışanlar partisi" diye bir girişim tehdidinde bulunmuşlardı. Bu tehdit, düzen partilerini sendika bürokarsisinin çıkarları yönünde birtakım değişikliklere zorlamak yerine, TİP'in işçi hareketini etkilemesine karşıydı.

12 Eylül öncesinde DİSK önderliğinin partileşme sorunuyla yüzyüze gelmesinin nedenleri ise oldukça farklıydı. CHP'nin giderek sağa yönelmesi ile sol sendika bürokrasisi siyasal düzeyde kendi talep ve çıkarlarını koruyacak, burjuvazinin siyasal saldırısına ve beyaz terörün yükselişine dur diyecek bir seçenek yokluğunda, DİSK önderliği

bu boşluğu doldurup dolduramayacağını ciddi ciddi düşünmek zo runda kalmıştır. Ancak, ne önceki TKP etkisindeki yönetim ne sonraki "bağımsız" yönetim işçiler nezdindeki sendikal itibarlarını siyasal itibara dönüştürecek kapasiteye sahip olmadıklarını çok açık bir biçimde, hem seçimlerde hem de olaylar içinde görmüşlerdi. Seçimlerde DİSK yönetimi ne derse desin -ki o da CHP'den asla vazgeçememiştir- taban CHP'nin ötesine hazırlıklı değildi. Sendikacıların böylesi bir siyasallaşma için hazırlık yaptığı ise hiç söylenemezdi.

Türk-İş/TÜSİAD Partisi

İşçi hareketi tarihinde, herhangi bir özelliği olmayan ve renksizliği ile temayüz eden Bayram Meral, bir süreden beri durup durup işçilerin kendi partilerini kurmasından sözediyor. Son olarak partinin adını da koyarak bir ileri hamle yaptı: Demokratik İşçi Partisi. Daha da önemlisi kuruluş tarihinin de hemen hemen ilan edilmiş olması. Buna göre 1995 Türk-İş genel kongresinden sonra parti kurulabilecek. Eğer bir erken seçim olmazsa ilk genel seçimlere (1996) katılınmazsa da 2001 yılında iktidar hedeflenmekte imiş. "Türk-İş'in kuracağı bir işçi partisi" konusu, Yol-İş'in taban eğitimlerinde işleniyormuş bile. Bağlı sendikaların kongrelerinden, yani tabanın tabanından tavsiye kararları ala ala Türk-İş partisi kurulacakmış.

Hiç ilgisi yok ama parti kurma yönündeki eğilimlerin açıklandığı günlerde, Türk-İş bir kez daha sendikaların örgütlenmesi ve yetki alabilmesi için gereken barajların karşısında olmayacağını belirtti. Ankara'da DİSK, Hak-İş ve bazı demokratik kitle örgütleri ile birlikte kurulan Demokrasi platformuna Türk-İş'in de katıldığı düşünülürse "demokrasi"den kastedilenin nerede başlayıp nerede bittiğini üzerine hayal kurmaya gerek yoktur.

Türk-İş önderliği onyıllardan bu yana Türk-İş tarihindeki en edilgen ve etkisiz ve de renksiz yönetim olarak, tasarlamaktan dahi ürkecekleri sözler telafuz etmektedirler. Aslında Bayram Meral'in başa geçmesinden bu yana, işçi hareketinin ve sendikaların sorunları giderek daha da ağırlaşmaktadır.

Bayram Meral'in siyasal parti kurmadan sözettiği ilk günlerden bu yana, kendisini buna zorlayan nedenlerde bir değişiklik olmamıştır. Dolayısıyla bu konuda adaha önce denilenleri aktarmak yeterli olacaktır.

"...Türk-İş'e aidat ödeyen üye sayısındaki düşüş, taşeron aracılığı ile sendikasızlaştırmanın alabildiğine boyutlanması, sözde iyi toplu sözleşmeden sonra yapılan işten çıkartmalar, dahası gerçekleştirilmeyen toplu sözleşmeler vb., sendika bürokrasisinde bir yapısal değişiklik sözkonusu olmamasına karşın varlık nedenlerinin aşınmasına, yıpranmasına dur deme zorunluluğundan ötürü yeni bir kimlik edinme kaçınılmaz hale gelmiştir. Siyasal parti kurulması olasılığından dem vurulmasının temelinde yatan dürtü de budur (...) sorun üç yılın muhasebesinin, ama en çok da koalisyon hükümetinden beklentilerin boşa çıkmasından kaynaklanmaktadır. Yoksa işçi sınıfının bağımsız siyasal örgütlenmesi şu veya bu günlük gerekçeye dayandırılamayacak kadar tarihsel bir gerekliliktir. Türk-İş yönetiminin böyle bir girişimde bulunması halinde parçalanması kaçınılmaz olacaktır. Değişim ittifakı siyasal bir ittifak değil; üstelik parti, hele işçi sınıfı partisi Türk-İş geleğine fazla ağır gelecek kadar siyasaldır. Zaten Bayram Meral de zamana zaman gerek anlamına gelecek sözler etmektedir."(Yeni Yol; Mart-Nisan 1993; s. 20)

Geçen yıldan bu yana "zamana zaman" verilmiş ve parti kuruluşu bir sonraki kongrenin gündemine tevdi edilmiştir. Dilleri varsa parti meselesi bu dünyanın değil öteki dünyanın meselesi diyecekler!

Şimdilik tek somut adım olarak TÜSİAD ile göstermelik sıcak ilişkiler atıldığı söylenebilir. TÜSİAD başkanı Komili Türk-İş'in kuracağı partiye oy verip vermeyeceklerini soran gazetelere programatik bir cevap vermiştir: "Bu akşam programlarını öğrenelim, eğer bizim beklentilerimiz programlarında olursa niye oy vermiyelim?"(Cumhuriyet 30 Aralık 1993) Beklentilerin çerçevesi görüşmede "özelleştirme ve gümrük birliği" gibi demokasinin ve işçi sınıfının temel sorunları olarak gündeme geldiğine göre bir oy bir oy daha 2001 uzakta ama çantada keklik demektir. Özelleştirme ve gümrük birliğinin Türk-İş açısından bir tek anlamı olabilir: makul işten çıkartmalar! İşten çı-

kartmaların makullüğü de sendika bürokrasisinin bilgisi ve rızası altında yapılacak olması.

Öte yandan 1993 işçi hareketi açısından en azından bir duraklamanın yaşandığı, hatta hareketlilik açısından geriye saymanın kaydedildiği bir yıl; işçilerle sendikalar arasındaki bağların daha da zayıfladığı bir yıl; sendikalar kendi üyelerinin en basit çıkarlarını savunmaktan aciz, kendi paçalarını kurtarma sevdasındaki bürokratların ürkek, korkak arayışlarının bekleme duvarının dibine yığıldığı bir yıl oldu. Şimdilik işçi hareketinin geleneksel sendikal yapıları aşarak yeni mücadele ve örgütlenme biçimleri arayışı içinde olduğuna dair de bir emare belirmiş değil

Kimi ülkelerdeki işçi hareketinde sendikalardan başlayan bir yeniden doğuş çabaları gözönüne alınınca, Türk-İş yönetiminin "demokratik işçi partisi"ne girişmezden önce yapması gerekenleri kısaca hatırlatmak gerekecek:

Demokratik bir işçi partisinden önce sendikaların kendileri demokratikleştirilmelidir. Bunun için de ilkin yapısal bir değişim geçirmeleri gerekecek. Yapısal değişimin harekete geçirici gücü sağ ya da sol sendika bürokrasisi olamaz; ancak bizzat işçi hareketinin tabandan bir yenileşinin ürünü olacak bir değişim demokratikleşmeyi sağlayabilir.

Türk-İş eğer bir değişime meraklı ise şimdiden sendikal düzeyde saydamlaşmaya başlamalı; örneğin, patronlarla'müzakereyi elden geldiğince kollektif bir biçimde yürütmeye çalışmalıdır. Toplusözleşmeye işçilerin geniş katılımı deneyim sahibi olmaları açısından önemli olduğu gibi; TÜSİAD gibi kuruluşlarla yapılacak toplantılarda daha geniş perspektifler de elde etmeleri mümkün olabilir!

Bağımsız işçi partisi

İşçi partisi kurma yolunda girişimler ömür billah sürmemeli, işçi hareketinin tarihi geleneği, mevcut durumu, sosyalist hareketin konumu gözönüne alınarak konjonktürle sınırlı kalmayan ancak önümüzdeki acil demokratik sorunların çözümü için bağımsız bir sınıf politikasının

oluşturulması yolunda en küçük imkanı dahi atlamadan, sendikalar şimdiden aktif siyasal yaşamda yerlerini almalı, şu veya bu partiye oy çağrısında bulunmakla sınırlı kalmayarak açıkça ortaya koydukları talepler manzumesini kabul eden ve talepleri gerçekleştirmeye angaje olan siyasi partileri tabanları aracılığı ile desteklemelidir.

Bir işçi partisinin oluşturulabilmesi için sendika bürokrasininin tehditleri ya da kapalı devre eğitimlerinin kıymeti harbiyesinin ne olabileceğini, sosyalist hareket çok daha elverişli bir konumlanışta bulunan DİSK deneyiminden rahatlıkla çıkarsayabilir.

Bir işçi kitle partisinin kurulması için öncelikle, geniş emeçi kitlelerin bilincinde köklü bir dönüşüme yol açacak, bu yolda kaldıraç işlevi görebilecek işçi eylemlilikleri gerekir. İşçi hareketinde bu tür bir yenilenme olmadan, yapılacak herşey en iyisinden propaganda evresinde kalır. Propaganda gereklidir ve her vesile ile yapılmalıdır ama yalnızca propagandayla işçi hareketinde yenilenme sağlanamaz. Yenilenme yalnızca zihniyette, bilinçte değil, esas olarak mücadelenin kendisinde açığa çıkmalıdır

Tarihsel olarak bir işçi partisine sahip olmamış birkaç ülkeden biri olan ABD'de bir işçi kitle partisi kurma yolundaki girişimciler, otuzlu ve altmışlı yıllardakine benzer bir işçi hareketliliği beklentisiyle birlikte parti projelerini geliştirmektedirler. Yıllardır bu yönde toplantılar yapılmakta, bir dizi sendikada muhalefet hareketi yürütülmekte ve sendika militanlarının oluşturduğu ve sütunlarını demokratik sendikal muhalefetin arayışlarına ve mücadelesine ayırmış olan **Labor Notes** dergisi çerçevesinde konferanslar düzenlenmektedir. Son konferansa 1100 delege katılmış ve esas olarak "Dayanışma ve Demokrasi" teması işlenmişse de "işçi hareketinin kendi öz programına ihtiyacı olduğu" düşüncesi etrafında durulmuştur. (Amerika'da bir işçi partisi girişimi için özet bir bakış için bkz; Yeri Yol Eylül-Ekim 1992; s.13-bu derlemede s.163; ABD'deki işçi hareketinin konumuna ilişkin olarak Bkz. Inprecor'un Temmuz 1993 sayısındaki dosya.)

Ancak unutmamak gerekir ki ABD deneyimi hem bir işçi partisi geleneğinin hem de etkin bir sosyalist hareket geleneğinin bulunmadığı bir ülkede cereyan etmektedir. Türkiye'de seksen öncesi yaklaşık on-

beş yıldaki sol grupların varlığına benzer bir durum asla sözkonusu olmadığı gibi, ülke çapında DİSK'inkine benzer bir etkinliğe sahip bir sendika konfederasyonu da olmamıştır.

Türkiye'de solda ve emekçi kitlelerde bağımsız bir sınıf politikası doğrultusunda toparlanma arayışını sürdürenler 1986'de ortak bir parti yolunda, 1989 Birleşik Sosyalist Kampanya ve ardından Kuruçeşme tartışmaları ile ilk başta beklenmedik sonuçlara ulaşan deneyimleden geçtikten sonra, eldeki sınırlı malzemeyi de kısmen tüketmiş olarak sorunun çözümü için yeni yollar tasarlamak durumundadırlar. Kısa vadede etkin ve tatminkar bir çözüme ulaşılamayacak olunsa bile birlik ihtiyacının kah sendikalar platformundan kah şu veya bu oranda yakınlaşan akımlardan dile getirilmesi arayışların süreceğinin bir göstergesi. Bu arayışları kuvveden fiile geçirme konusunda eksik olanın bir çekim merkezi olduğu rahatlıkla söylenebilir. Küçük yapılanmaların, tartışmalarla sosyalist hareketin darmadağınıklığını toparlayabilecek bir çekim merkezi oluşturabilmesi için çabalar da sonuçsuz kalmıştır.

Bu vesile ile her tür paraşüt çözümün neredeyse denenmiş olduğu bir ortamda, "yeni" unsurun zuhuruna kadar birlikçi etkinliklerin askıya alınması düşünülemez. Gerekli yeni koşulların oluşmasına kadar eldeki malzemeyi bu yönde değerlendirmek gerekir.

Bu noktada yine bir başka yazıda söylenenleri yinelemek gerekecek:

"...bütün farklılıklarla birlikte anlaşık olunan konularda dayanışma kampanyaları, kitle insiyatifleri ve mümkünse seçimcilik yapmadan seçim kampanyaları yürütmek için özel bir çaba sarfetmek gerekir. (...) Ve ancak bununla birlikte **pratikte kanıtlanmış güven ilişkileri temelinde farklı akımlarla açık seçik bir gündem maddesi ile açıkça belirlenmiş amaçlarla** daha ileri örgütsel biçimlere ulaşmak mümkün olur. (...)

Bunun gerektirdiği ise taraflar arasında düzenli eylem birlikteliğini sağlayabilecek sürekli bir ilişkiler komitesidir. Tabii bu tür komiteleri yalnızca yukardan değil, ortak eylemi gerçekleştiren militanlar arasında da sağlamak gerekir.(Yeni Yol Eylül 1992.s.27)